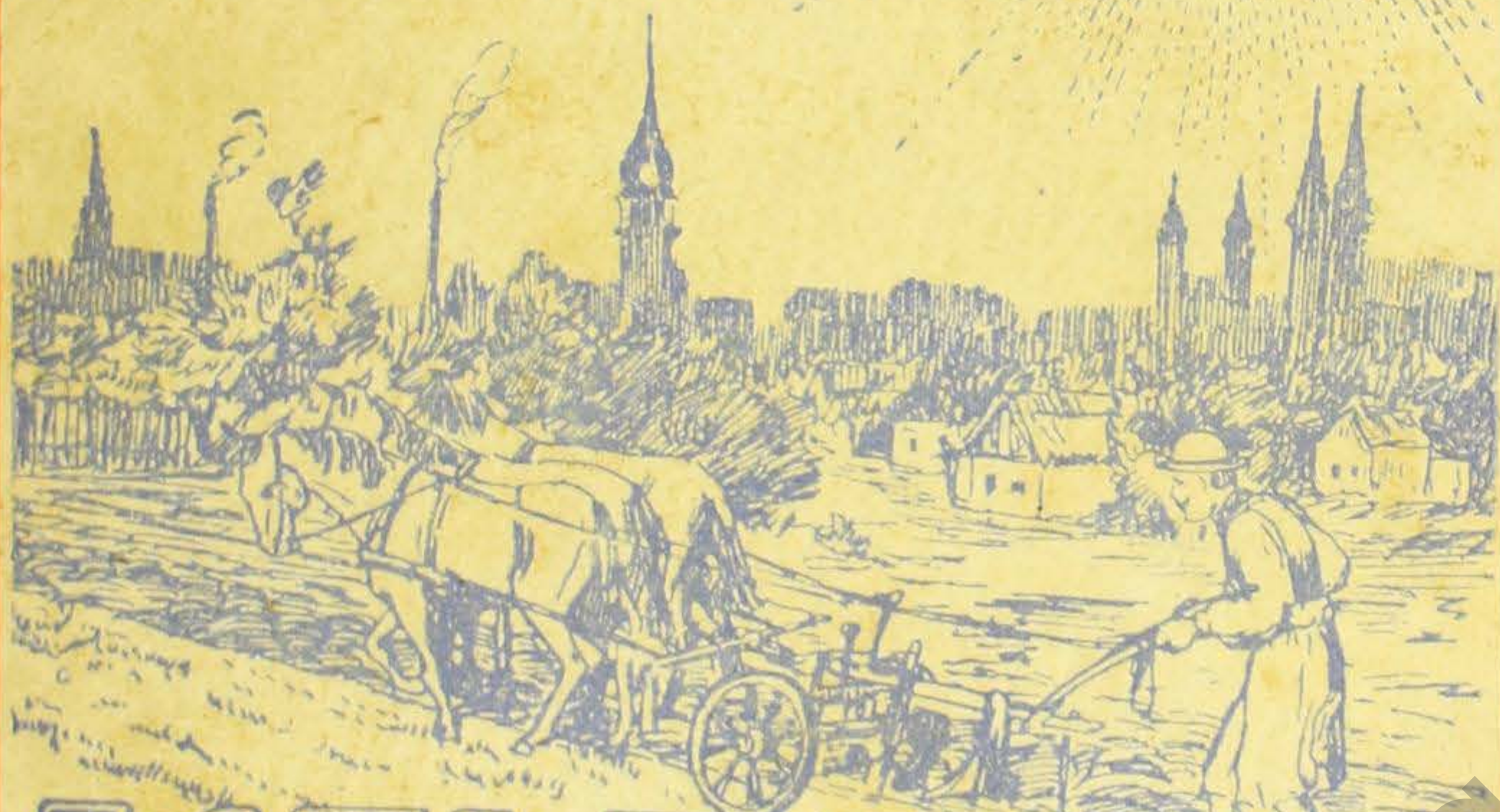

SUBOTIČKA

DANIČA

KALENDAR

ZA 1938.

GOD

الإسلامية القومية العربية المتحدة

55. GODINA

الإسلامية القومية العربية المتحدة

SUBOTIČKA DANICA

ILI

BUNJEVAČKO-ŠOKAČKI

KALENDAR

(SA SLIKAMA)

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“

Br.: 26/97. ZP

SUBOTICA

KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ“

ZA PROSTU GODINU

1938.

OSNOVAO POP PAJO KUJUNDŽIĆ 1883. GOD.

Za uredništvo i izdavače odgovara: BLAŠKO RAJIĆ Subotica, Beogradski put 52.

KRALJEVSKA PORODICA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Njegovo Veličanstvo

KRALJ PETAR II.

rođen u Beogradu 6. rujna 1923. godine.

Njeno Veličanstvo

KRALJICA-MATI Marija

rođena u Goti 27. prosinca 1899. godine kći Rumunjskog Kralja Ferdinanda I.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KRALJEVIĆ TOMISLAV

rođen u Beogradu 19. siječnja 1928. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KRALJEVIĆ ANDREJ

rođen na Bledu 28. lipnja 1929. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ ARSEN

rođen u Temišvaru 4. travnja 1859. godine, oženjen Knjeginjom Aurorom (Zorka) Demidov od San Donata, umrla 1904. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ NAMJESNIK PAVLE

rođen u Petrogradu 15. travnja 1893. godine.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo
KNJEGINJA OLGA

kći Kraljevića Nikole Grčkog
rođ. u Dvorcu Tatoi (Grčka)
27. svibnja 1903. god.

Njeg. Kraljevsko Visočanstvo
KNEZ ALEKSANDAR

rođ. u Yajt Lođju (Engleska)
13. kolovoza 1924. godine.

Njeg Kraljevsko Visočanstvo
KNEZ NIKOLA

rođ. u Londonu 29. VI. 1928. g.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo
PRINC. JELISAVETA

rođ. u Beogradu 7. IV. 1936. g.

Njeg. Kraljevsko Visočanstvo
KRALJEVIĆ ĐORĐE

rođ. na Crn. Rijeci 27. VIII. 1887. g.

KRŠĆANSKA GODINA 1938. JEST PROSTA GODINA

Zvijezda vladarica je JUPITER

I. ČETITI GODIŠNJA DOBA

Proljeće počinje 21. ožujka u 7 sati i 43 minute ujutro.

Ljeto počinje 22. lipnja u 3 sata i 4 minute ujutro.

Jesen počinje 23. rujna u 6 sati uveče.

Zima počinje 22. prosinca u 1 sat i 14 minuta popodne.

II. POMIČNE SVETKOVINE

Sedamdesetnica	13. veljače
Čista srijeda	2. ožujka
Uskrs	17. travnja
Spasovo	25. svibnja
Duhovi	5. lipnja
Presv. Trojstvo	12. lipnja
Tijelovo	16. lipnja
Srce Isusovo	24. lipnja
Krist Kralj	30. listop.
Prva nedj. Adventa	27. studen.

III. POSTOVI

Treća zapovijed crkvena nalaže nam post dvije vrsti i to: **nemrs i post**.

1. **Nemrs** sastoji se u tom, da svaki kršćanin počam od 7 god. do smrti ne jede mesa od živine vruće krvi. Mašču zaprigati jela slobodno je u svako doba. Takav se nemrs obdrževa svakog petka preko godine.

2. **Post** je određen samo za odrasle od 21 g. do 60 i obdržava se tako, da se može jesti tripot na dan a samo jedared do sitosti. Ako je u ove dane po dopustu Crkve slobodno mesa jesti, ipak ostaje **post bez nemrsa**. Ovakav je post bez nemrsa **olakšan post**. Tako se obdržavaju svi dani u Korizmi osim petka. U oči Svi Svetih, kod Kvatrih posta srijeda i subota.

3. **Strogi post** sadržaje i **nemrs i post** i taki su strogi postovi: petkovi u korizmi i u Kvatrih, čista srijeda, u oči Duhova Velike Gospojine i Božića.

Ako na petak pada zapovijedna svetkovina ne ima ni nemrsa ni posta.

IV. KVATRENI POSTOVI

Proljetni 9. 11. 12. ožujka; **Ljetni** 8. 10. 11. lipnja; **Jesenski** 21. 23. 24. rujna; **Zimski** 14. 16. 17. prosinca.

V. POMRČINE 1938.

U 1938. godini bit će 2 pomrčine Sunca i 2 pomrčine Mjeseca. U Evropi će se vidjeti samo posvemašnja pomrčina Mjeseca između 7. i 8. studenoga.

1. **Potpuna pomrčina Mjeseca 14. svibnja** počinje se u 7 s. 57 m. ujutro a svršava se u 11 s. 31 m. prije podne. Vidjet će se na zap. Atlantskom Oceanu, Južnom Led. Moru, u Australiji, Tihom Oceanu i sjeveroist. obali Azije.

2. **Potpuna pomrčina Sunca 29. svibnja** se počinje u 12 s. 46 m. u podne, a svršava se u 4 s. 53 m. popodne. Vidjet će se na jugu Tihog Oceana, Južne Amerike, Atlantskog Oceana i Afrike.

3. **Potpuna pomrčina Mjeseca između 7. i 8. studenoga** se počinje 7. u 9 s i 41 m. uveče, a svršava se 8. u 1 s. i 12 m. ujutro. Vidjet će se u Evropi, Aziji, Zapadnoj Australiji, Africi, Indijskom i Atlantskom Oceanu, Sjevernom Ledenom Moru, Sjever. i Juž. Americi.

4. **Djelomična pomrčina Sunca između 21. i 22. studenoga** se počinje 21. u 10 s 45 m. uveče, a svršava se 22. u 2 s. 59 m. ujutro. Vidjet će se u sjeveroist. Aziji, sjeverozap. Sjevernoj Americi i sjever. dijelu Tihog Oceana.

VI. VELIKI BLAGDANI I NORME

Glazba i plesanje zabranjeno je i po državnom zakonu u zadnja tri dana Velikoga tjedna, na prvi dan Uskrsa i Duhova, na Tijelovo, Badnjak i Božić. Vjerna pak djeca katoličke Crkve uzdržavaju se od toga još i u ozbiljno vrijeme adventa i u pokorničko vrijeme korizme te u kvatrene dane.

Kazališne predstave zabranjene su na iste dane osim na Tijelovo.

Norme: Božić, Uskrs, Duhovi, Tijelovo, Velika Gospa, Svi Sveti.

Državni praznici: 28. lipnja, 6. rujna, i 1. prosinca.

VII. SVETKOVANJE NEDJELJE I BLAGDANA

1. Prema propisima katoličke Crkve treba da svaki katolik, koji je navršio 7 godina **pribiva svetoj Misi** i to cijelom; inače griješi ako ga ne ispriča važan razlog.

2. **Ne smiju se obavljati težački poslovi** ni bučne rasprave kao ni sajmovi.

3. **Treba slušati kršć. nauk** i vjersku pouku. Na to su i pod teški grijeh obvezani osobito oni, koji ne znadu ni temeljnih istina katoličke vjere.

Siječanj

BROJI 31 DAN

Januar

TRI KRALJA DONESOŠE ISUSU ZLATA, TAMJANA I MIRHE.

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Subota	1 Nova Godina	19 Bonif muč.
1 tjed.	Nadjenuše mu ime Isus. Lk. 2, 21.	
Nedjelj.	2 Ime Isusovo Mak. ☉	20 Ned. sv. Ot.
Poned.	3 Genoveva	21 Julij. muč.
Utorak	4 Tito biskup	22 Anastazija
Srijeda	5 Telesfor	23 10 muč.
Četvrt.	6 Sv. Tri Kralja	24 N. B. (S. p.)
Petak	7 Marcel b. Valentin †	25 R Hrist.
Subota	8 Severin b.	26 Zbor. pr. B.
2. tjed.	Kad bi Isusu 12 godina. Lk. 2, 42–52.	
Nedjelj.	9 1. po B. Sv. Obit. ☾	27 Stjep. prv.
Poned.	10 Pavao pustinjač	28 2000 muč.
Utorak	11 Higin (Nevesin)	29 Nev. dječ.
Srijeda	12 Ernest op.	30 Anis. muč.
Četvrt.	13 Bogomir op., Leon. b.	31 Melanija
Petak	14 Feliks m. (Srećko) †	1 Obr. Gosp.
Subota	15 Pavao pust., Mavro	2 Silv. papa
3. tjed.	Svadba u Kani Galilejskoj Lk. 2, 1–11.	
Nedjelj.	16 2. po B. Marcel p. ☽	3 N. pr. Bog.
Poned.	17 Antun pustinjač	4 Zbor 70 ap.
Utorak	18 Stol. sv. Petra u Rimu	5 Teopempto
Srijeda	19 Kanut, Marije muč.	6 Bogojavlj.
Četvrt.	20 Fabijan i Sebastijan	7 Zb. sv. Iv.
Petak	21 Janja dj. m. †	8 Georg., Em.
Subota	22 Vinc. i Anast. m.	9 Poliev. m.
4. tjed.	Isus ozdravi gubavca. Mt. 8, 1–13.	
Nedjelj.	23 3. po B. Zar. BDM ☾	10 1. po B. G. N.
Poned.	24 Timotej bisk. muč.	11 Teod. Vel.
Utorak	25 Obraćenje sv. Pavla	12 Tatjana m.
Srijeda	26 Polikarp bisk. muč.	13 Erm i Strat.
Četvrt.	27 Ivan Zlatousti	14 Sv. O. na S.
Petak	28 Petar Nolasko isp. †	15 Pav. T. i Iv.
Subota	29 Franjo Saleški b.	16 Ver. sv. Pet.
5. tjed.	O Kristovoj lađici. Mt. 8, 23–27.	
Nedjelj.	30 4. po B. Mart. dj. m.	17 2. po B. A. V.
Poned.	31 Ivan Bosko isp. ☉	18 Atan i Ćiril

SIJEČANJ

posvećen je presv.
Imenu Isusovom.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 7 s. 51	4 s. 16
15. 7 s. 46	4 s. 33
31. 7 s. 31	4 s. 57

MJESEČEVE MIJENE

- ☉ mlađ, 1. u 7 s. 58 m. uveče.
- ☾ prvak, 9. u 3 s. 13 m. popodne.
- ☽ uštap, 16. u 6 s. 53 m. ujutro.
- ☾ trećak, 23. u 9 s. 9 m. ujutro.
- ☉ mlađ, 31. u 2 s. 35 m. popodne.

VRIJEME

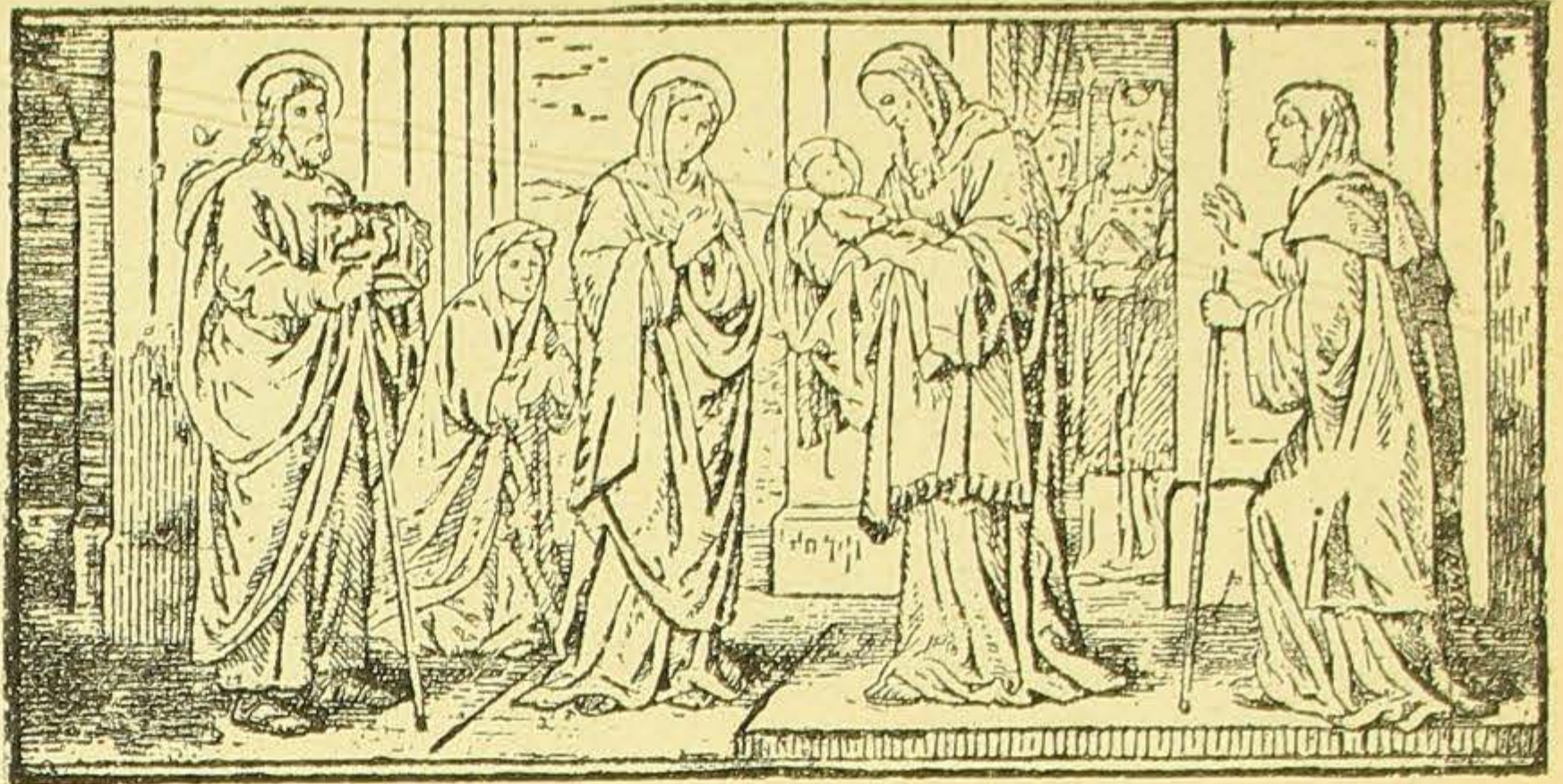
Uopće suho, lijepo i ne
studeno.

U siječnju vode:
Vino nam ode.

Veljača

BROJI 28 DANA

Februar

ISUSE, MARIJO, JOSIPE POMOZITE NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Utorak	1 Ignacije muč.	19 Mak pust.
Srijeda	2 Svijećnica	20 Eut. Vel.
Četvrt.	3 Blaž bisk.	21 Maksimisp.
Petak	4 Veronika †	22 Timot. ap.
Subota	5 Agata, Izidor m.	23 Klim. p. m.
6. tjed. O dobrom sjemenu. Mt. 13, 24—30.		
Nedjelj.	6 5. po Bog. Doroteja	24 3. po B. Ks.
Poned.	7 Romuald	25 Greg Bog.
Utorak	8 Ivan Matski (Slav) ☽	26 Ksenofont
Srijeda	9 Apol. dj, Ćiril Al b.	27 Ivan Zlat.
Četvrt.	10 Skolastika dj.	28 Efrem Sir.
Petak	11 Gospa Lurdska †	29 Ign., Rom.
Subota	12 Eulalija, Damjan m.	30 Tri Svet.
7. tjed. O radnicima u vinogradu. Mt. 20, 1—16.		
Nedjelj.	13 Sedamdeset. Kat. R.	31 N. M. i F.
Poned.	14 Valentin m. ☺	1 Trifon muč.
Utorak	15 Faustin i Jov. m.	2 Sret. (Syij)
Srijeda	16 Julijana dj. m.	3 Sim. i Ana
Četvrt.	17 Konstancija m.	4 Izidor
Petak	18 Bernardica dj †	5 Ag. dj. i m.
Subota	19 Konrad	6 Vukol
8. tjed. Iziđe sijač da sije sjeme. Lk. 8, 4—15.		
Nedjelj.	20 Šezdeset. Eleut b.	7 Ned. bl. sin.
Poned.	21 Eleonora, Irena dj.	8 Teod. i Zah.
Utorak	22 Stol sv. P. u Antioh ☾	9 Nikifor m.
Srijeda	23 Petar Dam, Romana	10 Haralamp.
Četvrt.	24 Matija apost.	11 Vlas (B) b.
Petak	25 Viktorin, Val. dj †	12 Mel. Ant. b.
Subota	26 Aleksandar m. Nestor	13 Martinijan
9. tjed. Isus ozdravi slijepoga. Lk. 18, 31—43.		
Nedjelj.	27 Poklade. Leand. m.	14 Ned. mes
Poned.	28 Teofil, Rom, Makar.	15 Onesim

VELJAČA

posvećen je Svetoj
Obitelji.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 7 s. 30	4 s. 59
15. 7 s. 9	5 s. 21
28. 6 s. 45	5 s. 42

MJESEČEVE MIJENE

☽ prvak, 8 u 1 s. 32 m. ujutro.
☺ uštap, 14. u 6 s. 14 m. uveče.
☾ trećak, 22 u 5 s. 24 m. ujutro.

VRIJEME

Do 11. lijepo i blago,
od 12. do 18. snijeg i
vjetar, a kasnije do kon-
ca vrlo hladno.

Sveti Matija
Led razbija;
Kad ga nema
On ga sprema

Ožujak

BROJI 31 DAN

Mar t

ZARUČNIČE BOGORODIČIN MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Utorak	1 Albin biskup	16 Pamf. i Val.
Srijeda	2 <i>Pepelnica</i> †	17 Teod. Tir.
Četvrt.	3 Kunig. dj., Marin †	18 Lav papa
Petak	4 Kazimir, Budimir †	19 Arhip. ap.
Subota	5 Euzebije, Hadrijan †	20 Lav K. b
10. tjed. Isusa kuša đavao. Mt. 4, 1–11.		
Nedjelj.	6 Čista. P. i F.	21 N. Sir. (P. p.)
Poned.	7 Toma Akv. †	22 Muč. u E.
Utorak	8 Ivan od Boga †	23 Pol. m. b.
Srijeda	9 Franc. Rim. (Kv.) †	24 Glav. Iv. Kr.
Četvrt.	10 40 mučenika †	25 Tarasije
Petak	11 Herak., Eul. (Kv) †	26 Porfirije
Subota	12 Grgur V. papa (Kv.) †	27 Prokopije
11. tjed. Isus se preobrazi na gori. Mt. 17, 1–9.		
Nedjelj.	13 Pačista. Ruža	28 1. n. v. p.
Poned.	14 Matilda †	1 Evdok m.
Utorak	15 Longin m. (Žarko) †	2 Teodot
Srijeda	16 Her. b., Cirijak †	3 Evtr. (Kv.)
Četvrt.	17 Gertruda, Patricij †	4 Gerasim
Petak	18 Ćiril Jer., Eduard †	5 Konon m.
Subota	19 Josip, zar. BDM †	6 42 muč.
12. tjed. Isus izgoni vraga. Lk 11, 14–28.		
Nedjelj.	20 Bezimena. Niketa	7 2. n. v. p.
Poned.	21 Benedikt †	8 Teofilakt
Utorak	22 Okt., Vladisl. kr. †	9 40 muč.
Srijeda	23 Oton b. pel. m. †	10 Kodrat
Četvrt.	24 Gabrijel ark. †	11 Sofr. Jer,
Petak	25 Blagovijest †	12 Greg., Teof.
Subota	26 Emanuel †	13 Nikifor
13. tjed. Isus nahrani 5000 ljudi. Iv. 6, 1–15.		
Nedjelj.	27 Sredoposna, Iv. D.	14 3. n. v. p.
Poned.	28 Ivan Kapistran †	15 Agap. m.
Utorak	29 Eust. m., Jona m. †	16 Savin m.
Srijeda	30 Kvirin, Viktor m. †	17 Aleks. č. B.
Četvrt.	31 Balb., Benj. m. †	18 Ćiril. n. Jer

OŽUJAK

posvećen je sv.
Josipu.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 6 s. 43	5 s. 44
15. 6 s. 15	6 s. 5
31. 5 s. 42	6 s. 28

MJESEČEVE MIJENE

- mlađ, 2. u 6 s. 40 m. ujutro.
- ☾ prvak, 9. u 9 s. 35 m. pr. podne.
- ☽ uštap, 16. u 6 s. 15 m. ujutro.
- ☾ trećak, 24. u 2 s. 6 m. ujutro.
- ☽ mlađ, 31. u 7 s. 52 m. uveče.

VRIJEME

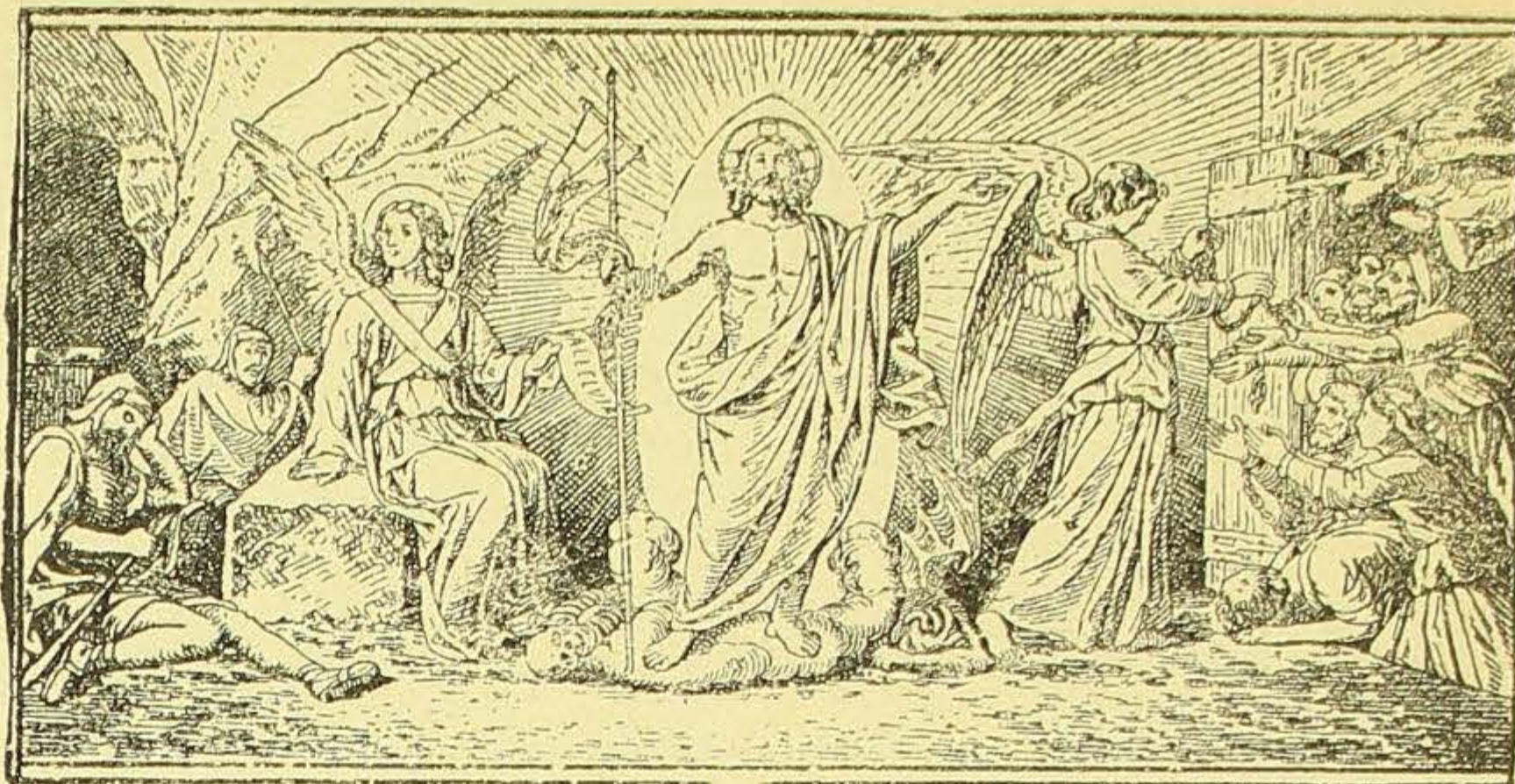
Studen iz predašnjega mjeseca ulazi u ožujak, ali ujutro rosa; 8. do 9. kiša i snijeg, 10. do 21. hladno, 22. do 24. kiša i snijeg, zatim do 27. hladno, nato oblačno i kišovito do konca.

Bolje da te majka bije,
Neg ožujsko sunce grije.

Travanj

BROJI 30 DANA

April

NEMA GA TU, ON USKRSNU.

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Petak	1 Hugo biskup †	19 Hris. i Dar.
Subota	2 Franjo Paulski †	20 Mon. sv. S.
14. tjed. Židovi hoće kamenovati Isusa. Iv. 8, 46–59.		
Nedjelj.	3 Gluha. Rik.	21 4. n v. p. J.
Poned.	4 Izidor †	22 Vasilije m.
Utorak	5 Vinc. Fer. prizn. †	23 Nikon m.
Srijeda	6 Siksto, Celestin p. †	24 Zaharija
Četvrt.	7 Albert b., Cir. ☾ †	25 Blagovij.
Petak	8 7 žalosti BDM. †	26 S. sv. A. G.
Subota	9 Mar. Mis., Prohor †	27 Matrona
15. tjed. Isus ulazi svečano u Jerusalem. Mt. 21, 1–9.		
Nedjelj.	10 Cvjetna. Ezek.	28 5. n. v. p.
Poned.	11 Leon I. papa †	29 Marko b.
Utorak	12 Julije papa †	30 Ivan Ljest.
Srijeda	13 Hermen: gild m. †	31 Ipatije
Četvrt.	14 Veliki četvrtak ☺ †	1 Marija Eg.
Petak	15 Veliki petak †	2 Tito čud.
Subota	16 Velika subota †	3 Nikita prep.
16. tjed. Isus uskrsnu iz groba. Mk. 16, 1–7.		
Nedjelj.	17 USKRS	4 Cvjetnica
Poned.	18 Uskrsni poned.	5 Teod. i Ag.
Utorak	19 Krescencij	6 Eutih. nad.
Srijeda	20 Sulpicije, Agneza	7 Georg. b.
Četvrt.	21 Anselmo, Simeon	8 Vel. četvrt.
Petak	22 Soter i Kajo ☾ †	9 Vel. petak
Subota	23 Adalbert b.	10 Vel. sub.
17. tjed. Isus dođe na zatvorena vrata. Iv. 20, 19–31.		
Nedjelj.	24 Bijela. Đurđevo	11 USKRS
Poned.	25 Marko evanđelist	12 Uskr. p.
Utorak	26 Kleto i Marcelin	13 Uskr. ut.
Srijeda	27 Ozana Kot., Pet. K.	14 Martin p.
Četvrt.	28 Pav. od Kr., Živko	15 Ar. i dr. ap.
Petak	29 Petar m. (Tvrtko) †	16 Agap, Iren.
Subota	30 Kat. Sij. dj., Sofija ☺	17 Sim. prep.

TRAVANJ

posvećen ještovanju sv. 5 Rana Isusovi.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 5 s. 40	6 s. 29
15. 5 s. 12	6 s. 50
30. 4 s. 44	7 s. 11

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ prvak, 7. u 4 s. 9 m. popodne.
- ☺ uštap, 14. u 7 s. 21 m. uveče.
- ☾ trećak, 22. u 9 s. 14 m. uveče.
- ☺ mlad, 30. u 6 s. 28 m. ujutro.

VRIJEME

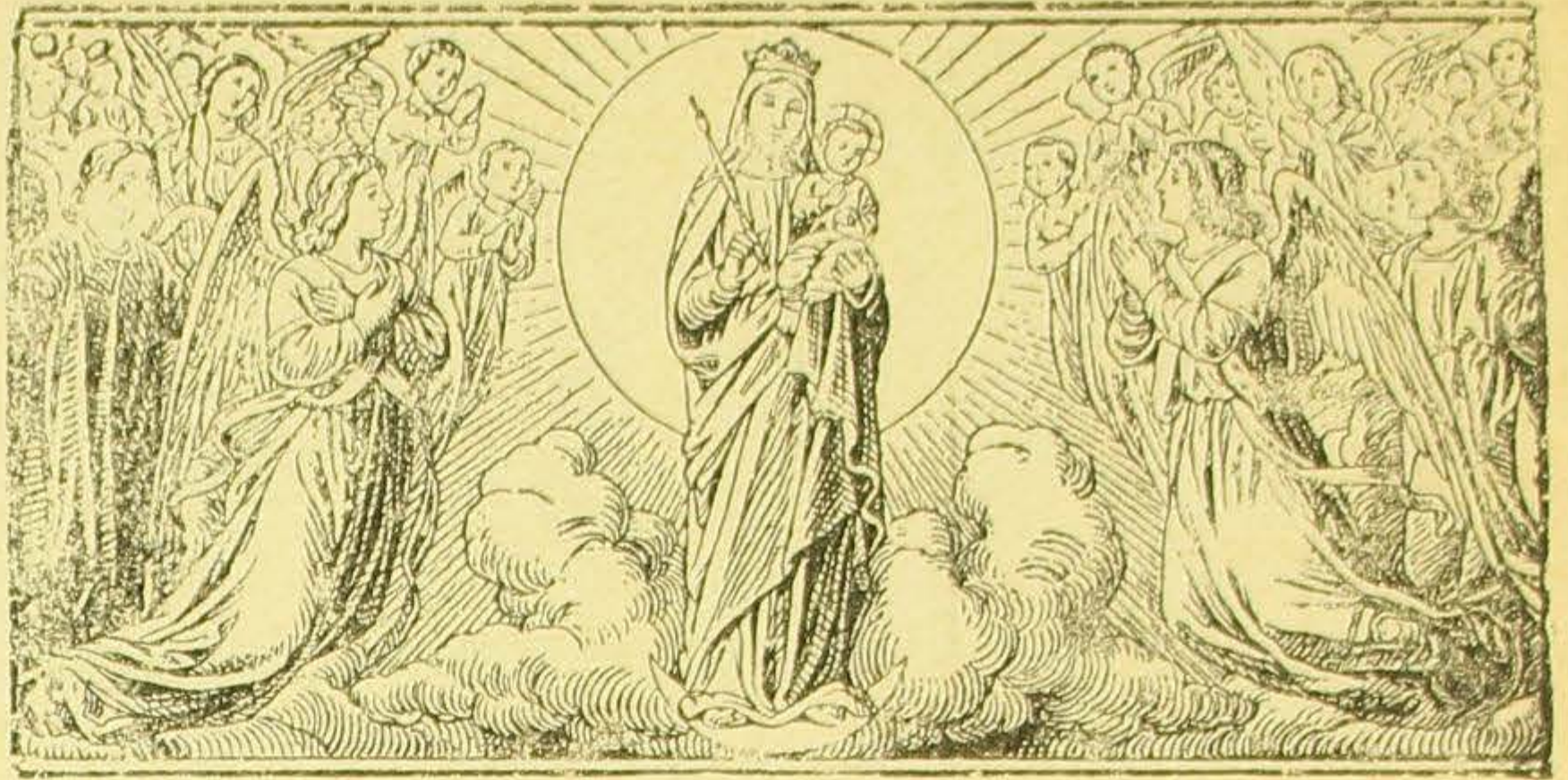
Do 6. lijepo, unaprijed kiša, sitna ledena kiša i snijeg, i do konca oštro, promjenljivo i neugodno.

Vedri li se travani noću, škodi vinu ko i voću.

Svibanj

BROJI 31 DAN

M a j

GOSPE SVIBANJSKA MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
18. tjed.	Priča o dobrom pastiru. Iv. 10, 11–16.	
Nedjelj.	1 2. po Usk. Filip i Jak.	18 Ned. Tom.
Poned.	2 Atanasije	19 Pafn. b. m.
Utorak	3 <i>Našašće sv. Križa</i>	20 Teodor m.
Šrijeda	4 <i>Zašt. sv. Jos. Flor.</i>	21 Januar. m.
Četvrt.	5 Pijo V. papa	22 Teod. Sik.
Petak	6 Ivan pr. lat. vrat. ☾ †	23 Geor. (Đur.)
Subota	7 Stanislav b., Duj. b.	24 Sava muč.
19. tjed.	Malo i ne ćete me više vidjeti. Iv. 16, 16–22.	
Nedjelj.	8 3. po Usk. Miholjice	25 Ned. Mir.
Poned.	9 Grgur Naz. b.	26 Vasil. b. m.
Utorak	10 Izidor seljak	27 Simeon m.
Šrijeda	11 Franjo H., Mam. b.	28 9 mučen.
Četvrt.	12 Pankracije	29 Jas. i Sos.
Petak	13 Rob. Bel. b., Serv. †	30 Jakob ap.
Subota	14 Bonifacije muč. ☺	1 Jerem pr.
20. tjed.	Idem Onomu, koji me je poslao. Iv. 16, 5–14.	
Nedjelj.	15 4. po Usk., Iv. Sal., Sof.	2 Ned. o ras.
Poned.	16 Ivan Nepomuk	3 Timotej
Utorak	17 Paskal	4 Pelag. m.
Šrijeda	18 Venancije	5 Irina m.
Četvrt.	19 Petar Celestin papa	6 Job dugotr.
Petak	20 Bernardin Sij. †	7 Poj. sv. Kr.
Subota	21 Feliks (Srećko)	8 Jovan ev.
21. tjed.	Ako što zaištete od Oca u moje ime. Iv. 16, 23–30.	
Nedjelj.	22 5 po Usk. Julija dj. ☾	9 N. o Sam.
Poned.	23 Željko	10 Simon Zel.
Utorak	24 Marija p. kr. } prosni	11 Metod. b.
Šrijeda	25 Urban p. m. } dani	12 Epif. i Ger.
Četvrt.	26 Spasovo, Filip Neri	13 Gliker. m.
Petak	27 Beda, Ivan p. m. †	14 Izidor muč.
Subota	28 Augustin bisk.	15 Pah Vel.
22. tjed.	Kada dođe Utješitelj Iv. 15, 26–27 i 16, 1–4	
Nedjelj.	29 6. po Usk., Magd. ●	16 Ned. o sl.
Poned.	30 Ferdinand	17 Andronik
Utorak	31 Anđela M dj., Petr.	18 Teodot

SVIBANJ

posvećen je Majci Božjoj.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 43	7 s. 13
15. 4 s. 21	7 s. 31
31. 4 s. 5	7 s. 50

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ prvak, 6. u 10 s. 24 m. uveče.
- ☽ uštap, 14. u 9 s. 39 m. pr. podne.
- ☾ trećak, 22. u 1 s. 36 m. popodne.
- mlađ, 29. u 3 s. popodne.

VRIJEME

Do 22. lijepo, toplo i blago, katkada oluja i topla kiša, 23. neugodno, 24. do 25. tmurno i vrlo studeno, te će loza bez lišća mrznuti.

Kad u svibnju mnogo [sijeva,

Zemljodjelac neka pjeva.

Lipanj
BROJI 30 DANA
Juni

PRESV. SRCE ISUSOVO ŠTITI OBITELJI NAŠE.

LIPANJ

posvećen je Presv.
Srcu Isusovom.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 5	7 s. 51
15. 3 s. 59	8 s. 2
30. 4 s. 2	8 s. 4

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ prvak, 5. u 5 s
22 m. ujutro.
- ☽ uštap, 13. u 0 s.
47 m. noću.
- ☾ trećak, 21. u 2 s.
52 m. ujutro.
- mlađ, 27. u 10 s.
10 m. uveče.

VRIJEME

Do 8. oštro i studeno, a tada do 11. ugodno i toplo, unaprijed studenije, kiša i vjetar. Na kraju mjeseca vrlo vruće ali vrijeme će se opet promijeniti.

*Hladan juni
Sve pokunji.*

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Srijeda	1 Gratinijan (Radovan)	19 Patricije
Četvrt.	2 Erazmo, Marcellin	20 Voznes.
Petak	3 Klotilda †	21 Kon. i Jel.
Subota	4 Kvirin b sis. (Pred.) †	22 Bazil m.
23. tjed. Tko mene ljubi, riječ moju drži. Iv. 14, 23–31.		
Nedjelj.	5 DUHOVI Bon ☽	23 N. sv. Ot.
Poned.	6 Duh. pon. Norb b	24 Sim ap.
Utorak	7 Rob., Pav. b. m., Lukr.	25 N. gl. Iv. K.
Srijeda	8 Med. b. Vilim (Kv.) †	26 Karpo
Četvrt.	9 Primo i Felicijan	27 Terap. m.
Petak	10 Margar., Bog. (Kv.) †	28 Nikita b.
Subota	11 Barnaba ap. (Kv.) †	29 Teod. di. m.
24. tjed. Dana mi je sva vlast. Mt. 28, 18–20		
Nedjelj.	12 1. po D. Presv. Troj.	30 DUHOVI
Poned.	13 Antun Padovan. ☽	31 Duh. pon.
Utorak	14 Bazilije Veliki	1 Justin m.
Srijeda	15 Vid m., Vladim. isp.	2 Nik. b. (Kv.)
Četvrt.	16 TIJELOVO	3 Luk i dr. m.
Petak	17 Adolf, Raj. (Nev.) †	4 Mitrof. m.
Subota	18 Efrem (Ljubomir)	5 Dorotei
25. tjed. Čovjek neki zgotovi večeru. Lk. 14, 16–24.		
Nedjelj.	19 2. po D., Jul. dj., Ger.	6 Svi Sveti
Poned.	20 Silverije p. m.	7 Teodot m.
Utorak	21 Alojzije Gonzaga ☾	8 Teod. S. m.
Srijeda	22 Paulin	9 Ćir. Al. n.
Četvrt.	23 Sidonija (Zdenk.) dj.	10 Tim. b. i m.
Petak	24 Srce Isusovo Iv. K. †	11 Bart. i V.
Subota	25 Srce Mariino	12 On i Pet. p.
26. tjed. Priča o izgubljenoj ovci. Lk. 15, 1–10.		
Nedjelj.	26 3. po D., Iv. i Pav. m.	13 2. po D. Ak.
Poned.	27 Ladislav kralj ☽	14 Elisej
Utorak	28 Leon II, papa, Irenej	15 Amos pr.
Srijeda	29 Petar i Pavao	16 Tih. b. i č.
Četvrt.	30 Spomen sv. Pavla	17 Manuil m.

Srpanj

BROJI 31 DAN

Juli

GOSPE ŠKAPULARSKA MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Petak	1 Presv. Krv Isusova †	18 Leont. m.
Subota	2 Pohod Bl. Di. M.	19 Juda T. ap.
27. tjed. O čudesnom ribolovu. Lk. 5, 1-11		
Nedjelj.	3 4. po D., Leon II. p.	20 3. po D. M.
Poned.	4 Udalrik, Ber. djev. ☽	21 Julijan m.
Utorak	5 Ćiril i Metodije	22 Euzeb. b.
Srijeda	6 Izaija pr., Bogomila	23 Agrip. m.
Četvrt.	7 Vilibald biskup	24 R sv. I K
Petak	8 Elizabeta ud., Kil. †	25 Fevron. m.
Subota	9 Veronika, Jud dj	26 David pr.
28. tjed. Ako ne bude pravednost vaša .. Mt. 5, 20-24.		
Nedjelj.	10 5. po D., Amalija dj.	27 4. po D. S.
Poned.	11 Pijo I. papa, Olga	28 Pren. K. i I.
Utorak	12 Mohor i Fortunat ☺	29 Pet. i Pav.
Srijeda	13 Margareta, Eugen	30 Zbor 12 ap.
Četvrt.	14 Bonaventura bisk.	1 Kuz. i D.
Petak	15 Henr. isp., Vlad. kr. †	2 Haljina B.
Subota	16 Gospa Škapularska	3 Jakint. m.
29. tjed. Isus nahrani 4000 ljudi. Mr. 8, 1-9.		
Nedjelj.	17 6. po D. Aleksije	4 5. po D. A.
Poned.	18 Kamilo, Fridrik	5 Kir. i Met.
Utorak	19 Vinko Paul, Aurel	6 Atan At.
Srijeda	20 Ilija prorok ☾	7 Toma i Ak
Četvrt.	21 Danijel pr., Prakseda	8 Prok. m.
Petak	22 Marija Magd. †	9 Pank. b. m.
Subota	23 Apolinar b. muč.	10 Ant. Peč.
30. tjed. Čuvajte se lažnih proroka. Mt. 7, 15-21.		
Nedjelj.	24 7. po D., Krist. dj. m.	11 6. po D.
Poned.	25 Jakov ap.	12 Prok. i Il.
Utorak	26 Ana, mati BDM.	13 Zbor a. G.
Srijeda	27 Aurelij (Zlatko) ☺	14 A. uč sv. P.
Četvrt.	28 Inocent m., Viktor	15 Vl. V. r. k.
Petak	29 Marta djevica †	16 Atinogen
Subota	30 Abdon i Senen muč.	17 Marina m.
31. tjed. O nepravednom upravitelju. Lk. 16, 1-9.		
Nedjelj.	31 8. po D., Ignac Loi	18 7. po D. E

SRPANJ

posvećen je šlovanju predragocjene Krvi Isusove.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 2	8 s. 4
15. 4 s. 14	7 s. 57
31. 4 s. 32	7 s. 39

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ prvak, 4. u 2 s. 3 m. popodne.
- ☺ uštap, 12. u 4 s. 4 m. popodne.
- ☾ trećak, 20. u 1 s. 19 m. popodne.
- ☺ mlađ, 27. u 4 s. 53 m. ujutro.

VRIJEME

Do 9' hladno i neprijatno, a zatim hladnije noći, dani topliji. Od 12. do konca nenasna sparina.

Jul močvaran
Svačemu je kvaran.

Kolovoz
BROJI 31 DAN
August

VELIKA GOSPE MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Poned.	1 Petar u okovima	19 Mak. red.
Utorak	2 Porciunk. Alfons L.	20 Ilja pror.
Srijeda	3 Aug. Kaž. b. zag. ☽	21 Sim. i J.
Četvrt.	4 Dominik pr. (Nedj.)	22 Marija M.
Petak	5 Snježna Gospa †	23 Trof. i T.
Subota	6 Preobr. Krist.	24 Bor. i Hljeb
32. tjed. Isus plače nad Jerusalinom. Lk. 19, 41–47.		
Nedjelj.	7 9. po D. Kajetan	25 8. po D. U.
Poned.	8 Cirijak i dr. muč.	26 Jerm. i P.
Utorak	9 Ivan Vianey, Rom.	27 Pantaleon
Srijeda	10 Lovro mučenik	28 Proh., Nik.
Četvrt.	11 Suzana djev. ☺	29 Kal., Ser.
Petak	12 Klara dj., Hilarija †	30 Sila
Subota	13 Svat., Hip. i Kas.	31 Evdok. m.
33. tjed. O farizeju i cariniku. Lk. 18, 9–14.		
Nedjelj.	14 10. po D. Eusebije	1 9. po D.
Poned.	15 Velika Gospa	2 Stjep. p. m.
Utorak	16 Rok. Joak. otac BDM	3 Isak. i dr.
Srijeda	17 Hijacint, Julijana	4 7 ml. u Ef.
Četvrt.	18 Jelena Križarica ☾	5 Eusig. m.
Petak	19 Ivan Eudes bisk. †	6 Preobr. G.
Subota	20 Bernard op.	7 Domet. m.
34. tjed. Isus izliječi gluhonijemoga. Mk 7, 31–37.		
Nedjelj.	21 11. po D. Iv. Franc.	8 10. po D. E.
Poned.	22 Tim. Simf.	9 Mat. ap.
Utorak	23 Filip, Benicij	10 Laur. m.
Srijeda	24 Bartolomej ap.	11 Euplo m.
Četvrt.	25 Ljudevit kralj ●	12 Foc. An. m.
Petak	26 Zefirin, Pelag. †	13 Maks. isp.
Subota	27 Josip Kalas.	14 Mih. (Svr p)
35. tjed. O milosrdnom Samaritancu Lk 10, 23–37.		
Nedjelj.	28 12. po D. Aug. b.	15 11 po D V G
Poned.	29 Glavosjek Ivana Kr.	16 Pr. u. Hr.
Utorak	30 Ruža Limska djev.	17 Miron m.
Srijeda	31 Rajmund (Rajko)	18 Flor i L. m.

KOLOVOZ

posvećen je prečistom Srcu Marijinu.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 33	7 s. 37
15. 4 s. 53	7 s. 16
31. 5 s. 15	6 s. 45

MJESEČEVE MIJENE

- ☽ prvak, 3. u 3 s. ujutro.
- ☺ uštap, 11. u 6 s. 57 m. ujutro.
- ☾ trećak, 18. u 9 s. 30 m. uveče.
- mlad, 25. u 12 s. 17 m. u podne.

VRIJEME

Prvi dani vrući, tada neprijatno do 11, a zatim do 30. lijepo vrijeme; 31. neodređeno.

*Ako august žeže,
Zeže i vino.*

Rujan

BROJI 30 DANA

Septembar

ANĐELE ČUVARU, ČUVAJ I BRANI NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Četvrt.	1 Egidije, Ver. dj. ☾	19 Andrija
Petak	2 Zenon, Maksima †	20 Samuel
Subota	3 Mansvet, Serafina	21 Tadija ap.
36. tjed. Isus ozdravi 10 gubavaca Lk. 17, 11–19.		
Nedjelj.	4 13. po D. Roz. dj.	22 12. po D. A.
Poned.	5 Lovro, Justinijan	23 Lupo, Ir.
Utorak	6 Državni praznik	24 Drž. praz.
Srijeda	7 Bl. Marko Kr., Reg.	25 Tito i B. ap.
Četvrt.	8 Mala Gospa (R. BDM)	26 Adr. i N.
Petak	9 Petar Klaver † ☼	27 Pimen
Subota	10 Nikola Tol.	28 Mojsija
37. tjed. Nitko ne može dva gospodara služiti. Mt 6, 24–33.		
Nedjelj.	11 14. po D. , Prot. i Hij.	29 13. po D. U.
Poned.	12 <i>Ime Marijino</i>	30 Alek. i dr.
Utorak	13 Amat b. (Ljubomir)	31 Pojas B.
Srijeda	14 <i>Uzvišenje sv. Kr.</i>	1 Simeon
Četvrt.	15 7 žalosti BDM., †	2 Mam. m.
Petak	16 Ljudmila	3 Ant., Teok.
Subota	17 Rane sv. Fr. Hild. ☾	4 Vav., Moj.
38. tjed. Isus uskrisuje mladića iz Naima. Lk. 7, 11–16.		
Nedjelj.	18 15. po D. Josip K.	5 14 po D. , Z
Poned.	19 Januarije, Pomp.	6 Evdok. m.
Utorak	20 Eustahije, Kandida	7 Sosont m.
Srijeda	21 <i>Matej ap. (Kv.)</i> †	8 Rođ. Pr. B.
Četvrt.	22 Mauricije m.	9 Joak. i A.
Petak	23 Tekla, Lino ● †	10 Menod. m.
Subota	24 Bl. Dj. M za ot. suž. †	11 Teodora
39. tjed. Isus ozdravljuje bol. od vodene bol. Lk. 14, 1–11.		
Nedjelj.	25 16. po D. , Kleofa m.	12 15. po D. A.
Poned.	26 Ciprijan i Justina	13 Kornelije
Utorak	27 Kuzma i Damjan	14 Kr. dan †
Srijeda	28 Većeslav knez	15 N. V. m. Kv.
Četvrt.	29 <i>Mihovil ark.</i>	16 Euf. m.
Petak	30 Jeronim isp. uč. †	17 Sofija

RUJAN

posvećenještolovanju
Anđela čuvara.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 5 s. 17	6 s. 43
15. 5 s. 35	6 s. 14
30. 5 s. 57	5 s. 43

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ prvak, 1. u 6 s. 28 m. uveče.
- ☼ uštap, 9. u 9 s. 8 m. uveče.
- ☾ trećak, 17. u 4 s. 12 m. ujutro.
- mlad, 23. u 9 s. 34 m. uveče.

VRIJEME

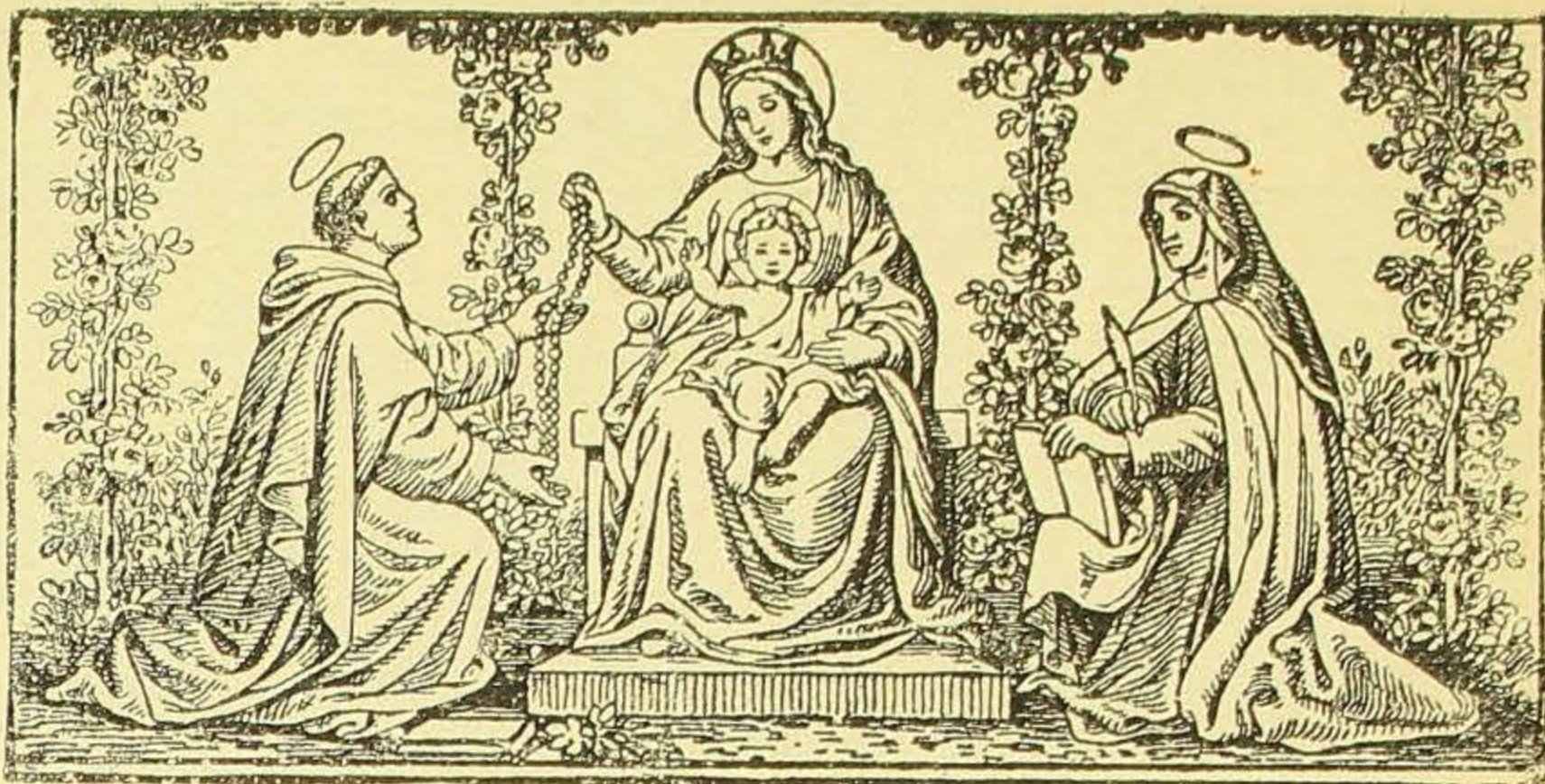
Neprijatno i kišovito do 10, zatim lijepo do 14, poslije 8 dana kišovito vrijeme. 3 dana lijepo, 1 dan kiša, a zatim lijepo do konca mjeseca.

Rujanski hlad
Gotov jad.

Listopad

BROJI 31 DAN

Oktobar

KRALJICE SVETE KRUNICE MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Subota	1 Remigije	18 Eumenije
40. tjed. Koja je najveća zapovijed u zakonu. Mt. 22, 34-46.		
Nedjelj.	2 17. po D., Anđ. čuv.	19 16. po D. T.
Poned.	3 Terez. od M. Isusa	20 Eust. i dr.
Utorak	4 Franjo As., Aur. dj.	21 Kodrat
Srijeda	5 Placid m.	22 Foka, J. pr.
Četvrt.	6 Bruno, Vjera,	23 Zač. I. Kr.
Petak	7 <i>Sv. Krunica BDM</i> †	24 Tekla prv.
Subota	8 Demetrije, Brigita	25 Eufrosima
41. tjed. Isus ozdravi uzetoga Mt. 9, 1-8		
Nedjelj.	9 18. po D. D. b. i m. ☺	26 17. po D. I.
Poned.	10 Franjo Borgia	27 Kalistrat
Utorak	11 Mater. BDM., Placid.	28 Baruh
Srijeda	12 Maksimiljan	29 Har. isp. m.
Četvrt.	13 Ed. kr., Koloman	30 Grig. a. m.
Petak	14 Kalist p. m. †	1 Pok. Bog.
Subota	15 Terezija djevica	2 Cipr. i J.
42. tjed. Priča o kraljev. svadbi. Mt. 22, 1-14.		
Nedjelj.	16 19. po D., Gal, H ☾	3 18. po D. D.
Poned.	17 Margareta M. A.	4 Jerot. b. m.
Utorak	18 <i>Luka evanđelist</i>	5 Haritina m.
Srijeda	19 Petar Alkantarski	6 Toma ap.
Četvrt.	20 Ivan Kent, Ir. dj. m.	7 Ser. i V. m.
Petak	21 Uršula dj. m. †	8 Pelagija
Subota	22 Kordula dj. m.	9 Jak. A. ap.
43. tjed. Isus ozdravi sina kraljevu čovjeku. Iv. 4, 46-53.		
Nedjelj.	23 20 po D. Ign. b. ☉	10 19 po D., E.
Poned.	24 Rafael arhanđeo	11 Filip đak.
Utorak	25 Hris. i Dar. m.	12 Prob
Srijeda	26 Evarist, Demetrij m.	13 Karpo b.
Četvrt.	27 Sabina m., Frum.	14 Naz., Par.
Petak	28 <i>Šimun i Juda ap.</i> †	15 Lukijan m.
Subota	29 Narcis, Zenobije	16 Longin s.
44. tjed. O kralju, koji obračunava sa slugama. Mt. 18, 23-35.		
Nedjelj.	30 21. po D., Krist. Kr.	17 20 po D.
Poned.	31 Wolfgang (Vuk) b. † ☽	18 Luka ev.

LISTOPAD

posvećen je Kraljici svete Krunice.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 5 s. 58	5 s. 41
15. 6 s. 18	5 s. 13
31. 6 s. 43	4 s. 44

MJESEČEVE MIJENE

- ☽ prvak, 1. u 12 s. 45 m. u podne.
- ☺ uštap, 9. u 10 s. 37. m. pr. podne.
- ☾ trećak, 16. u 10 s. 24 m. pr. podne.
- mlađ, 23. u 9 s. 42 m. pr. podne.
- ☽ prvak, 31. u 8 s. 45 m. pr. podne.

VRIJEME

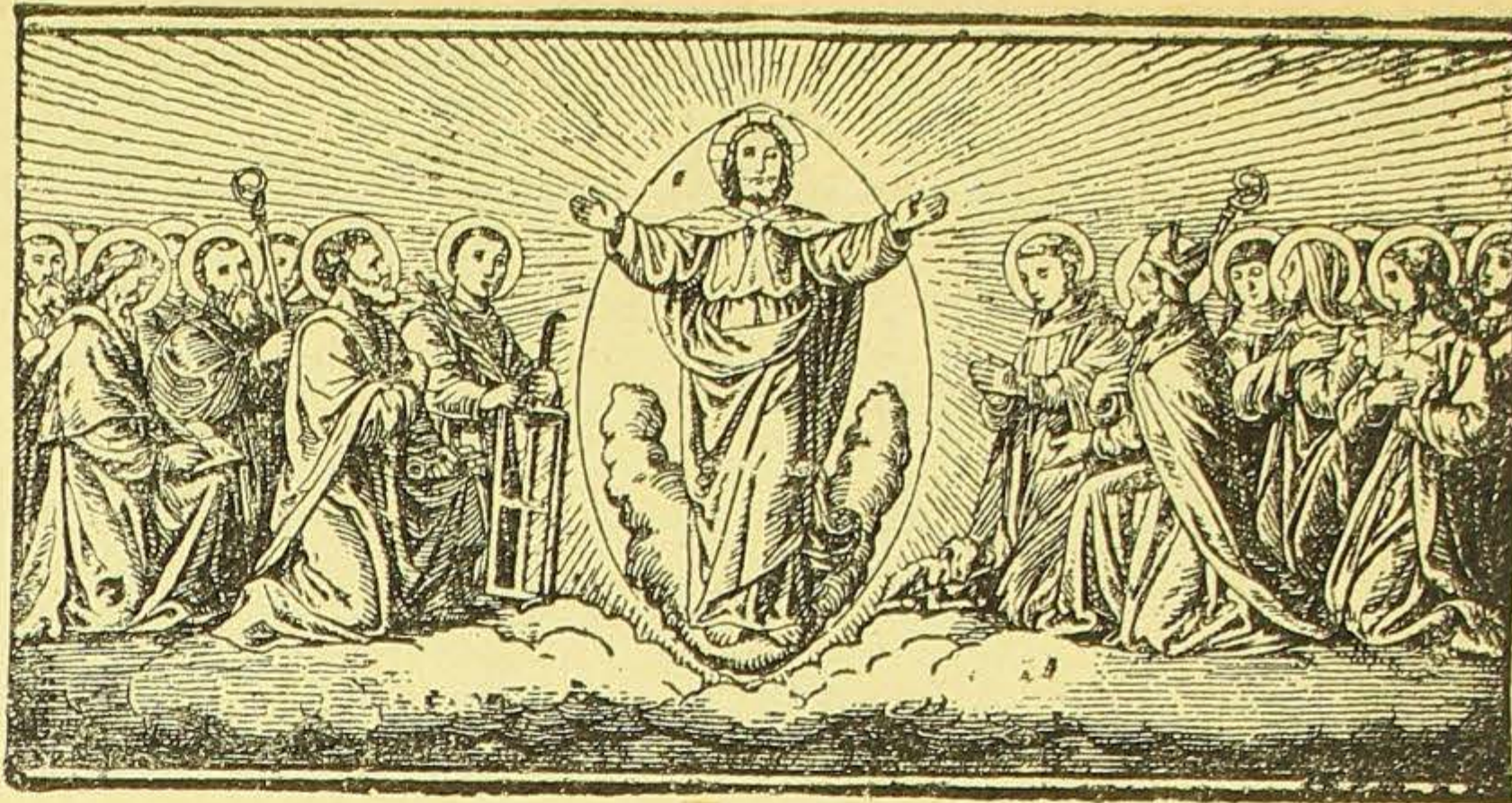
Do 8. lijepo vrijeme od tada do 13. i 14. tmurno; 15. vrlo lijepo; 17. vedro, 18. led; 19. do 21. popodne lijepo i toplo; 27. do kraja oblačno.

Luki kišica,
Petru pšenica.

Studeni

BROJI 30 DANA

Novembar

SVI SVETI I SVETICE BOŽJE MOLITE SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Utorak	1 Svi Sveti	19 Joel pr.
Srijeda	2 Mrtvi dan	20 Artem. m.
Četvrt.	3 Hubert	21 Ilarion
Petak	4 Karlo Boromejski †	22 Az. i 7 dj.
Subota	5 Emerik (Mirko)	23 Jakov ap.

45. tjed. Je li slobodno dati porez caru? Mt. 22, 15–21.

Nedjelj.	6 22. po D., Leonard	24 21. po D., A
Poned.	7 Engelbert (And.) ☹	25 Mark. i M.
Utorak	8 Bogomir (Bogdan)	26 Dimitrije
Srijeda	9 Teodor (Božidar)	27 Nestor m.
Četvrt.	10 Andrija Av. isp.	28 Pet. m., Stj.
Petak	11 Martin biskup †	29 Anast. m.
Subota	12 Martin p., Kunibert	30 Zin. i Z. m.

46. tjed. Isus oživi kneževu kćer. Mt. 9, 18–26.

Nedjelj.	13 23 po D., Stan. Kos.	31 22. po D.
Poned.	14 Nik. T., Joz., Iv. T., ☾	1 Kuz. i D.
Utorak	15 Albert Vel., Leopold	2 Ak. i dr. m.
Srijeda	16 Gertruda dj., Edm.	3 Akeps. m.
Četvrt.	17 Grgur čud., Hilda	4 Joanik. V.
Petak	18 Roman, Ad. Eug. †	5 Galakt. m.
Subota	19 Elizabeta ud., Ponc.	6 Pavao isp

47. tjed. Isus navješćuje propast Jerusalima. Mt. 24, 15–35.

Nedjelj.	20 24. po D., Feliks V.	7 23. po D. E.
Poned.	21 Prikaz. BDM. u hr.	8 Zb. Ar. M.
Utorak	22 Cecilija dj. muč. ●	9 Onisofor
Srijeda	23 Klement p m.	10 Erast
Četvrt.	24 Ivan od Križa	11 Mina, T. S.
Petak	25 Katarina dj. m. †	12 Josaf. b, m.
Subota	26 Silv. op., Ivan B.	13 Ivan Zlat.

48. tjed. Bit će znaci... Lk. 21, 25–33

Nedjelj.	27 1. Ad, Virgil biskup	14 24. po D. F.
Poned.	28 Sosten, uč. Pavlov	15 Gunije
Utorak	29 Saturnin, Iluminata	16 Matej ev.
Srijeda	30 Andrija ap. ☽	17 Grgur čud.

STUDENI

sjeća nas groznih muka, što ih trpe duše u čistilištu.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 6 s. 44	4 s. 42
15. 7 s. 5	4 s. 23
30. 7 s. 27	4 s. 9

MJESEČEVE MIJENE

- ☹ uštap, 7. u 11 s. 23 m noću.
- ☾ trećak, 14. u 5 s. 20 m. popodne.
- ☺ mlad, 22. u 1 s. 5 m ujutro.
- ☽ prvak, 30. u 4 s. 59 m. ujutro.

VRIJEME

Do 7. lijepo, zatim do 10. kiša; 11. do 19. snijeg; 20. do 22. lijepo, od tada do kraja neprijatno.

Teška zima,
Težak snop.

Prosinac

BROJI 31 DAN

Decembar

RODI MARIJA ISUSA SPASITELJA SVIJET (BOŽIĆ).

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Cetvrt.	1 Državni praznik	18 Drž. praz.
Petak	2 Bibijana dj. i m †	19 Abdija pr.
Subota	3 Franjo Ksaverski	20 Gregorij d
49. tjed. Ivan šalje učenike svoje k Isusu. Mt 11, 2-10.		
Nedjelj.	4 2. Adv., Barb. dj. m.	21 25. po D.
Poned.	5 Sava opat	22 Cecil., Fil.
Utorak	6 Nikola biskup	23 Amfiloh
Srijeda	7 Ambroz. bisk. ☺	24 Katar. m.
Cetvrt.	8 Bezgr. Zač. BDM.	25 Klim. p. m.
Petak	9 Leokadija dj. m. †	26 Alipije p.
Subota	10 Prenos kuće u Lor.	27 Jak P. m.
50. tjed. Židovi poslaše sveć. i levite k Ivanu. Iv. 1, 19-28.		
Nedjelj.	11 3. Adv., Materice	28 26. po D.
Poned.	12 Sinesije, Maksencije	29 Param. m.
Utorak	13 Lucija, Otilija	30 Andr. ap.
Srijeda	14 Spiridon b. (Kv.) ☾ †	1 Naum pr.
Četvrt.	15 Kristijana, Valerijan	2 Habak. pr.
Petak	16 Adelhajda ud. †	3 Sofonije
Subota	17 Lazar, Olimpijada †	4 Barbara m
51. tjed. Ivan propovijeda u pustinji. Lk. 3, 1-6.		
Nedjelj.	18 4. Adv., Oci	5 27. po D. S.
Poned.	19 Vlad., Nem., Fausta	6 Sv. Nikola
Utorak	20 Amon, Liberat	7 Ambr. b.
Srijeda	21 Toma apostol ☺	8 Patapije
Četvrt.	22 Zenon, Dem. m.	9 B. Z. BDM.
Petak	23 Viktorija dj. m. †	10 Mina i dr m.
Subota	24 Badnjak, Ad. i Ev. †	11 Dan. stolp.
52. tjed. U početku bijaše. riječ... Iv. 1.		
Nedjelj.	25 BOŽIĆ (Rođ. Kr.)	12 N. praot.
Poned.	26 Stjepan prvi muč.	13 Eus. i dr. m.
Utorak	27 Ivan Evanđelist	14 Tirso m.
Srijeda	28 Nevina dječica	15 Eleut. m.
Četvrt.	29 Toma bisk. i m. ☾	16 Agej pr.
Petak	30 David kralj	17 Dan. pr., L.
Subota	31 Silvestar papa	18 Sebast. m.

PROGINAC

posvećenje malom Isuu.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 7 s. 28	4 s. 8
15. 7 s. 44	4 s. 6
31. 7 s. 51	4 s. 15

MJESEČVE MIJENE

- ☺ uštap 7. u 11 s. 22 mpr. podne.
- ☾ treća 14. u 2 s. 17 m ujutro.
- mladi 21. u 7 s. 7 m. uveče.
- ☾ prvi 29. u 11 s. 53 m. noću.

VRIEME

Neprijatno oštro, kiša i snijeg do 10.; 11. do 13. suho i hladno, zatim do 28. stučno i oštro; 29. kiša; 30 i 31. lijepo.

Crn Bžić,
Bijeli Uskrs.

POGLAVARSTVO CRKVE KATOLIČKE

Vrhovni poglavar Crkve, namjesnik Kristov:

SV. OTAC PAPA PIJO XI.

Vlada od 6. veljače 1922.

Kardinal **EUGEN PACELLI** drž. tajnik SV. OCA PAPE.

Zastupnik Sv. Oca Pape u našoj državi:

Dr. **HERMENEGILDO PELLEGRINETTI**,

nadbiskup, ima sjedište svoje u Beogradu.

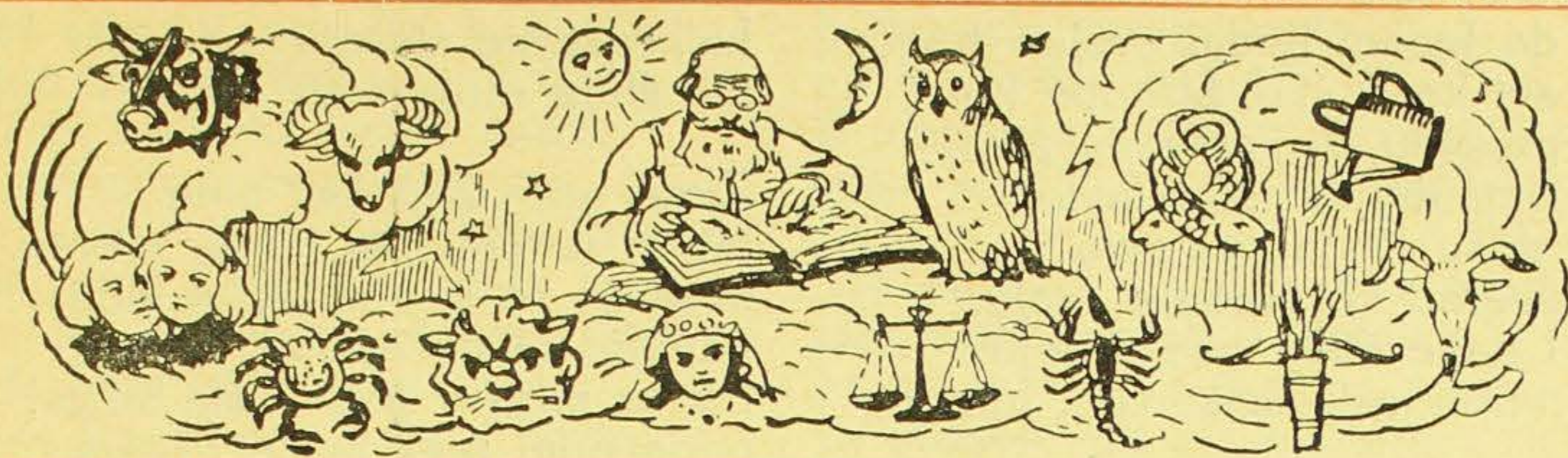
EPISKOPAT U NAŠOJ DRŽAVI:

Hrvatski metropolita i predsjednik biskupskih konferencija

Dr. ANTUN BAUER

nadbiskup zagrebački.

Zagr. nadb. koadjutor:	Dr. Alojzije Stepinac
Sarajevski nadbiskup:	Dr. Ivan Ev. Šarić
Splitski nadbiskup:	Dr. Klement Bonafačić
Beogradski nadbiskup:	Dr. Josip Ujčić
Ljubljanski nadbiskup:	Dr. Josip Rožman
Barski nadbiskup:	Dr. Nikola Dobrečić
Naslovni nadbiskup:	O. Rafael Rodić
Đakovački biskup:	Dr. Antun Akšamović
Senjski biskup:	Dr. Viktor Burić
Krčki biskup:	Dr. Josip Srebrnić
Križevački biskup:	Dr. Dionizije Njaradi
Šibenički biskup:	Dr. Fra Jerolim Mileta
Hvarski biskup:	Msgr. Miho Pušić
Dubrovački biskup:	Dr. Josip Carević
Kotorski biskup:	(Ispražnjeno)
Mostarski biskup:	O. Alojzije Mišić
Banjalučki biskup:	O. Josip Garić
Subotički biskup:	Msgr. Lajčo Budanović
Velikobečkerečki biskup:	Dr. Josip Ujčić
Mariborski biskup:	Dr. Iv. Josip Tomažić
Skopljanski biskup:	Dr. Ivan Fr. Gnidovec
Pom. biskup zagreb:	Dr. Franjo Salis-Sevis

Stogodišnji gatalac za god. 1938.

Zvезда vladarica JUPITER

Lete dani i godine snjima
noseć tugu i radosti svima,
noseć sriću, blaženstva i mira
i žalosti što u srce dira.

Dođu dani, koji život nose,
a svanu i koji sve nam kose,
što volimo, što nam svima drago,
što štujemo ko najveće blago.

Taki dani s oblacima gustim
često svanu ravnicama pustim,
da ti, Rode, tu srid rodne grude
život teži i još gori bude.

Ali ti se dobro držiš, Rode,
tebe sada jake ruke vode,
ne saginješ ni prid kime glavu,
već zadaješ svakom onom stravu,
ko po tvojem oće gazit pravu.

Zato, Rode, uvijek budi taki,
da te štuje, boji te se svaki,
nek se svudan govori i znade,
da Bunjevac viru ne izdade,
da u njemu jako srce bije,
a žilama hrvatska krv vrije,
nek se znade za Bunjevca ko je:
On umire za poštenje svoje!

Šta li nosi godinica ova,
da li sriće, il nadanja nova
posli ću vam kazati par riči,
a sad čujte o velikom godu,
koji jest na diku cilom Rodu,
s kojim svaki treba da se diči.

Pedeset je godinica sada
kako nas je usrid bola, jada
ostavio Antunović Ivan,
koji sve što na zemlji imade
sve na dobro svom narodu dade,
da mu dani lipči svićat stanu
i slobode sunce da već granu.

Oj pridragi naš biskupe Ivo,
još niko nas zavolio živo
tako nije ko ti u to doba,
kad smo jadni stajali kraj groba;
i da nije tvoje mudre glave
i ljubavi plemenite, prave,
pa da nije tvoje za nas brige
za prosvitu, novine i knjige
danas možbit ni ja ne bi piso,
jel narod moj ne bi više diso,
ne bi imo kome pisme slati,
ne bi imo koga bratom zvati.

Zato širom naše Bačke ravne
i čitave Domovine slavne
dragom će se Bogu dizat hvala,
što nam te je njegva ruka dala,
slaviće se tvoja mloga dila,
šta nam ih je tvoja ljubav zbila,
dičit će se Bunjevačka grana,
što te rodi naša mila nana.

Dao Bog da i današnje dane
imademo ljude odabrane,
koji oće, a koji i mogu,
da posvete cili život Bogu,

Bogu svome i narodu dragom,
 pa da tvojim podju svetim tragom,
 da svi ko ti, naš biskupe Ivo,
 za prosvitu, knjigu rade živo,
 da amanet, što si ostavio
 i u dušu Roda postavio
 sačuvamo ko svetinju svoju.
 da i dalje čuva nas u boju
 za narodnost, jezik, viru, ime.

Dobrom Bogu budi čast i hvala,
 i ako nas samo šaka mala
od ponosa dižu nam se grudi,
jerbo priko dvadest mladi ljudi
svršilo je srićno škole svoje.
 Svi su oni puni vatre, mladi
 i svaki će za Rod svoj da radi,
 od nepravde zaštititi slabe,
 tirat one, koji naše grabe.
 A taki je danas na sve strane
 da ih brojiš po čitave dane
 te lopove ne bi nabrojio.
 Mlogo ima danas kuferaša,
 koje trpi Subotica naša,
 trpi ona i pati se s njima
 samo štete uvik od nji ima,
 Zato složno na posao, mladi,
 ne puštajte, da se tako radi
 Suboticom, našim dragim gradom,
 koja triba da nas kripi nadom,
 kripi nadom u vedrije dane,
 kad će sunce da nam lipče grane
 više naši salaša i njiva,
 koje sada gusti oblak skriva.

Otvorit ću svoje knjige stare,
 sad već za nji mlogi malo mare,
 misle oni da već malo vrude,
 pa čitati Gatalca se stide.
 Ja vam kažem, tako moje brade,
 da u mojim knjigama imade
 mlogo taki istiniti stvari
 u koje su virovali stari.
 Već je davno svitu dokazano,
 šta je ode eto napisano
 iz zvizda je svitli pročitano.
 Ako zvizde istinu ne kažu,
 na drugome nek je mistu tražu,
 nek gataju kako oće vrime
 oće l' kiše il' će više zime.
 A ja ću vam po knjigama starim
 gatati dalje, pa, braćo ne marim

imal taki koji bolje znadu,
 koji više ne slušaju mene,
 niti štiju moju sidu bradu.

Zima neće započeti oma,
 bit će najpre kiše, vitra, groma,
 posli će se sve dobro zaladit
 napolju se neće moći radit.
 Bit će mraza, leda tušta sniga,
 onda onaj brez posla i briga
 bit će samo koga lipčih dana
 pozdravljala već je zora rana,
 žuljevima ko je i u znoju
 zaslužio sebi sriću bolju,
 bolju sriću, divenice krasne,
 kupus, šunke i slanine masne,
 da „Danicu“ čita cilim danom
 i postane „Matičinim“ članom,
 pa nek štije i lipog i dosta
 sve onamo do korizme, posta.

Proliće će biti vitrovito,
 a još usto dosta kišovito.
 Po ravnici bit će mlogo bara,
 kad će orat, kukuruz zasadit,
 kad će zemlju, vinograd obradit,
 bit će kiše ko već davno prije.
 Zato sunce čim stane da grije
 ne linčari, već mi oma radi,
 ori, kopaj, krumpir, zelje sadi,
 šargaripe sadi uvik mlogo,
 da bi posli miran biti mogo,
 da ne moraš visiti na peci,
 kada svanu naši mili sveci.
 O Uskrsu bit će lipči dani,
 nego što su bili, Rode, lani;
 svi nek sprema cviče i kolače
 za vesele svoje polivače,
 pa i vina, kad vole da piju,
 nek se momci kojom čašom zgriju,
 nek se ori, čuje na sve strane,
 kad pivaju naše šalajdane.

Kišovito bit će sve do maja,
 grmljavini bit će onda kraja,
 bit će vruće, rast će lipo žito
 i sve što je snigom bilo skrito.
 Dok se tako sve diže i raste
 doletit će s juga crne laste,
 potražit će svoja gnizda mila
 di se svaka od oluje krila,
 pa će pisme zapivati nove,
 što su stigli u krajeve ove.

Lito uvijek veselje nam nosi:
 svud se radi, vozi, piva, kosi,
 zlatno vlačé i snoplje se slaže,
 umorni se ljudi vinom snaže
 i slaninom koja prija svima,
 sve je slađa, što je manje ima.
 Zemlja će nam sada platit bolje,
 zato bit će svudan dobre volje.
 Di je lane bilo slabog roda,
 bit će bolje, ne dodje li voda.
 Sunca žarkog što nam bude više,
 i što manje oluje i kiše
 bit će botje za kukuruz, vino,
 jer grožđe je onda slatko, fino
 kada sazre od žarkoga sunca,
 kad se bere i kada se sprema
 kiši, vitru baš ni traga nema.

U jesen su radosni i stari,
 a srićni su i naši pudari,
 što će tušta crni šljiva biti,
 bez računa slatkog masta piti.
 U vinograd svaki ići mora,
 jedni složno, da natresu ora,
 drugi nek se na jabuke veru,

treći groždje s čokota nek beru,
 a, ko ode nema svoga mira,
 neka ide kupiti krumpira.
 Krumpirača svakom jeste slatka,
 često slađa neg pečena patka.

Sve mi spremi i stari dug vrati,
 ako možeš: porciju isplati,
 pa se zemlja prodati ne mora
 za kamate, pa i prokatora.
**Gledaj uvijek, pazi na to vazda
 na svom dobru budi i svoj gazda,
 novac čuvaj i ne pravi duga
 jednog dana da ne budeš sluga.**

Zbogom, Rode, nek je dosta sada,
 moram ići, nemam više kada,
 da ti pišem i savite dilim.
 Ja te volim svojim srcem cilim,
 pa te molim, čuvaj dušu čistu,
 budi uvijek pošten, na svom mistu,
 nek se svuda govori i znade,
 da Bunjevac poštenja imade,
 viru svoju, jezik i hrvatstvo
 još nikada nikom ne izdade.

BUNJEVCI BISKUPU ANTUNOVIĆU

Prigodom 50. obljetnice njegove smrti

Tvoja je duša bila ko blagi proljetni vijesnik,
 koji prirodi mrtvoj znakove nosi života,
 narodu svomu si bio učitelj, vodja i pjesnik,
 koga je dahom svojim nadahnula vječna Ljepota.

Kada nam nasilje narod u propast sigurnu vuklo,
 a Nana je mogla samo nemoćno, gorko da plače,
 ničije srce nije tako krvavo tuklo,
 niko nas na grudi svoje privinuo nije jače.

I starost tvoja nije okrunjena bila tišinom,
 nijesi mario za bolest, ljudski prezir i hvalu,
 s križem i knjigom u ruci hodao bačkom si nizinom
 u moru tudjinskom Roda, da spasiš šačicu malu.

Dobro si posijo sjeme: jake se pustile žile,
 deblo se uzdiglo snažno i grane se nebu digle;
 snage se naroda našeg u čvrste redove zbile,
 u borbi životnoj nijesu smrtne ih nevolje stigle.

Jest, o biskupe Ivo, nijesmo nestali sramno,
 snaga je u nama silna i vjera kamena, živa.
 Idemo smjelo naprijed, obzorje naše tamno
 svakim nam danom ljepše, vedrije, svjetlije biva.

Ti si nas učio svoje ne damo nikom da gazi,
 da branimo naroda, vjere, hrvatskog jezika prava,
 na ime svoje, poštenje svaki da uvijek pazi,
 zato, biskupe Ivo, nek ti je čast i slava!

Nek ti je čast i slava na tvome velikom djelu,
 što nisi naroda dao u borbi da klone glava,
 ulio što si u duše vjeru i snagu smjelu,
 nek ti je čast i slava, vječna. besmrtna slava!!!

Aleksandar Kokić

IVE PRČIĆ:

SAD JE NAMA SVEČAN DAN...

Otkako je procvatala bunjevačka grana, velikoga hrvatskog stabla, i otkako je bunjevačka nana prvog svog učenog sina pustila na krila: nije za nas Bunjevce i Šokce osvanio svečaniji dan, nego što je godina 1937. Ova će godina sa zlatnim slovima biti zapisana u povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata.

Iza velebne proslave bunjevačke Subotice, evo nas opet da pokažemo svijetu da nas još ima, i da se s nama mora računati u ovim krajevima.

Što koji narod ima više učenih sinova, tim više vrijedi u očima drugih naroda, — ako naime ti njegovi sinovi budu ljudi na svome mjestu, čelik-značajevi, ne-sebični, odlučni, pošteni i zahvalni sinovi svoga roda.

Naše je veselje tim veće, što su mnogi od njih i odlični suradnici, pa tako i budući urednici naše „Danice“.

Dvadesetičetiri mladih Bunjevaca i Šokaca dovršilo je svoje sveučilišne nauke i stupilo na prag života. Dvadeset iz Subotice, dva iz Sombora, jedan iz Bača i jedan iz Bačkog Monoštora.

Aleksandar Kokić mladomisnik, Albe Vidaković mladomisnik, Lajčo Dulić dipl. pravnik, Ivan Tikvicki dipl. pravnik, Albe Šokčić mladomisnik, Ljudevit Pančić dipl. pravnik, Amalija Vidaković dipl. filozof, Ante Kopunović mladomisnik, Marko Bačlija dipl. pravnik, Matiša Zvekanović mladomisnik, Bela Šimić dipl. visoke komercijalne šk., Krista Matijević inženjer, Dr. Vladimir Vukmanov liječnik, Gavro Crnković mladomisnik, Dr. Josip Rudić Vr. liječnik, Bela Stantić dipl. pravnik, Sarika Stantić dipl. pravnik, Lajčo Matković mladomisnik, Lju-

devit Molnar dipl. pravnik, Stjepan Gabrić mladomisnik, svi iz Subotice.

Franjo Bogišić mladomisnik i Aleksandar Žuljević inženjer iz Sombora.

Stjepan Bartolović dipl. filozof iz Bača.

Marin Vakoš mladomisnik iz Bačkog Monoštora.

Aleksandar Kokić
mladomisnik iz Subotice

Dvadesetičetiri naših prvoboraca stupa sad na bojište. Bože, kojim li će putem udariti?!

Braćo i sestre! Nikada nemojte ništa učiniti protiv svoje savjesti, a savjest neka vam vazda bude izmirena s Bogom, pa nikad ne ćete stupati protiv naroda svoga, već uvijek u složnim narodnim redovima.

Narod vas čeka raskriljenih ruku.

KRONIČAR:

Blaško Rajić

Nekoliko riječi prigodom njegova dvostrukog jubileja.

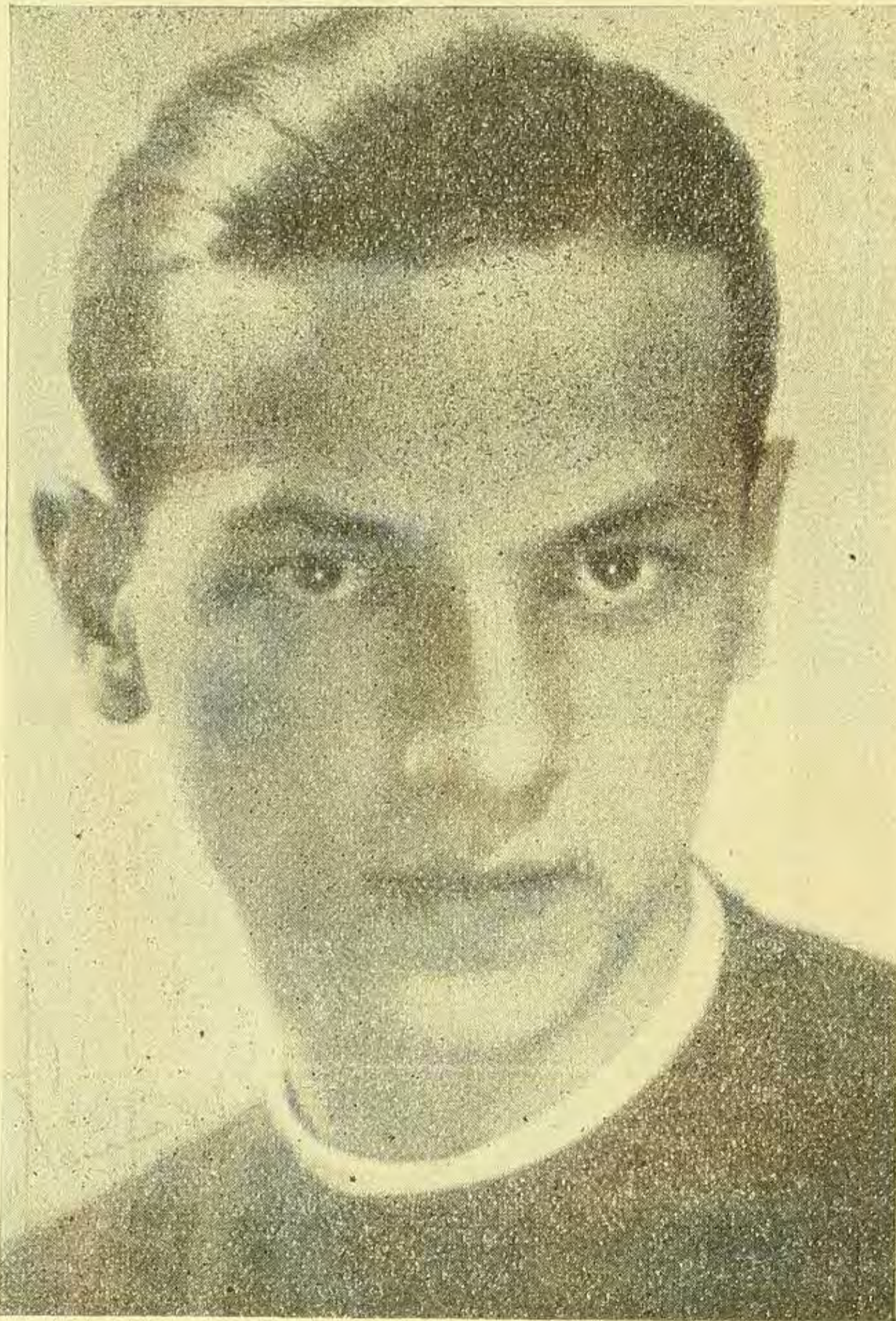
Već i po kroničarskoj dužnosti moramo istaknuti, da je naš urednik presvijetli g. Blaško Rajić ove godine dvostruki svečar. Ove godine naime, navršava svoju šezdeset godišnjicu života i slavi tridesetpet godišnjicu misništva. I baš eto radi toga znamo i svjesni smo, kako je teško pisati o živom čovjeku, koji je ne samo važan za čitav naš javni i kulturni život, nego je još i urednik našeg jedinog kalendara „Subotičke Danice“, koja mu posvećuje ovo nekoliko redaka. Ali da ne bi povrijedili skromnosti visokog svečara, a ipak ispunili našu dužnost, iznijeti ćemo njegov životopis onako kako ga je g. 1936. napisao poznati književnik i hrvatski kulturni radnik Dr. Josip Andrić u pogovoru Rajićeve zbirke pripovijesti „Bunjevčice“. Dr. Andrić piše ovako:

„Blaško Rajić rodio se 7. siječnja 1878. u Subotici, kojoj je posvetio sav svoj život. Iza kako je bio zaređen za svećenika, bio je kratko vrijeme godine 1902. kapelan u Dušnoku, gdje je odmah razvio snažnu borbu protiv nazarenaca. Zatim je od godine 1903. do 1906 bio kapelan u Santovu, gdje je mnogo nastojao oko gospodarskog podizanja bačkih Šokaca. A od godine 1906. sad je evo već punih 30 godina u Subotici, najprije kao kapelan, a zatim od godine 1911. kao župnik sv. Roka. Kad je g. 1924. osnovana bačka biskupija, Blaško je Rajić postao prvi generalni vikar te nove hrvatske biskupije, ali uza sve to nije napustio svoje župe, kojoj je do danas ostao vjerni i neumorni duhovni pastir. Iza prevrata bavio se nekoliko godina aktivnom politikom te je bio i narodni zastupnik i politički vođa bačkih Hrvata. Povukavši se s polja aktivne politike više je uzimao pero u ruke, te su se tada stale rađati i „Bunjevčice“.

„Bunjevci i Šokci s one strane Dunava imali su i imadu dičnih muževa, svijetlih imena, odličnih predstavnika na mnogim područjima narodnog života. Ali Blaško Rajić je prvak među svima. On je u najsudbonosnije doba, kad se radilo o tom, da bačka grana hrvatskog naroda ne bude potpuno odsječena od svog narodnog stabla, pohrlio u Zagreb u hrvatski sabor, otišao i u Pariz na mirovnu konferenciju, a na svom župnom dvoru, ne bojeći se četiriju mađarskih regimenti, koje su u doba prevrata još bile u Subotici, prvi izvjesio hrvatsku zastavu, te svim time otvorio novo razdoblje u životu bunjevačko-šokačkih Hrvata“.

„No Blaško Rajić uza sve to nije u prvom redu političar. On je prije svega Božji svećenik služeći Bogu i svom narodu. Kao jed-

nostavni župnik već preko četvrt stoljeća vrši pastvu u subotičkoj crkvi sv. Roke. — — Jedva mu u tom svećeničkom radu ostaje slobodnog vremena, a to vrijeme onda posvećuje kulturnom radu: organizira prosvjetna društva, uređuje jedini subotički hrvatski list „Subotičke novine“, vodi kulturnu ustanovu Maticu Subotičku, osniva središnju Hrvatsku Kulturnu Zajednicu u Subotici, kojoj je opet on na čelu, daje poticaje i putokaze drugim bunjevačkim kulturnim radnicima te je uopće duša svemu kulturnom radu u Subotici.“

Albe Vidaković
mladomisnik iz Subotice

Pribrojimo li još k ovim lijepim retcima dra. Andrića i popis samo nekih važnijih književnih djela, što ih je Blaško Rajić objelodanio štampom, kao n. pr: pripovijesti: „Našim šorom“ (1928) „Pridslava“ (1908) i „Stari mirotvorci“ (1925); zbirku narodnih pjesama „Narodno Blago“ (1910) molitvenik „Duhovna Mana“ (1900) i zbirku crtica „Bunjevčice“ znademo, da nismo još ni izdaleka rekli sve što bi smo trebali i morali reći o golemom radu šezdeset godišnjeg svečara. Ali nas tješi pomisao, da već ovaj kratki prikaz samo jednog dijela javnog i kulturnog rada Blaška Rajića jasno pokazuje svakome što je on učinio za svoj narod, ali i — što mu narod za to duguje.

Blaško Rajić:

Podunavski Bunjevci i Šokci izvan granica naše države

U današnje doba svi narodi vode računa o svojim suplemenjacima koji se nalaze izvan granica države. Poznato je kako se brinu Nijemci za svoje ne samo kod nas nego po svemu svijetu, još i u boljševičkoj Rusiji. Ako se ne da na drugi način, oni im šalju svoje knjige i druge spise, da bi održali barem duhovnu vezu sa svojim. I mi imamo našeg naroda izvan granica naše države. Ovajput neću spominjati druge, do samo naše Bunjevce i Šokce i njih samo one u Podunavlju.

Jasnoće radi i lakšeg rukovanja, dijelim Bunjevce napose a napose Šokce. To zato, što ovi i oni i ako jedni po jeziku i vjeri, razlikuju se po vremenu dolaska i po ulozi koju su u prošlosti na novim svojim mjestima imali i činili. Bunjevci se velikim dijelom nalaze dalje od Dunava ili barem ne sa ulogom na Dunavu, a Šokci gotovo svi pored Dunava i sa ulogom na Dunavu. Bunjevci zemljodjelci i stočari a Šokci lađari i ribari.

Bunjevce, naročito one oko Pešte i u samoj Pešti, zovu Dalmatinci a one na jug, zovu Raci. Ime Bunjevac dobivaju naši u Bačkoj i u Vancagi.

Nalazimo Bunjevce na Tompi, Kelebiji, Kumbaji, Kaćmaru, Gari, Aljmašu, Bikiću, Boršotu, Čavolju, Baškutu, na Rastini na Đurđevcu Györgypuszta, u Baji i u prvospomenutom selu Vancagi. Bilo ih je sve do skora u Jankovcu. Prezimena su još i danas u 50% bunjevačka isto, kao i u Gornjem Monoštoru, ali govorit već ne znaju, samo priznaju: Naši su stari bili Bunjevci.

Tompanjani, kelebijanci, kumbajci i čikerijanci su zapravo Subotičani. Ostali su osim Bajaca, seljani. Bikićani, Boršođani, Sentivan-
ci, Matijevićani, Čavoljani a naročito Aljmašani su čisti Hercego-
vački soj, dinarska rasa. Toliko lijepog svijeta, djece i djevojaka,
da staneš pa se u čudu zagledaš: kako znadu tako lijepi bili. I lice
i oči i stas i pogled: zanosi te i začarava.

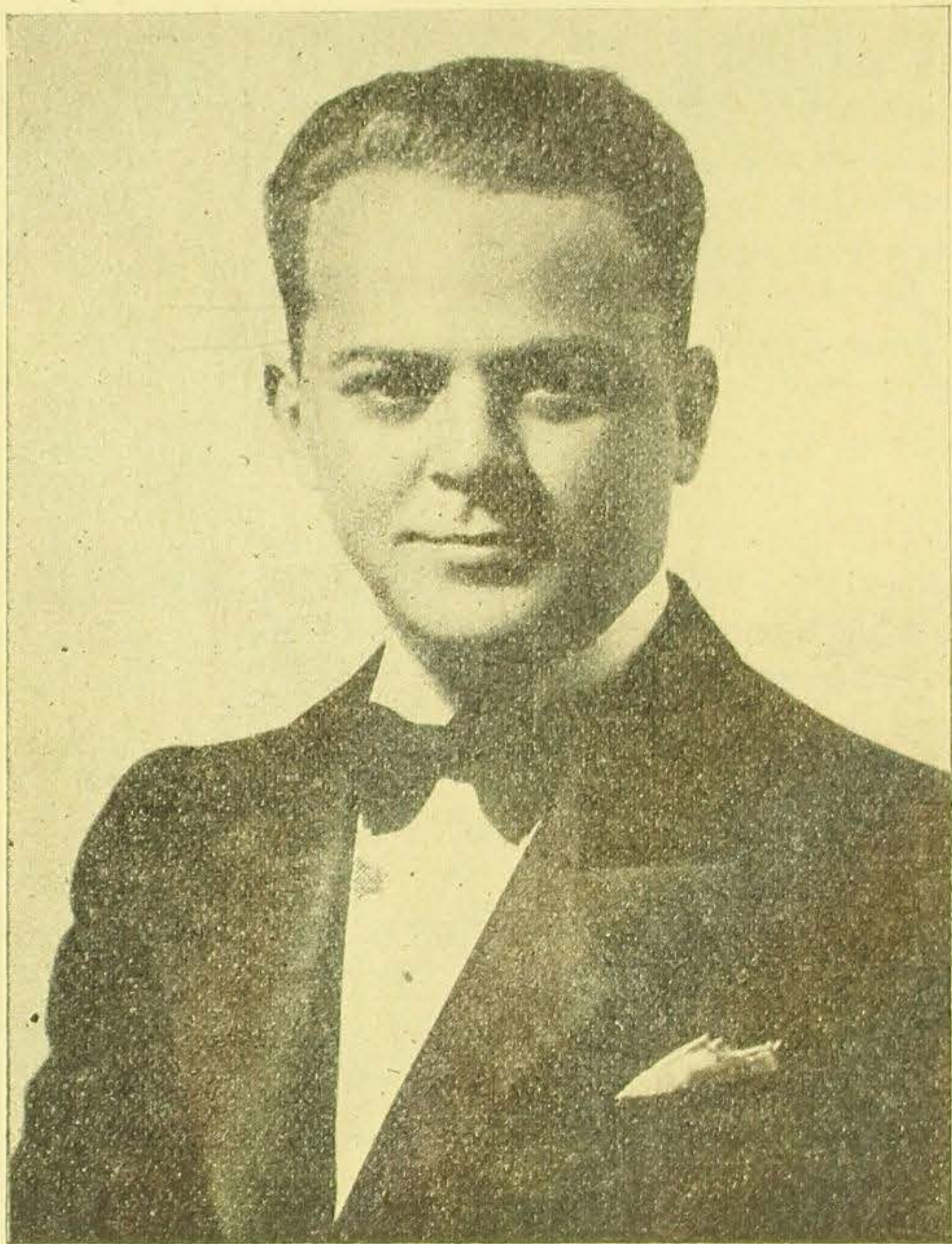
U Matijeviću, od Aljmaša na sjever, stanuju sami Bunjevci, osim pet—šest familija, koji su se pomadžarili. Njima je dosta teško, jer im se prava slabo priznaju.

Sad ćemo da se prenesemo duhom kod Bunjevaca, onih u okolini Pešte. Prvo dolazimo u samu Peštu. Sa desne strane Dunava na Budimskoj obali nalazimo na podnožju planine: Taban ili

Racvaroš. Tu, u katoličkoj crkvi još 20 godina, kad sam ja ondje prolazio, čitalo se je bunjevački Evanđelje. I samo ime: taban pa: racvaroš, slavenskoga je porijekla.

Za ostale oko Pešte, imam točne podatke, iz god. 1932. Te podatke imam od jednog Bunjevca koji već bit će 20 godina stalno ondje boravi. Inače je inteligent, advokat. On kaže:

Naša su naselja: Tukulj, mađarski Tökölj županija Pešt, U o-
vome selu ima oko 2500 Bunjevaca. Ima tamo i Mađara i Nijema-
ca. Svi ovi, dakle i Mađari i Nijemci, najrađe govore bunjevački. U

Lajčo Dulić

dipl. pravnik iz Subotice

crkvi se vrlo drži bunjevački red. Nedjeljom se na velikoj misi samo bunjevački piva, pridiči i t. d. Ja sam znadem da je u Tukulj još pred rat išlo po 15 Nevena, po 20 Naših Novina te po 15—30 Danica i to trgovcu Bunjevcu na rasprodaju. Pokojni biskup dr. O. Prohaska poslao je u ono doba svoga svećenika u Suboticu, da tu nauči bunjevački i da ga aplicira u bunjevačkim selima njegove biskupije stono-biogradske.

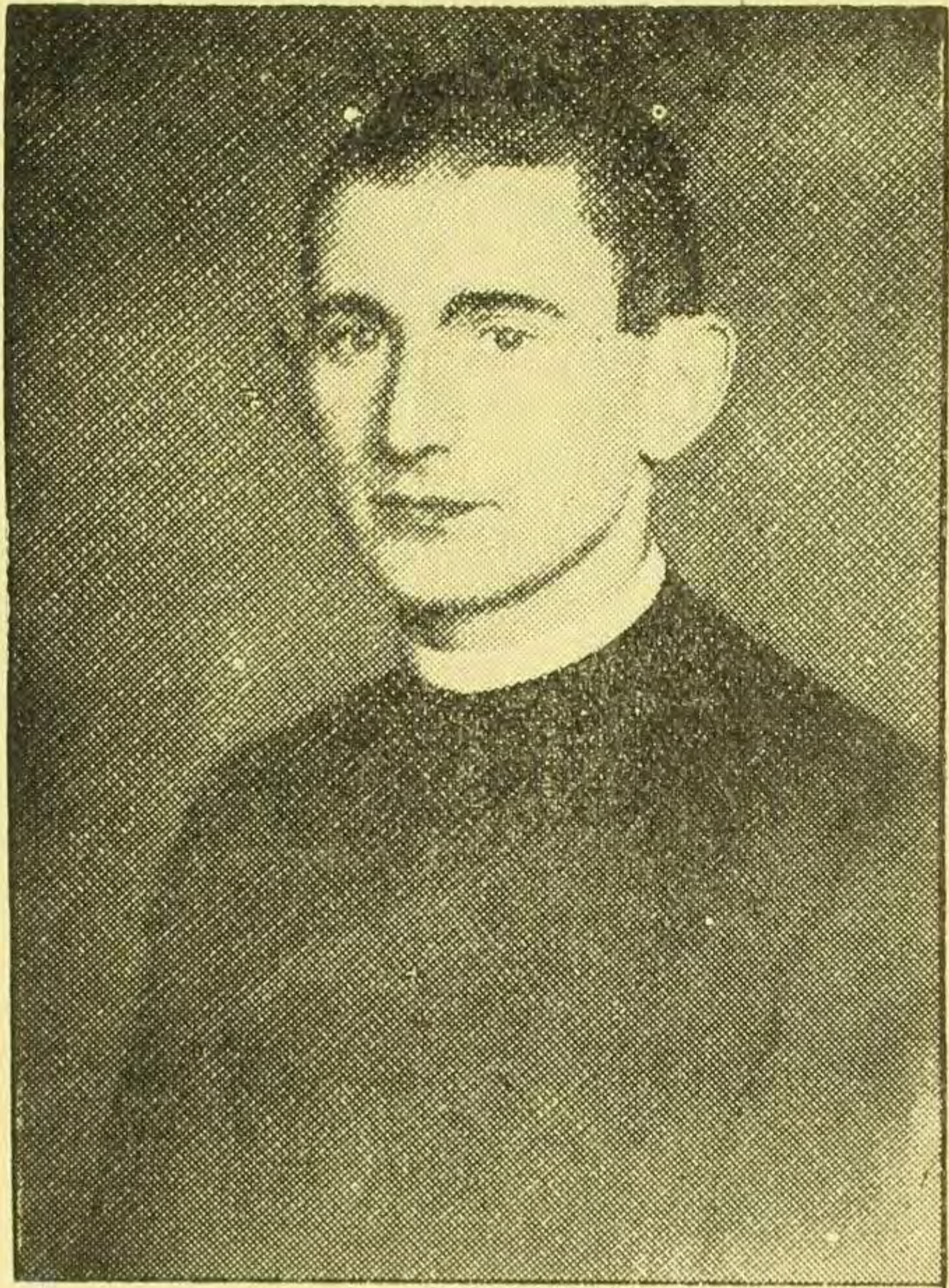
Hamžabeg, mađarski Érd. Na desnoj strani Dunava. Ovde ima —veli naš spomenuti dopisnik — oko 2000 Bunjevaca. U crkvi se drži bunjevački red.

Jerčin, mađarski Erči. Ovde ima isto do 2500 Bunjevaca. U crkvi se drži bunjevački red. U ovim mjestima Bunjevci vrlo paze da se njihov bunjevački red u crkvi tačno obdržava. Ako primijete i najmanju pogrešku od strane svećenika, odmah ide deputacija u Stoni Biograd kod biskupa na tužbu. Onda dalja naselja:

Sveti Andrija, m. Sent Endre. Peštanska županija. Ovde ima oko 70 bunjevačkih familija. Oni se vrlo dobro drže, ali se u crkvi već ne drži bunjevački red, samo je o Božiću slobodno, ujutru u 7 sati u crkvi pjevati bunjevačke božićne pjesme. Dalje:

Turbalint, m. Törökbalint. Tu ima još nekih 20 bunjevačkih

Ante Kopunović
mladomisnik iz Subotice

porodica. U crkvi se već ne drži ništa bunjevački. Napokon:

Čepelj, m. Čepel. Ovdje ima isto još nekih 20 bunjevačkih porodica. U crkvi svake 4. nedjelje pjeva se, pod misom što je u 7 sati, bunjevački.

U školama nigdje ni riječi bunjevački, ali se Bunjevci po svuda vrlo dobro drže. Oni su upravo ponosni, što su Bunjevci. Ovdje — veli on čistije govore bunjevački, nego u Bačkoj. I narodne pjesme ljepše pjevaju, nego u Bačkoj. Ovako moj izvjestitelj.

A sad se vraćamo na jug Peštanske županije. Slaveni u ovim

krajevima, zapravo nisu ni Bunjevci, niti Šokci. To su općine: Baćin i Dušnok. Obe su ove općine čiste slavenske. Niti Mađara niti Nijemaca u njima. Nisam imao zgode, da se поближе raspitam o porijeklu ovih južnih Slavena, ali, po osebinama njihovog govora, držim, da su oni u tim krajevima starosjedioci. Ili barem od davnine su tude. Dušnočani imaju mnogu sličnost u govoru sa đurskima i i šoprunskima Hrvatima. Baćinci već, dobrim su bliže nama.

Nije na odmet da spomenem, da je i sama Kalača bila pred 150 godina slavenska. Jedan od njenih gospodara i sam Slaven, silom ih je pomađario. Ko na ulici govori racki, dodijele mu 25 batina. Užasno govore mađarski. Za općinu Šikuzdu m. Šükösd, znam da su u njoj stari sve do svjetskog rata govorili slavenskim jezikom. Omladina ne. No, kad su se za vrijeme rata vraćali kući, i sami su progovorili slavenski, jer su na ratištima vidili da po svem svijetu govore slavenskim jezikom.

Na Dunavu 16 km. više Baje ima selo Bođislo. To je slavensko ime: Budislava. Isto: Nadudvar, Nad-dvor. Boljar, ili Bojar. Ordaš, Vrdoš. Doromlas, Drmljaš. Zasto, Zasuto. Nana. Hanjik, Ganjik, Čerto. To je duboka i duga jaruga: Čartov jendek. Krpat, Boća, Čabor. I t. d. Da se vratimo u Baćin i u Dušnok. Baćinci su Bunjevci. I govor i soj odaje. Isti običaji u kući, u polju, u vinogradu, oko djece. Isti nazivi: svekar, snaha, diver, zaova. Među čistim slavenskim prezimenima ima i ovo: Koprivanac. Pjevati u crkvi poslije mise, ili pred crkvom smiju. — U Dušnoku je za moga kapelovanja sva služba bila na hrvatskom jeziku. Evo prezimena u Dušnoku: Bolvari, Drobljen, Fačko. Đuraković, Hodovan, Jagica, Jakšo, Krnja, Mateka, Okvalović, Purak, Rogač, Šipoš, Sitar, Šimonić, Tomaško, Varga i t. d.

Svi ovi iako pored Dunava, nisu Šokci.

Jedno je gotovo čisto šokačko selo ostalo s lijeve strane Dunava izvan granica naše države Santovo.

S desne strane Dunava ostao je Mohač i još 7 gotovo čistih šokačkih sela ispod Pečuha. Ti su Šokci naročito napredni u zemljodjelstvu i u stočarstvu. Valjda zato, što se oko njih nalaze njemačka naselja. U samom Pečuhu sam našao, kad sam bio ondje, čitave ulice Bošnjaka. I među njima mnogo otmeni bogati. Osobito mnogi su bili zanatlije. Ni ovi nisu Šokci. Šta li ovi Šokci, seljani, imaju još u crkvi, nisam mogao da doznam.

*

Ovoliko o našoj braći preko granice. Jedno mogu da naglasim: Da se svi ovi nalaze u vrlo teškim okolnostima. Mi njim za sada nemožemo drugo da pomognemo, nego da im po mogućnosti dodamo po koju dobru knjigu. Teško je svakoj naciji u tuđoj zemlji a ovima u Mađarskoj je i teže, jer se Mađari bore zadnjim silama za opstanak, pa ne štete nikoga, ko bi im ma i nehotice smetao.

One, koji se jedared odrodili, vrlo je teško povratiti. To vidimo na svakom koraku među nama. Svijest podržavati jest jedino sredstvo, koje možemo upotrebiti.

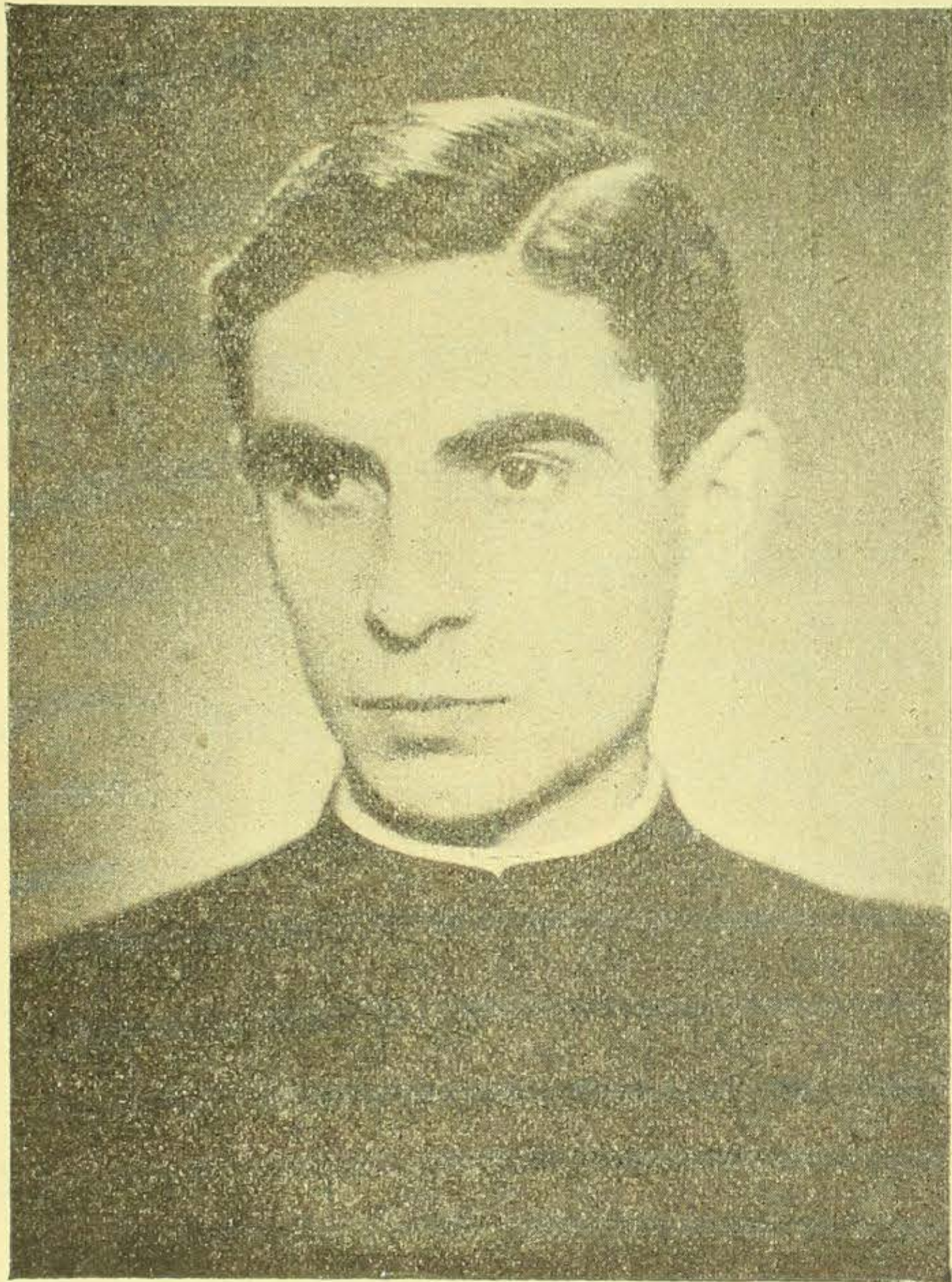
G. — L. —

BISKUP IVAN ANTUNOVIĆ

* 19. VI. 1815. † 13. I. 1888.

Biskup je Antunović umro u Kalači kao čovjek uz čije je ime bilo povezano poštovanje i čast što mu se davala kao visokom crkvenom dostojanstveniku i kulturnom radniku. Ali

Albe Šokčić
mladomisnik iz Subotice.

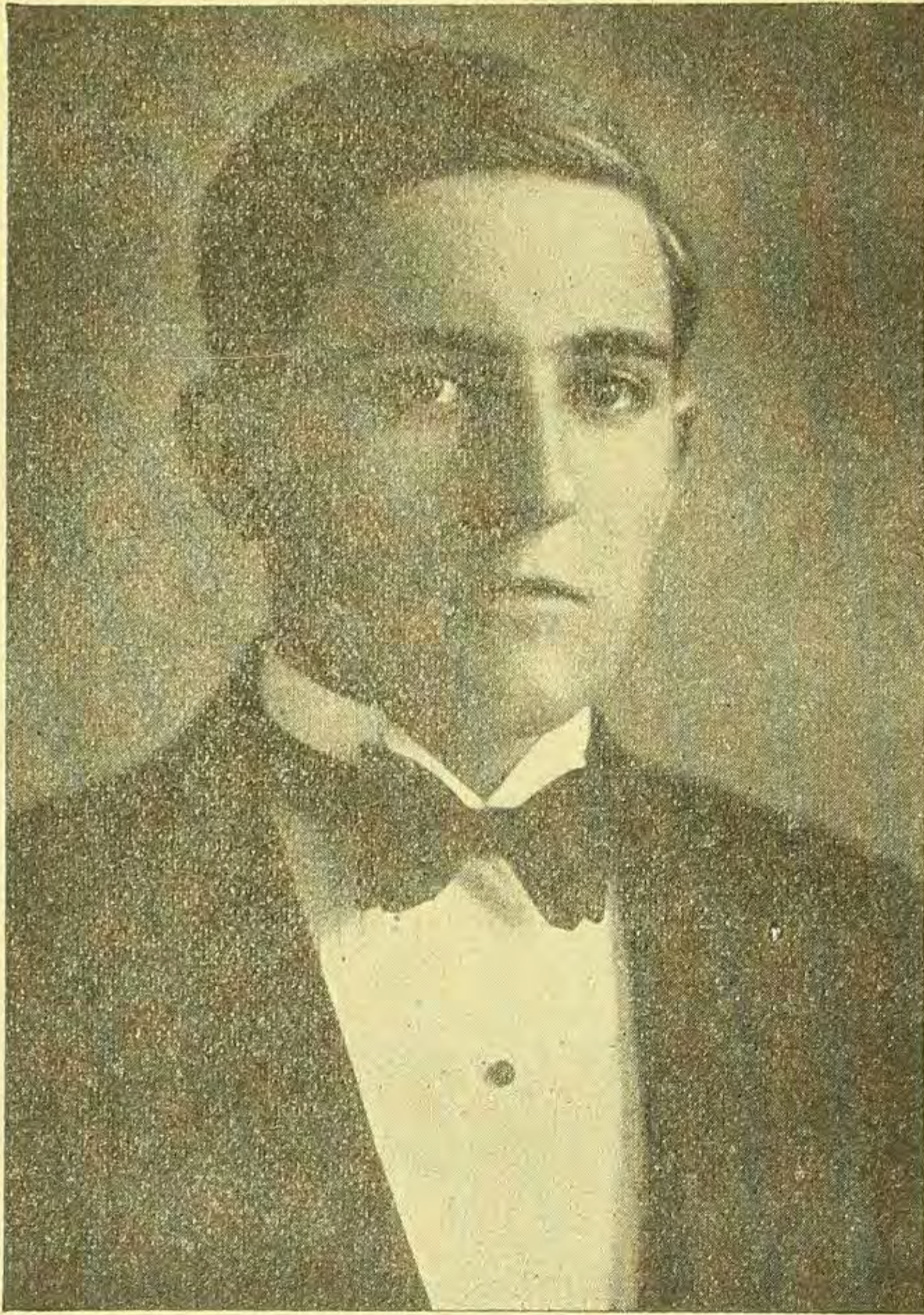

vrijednost njegova rada dolazi istom danas do potpune svoje cijene kod Hrvata, posebice onih u Bačkoj, koji ne mogu da u svome vjersko nacionalnom životu učine i jedan korak, a da ne susretnu starca Antunovića. Njegova se snaga osjeća jače danas — pedeset godina iza njegove smrti — nego li ikada za njegova života.

Pedeset je godina prošlo otkako je u Kalači preminuo Antunović u starosti od 73 godine, iscrpljen od teških napora što mu ih

nametala njegova silna radinost. Teško je bilo svršivati sve svoje svećeničke dužnosti uz mnoge druge poslove koje je uzeo na sebe radi napretka Hrvata u Ugarskoj. Sigurno će imati netko od Daničinih čitatelja kod kuće *Bog s čovikom* ili *Čovik s Bogom*, koju je dobio od djede ili bake.

Koliko je samo truda trebalo, da se ova knjiga napiše, a to nije jedina što ju je pokojni Antunović napisao. Osim tolikih knjiga što ih je napisao on je osnovao i — Bunjevačko-šokačke novine — koje su počelo izlaziti prije 67 godina, a prije 4 godine je i naša

Aleksandar Žuljević
inženjer iz Sombora

Danica slavila svoja pedesetgodišnjicu, a i nju je Antunović pokrenuo.

Svoje najbolje sile, najviše truda uložio je Antunović da podigne Hrvate u ovim krajevima i na posvjetnom i na gospodarskom polju. Uložio je svu silu novaca u knjige, koje je sam napisao, na svoj račun dao štampati i mnogo, veoma mnogo puta dijelio besplatno među Bunjevce i Šokce, jer mnogi nisu ni imali iz čega da plate. A biskup je Antunović htio pod svaku cijenu, da prodrma, probudi naš svijet, da i inteligenciji i seljaku (pauru) bude jasno, da će se samo uzdajući se u sebe moći spasiti.

Kao jedno od glavnih pomagala u buđenju narodne svijesti bila je uvijek historija-povijest. Antunović je to bolje osjećao nego itko drugi i zato se latio mučnoga posla. Kao starac, uz to bolestan, obilazio je Peštu, Beč i mnoga druga mjesta, tražio u njima stare listine, prevrtao po njima, po knjigama tražio ne bi li gdje god našao koju vijest, spomen o svome narodu. Svaku je i najmanju stvarčicu zabilježio i sve štampao u knjizi — *Rasprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih*; a to je prva historija o nama Hrvatima u Bačkoj, kao i o onima u Mađarskoj. I tkogod je od onda pisao o našem narodu i tko misli pisati mora da vodi računa o onome što je Antunović napisao, samo neki to već znaju tako udesiti, da izide sasvim naopako nego kod Antunovića — kao np. neki — „priznati istoričari“.

Sve je to samo u kratko izneseno nešto od Antunovićevnog rada. Danas znade za Antunovića i svako naše dijete, a to je najbolji znak, da naš narod shvaća i znade cijeliti golemi rad ovoga velikog muža.

Antunovićeve zadnje godina života bile su prožete gorčinom, pregaramjem jer je nailazio na silne poteškoće, koje je morao svladati, a vidljivog je uspjeha bilo malo. Antunović nije klonuo. Pedesetgodišnjica njegove smrti zatekla je njegovo ime u punom sjaju, jer onaj isti narod za koji je Antunović toliko radio, taj isti narod priznaje, da mu je Antunović u skoroj prošlosti bio — sve!

Biskup je Antunović više nego itko zaslužio ovo priznanje! U času najveće klonulosti kod našega naroda radi tuđinskog pritiska, kada su se mnogi tuđili od svoga naroda, on mu je prišao srdačno, iskreno, sav žar svoje svećeničke i rodoljubne duše dao je svome narodu, koji ga je više trebao nego ozebao sunca. Djelo koje je Antunović započeo — buđenje narodne svijesti — danas je zahvatilo neviđeni zamah.

Zahvalnost našega naroda vrlome svećeniku i rodoljubu jamče, da će naš narod i dalje koračati čvrsto preko svih zapreka, da iskrene iz sebe ljude kakove je Antunović htio da ima, svijesne katolike i neslomive Hrvate!

SELJAK I RODA

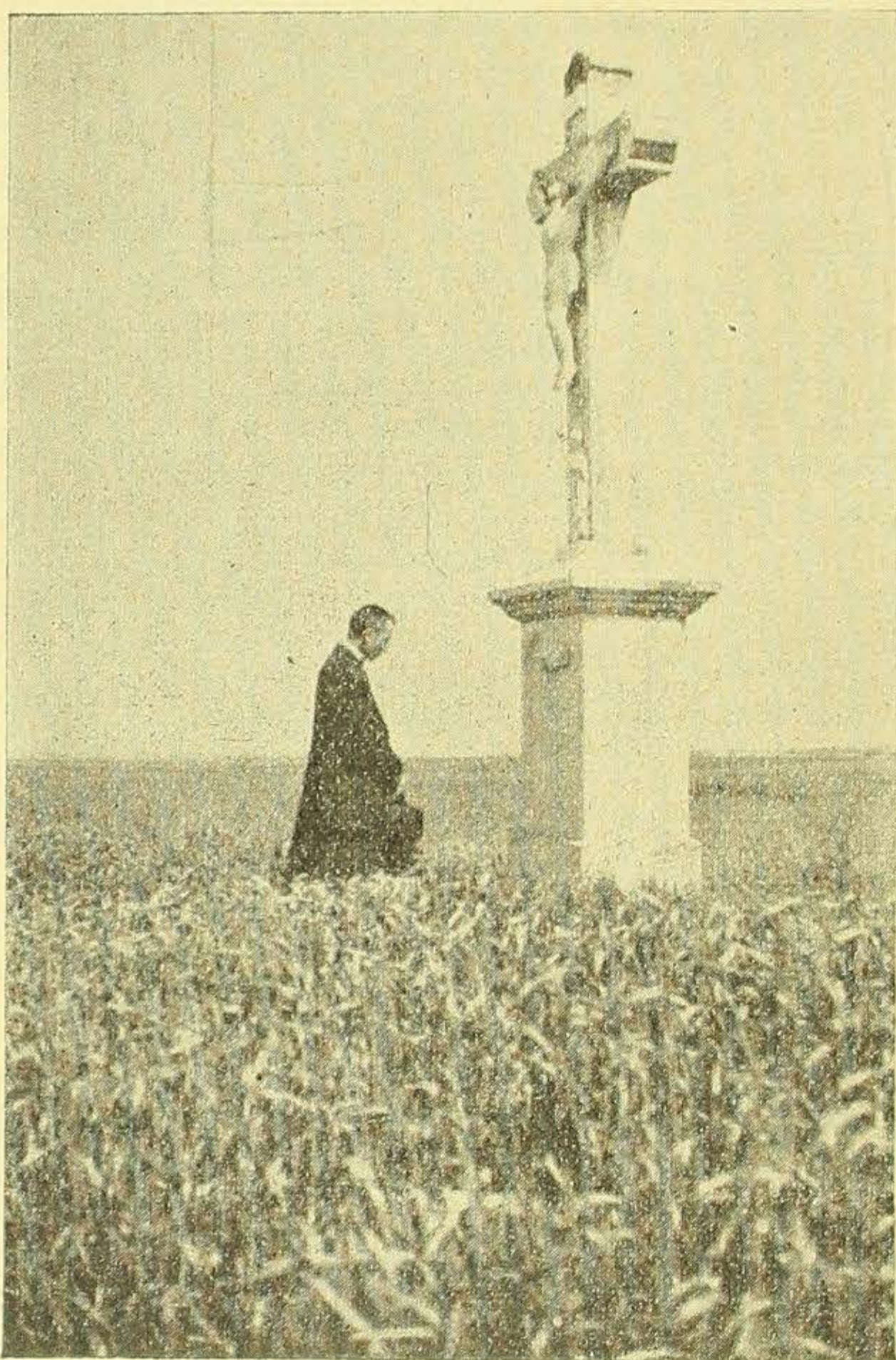
Seljak razapeo mrežu s nakanom, da u nju lovi divlje guske, koje su u polju činile veliku štetu. Jednom ulovi nekoliko gusaka i među njima rodu. — „Dobri čovječe!“ stade roda moliti seljaka, „пусти me, ja ti ni u čem nijesam skrivila i ne činim u polju tvom nikakve štete; osim toga imam jošte staru majku, koju sam dužna hraniti.“ — „Sve je to lijepo,“ odvrati seljak, „no zašto ja tebe nalazim u takvu rđavu društvu?“

Pticu po perju, čovjeka po drugovi . . .

V. LABUDIĆ:

POVIJEST HUMSKE ZEMLJE (DO HERCEGOVINE)

Kada su se Slaveni naselili na Balkansko Poluostrvo bili su podijeljeni na plemena; u novoj domovini nastavili su svoj stari način života; pojedina plemena imala su svoje posebno ure-

Da plod zemlji dati i uzdržati
dostojiš se . . .

Foto Sub. „Danica“

đenje, vojsku, starešine i skupštine: potpadali su s prva pod fra-
načku a poslije pod bizantijsku vlast a stvarno su živjeli nezavisno.

Sjeverozapadni dio krajeva što su ih Slaveni zaposjeli, oko
Save i Drave zvala se Panonska Hrvatska, a od Cetine do Istre
Primorska Hrvatska; južno Primorje se kidalo na plemenske oblasti,
koje su nastojale da imaju svoje nezavisne knezove, kao poglavare;
zemlja od Kotora do Bojane rijeke nazvala se Duklja il poslije

Zetska; između Dubrovnika i Kotora bila je oblast Trebinje il latinski Trahumija; od Dubrovnika do Neretve bio je Hum il Zahumlje; a desna strana Neretve zvala se Neretvanska zemlja.

Grčki car, Konstantin Porfirogenet opisuje Humsku zemlju u 9. stoljeću ovako: O Zahumljanima i zemlji koju oni sada nastavaju: Od Dubrovnika počinje kneževina zahumska i prostire se do rijeke Neretve; graniči s morske obale sa poganima (tad još nepokrštenim otocima), na sjever u brdima s Hrvatima a sučelice Srbijom. Zahumljani su zovu po brdu Hum-u, to je velik brežuljak na kojem

Amalija Vidaković
dipl. filozof iz Subotice

stoje dva grada: Bosna i Hum; iza ovoga rijeka Buna; na pet kilometara od sadašnjeg Mostara; Hum, brdo, se zove grčki Bounos izgovara se: búnos a Humljani Bounici izgovara se: bunoi.

Geografski smještaj Huma da je mogućnosti da se razvije kao samostalna kneževina koja je dugo održala svoj posebni položaj. Kada su se plemena svršetkom osmog i početkom devetog stoljeća počela razvijati u samostalne države, prvi poznati knez je bio u zemlji Humskoj Mihajlo Višević (oko 910—930.); izgleda da se za njegove vlade konačno pokrstilo cijelo Zahumlje; poslije bitke između Bugara i Bizantinaca 917 godine proširi on svoju vlast prema

Travunji i Duklji; Zahumljani su pomagali Hrvatima u borbi proti Bugara u ratu 917 godine; 1025. godine držao se sabor u Splitu pod predsjedavanjem papinskih poslanika, i na njemu je bio prisutan Tomislav sa svojim prvacima i humski Knez Mihajlo sa svojom pratnjom.

Poslije smrti Mihajla (930 god.) — piše Rački: Rad 56. str. 92. — Zahumlje je i nadalje ostalo samostalnom oblašću pod svojim vladavci i nasljednici spomenutoga Mihajla suvremenika hrvatskome Tomislavu i sa svojim vlastitim odijeljenim zemljištem. Ono je u bitnosti dijelilo sudbinu jednu s Trebinjem i Dukljom uz drugu polovicu X. i uza sav XI. vijek, te je kadšto dolazilo sa ovim susjedima u tjesniji savez ukoliko je ili vladalac njegov postao gospodarem ujedno trebinjskim ili zetskim ili vladalac jedne od obiju oblasti postao ujedno gospodarem zahumskim.

Početkom XV. stoljeća odsvoji Sandalj Hranić od Bosne Hum i Trebinj, gdje je počeo vladati samostalno; njega je naslijedio sinovac Stipan Vukčić Kosača 1455—66. koji je bio patarin i potpuno se odcijepio od Bosne; poslije njega, su vladali s Humom njegovi sinovi Vladislav i Vlatko; međutim Turci su napadali na Bosnu i 1482. god. zauzmu i Hum i pripoje Hum bosanskom pašaliku i nazovu ovaj pašalik Ersekom.

Tim prestaje samostalnost Humske zemlje i naziva se od tog vremena Hercegovina. Hum je svršio kao „patarinska zemlja“; patarinci su prešli na Izlam a ostali Zahumljani (grčki: Bunioi) koji se nisu htjeli poturčiti, razbjegli su se: Tako su došli Bunjevci prvo u sjevernu Dalmaciju i Bosnu, a početkom XVII. stoljeća opet ispred Turaka razbjegli su se na Hrvatsko Primorje, u Liku, u Hrvatski Gorski kotar i u Bačke ravnice i po Podunavlju do Pešte.

Aleksandar Kokić:

ZAHVALNICA

**Orgulje svečano bruje pjesmu zahvalnicu.
Jutros kada je meka zraka sunca
taknula mokri ljljanov list,
klonule duše je cjelivao,
brisao suze sa lica
i grlio srca Krist.**

**Iz čistih srdaca malene seljačke djece
ori se himna ljubavi puna,
plamećci svijeća dršću od uzbuđenja.
Jutros je na bijeli korporal čist
na srebrnom krilu andela
slšao Krist.**

**Jutros je čitavo polje plakalo od sreće,
dok se sunčev lijevao blist,
u čitavu selu udahnuo je svetl mir
i ljubav svoju
sam Krist.**

(Iz zbirke „Klasovi pjevaju“)

ALEKSANDAR KOKIĆ:

SELJACI PRED SLIKOM MAJKE BOŽJE

Iza mučna rada po kiši i vjetru
 izorane sve su naše njive redom;
 napora i briga tragovi se vide
 na tijelu nam
 blijedom.

Bacili smo sjeme u duboke brazde,
 nakvasili zemlju sa vlastitim znojem,
 a sada nas evo, Majko Božja, da se
 utječemo moćnom
 zagovoru Tvojem.

Uvjereni svi smo, ako polja naša
 blagoslovit ne će Tvoja sveta ruka,
 uzaludne jesu naše brige teške
 i sva naša muka.

Zato smo Ti došli sa poniznom molbom:
 blagoslovi polje zasijano naše,
 vinograde, voćke, obitelji brojne,
 dječicu i starce, a našem blagu
 obilne daj paše.

Pa kad žetva prođe i poslovi drugi,
 kada napunimo sve ambare stare,
 u svetišta Tvoja poći ćemo, Majko,
 noseći sa sela
 zavjetne Ti dare.

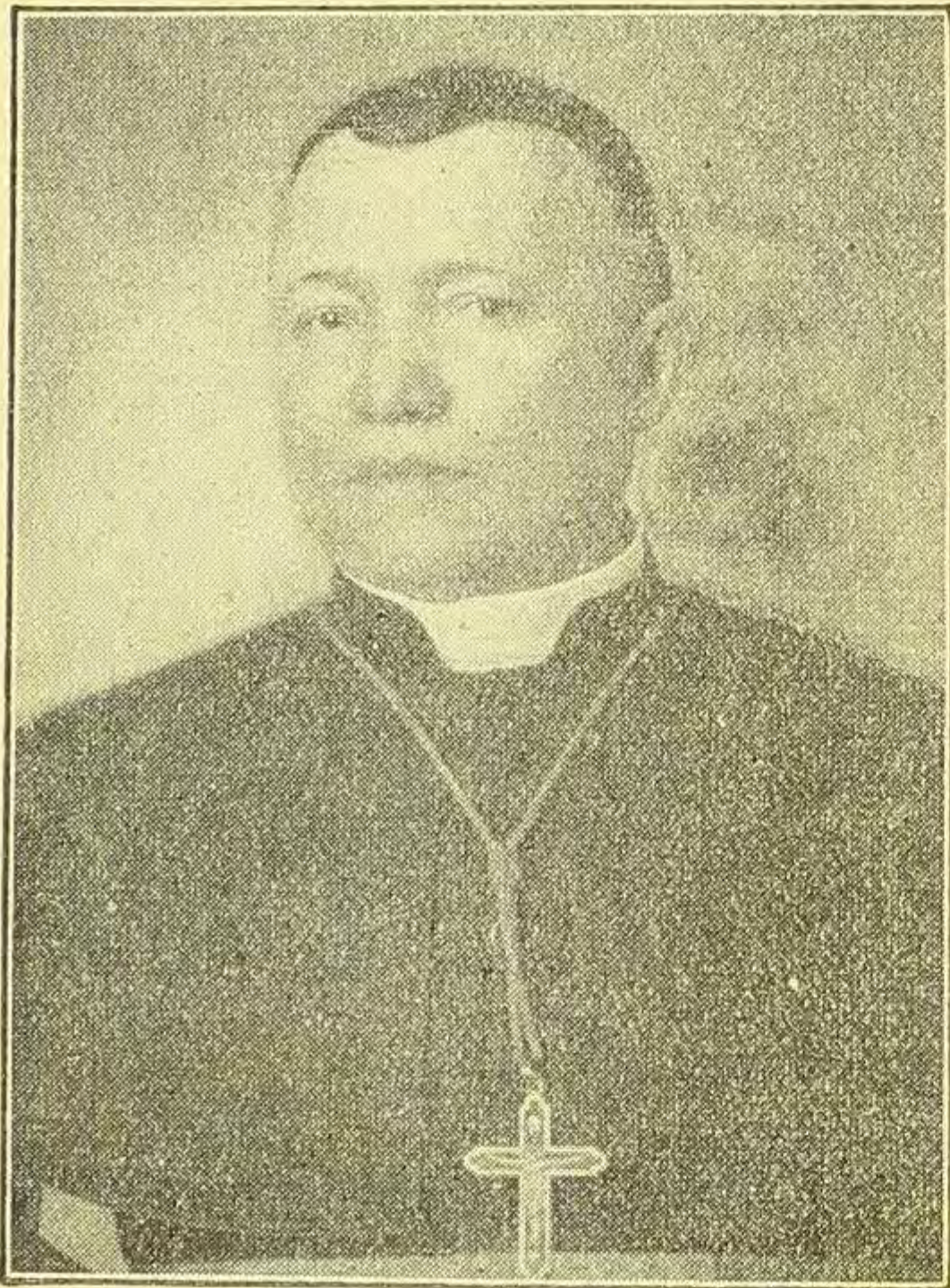
I moliti tamo za milosti nove,
 vjerujemo čvrsto sve ćeš nama dati,
 jer ljubav je naša stara i nježna:
 mi smo Tvoja djeca,
 Ti si naša Mati!

(Iz zbirke „Klasovi pjevaju“)

Msgr. dr. Ferdo Rožić

Prvi počasni predsjednik Subotičke Matice

Na lijepu svečanost Mlade Mise našeg suradnika pjesnika Aleksandra Kokića došao je iz Zagreba predsjednik Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima kanonik msgr. dr. Ferdo Rožić. Visoki je gost već duže vremena budno pratio i potpomagao prosvjetna nastojanja Hrvata Bunjevaca u Bačkoj, što se osobito opazalo posljednjih godina, zato je njegovo ime kod nas već otprilike poznato. Dr. Rožić je u Subotici boravio samo kratko vrijeme, a ipak nas je sve tako oduševio i pridobio, da nam je bilo žao, što

Msgr. dr. Ferdo Rožić
počasni predsjednik Sub. Matice

je tako brzo morao u Zagreb. Za vrijeme svoga boravka kod nas razgledao je sve znamenitosti Subotice, Palić, a pošao je i na bunjevačke salaše: na Đurđin. Time je na poseban način pokazao svoju veliku ljubav prema hrvatskim seljacima.

Na vanrednoj svečanoj sjednici Subotičke Matice 11. VII. 1937. bio je izabran za prvog počasnog predsjednika ove naše kulturne ustanove. Subotička Matica je time na vidan način pokazala koliko je zahvalna svome velikom prijatelju i dobročinitelju. Prošle je godine dr. Ferdo Rožić proslavio 60 godišnjicu života, prigodom čega su o njemu pisali naši listovi. U glavnim crtama iznijet ćemo i u „Danici“ opis njegova života i plodnog rada.

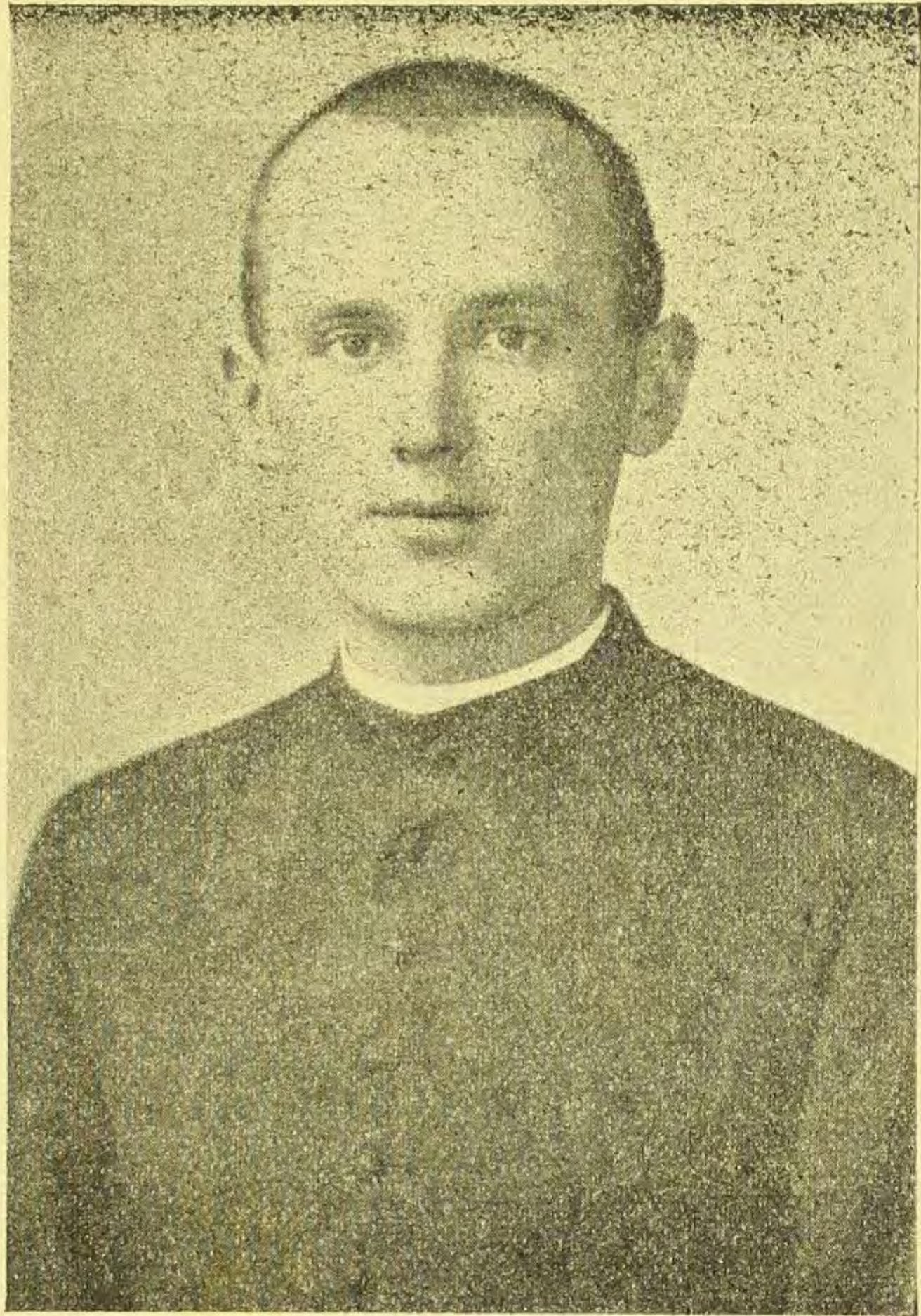
Dr. Ferdo Rožić se rodio 22. kolovoza 1877. godine u Jastrebarskom pokraj Zagreba. Osnovne je škole svršio u svom rodnom mjestu, a gimnaziju i bogoslovne nauke u Zagrebu, poslije čega je pošao na filozofski fakultet. Za svoju je struku izabrao klasičnu filologiju, te hrvatski jezik i književnost. Kao mladi doktor stupio je u profesorsku službu na nadbiskupskom liceju 1904. gdje je ostao sve do 1918., kada ga je Vlada Narodnog Vijeća imenovala vojnim vikarom. U službi vojnog vikara ostao je sve do 27. rujna 1932. kad ga je beogradska vlada stavila u penziju.

23. kolovoza 1918 nadbiskup dr. Bauer imenovao ga je za-

časnim prisjednikom duhovnog stola, a Sv. Otac 1920. apostolskim protonotarom. Biskupska konferencija ga je 1932. postavila za duhovnog vođu Središnjeg Katoličkog Narodnog Saveza, a godinu dana kasnije dobio je dekret o imenovanju za zagrebačkog kanonika.

Svoj književni rad dr. Ferdo Rožić je već započeo u srednjoj školi i nastavio i osobito razvio u bogosloviji. Bio je stalno najagilniji član poznatog najstarijeg hrvatskog književnog društva „Zbora Duhovne Mladeži Zagrebačke“, kojemu je on bio i predsjednikom. Njegovo se pisanje naročito sviđalo pok. Antunu Radiću, koji

Matiša Zvekanović
mladomisnik iz Subotice

je često zalazio u bogosloviju, te zajedno s oduševljenim „crnoškolcima“ stvarao planove za okupljanje narodnoga blaga i rad oko podizanja prosvjete na selu.

Kao većina naših književnika i dr. Ferdo Rožić je svoje literarno djelovanje započeo pisanjem pjesama. Godine 1905 mu je izišla uspješna zbirka pod naslovom „Pjesme“. Međutim mnogo je toga napisao i u prozi. Njegove su pripovijesti i novele razasute po mnogim godištima „Hrvatske Prosvjete“ „Katoličkog Lista“, Vjesnika društva sv. Jeronima, „Danice“, „Hrvatske Domovine“, „Hrvatske“, „Hrvatske Države“, „Novina“, „Hrvatske Straže“ i t. d.

U prozi su mu štampane pripovijesti „Ratni drhtaji“, koje je izdalo Društvo sv. Jeronima. Prigodom 75 godišnjice književnog društva „Zbora Duhovne Mladeži Zagrebačke“ u okviru svečanosti izvedena je njegova veoma uspjeta drama „Gaj dolazi“, kojega je sadržaj uzet iz ilirskog doba, kada su se zagrebački bogoslovi oduševili za Gajev narodni pokret i osnovali svoje „Kolo Mladih Rodoljuba“, koje je poslije dobilo svoj današnji naziv. Napisao je još nekoliko drama kao na pr. „Posljednji dani cara Dioklecijana“, „Sin“ i t. d. Posebno mjesto u njegovom književnom radu, i uopće u cije-

Ivan Tikvicki
dipl. pravnik iz Subotice

loj hrvatskoj literaturi, zauzima njegovo poznato djelo „Ave Victor“, koje je izišlo 1931. u nakladi Društva sv. Jeronima. Svu svoju veliku dušu ulio je dr. Rožić u ovu veličanstvenu himnu papinskoj moći. Zvonkim i snažnim stihovima, divnim poredbama i pjesničkim slikama, velikim zanosom i oduševljenjem i nekim posebnim ritmom se odlikuje ovo djelo, koje još ni danas nije dosta cijenjeno od naše hrvatske čitalačke publike.

Kroz pet godina dr. Ferdo Rožić uređivao je „Hrvatsku Prosvjetu“, koju je uzdigao na visinu najboljeg hrvatskog književnog lista. Za vrijeme urednikovanja napisao je veliki broj kritičkih ras-

prava u kojima je pokazao svoje silno znanje svjetske i domaće literature, veliku oštromnost i duboko zahvaćanje problema.

Kao urednik najraširenijeg hrvatskog književnog Društva sv. Jeronima (a bio je urednik kroz 14 punih godina), pokazao je svoju sposobnost okupljanja pozitivnih književnih snaga, podizanja umjetničkog i književnog nivoa i poticanja što svestranijeg literarnog stvaranja.

Dvanaest dugih godina boravka izvan Zagreba prekinulo je rad dra Ferde Rožića i to se i te kako osjećalo u našoj inače siromašnoj književnoj sredini. Tih dvanaest godina provedenih u Beogradu jeste zastoј, koji je štetan ne samo za njegov rad, nego i za

Marko Bačlija

dipl. pravnik iz Subotice

cijelu našu književnost. Ipak nakon tolikog vremena njegovo pero nije zardalo. On se sav pomlađen vraća, da kao pretsjednik Društva sv. Jeronima razvije još veću djelatnost i to na takoj širokoj bazi, kakva se uopće može zamisliti.

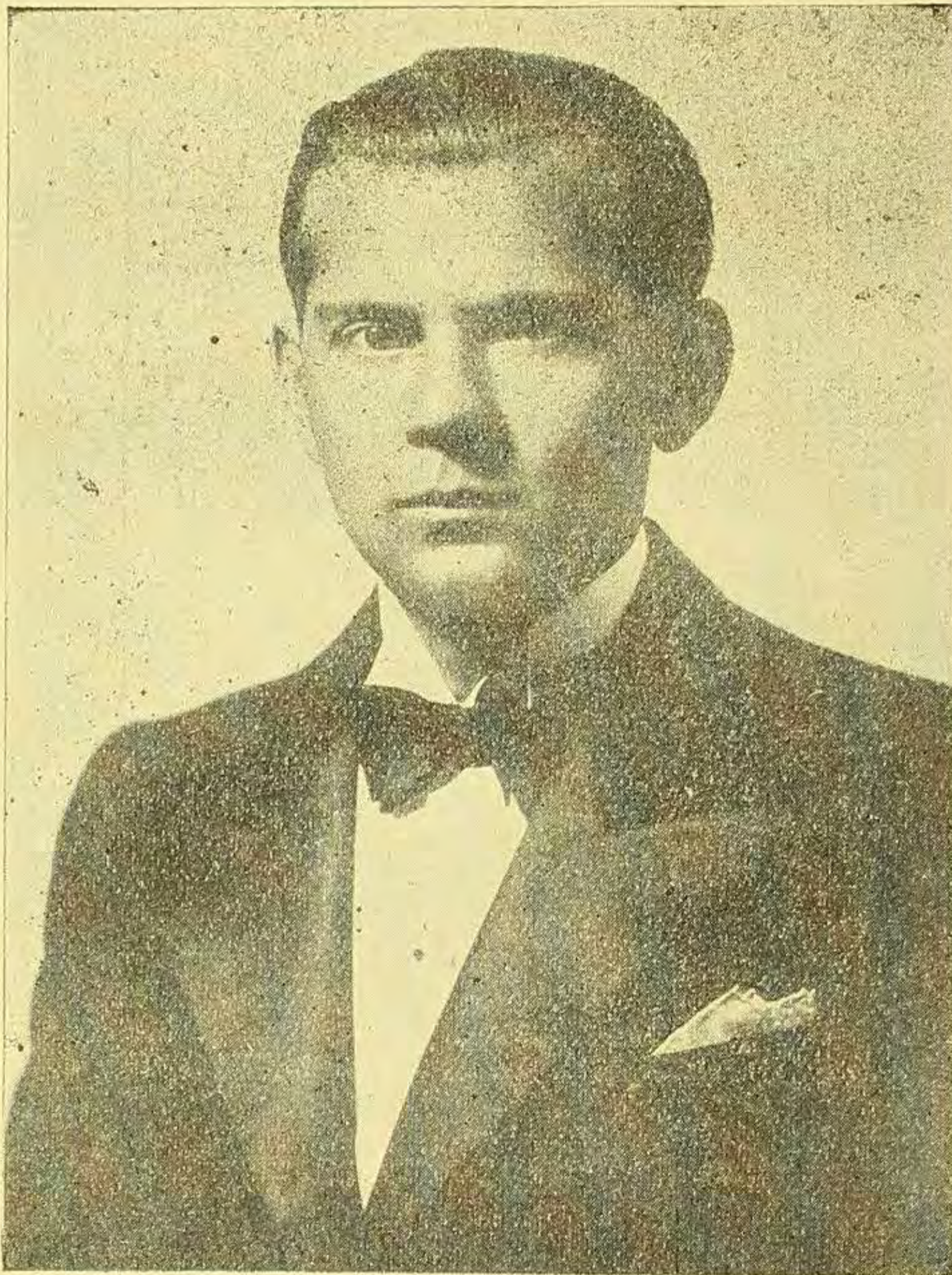
Kada se prije nekoliko godina kod nas u Subotici osnovala naša „Matica Subotička“ među prvima koji su nam pružili bratsku ruku bio je baš dr. Ferdo Rožić. I upravo njemu imademo zahvaliti što, poput jeronimskog Društva, pokraj naše „Danice“ možemo prodavati još dvije knjige uz upravo minimalne cijene. Svoje iskreno zanimanje za naše prilike najviše je pokazao prigodom svog zadnjeg boravka u Subotici.

V. LABUDIĆ:

SA PUTOVANJA

PO HRVATSKOM GORSKOM KOTARU

U lanjskoj Danici smo opisali život Bunjevaca koji su nastanjeni na Senjskom primorju, od sela sv. Jakova Krmpote, Krivog Puta, u Senju, pa na Podgorju Velebita do Jablanca i Karlo-

Ljudevit Pančić
dipl. pravnik
iz Subotice

pa; naveli smo imena općina i još bolje župa u kojima žive raštrkani Bunjevci po Lici.

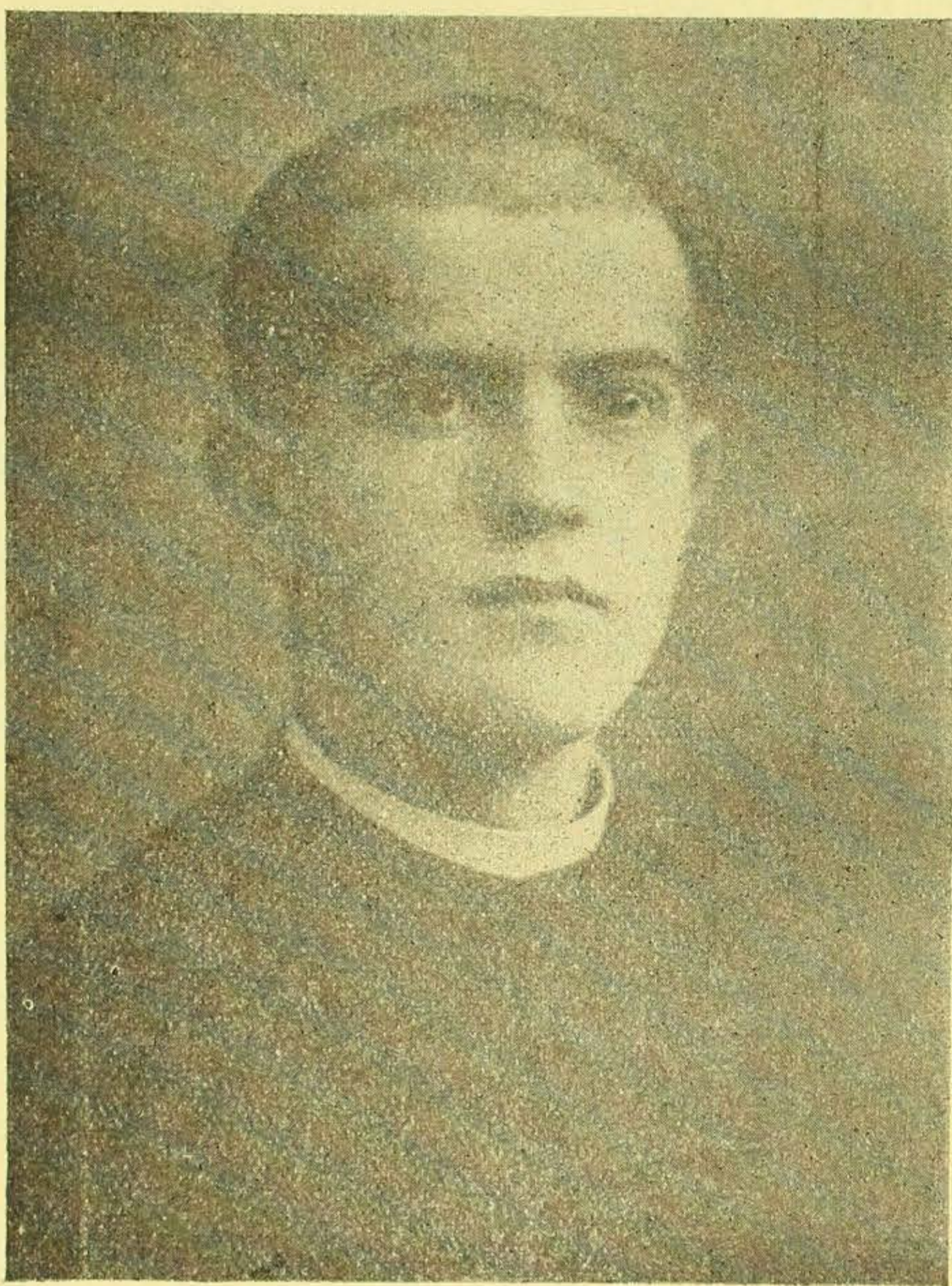
Polazna tačka zadnjeg raseljivanja a XVI. stoljeću nalazi se u sjevernoj Dalmaciji; ondje nalazimo naselja u velikom broju koja nose nazive slične prezimenima bačkih Bunjevaca; ne može biti dvojbe da su Bunjevci u sjevernoj Dalmaciji na području stare primorske Hrvatske boravili al stvar nije raščišćena kakvu su ulogu

imali u njoj; vjerojatno su ovamo stigli poslije njezine propasti: pitanje je otkuda su došli u ovaj kraj.

Pokraj ovoga mišljenja drži se narodna predaja, da su Bunjevci ipak došli iz Hercegovine; al ondje je ime Bunjevac kod naroda nepoznato niti se nalaze ondje taka imena kod općina koja bi bila slična našim prezimenima; oko Duvanjskog polja ima sličnih porodičnih imena al takih ima po cijelom jugu.

Sva plemena, koja su se oko 1600 godine raseljevala, zadržala su zajedničko narodno ime, prema tomu ime Bunjevac postojalo je

Gavro Crnković
mladomisnik iz Subotice

prije 1600 god. i značilo je jedinstvenu zajednicu, kojoj su sva plemena pripadala.

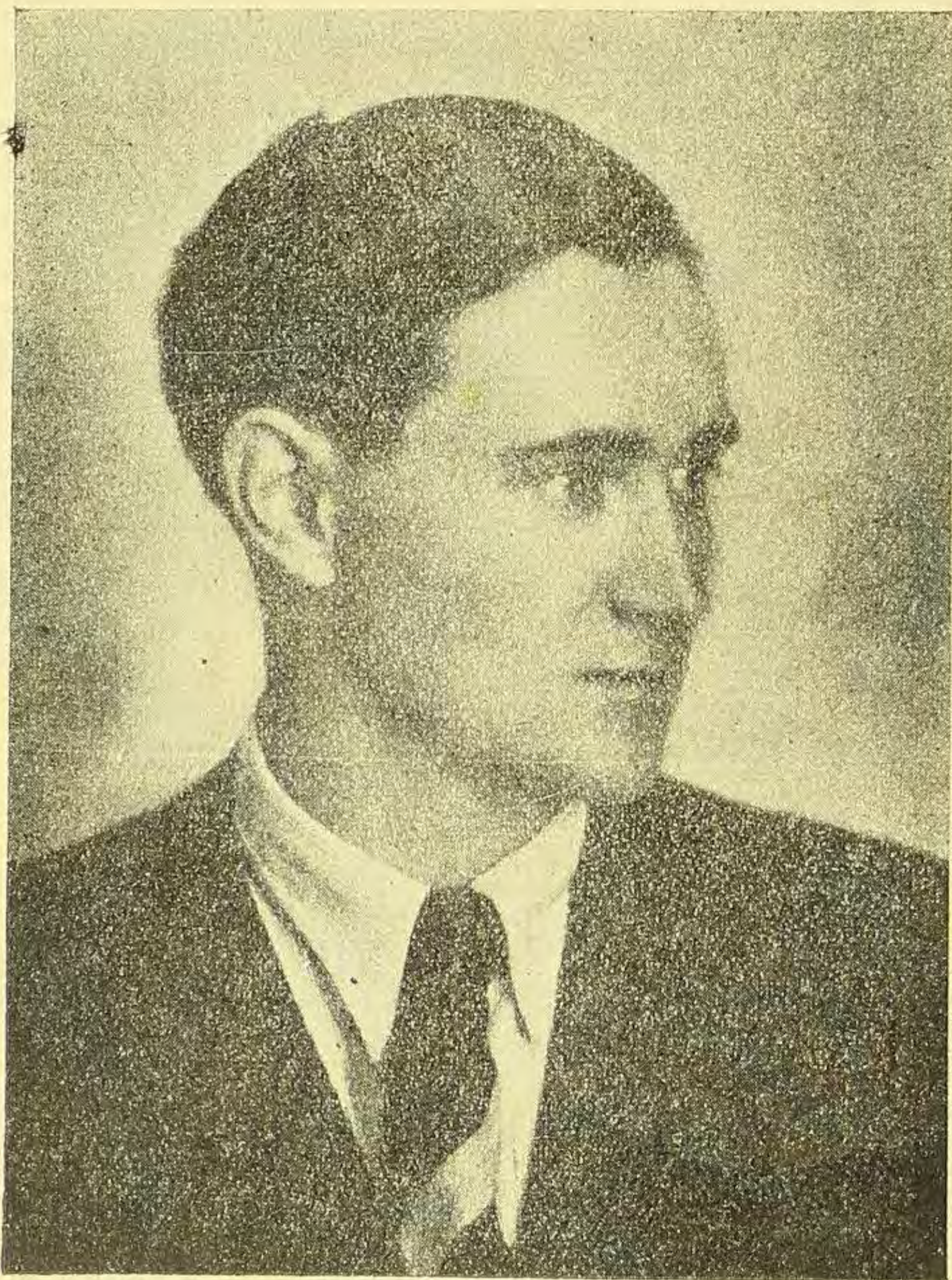
Kod prostih Bunjevaca u Bačkoj nosilac vlasti je ban a ne župan; ime župan nije omiljeno i primljeno kao svoje narodno ime; al kod staroga običaja „Kraljica“ na Duhove pjeva se: „Bane i banice!“ Po tom se dade zaključiti da su živjeli pod banovina a pošto su od svih Slavena samo Hrvati imali bansko dostojanstvo prema tomu su Bunjevci živjeli u sklopu hrvatskih zemalja. Naši stari su rado čuli i pripovijedali o Kulinu banu i drugima.

Ustanoviti se mora da dosadašnja istraživanja dovode nas

natrag u povijesti Bunjevaca samo do XVI. stoljeća i to do bježanja pred Turcima; a za starija vremena do Turske vladavine još ne imamo ni tamnoga objašnjenja o Bunjencima.

Unosili smo med čakavce i ekavce jezik štokavski i ikavsko nariječje i to nas evo odvaja 300 godina od onih koji govore čakavski i jekavski i ekavski. Stari su zadržali svoj poseban plemenski život; tko se k njima približio, taj se u njih utopio al su se naši svojom narodnom sviješću ograđivali i tako sačuvali svoju posebnu svijest.

Dosada nismo dobili stalnih izvješća da li su ova bunjevačka

Bela Šimić

dipl. vis. kom. šk.

iz Subotice

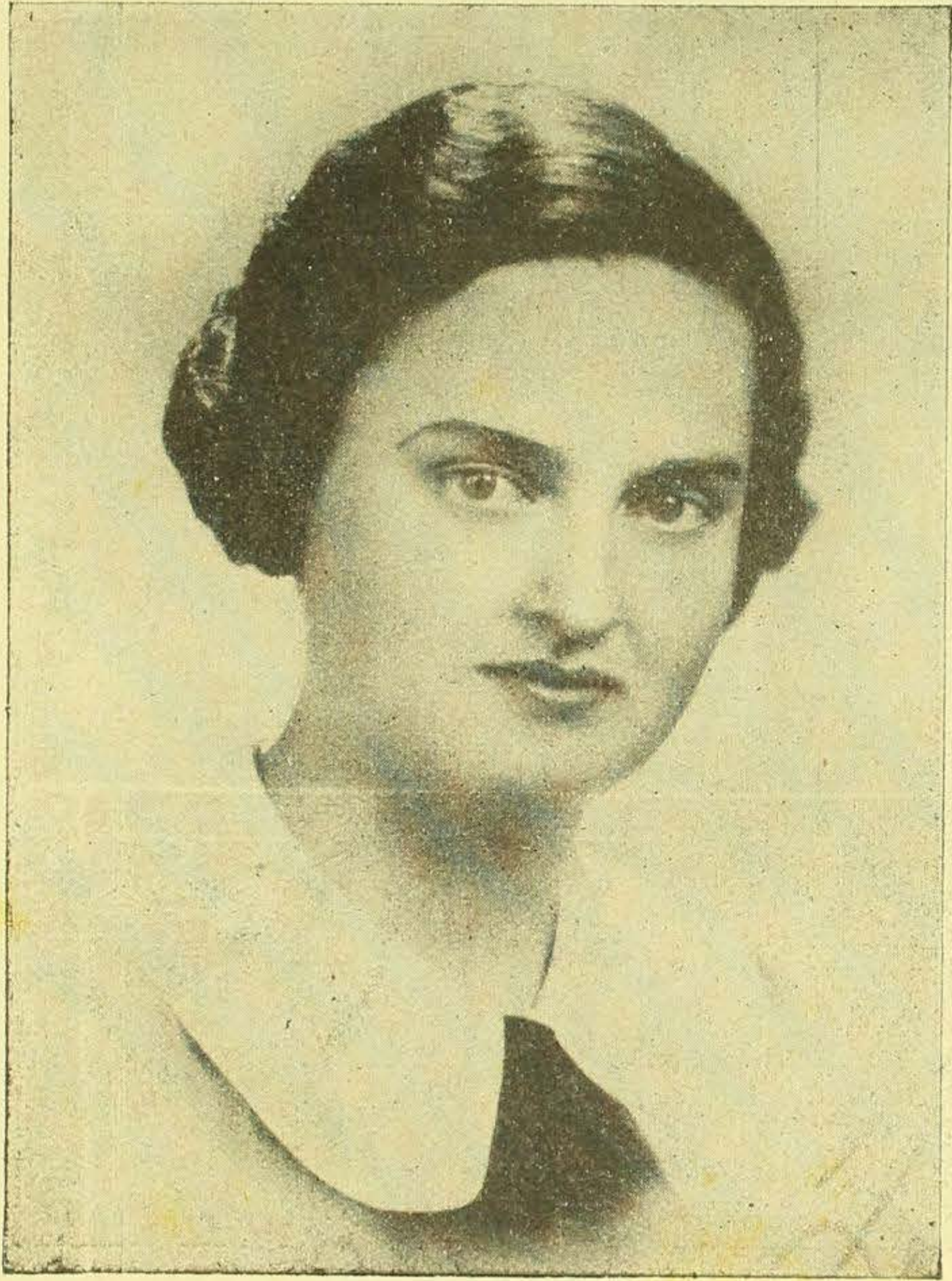
plemena prije turskih provala imala svoj samostalan savez i ako je postojao, kakav je odnošaj imao prema drugim zajednicama; prije nego su se plemena počela raseljivati i da li su imala ova bunjevačka plemena pod zasebnim zemaljskim poglavarom kakav neovisan državni život.

Sada nas ima po Bačkoj, po Senjskom primorju, po Lici, gdje god oko Bjelovara, po Hrvatskom gorskom kotaru, pojedinci po cijeloj Jugoslaviji; sada smo u rasulu; kadgod smo gdje god bili u zajednici; daljna istraživanja će nam pokazati gdje smo živjeli u svojem zavičaju još u zajednici, kao svoj narod.

Nove tragove u staru postojbinu nalazimo kod Bunjevaca onih, koji su se naseli u Hrvatskom Gorskom kotaru oko Liča i Mrkoplja.

Vjesnik zemalj. arhiva XVII. 107. (Zagreb 1915) navodi ovu ispravu: „Leta 1605 dan 16 junija u Hreljinu u stolnoj cirkvi, u Svetom Jurju bila je popisana rota ili prisega Krmpoćanov. U toj roti se kaže: „Ja Domjan Krmpoćanin, knez nad Vlasi sadašnjimi u Liču i Toma Skorupović i Toma Marković i Marko Balinović i Mile Butorčić i sa svimi ostalimi Krmpoćani veliki i mali, na današnji

Šarika Stantić
dipl. pravnik iz Subotice

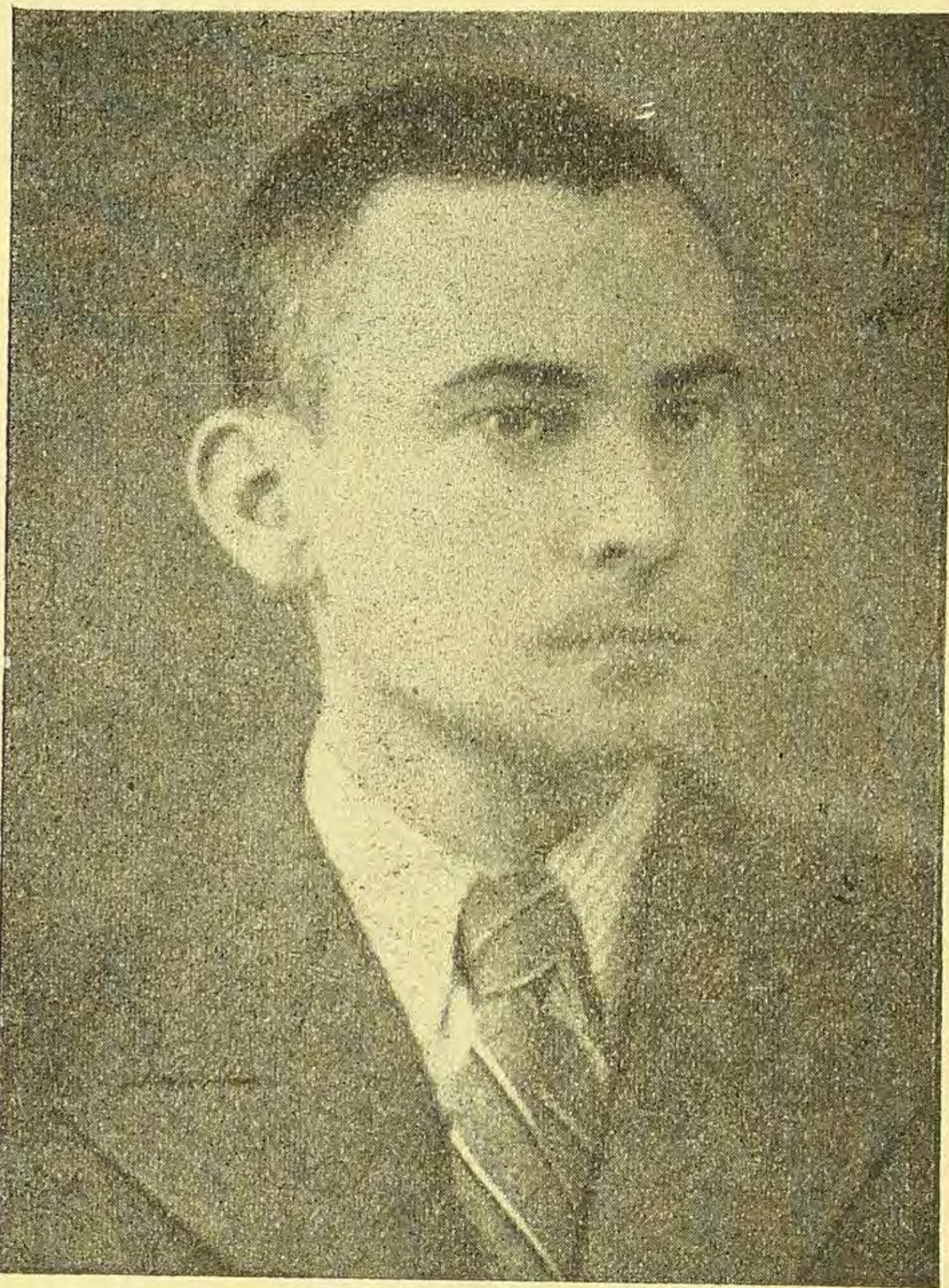

dan obitujemo i prisežemo za vsih nas i za našu ditcu, sadašnju i ki se za nami porode sada i vikvikoma za uzmožno gospodu Miklouša i Jurja Zrinskih . . . koja naša milostiva gospoda, *kako smo iz patarinske zemlje izašli na kršćanstvo*, milostivo dopustili su ovdje, na imanju njih gospoctva u Liču nastaniti se nam . . .“

Prema tomu ova plemena koja su iz Krmpota kod sv. Jakova preseljavali u hrvatski Gorski kotar, govore o sebi da su oni došli iz patarinskih zemalja. Ako istražimo gdje su bile ove patarinske zemlje, ondje ćemo naći i prvu postojbinu naših pradjedova. Oni su bili katolici, u crkvi katoličkoj polažu zakletvu, patarinska zemlja

znači dakle mjesto njihovog porijekla; u ispravi o polaganju zakletve posebno se spominje da „su se dvigli iz Turske zemlje“ al dolaze iz „patarinske zemlje“; oni sami razlikuju Tursku zemlju i svoju domovinu: „kako su izašli iz patarinske zemlje“.

Poslije dolaska Turaka god. 1482 Patarini su primorani bili preći na Izlam a drugi koji su ostali vjerni kršćanstvu morali su izaći iz svoje domovine; zato ovi Krmpoćani vele: „Buduć se mi dvigli iz Turske zemlje da meju krstjani verno živeti i umriti bude-mo mogli u kršćanstvu“. Preseljenje u sjevernu Dalmaciju bilo je

Bela Stantić

dipl. pravnik iz Subotice

prva selidba; a 1605. god. već po drugi put bjegaju pred Turcima. U Mrkoplju se posebno spominju bosanski doseljenici a to nisu bili ovi Krmpoćani: ovi nisu došli iz Bosne.

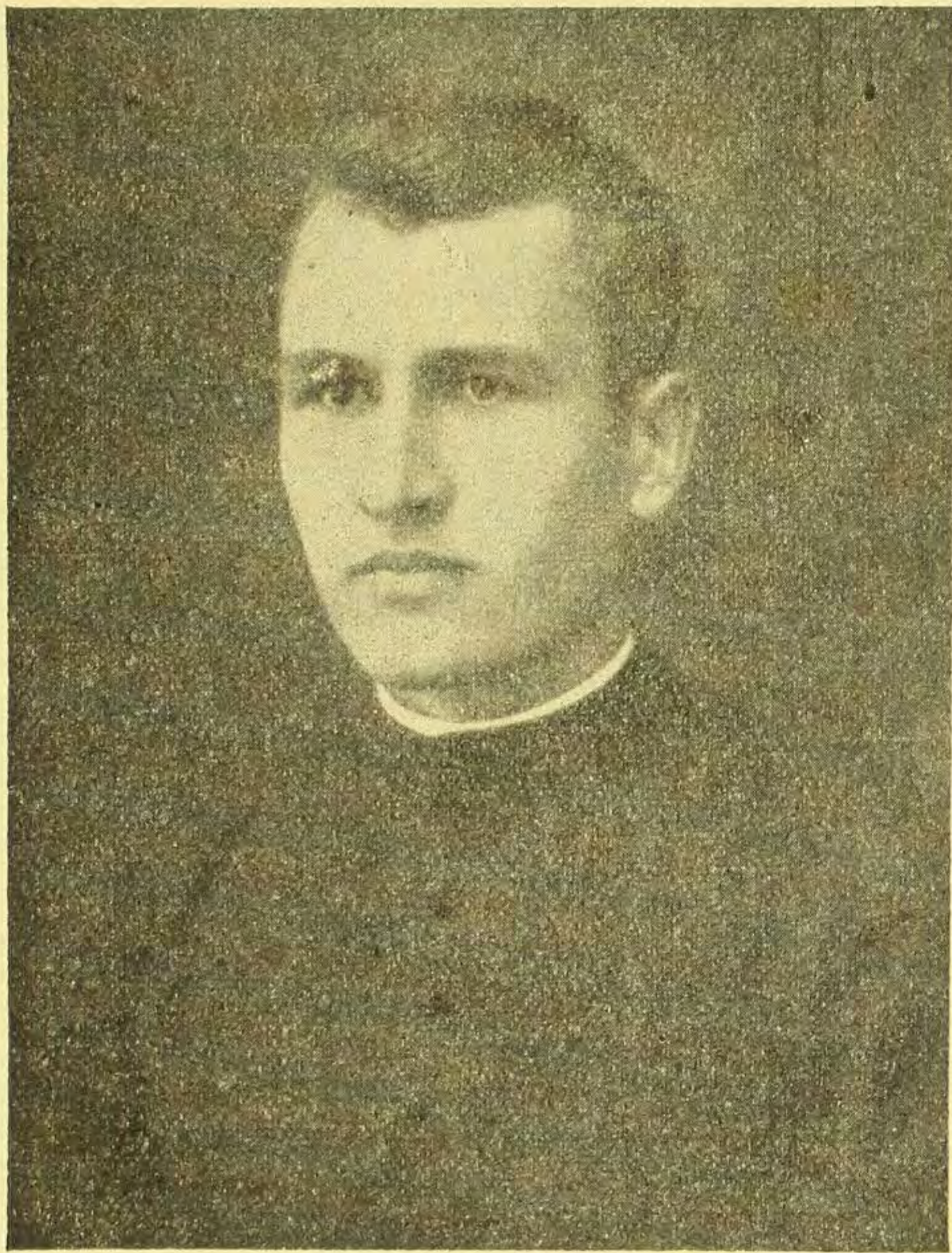
Stari izvori nazivaju patarince i „babunima“ od izvora Babun i gore Babuna koje se nalaze u Hercegovini; patarinci su cvali 12—13 stoljeća; u XIV i XV. stoljeću su se zadržali u onom predjelu Hercegovine koja je bila prije Humska zemlja. Hum je u ono doba imao svoje samostalne kneževine i baš taj položaj bijaše razlogom da su i kasnije hercegovački hercegi imali izuzetan položaj u bosanskoj državi; Zahumljani se još do pada humske kneževine 1482 god. posebno spominju pokraj Hrvata i Srba.

S njima su vitlali gore dolje; Bizant je Hum po historijskom pravu tražio za se, Mađari su dobili kao miraz kneževinu; al Hum je u 13. stoljeću dobio i vlastitu kneževsku lozu pe je tako Humska zemlja bila više manje uvijek samostalna zemlja.

Trebamo još jasnijih dokaza da li je Hum, Humska zemlja, Zahumlje bila naša stara domovina, je li smo mi bili istovjetni sa Humljanima, i da li su naši predci u Humskoj zemlji imali kakav državotvorni život; naziv „Bunjevac“ pokriva ovu pretpostavku.

Kada je grčki car Konstantin Porfirogenet pisao povijest ovih

Franjo Bogišić
mladomisnik
iz Sombora

zemalja, nazivao je „Hum“ kao brdo grčki „Bounos“ (izgovaraj Búnos) pridjev od ove riječi „bounios“ (čitaj: búnios) znači brđanin; za vrijeme Bizanta Grci su nazivali Humljane „bunioi“ brđani; ovaj naziv se je službeno zadržao i ostao na narodu sa slavenskim nastavkom-vac. U govoru bačkih Bunjevaca nalaze se mnoge grčke riječi; napisaćemo ih kako se izgovaraju latinicom: dromos=drum, perkijon=prćija, sarksma=sarma. Isto tako smo sa imenom „Bunjevac“. Bunos znači brdo, bunios=brđanin, gorski, bunemo=stoku napasati, pastirovati. Otud dolazi korijen riječi Bun-a dalje se izvodi po nastavku-vac, kao Fran-ciscus, Fran

pa Franjevac, tako Bunos, Bun-dalje Bunjevac; i to znači pastiri iz brda, Brđani, gorani pastiri. Osim bačkih Bunjevaca i sada stanuju svi Bunjevci po gorama i pastiri su; tako je grčki naziv ostao na cijelom narodu po njihovom glavnom zanimanju: pastirovanju.

Brdo Hum leži na pet kilometara od Mostara; oko njega izvire Buna, Babuna, otud dolaze nazivi Bunica, Bunići, kao Gorani Brđani. Ovi tragovi vode nas u Hercegovinu i do Bune rijeke i Blagaja.

*

Posljednih sto godina Bunjevci na Senjskom primorju preživljuju teška vremena; krš bez šuma i pašnjaka, suh kamen, borba za život i sačuvan moral čine ih ipak istrajnim, žilavim.

Srećnije su prošli oni što su se otcijepili i nastanili u hrvatskom Gorskom Kotaru; po ovim planinama ima zelenih šuma, sjenokosa i nešto oranice.

Ovaj govoriti kraj činio je jedan dio državine Frankopana i Zrinskih; planine se uzdižu sve do 1500 metara a sela su se poradala nad morskom visinom na 700 metara; po dolovima teku potoci, kršove obrašćuju šume a najljepše se prostiru oko Mrkoplja, Delnica, Fužine i Liča.

Od davnih vremena je po Gorskom Kotaru živio čisto hrvatski narod, kakav se je u prvi čas doseljenja ovdje nastanio. Med njima žive evo već preko 300 godina u dva sela i Bunjevci; amaha da su jednog jezika, iste vjere, dobivaju isti školski uzgoj, ipak su sačuvali svoje štokavsko i ikavsko nariječje med čakavcima i je-kavcima a pokraj toga spasila se i posebna plemenska svijest, drže rodbinske veze samo sa Bunjevcima na Primorju a sa ostalim hrvatskim narodom oko sebe nisu se pomiješali.

U hrvatskom Gorskom Kotaru Bunjevci su naseljeni u ono isto vrijeme kada su došli Bunjevci u ravnu Bačku a imaju dva sela a to su: *Lič* i *Mrkopalj*.

*

Lič je selo pokraj željezničke pruge Zagreb—Sušak, od Sušaka na 33 km, u zračnoj liniji prema Senjskom primorju na 15 km. do mora, vrhu Kraljevice i Crikvenice; stanovnici su sačuvali svijest, da su oni Bunjevci, i da su im se stariji doselili; narod znade pričati o svom naseljenju u Liču i starim svojim gospodarima Zrinskim pa i o turskim provalama i nekadašnjim vojnama na Turke; pričaju i to da su im stari došli u Liku iz Hercegovine.

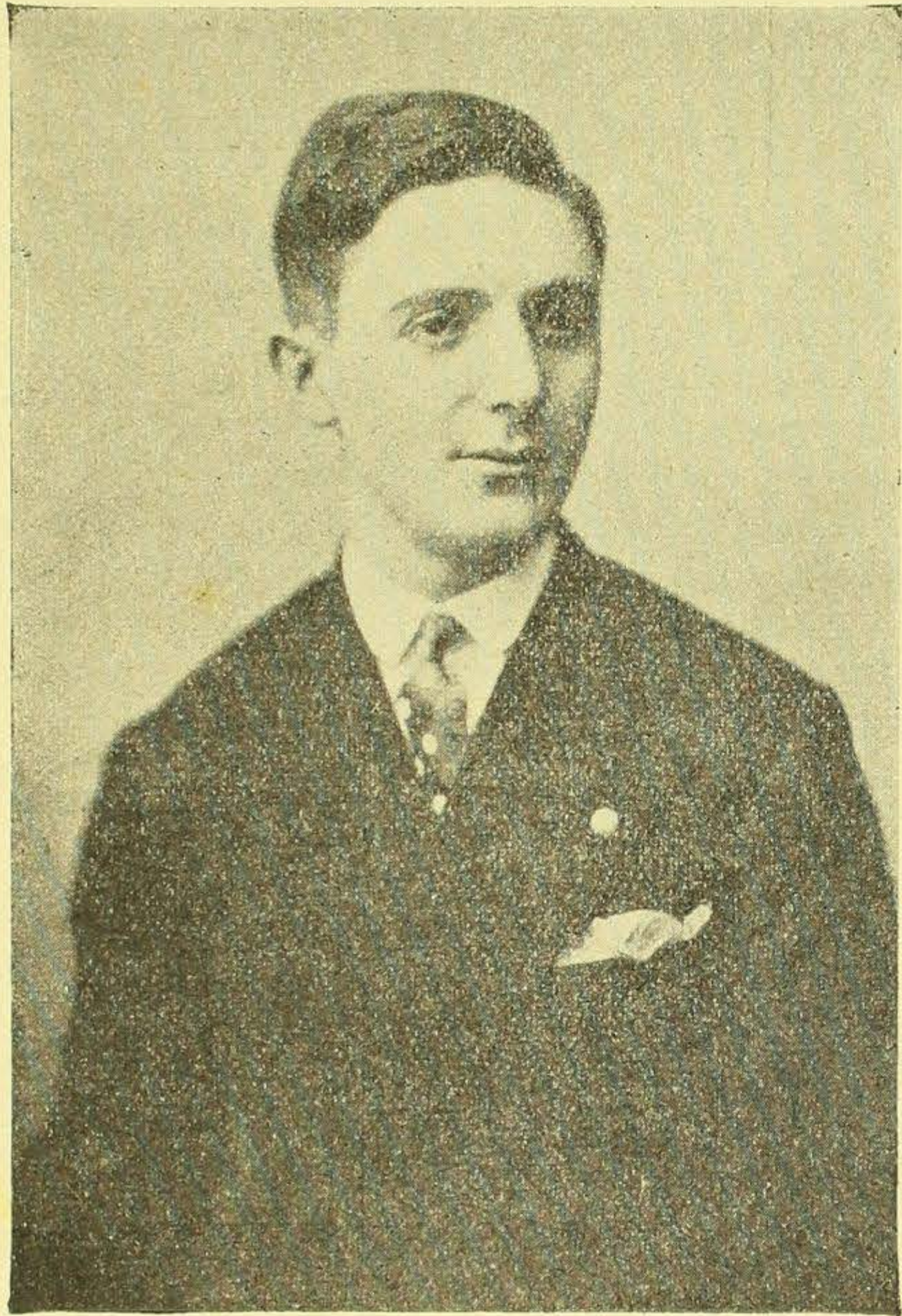
Lič je već u XV. stoljeću bio naseljen al to je naselje moralo stradati od provala turskih i bio je gotovo dva vijeka pust; *Lič* je dolina med gorama četiri km. dugačka i jedan široka.

U svibnju god. 1603. došla su dva kneza iz Turske, karlovačkom generalu i očitovali su da se žele s obiteljima preseliti iz Turske; stari zapisci nazivaju „*Vlasima*“, jer su bili pastiri i živjeli su u planinama nadalje su bili poznati kao *Krmpočani*, je su došli neposredno sa Senjskog primorja, kao izaslanici rodova i plemena iz

Krmpota, Vojnici, Petravići i Gvozdani; u razgovoru navode, da su oni došli iz Bosne, „zemlje patarinske“, a krenuli su se „na poziv sv. Ivana, koji im se u noći prikazao“.

Dopuštanjem kneza Nikole Zrinskoga naselili su se ovi Bunjevci u okolini Liča i bili su pod vodstvom Kneza Damjana Krmpoćanina Petravića; njihove glavare: Kneza Damjana Petravića, Tomu Skorupovića, Tomu Markovića i Milu Butorčića dovede Julijo Čikulin, upravitelj primorskih zrinskih imanja 16. lipnja 1605. u Hreljin, na obali mora, gdje su u „stolnoj crkvi“ sv. Jurja polo-

Dr. Josip Rudić Vr.
liječnik iz Subotice

žili u njegove ruke prisegu vjernosti knezovima Nikoli i Jurju Zrinskomu za sebe i za ostale Krmpoćane; bilo je tu 50 obitelji sa 200 kršnih i odabranih momaka, sposobnih za oružje.

Ovi Uskoci su bili, kako pisma vele, kršćani (fidei Christianae confessore) a prema formi zakletve, koju su polagali u katoličkoj crkvi u Hreljinu, bili su katolici; to potvrđuju i potonje vijesti.

Za kratko ovi Bunjevci nisu bili zadovoljni sa obavezama što su morali davati Zrinskom kao svom gospodaru a i upravitelj zrinskih dobara, Čikulin 29. ožujka 1609. tužio se je na Krmpoćane kao na razbojnike bez straha od Boga i pravu nevolju za Vinodol.

Zato je general Kisel molio nadvojvodu Ferdinanda, da Ličke Krm-poćane podvrgne vojnoj Krajini; brani ih kao hrabre ljude i opisuje ujedno važnost Liča za obranu zemlje. Tako su lički Bunjevci postali izuzeti ispod vlasti knezova Zrinskih. I pred Hrvatski sabor je god. 1607. i 1608. iznešeno pitanje ovih Bunjevaca. Nikola Zrinski je iznosio silne tužbe protiv doseljenika; naročito se tužio na glavara njihovog Ivana Vlatkovića koji je u narodnim pjesmama poznat kao Ivo Senjanin, koji se je dao na gusarenje na moru, da se združio sa senjskim uskocima; proti Ive Vlatkovića bilo je strašnih tužba radi nedjela koja je počinio u Senju; poginuo je na stratištu.

Poslije je posjed Lič došao sasvim u vlast Petra Zrinskoga, i kada je Petar Zrinski postao ban i kapetan na Krajini, ličke Bunjevce je pomirio; u Liču je dao sagraditi pilane; imao je otprije i rudokopa, često je zalazio u tamošnji dvor; kurija je u Liču bila drvena sa dvije sobe i imala je drveni toranj, pokrita je bila daskom; a pokraj kurije su bile četiri štale.

Između Ličana i Bribiraca bilo je neprestano kavge radi uživanja sjenokoša u Maševu i šuma; tomu je sporu učinila kraj god. 1726. presuda bakarskog suda, kojom je Ličanima određeno uživanje spornih sjenokosa i šuma.

Dalja prošlost Liča ne ima ništa osobito, sudbina mu je krojila ono, što i drugim mjestina po Gorskom Kotaru.

Sadašnji stanovnici Liča a ima ih do 2500 bare se ratarstvom; marni su ljudi, dok svoju staru nošnju napuštaju; ima među njima bogatijih a prije je bilo tu i vrlo imućnih zadruga, koje su na veliko gojile ovce, što ih imade tamo i danas dosta. Sačuvali su svoj štokavski izgovor; mnogo od njih ima u Americi a povraćeni kod kuće štete donose za narodni život.

Drže Božić kao bački Bunjevci: unose slame u sobu, plete se Božićnjak i oko njega se meće svakojakog zemaljskog ploda, a na njega se zadije novac; i to sve za prikazanje svoga imanje Mladom Božiću; pali se trostruka svijeća, koja se gasi vinom i po dimu se gata, tko će prvi umrijeti. Prezimena ima: Šojat, Matković, Starčević, Maras, Radošević, Mužević, pa imena: Ivan, Jožef, Stipa, Živko, Ana, Marija. Svoju narodnu nošnju su izgubili, a škole će pak učiniti svoje da izgube svijest svogu plemenskog porijekla.

*

Mrkopalj leži sjeveroistočno od Liča u zračnoj liniji do nekih 15 km. Mjesto je Mrkopalj postojalo je već prije turskih provala u Hrvatsku i bilo je napučeno. U Mrkoplju su živjeli onda kmetovi, koji su do 1477. god. potpadali pod vlast grada Hreljina; bili su svi rimokatolici i govorili su čakavskim narječjem.

Prigodom provala turskih u Hrvatsku u 16. vijeku postradalo je i mjesto Mrkopalj; kmetska naselja su Turci sravnili sa zemljom a stanovnici su se razbjegli; tako je u Mrkoplju nestalo prvotnog starog čakavskog stanovništva.

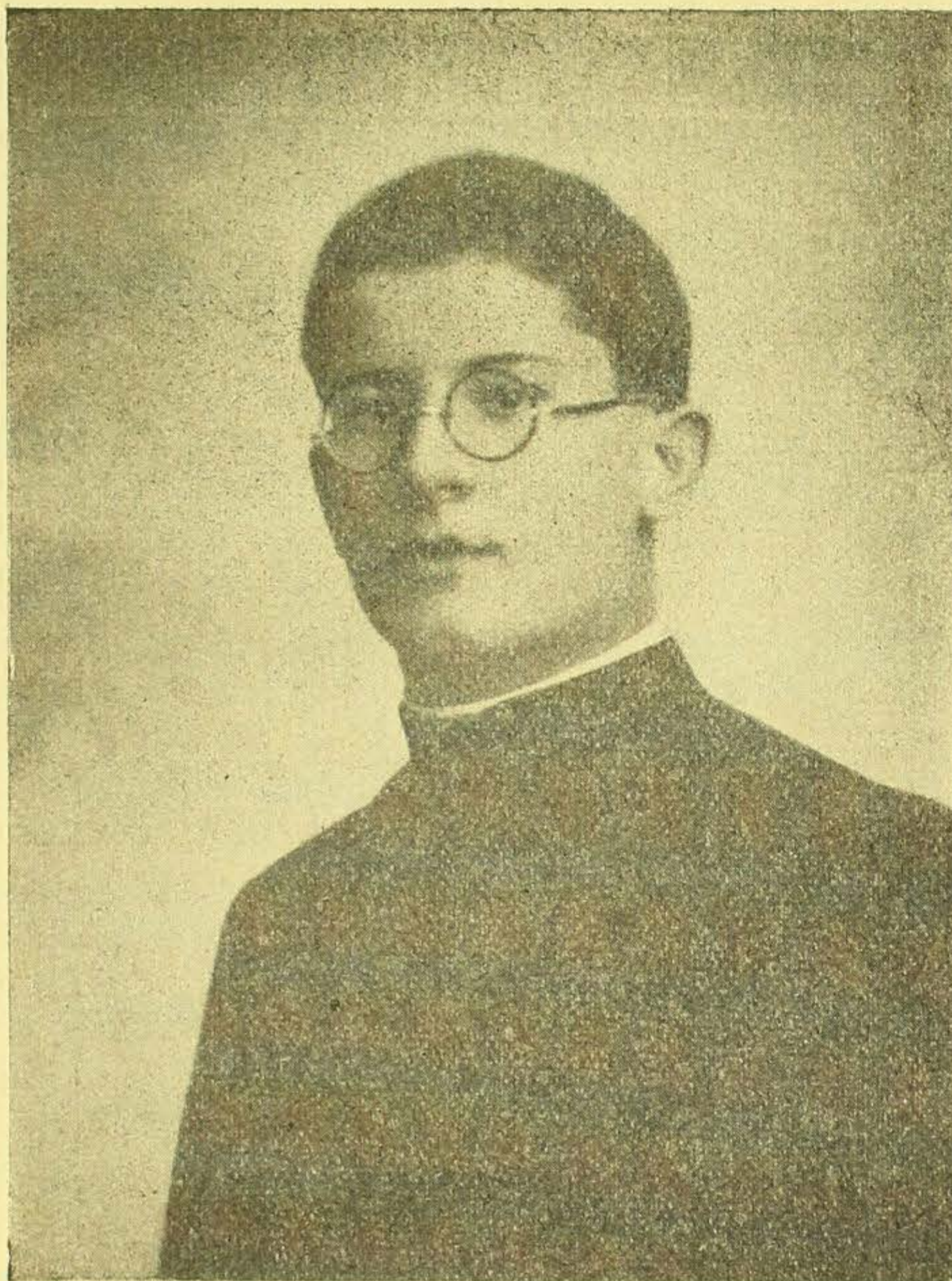
Kad su popustile provale u Hrvatsku, brinuli su se jednako kao Frankopani i Zrinski, tako i karlovački generali da opustjele

krajeve u Hrvatskoj nasele novim stanovništvom; karlovački general Vid Kisel prvi je naselio novo stanovništvo u Mrkoplju oko god. 1603. po prilici u isto vrijeme kada i selo Lič.

Novi doseljenici su bili Bunjevci, koji su u Mrkopalj došli preko Like i Primorja, gdje su neko vrijeme boravili, donijeli su u Gorski Kotar novo, i to narječje štokavsko i ikavsko, kojim i danas Mrkopaljci govore i koje je do onoga vremena u Gorskom Kotaru bilo nepoznato.

Prvi doseljenici u Mrkoplju su bili katolici premda su ih opće-

Marin Vakoš
mladomisnik
iz Bačkog Monoštora

nito zvali „Vlasima“ kao i sve ostale doseljenike iz turskih krajeva.

Malo iza toga doveo je ogulinski kapetan knez Gašpar Frankopan iz Bosne nove doseljenike te ih je smjestio po opustjeloj Ravnoj gori, smrečevoj poljani i dijelom u Mrkoplju i Tuku, ti su novi doseljenici bili većinom pravoslavne vjere; oni, koji su se nastanili u Mrkoplju prihvatili su narječje prvih doseljenika.

Bunjevci Mrkopaljci i Ličani bili su nastanjeni na zemljištu knezova Zrinskih a karlovački generali su ih upotrebljavali proti Turaka kao dobre poznavaoce turskih vojničkih prilika, pa nisu nikad bili pravi vlasteoski kmetovi, nego su spadali pod kompetenciju

karlovačkih generala kao i drugi u Liču; tako su mjesta Mrkopalj Stari Laz i Ravna Gora bili dodijeljeni vojnoj krajini.

Novo i sretnije doba nastade za Mrkopalj, kad se je počela graditi Karolinska cesta od Karlovca do Bakra i Rijeke; u Mrkoplju se je gradila 1732. god.; tom se zgodom doselilo mnogo rimokatoličkih doseljenika; dakako da je ovo doseljivanje trajalo više godina i ovi su doseljenici donijeli sobom svaki svoje narječje pa je tako neko vrijeme vladala prava zbrka raznih narječja, dok se ni jesu pridošlice posve priučili starijem mrkopoljskom stanovništvu i poprimali svi njegovo ikavsko-štokavsko narječje.

U susjednom Starom Lazu koji spada pod rimokatoličku župnu crkvu u Mrkoplju, ovo izjednačenje još ni danas nije provedeno; u istom selu, koje ne broji hiljadu duša, govore još i danas sva tri hrvatska narječja; na vrh sela, gdje su prvi naseljenici bili Bunjevci govori se štokavskim ikavskim narječjem, otprilike kao u Mrkoplju, na dnu sela kajkavskim kao u Ravnoj gori, a u sredini sela čakavskim, Stari Laz se razvio istom u prvoj polovici 18. vijeka uz gotovu svu Karolinsku cestu.

Bunjevci i u Mrkoplju su sačuvali svoju narodnu svijest, sa ostalima ne će da se miješaju; rodstvo svoje držu se Bunjevcima u Liču; u Fužinama su kajkavci, s njima se ni jedni ni drugi ne dotičaju.

Dok je Mrkopalj pripadao vojnoj krajini, podigla je u njemu vojnička vlast i neke svoje zgrade; pored toga je bila u Mrkoplju smještena vojnička posada; g. 1753. bili su u Mrkoplju smješteni ovi vojnici: Nikola *Bunjevac*, Petar Dokmanović, Aleksa Čanić, Milin Jakšić, Simo Vučinić, Ivan Vujnović i drugi.

Pošto su doseljenici bosanski iz turskih krajeva prenijeli i loš običaj hajdukovanja preseljeni su ponovo u zabitnije mjesto Tuk a za Bunjevce je osnovana u Mrkoplju posebne župa i urbarska gospoštija.

Prvi su kmetovi ove gospoštije bili: Matija Polić, Matija Stipanić, Luka Radošević, Andrija Matković, Juraj Skender, Pavle Starčević, Antun Crnković, Luka Vlahović i dr.; mrkopaljski su kmetovi imali po 20—21 jutra zemljišta, koje je spadalo pod vlasništvo knezova Zrinskih.

Broj pučanstva se u Mrkoplju neprestance umnožavao pa je stoga g. 1771. bila osnovana župa, a matične knjige postoje od g. 1764.; broj stanovnika je 3500.

U Mrkopalj su prošle godine prenešene kosti senjskog biskupa pok. Ivana Starčević, koji se je rodio u Mrkoplju 7. ožujka 1877. god; gdje je kršten bio, primio svetu pričest, i prikazao prvi put svetu žrtvu, na istom kamenu će mu počivati posmrtni ostanci.

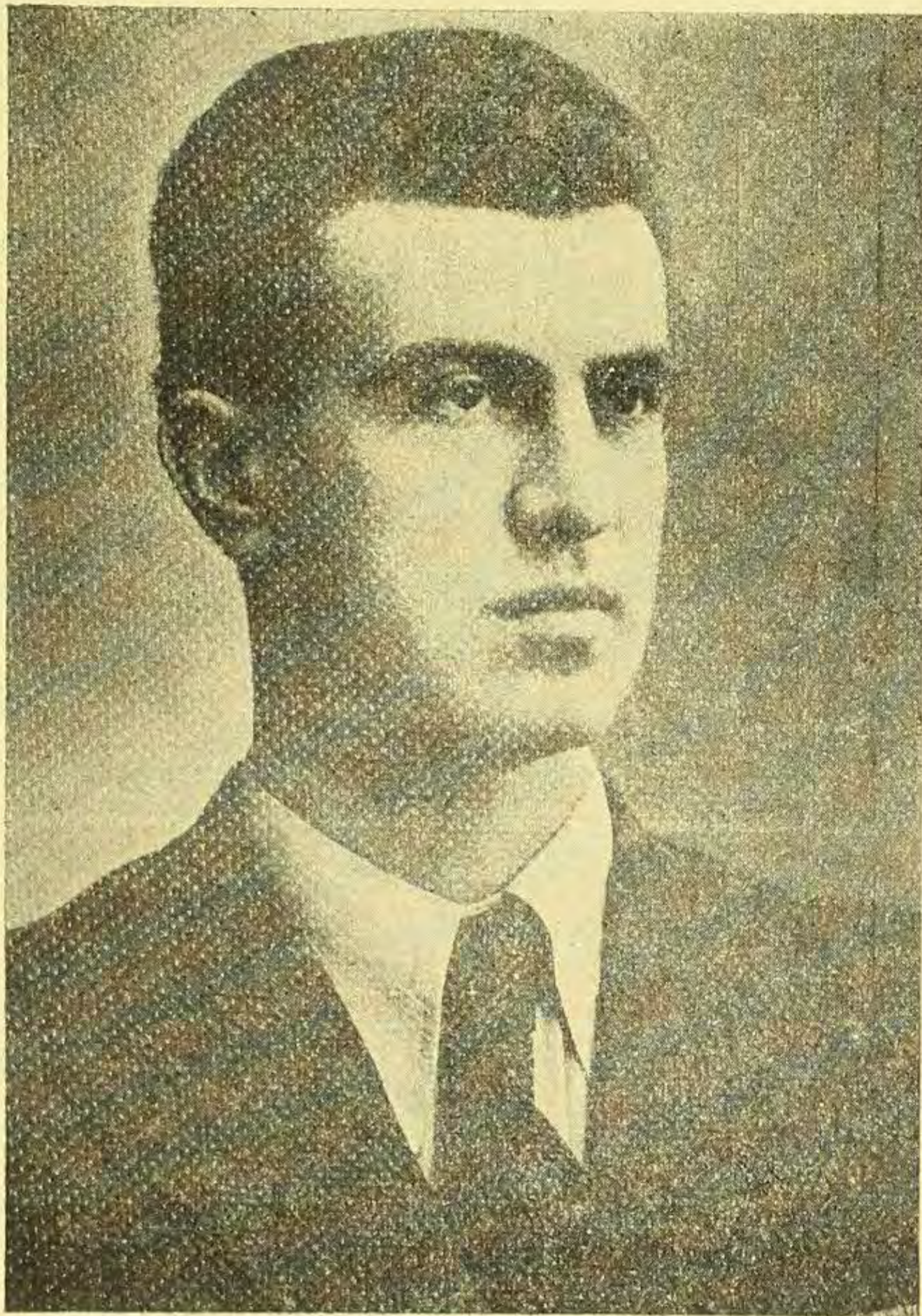
*

Selo Bunjevci u Gorskom Kotaru. Od Liča i Mrkopolja (na sjever u Gorskom Kotaru nalaze se manje skupine kao ostanci doseljenika iz Turskih kršćanskih pokrajina; svi ovi doseljenici su se na-

zivali Vlasima, al kod katolika se to ime već kod drugog pokoljenja brzo izgubilo jer su se prilagodili tamošnjem katoličkom pučanstvu.

U sjevero-zapadnom dijelu Vrbovskog sreza, uz cestu od sela Dobre do Doljnjih Moravica nalaze se mala sela i med njima malo selo „Bunjevci“, a njihov zaselak se zove Plandište; ima selo Dokmanovići i Carevići; upravna općina im je u Moravicama a kao katolici potpadaju pod župu sv. Ivana Nepomuka u trgovištu Vrbovskom. To je dosada poznata najsjevernija tačka u Gorskom Ko-

Stjepan Bartolović
dipl. filozof iz Bača

taru, gdje se još nalazi i sada doseljenika iz turskih zemalja Bunjevaca.

Poslije ovih doživljaja ponavlja se pred nama ono, što stara istočna priča predstavlja:

Na umoru je ležao starac arapski šeik, koji nije ostavio za sobom potomaka; s njim će izginuti njegova grana, ime će mu se zadržati, a njegova će ostavina pripasti drugim porodicama. Od bolesti shrvan leži na svom čebetu pa zamagljenim očima posmatra, kako mu je oteo pašnjake sjeverni komšija, gore mu zaposjednio zapadni a u vrtove i dvore ulazi istočni susjed. Bolno posmatra sve to,

al osjeća svoje nemoći, krv mu već zamire, svijeća mu se gasi; okrene svoje lice na jug prema svetinjama Meke, pusti iz oka krupnu samrtnu suzu pa uzdahne; Alah akbar. Samo je Bog vječan.

*

O Liču opširnije piše g. Emilij Laszowski u svojoj knjigi: „Gorski Kotar i Vinodol“. Zagreb, 1923. str. 58—66; navodi prednje podatke o doseljenu sadašnjeg stanovništva, al Bunjevce dosljedno naziva Krmpoćanima, jer su se neposredno od Primorja iz Krmpota preselili u Lič. O Mrkoplju piše g. Rudolf Strohal u knjigi: „Uz Lujzinsku cestu“, a on u jednom iskazu od g. 1753. spominje naziv kao prezime „Bunjevac“.

ALEKSANDAR KOKIĆ:

SRID ŽUTOG KLASJA

*Svake se rane zore prošetam kroz naše polje.
staza me uska vodi kraj njiva di raste žito,
brate, da znadeš samo koliko sam mislila na te
nikolko dana prije,
kada je svanilo lito!*

*Bilo je nediljno jutro.
Iz bašče sam nabrala cvića i pošla lagano križu,
koji je na njivu svoju pobožni stavijo dida,
da svaki lika nađe i mira svojoj duši,
kada je nepravda muči
i bol je teška kida.*

*Iz mora žutog se klasja raspelo uzdiglo nebu,
klasovi vitki, sjajni od zrnja jutarnje rose
svoje su teške glave naslonili na križ
i Isusove krvave noge.*

*Meni se u taj čas, brate, pričinilo svaki put kad se
dirnili Kristovi nogu ponosni klasovi sve su
sjajniji, zlatniji bili.
da su iz nabrekli rana u sebe nove snage,
nove lipote pili . . .*

*I onda sam mislila na te, kako ćeš jednoga dana
plod ovog vitkoga klasja: Oštiju bilu i laku
za vrime Mlade Mise dizati visoko nebu
i Oštija kako će mala
osvojiti dušu svaku . . .*

(Iz zbirke „Klasovi pjevaju“)

BUNJEVAČKI MOMCI

Čvrste su im ruke od napornog rada,
na rođenoj grudi nepomično stoje,
vole mir, slobodu i pravicu brane,
nikom zlo ne čine, nikog se ne boje.

Kada prvi pijevci u zoru se jave
držeći se čvrsto ručica svog pluga
oni marno oru pjevajući pjesme,
ne postoji za njih sreća, ljubav druga.

Salaša su naših ponosni čuvari,
pa kada se ljeti ljulja zrelo žito,
osjećasu da u svakom teškom klasu
velika ja radost i nadanje skrito.

Poslije risa oni dužijance prave,
od žutog se klasja plete krasna kruna
i pred oltar nosi dragom Bogu na dar,
a sa krunom srca zahvalnosti puna.

U večeri zimske bunjevački momci
sakupe se složno na vesela prela,
u grudima srce tad zakuca življe,
uzbudi se naša Subotica cijela.

Momačko se kolo tad zaigra krasno,
zveče zvečke glasne, tambure se ore,
odjekuju pjesme i mirišu fancy,
od veselja. sreće svima lica gore.

Prsi su u radu, prvi su u kolu,
vjerni su čuvaru svoje rodne grude,
ljube vjeru svetu, štuju svoje stare
budućnost da svima što sretnija bude!

Bunjevački momci svijesni su Hrvati,
na rođenoj zemlji nepomično stoje,
bunjevački momci vole mir, slobodu,
nikom zlo ne čine, nikog se ne boje!!!

Aleksandar Kokić

BUNJEVAČKI NARODNI OBIČAJI

„SIGRE“

Pozornica: U pozadini salaš, sa gospodarskim zgradama i guvnom. Oko njega zelena trava-ledina ograđena pleterom i drvećem.

L I C A:

Joso	}	momci	Ana	}	divojke
Stipe			Maca		
Ivša			Kata		
Antun			Đulka		
Lazo			Klara		
Marko			Stana		
Otac domaćin					

Maca (drži loptu od goveđe dlake i laparicu od drveta. Viče): Cure, momci haj'te! Ne ćemo se više loptati, već da se štogod sigramo.

Divojke i momci (dotrču iza kulisa i svi govore najedanput): A šta da se sigramo?

Kata: Pa „Bogujana“ el „Pavla-pauna“.

Joso: Bolje onda „Cembule“ (i vragoljasto se nasmije).

Maca: Najbolje pauna.

Svi (u jedan glas): A ko će biti paun?

Ivša: Evo ja. (Šepiri se kao paun).

Joso i Ana (odu u stranu pa se razgovaraju. Ana stidljivo gleda doli i drži čošu od pregače u prstima. Pokatkad pogleda na Josu. Josu je gleda sav blažen od sriće).

Svi ostali (pružaju ruke kao za kolo, poskakuju): Pa haj'te onda! (Hvaćaju se za ruke).

Kata (pusti se iz kola i sveže Ivši maramicom oči, pa se opet uhvati u kolo).

Ivša (dok mu Kata otraga veže maramicu, on je s prid svuče s očiju pa pogleda prema Josi i Ani): Da šta vas dvoje? Vi ne će te s nama?

Joso: Mi smo se dosta natrčali, malo ćemo divanit.

Kata (opet se pusti iz kola navuče Ivši maramicu na oči, pa ga gurne u srid kola): Ti svašta moraš viditi. (Vragoljasto prema Josi i Ani) Nek divanu, bar ćemo na jesen igrati. (Cupka)

Svi (pohvaćaju se za ruke, te se okreću na livo, veselo poskakuju i pivaju naizmince):

Cure:

Poigraj, popivaj, Pavle, paune.
Daćemo ti svilen pojas, Pavle, paune.

Momci:

A šta će mi svilen pojas,
Kad ga ne nosim.

Cure:

Poigraj, popivaj, Pavle, paune.
Daćemo ti svilen šešir, Pavle, paune.

Momci:

A šta će mi svilen šešir,
Kad ga ne volim.

Cure:

Poigraj, popivaj, Pavle, paune,
Daćemo ti britku sablju, Pavle, paune.

Momci:

A šta će mi britka sablja,
Kad je ne pašem.

Cure:

Poigraj, popivaj, Pavle, paune.
Daćemo ti vranca konja, Pavle, paune.

Momci:

A šta će mi vranac konjic,
Kad ga ne jašim.

Cure:

Poigraj, popivaj, Pavle paune.
Daćemo ti lipu divu, Pavle, paune.

Momci:

A šta će mi lipa diva,
Da je ja volim.

Ivša (stane prid Macu i lupi nogom, kolo stane, on glasno reče): Maca.

Maca (pošto je Ivša pogodio, da je ona, pusti se iz kola i odriši mu oči. Digne maramicu u vis i zapita): Ko će sad?

Lazo (istupi iz kola): Evo ja!

Otac (izađe na kućna vrata pa vikne): Hajd dico, nek je raziod, triba namirivati. (Ode za kuću.)

Cure i momci (pohvaćaju se za ruke, kao lanac i odu pivajući):

Cembule, cembule! . . .

O'de gori svića,

Peku orašćića;

A nama ne dadu,

Dok nas ne poznadu.

Cembule, cembule! . . .

(Ovako pivajući priđu priko pozornice i onda se razilaze na razne strane. U kuću odu 2 momka i 1 divojka).

Joso i Ana (stoje i razgovaraju se, dok svi ne odu s pozornice, onda odu i oni. Iza kulisa čuje se pisma):

Imam diku ko rozmarin lipu,
Nije svaki ni rozmarin taki.

— Zastor. —

„POLIVAČI“

Pozornica: Ulica sa starolikim bunjevačkim kućama. (Barem tri kuće.)

L I C A:

3 momka

7 tamburaša

3 žene

1 mlad čovik

1 sluškinja

4 dice

Tri momka (svečano obučena, nakićena perlicama idu sokakom, za njima svira „banda“ tamburaša šalajdana. 2—3 dice trčkara oko njih. Prid sridnjom kućom stanu (vis-à-vis gledalištu) i zasviraju: „Milkina kuća na kraju . . . Iz komšinskih kuća izađu iz prve: jedna starija žena s curom od 13—14 godina iz treće jedna mlada mlâda u konđi

s ditetom na ruki. Jedan momak otvori kapiju, koja ostane i nadalje otvorena, tako da se vidi kroz nju u avliju. Uđu u avliju. Divojka ih dočeka, tu joj je i mater, brat i sluškinja. Vidi se kako momci grabe čašom vode iz kabla, koji stoji prid kućnih vrata, i polivaju divojku po glavi. Ona se malo nagne da joj ne poliju ruho. Čuje se skika i smih.

Zatim muški glas): Hajte momci unutra.

Svi (uđu u sobu i za kratko vrime 2-3 min. izađu još većma nakićeni. Divojka ih isprati na

sokak, kosa joj i ruho nešto mokro. Momci sa tamburašima odu dalje, kako su i došli.)

— Zastor. —

„KRALJICE“

Pozornica: Crkva u varoši, prid njom velik trg. Duhovi su. Narod baš izašao iz crkve. Posebno se čopora mladež, posebno stariji. Kraljice iđu prema crkvi i pivaju.

L I C A:

Župnik
6—8 kraljica

Narod: stariji,
mladež, dica

Kraljice (iđu prema crkvi i pivaju):

Mi selu idemo *)
Mi selu idemo, ljeljo!

Selo od nas biži.

Mi mu ne idemo

Da ga žalostimo,

Već mu mi idemo

Da ga veselimo.

Vode zaiskasmo,

Vode nam ne dadu,

Već nam vina daju.

Vina ne pijemo,

Pa da ludujemo;

Već vode pijemo

Pa da mudrujemo. (Odu kod omladinske skupine).

Omladina: Evo iđu kraljice, evo iđu kraljice.

Kraljice (stanu i učute.)

Jedan momak (mahne im rukom da dođu bliže, što kraljice odmah i učine): Pa znate l' mlogo pisama!

Kraljice: Znamo, bome, koliko 'ocete.

Jedna divojka (šapuće nešto istome momku na uho).

Momak: Pa hajd pivajte onda Josi i Ani, ako znate kaku lipu.

Prva kraljica: Kako ne bi znali. (Poredaju se i zapivaju):

Hvalila se Ana,

Hvalila se Ana ljeljo!

Da ć' sazidat Ana

Pod Somborom kulu.

Troja ć' vrata, Ana,

Od suvoga zlata

I devet pendžera,

Od dragog kamena.

U pendžer je Ana

Ružu usadila.

Naišo je Joso

Na vrancu konjicu,

Pa govori Joso:

„Pusti ružo vrižu

Da uđem u kulu,

Pa da vidim, ružo,

Šta mi Ana radi.

El mi Ana spava.

El o meni sanja?

Borme Ana spava

l o meni sanja.

Žavo mi je buditi

Od mirisa ljubiti. (Stanu).

Momak (im daje nešto sitniža. Međutim župnik izađe iz crkve i stane kod skupine starijih. Razgovara se s narodom. Čim ga kraljice opaze, odmah priđu toj skupini i zapivaju):

*) Svaki se redak opetuje i dodaje „ljeljo“.

Gospodin plebanoš
 Gospodin plebanoš, ljeljo!
 Usto pa se šeta,
 Iz bašče u bašču.
 Kud gospodin hodi
 Za njim cviče rodi,
 Svakojake fele
 Modre i zelene
 Žute i crvene.

Ruža se razvila
 U kalež savila.
 Na oltar nošena
 Misa govorena.
 Župnik (im daje srebrnu fo-
 rintu).
 Kraljice (ga ljube u ruku i
 kažu): Hvala.
 — Zastor —

„DOŽEJANCA“

Pozornica: U pozadini salaš s ambetušom, gospodarskom zgradom, na zgradi dvoja otvorena vrata, i guvnom. Prid salašom dva krošnjata duda. Malo podalje bunar sa đermom. S jedne strane bunara pun šavolj vode a s druge korito za stoku.

L I C A:

Čiča (gazda)
 Nana (domaćica)
 Sin Joso
 Kćer

Snaha (muž joj u vojski)
 5 pari risara

Kćer (izađe iz kuće sa kanom, polije ispod dudova, za tim metlom polako mete).

Nana (poviri na ambetuš): Tako, tako. Samo dobro polij da se razhladi, p' onda dođi pomoć snašici peć fanke. (Vrati se unutra)

Kćer: Oma ću, nane, samo da smetem. (Još malo mete pa i ona uđe unutra)

Nana (opet se pojavi, viče): Joso, donesi mi samo jednu šaku mekinja, triba mi za bandaša.

Joso (izađe iz gospodarske zgrade i nosi u pregršti mekinja).

Nana: A idi! Šta će mi toliko.

Joso: Ta, nane, biće gušće žito.

Nana (smije se): Kaži čiči nek dođe da pripravi vina, jel saće bit podne. Jel, ako imaš ti kada?

Joso: Ja još moram dati ko-njima zob. (Ode, viče) Čiča, zovu vas nana.

Čiča (iđe iza kuće i ode unutra)

Kćer (izađe sa kanom i otrče na bunar. Nalije vode pa se vrati natrag. Na sridini pristane pa gleda. Vikne): Iđu! Samo su još daleko.

Čiča i nana (pogledaju na vrata pa se opet vrata).

Kćer (metne vodu prid kuću, pa uđe unutra. Iznese 2—3 mala stočića i nizak astalić i metne pod dud).

Risari (dolaze. Naprid bandaš i bandašica. Bandaš nosi kosu na ramenu, kaput priko ramena i torbu priko leđa. Na šeširu mu vinac opleten od žitnog klasja. Bandašica nosi kuku priko ruke i bućur. Za njima sve par i par, još 4 para isto obučeni samo bez vinca. Najzadnja risaruša nosi na kuki čobanju priko ramena. Ostave kose na dud, a prtljag pod dud oko debla)

Bandaš (ode na kućna vrata): Hvaljen Isus, nane, evo nâs. Svršili smo, hvala Bogu!

Nana (izađe pa ga malo polije po vincu vodom pomišanom s mekinjama, da i na godinu bude što gušće žito): Uvik Isus hvaljen bio. Hajd samo operite se malo oma će biti užina.

Bandaš (skine vinac i prida ga nani, ona ga unese unutra).

Čiča (izađe s velikim crvenim bokalom punim vina i nazdravi na bandaša): Dobro zdravlje, da te i ja malo polijem, ne samo nana. (Napije se i dade bandašu.)

Bandaš: Nazdravlje vam bilo. (Primi bokal i nasmije se.) Vi možete i većma neg' nana. (Napije se i daje drugom risaru.)

Svi (smiju se glasno. Dok ovi piju)

Najmlađi risar (neopazice uzme kanu pa stane polivati risaruše. One okrenu skičiti i smijati, pa biž' oko salaša a on za njima s kanom)

Ostali (smiju se.)

Risaruše (dotrču prid kuću pa viču): Joj, nane, ne dajte nas, sve smo već mokre!

Nana (izađe pa ih uvede u ambetuš. Uto dotrče i risar).

Risar (kad vidi da su unutra bećarski im se zapriti rukom): Čekajte samo, izaćete vi još napolje.

Nana: Nek je sad dosta polivanja, vidiš da su sve mokre.

Risar: A ja nisam? (Pokazuje košulju)

Nana: Baš zato, sad ste kvit.

Risari (odu na bunar pa se umivaju i peru ruke. Dođu i risa-

ruše da se operu. Jedna donese i peškir).

Kćer i snah (nose dvi velike zdile. Jednu metnu na astalić, a drugu podalje na zemlju. Vrate se).

Nana (nosi 7 tanjira i kašika pa ih poreda oko zdile na astaliću. U svaki tanjir metne kašiku)

Čiča (sida na stočić): No hajte, ljudi, pa ćemo užinati.

Nana (sidne do čiče na stočić).

Joso (iđe iz štale, uđe nešto unutra, p' onda izađe pa sidne do čiče s druge strane.)

Risari (njih četverica starijih dođu pa i oni posidaju oko astalića, koji na kaput, koji na torbu, koji donese iza kuće ciglju pa sidne na nju.)

Risaruše i najmlađi risar (posidaju oko druge zdile na zemlju).

Kćer (izađe pa dade svakom kašiku. Ode opet unutra i iznese bili okrugli košarić s kruhom i metne pokraj čiče).

Čiča (prikrsti se pa tiho moli. Isto i ostali. Kad svrše molitvu opet se prikrste).

Nana (metne veliku kašiku u zdilu i okrene je prid čiču.)

Čiča (vadi u tanjir, pa gurne kašiku prid Josu).

Joso (isto navadi pa metne kašiku prid nanu).

Nana (navadi pa daje dalje risarima): Vadite ljudi, pa užinajte. (Pogleda na one oko druge zdile, i rekne im): A i vi tamo.

Mladi risar: Mi već veslamo!

Risaruše (smiju se).

Bandaš: Neće te se polivat?

Mladi risar: E, sad ćemo iznutra. (Smiju se)

Kćer i snah (Izađu iz kuće pa uzmu zdile i unesu, pa donesu druge s mesom. Uđu opet unutra).

Svi (opet istim redom vade i jidu).

Čiča: Ded, Joso, donesi ti taj bokal, da malo zalijemo.

Joso (ode unutra i donese bokal. Metne ga prid čiču.)

Čiča (Josi): Ima tamo i onaj drugi manji, donesi ga onoj ženskoj bandi.

Svi (se smiju, pa pogledaje na risara što sidi među risarušama).

Mladi risar: Ne smeta ništa. Barem će meni više doteći. Sad me mogu polivati koliko oće iz — bokala. (Smiju se svi).

Joso (donese i taj bokal, pa ga daje mladom risaru. Sidne na svoje misto).

Čiča (uzme bokal pa nazdravi nani): Dobro zdravlje! Daj Bože, da živi i zdravi dočekamo ovo doba godine. (Pije. Da bokal nani.)

Svi (odgovaraju): Daj Bože. Nazdravlje!

Nana (primi bokal ali ne pije. Dade ga Josi).

Joso (uzme pa nazdravi bandašu do sebe i tako redom).

Mladi risar (uzme i on bokal otare usta rukavom pa nazdravi): Križ Bože cure. Nek nije s mene. U ime krsta, do malog prsta. (Smiju se svi).

Kćer i snah (dođu pa odnesu zdile i tanjire i donesu velike tanjire pune fanaka).

Svi (uzimaju po fanak).

Nana: Užinajte!

Svi: To je tu.

Čiča (opet uzima bokal, pa ga daje Josi): Ded, Joso, idi natoči još jedan, kad je dožejanca. Vidi ima l' i u onom. (Pokaziva na drugu bandu).

Joso (uzme bokal pa ustane. Pogleda i u onaj na zemlji): O'de

ima još više neg' polak. (Ode unutra.)

Mladi risar: Ta nismo mi baš taki pijanci, kaki izgledamo. (Smiju se)

Joso (donese bokal pa metne prid čiču. Sidne.)

Čiča (uzme bokal pa nazdravi na Josu): Dobro zdravlje.

Joso: Nazdravlje čiča. (Malo pije, pa daje bandašu, koji daje redom. Svi piju).

Kćer i snah (dođu pa odnesu tanjire u kojima ima još nešto fanaka).

Svi (pikrste se).

Nana (ustane uzme košarić s kruhom pa ode unutra)

Risaruše (poustaju pa beru duda i jidu. Jedna ode unutra pa iznese sudoper otare s njim astalić, ode natrag donese metlu pa smete mrve oko astalića i na onom drugom mistu di su jili. Namete na lopaticu i odnese za salaš. Metlu i lopaticu odnese unutra. Vрати se među ostale).

Joso (i on ustane pa stoji prid ambetušom).

Čiča (na bandaša): Hajde ti di je ta tvoja sprava, vidiš da njim je već dugo čekati.

Bandaš (ustane ode u štalu i donese muzike ili tamburicu. Uzme jedan stočić, sidne sasma nuz dud i zasvira kolo).

Risaruše i mladi risar (odmah se uhvate pa zaigraju. Još jedan risar ustane, pa se i on uhvati u kolo.)

Kćer (izađe napolje, pa se i ona uhvati u kolo).

Joso (uhvati se do sestre).

Nana i snah (izađu na vrata pa gledaju. Kolo igra.)

— Zastor. —

„RAKIJARE“

Pozornica: Starinska bunjevačka soba, krečom umazana. Na tavanici gredice i slime. U pročelju dvi pendžere. Na pendžerama virange od štroce. Livo i desno pored pendžera uz zid po jedan krevet visoko namišćen, pokriven suknenim čaršapom na kocke. Na svakom krevetu, odozgo na čaršapu, po dvi male bile šlingovane uzglačice sa modrim i crvenim zastornjima. Više kreveta i između pendžera vise svete slike. Čelo jednog kreveta je dolaf, pokriven bilim šlingovanim ili čipkom opšivenim kopertom. Na njemu svete sličice i kipovi, šarene čaše, male vazice i druge sitne uspomene. Više dolafa vise dvi fotografije vinčanih parova, uramljene sa vinčanim vincem (svaka sebi). Čelo drugog kreveta visok šifuner (ormar). Između kreveta, na srid sobe dosta velik astal, pokriven lipim velen-
cem (čilim posebne vrste). Uz krevete sa svake strane po 3 obična stoca od tvrdog drveta. Prikoputa pendžerama vrata. Za vrati visi rav i na njemu bila ispeglana suknja. Sa druge strane vratima visi svetnjača (posuda za sv. vodu) više nie mali križ a uz nju marin-
ska svića i očenaše. Malo podalje ogledalo u žutoj (zlatnoj) rami. U čoši okrugla zemljana peć.

L I C A:

Mater
Kćer

2 rakijare:
starija i mlađa

Kćer (obučena za kod kuće. Tare od praha stoce, i koješta tamo na dolafu udešava).

Mater (opasiva čistu mavesku pregaču. Čuje se unutra jak glas: Kapiju!)

Kćer (zadrće i čisto se zbuni, pa odmah izađe iz sobe).

Mater (izađe i ona pa ostavi vrata otvorena, na koja ulaze rakijare. Jedna nosi rozoliju pokrivenu bilom svilenom maramom, a druga oveliku kutiju u koju može stati svilena marama na vrat. Mater ulazi za njima).

Rakijare: Hvaljen Isus! Jeste l' radi gostima? (Na srid sobe stanu).

Mater: Uvik hvaljen bio. Dobrima u svako doba. Prođite kod astala pa site.

Rakijare (odu kod astala jedna s jedne strane a druga s druge. Metnu na stal što su donele. Stoje).

Mater: Ta site.

Rakijare (sidnu, sidne i mater).

Starija rakijara: Pitajte vi nas, šta smo mi došli?

Mater: Pa vi ćete kazat.

Starija: Zato smo i došli. Pozdravili su vas čič' Ive Dulić i strina Janja, da se opreteljite. Eto mi smo došli da zaprosimo vašu Anu za njevog Josu.

Mlađa rakijara (Otkrije rozoliju): Evo doneli smo i rakiju.

Mater: Taki je i red. Znate kako kažu: Divojka se ne traži batinom već rakijom.

Starija: Pa tako i jeste. Mi imamo rad, a mislim da nam ni vi nemožete zabaviti. To je gaz-

dašag od starine. 140 lanaca zemlje. Istina dâ, da jih ima sedmero, al cure su već namirene. Zemlja će sva bit njih četverice. Po 35 lanaca svakom. A di je taj silan josag, hrana i sve što vrata zatvaraju. Samo vunu imadu od tri godine ne prodanu. A hrane (mahne rukom) ni ne znadu koliko je jama, sve jih već trava obrasla.

Mater: Pa i u nas ima 120 lanaca a samo petero dice. A nismo nikom dužni ni krajcare.

Mlađa: Istina i u vas je lipo stanje. Samo što tavankutska zemlja nije ni bojtat našoj đurđinskoj. Ta ovaj lanac vridi, ko vaša dva. Istina divojka vam je fajnska, al i naš je momak ko uštampan.

Starija: A nije samo da nisu nikom dužni, neg' i gotovih novaca imadu dobrim. Samo, znate, kako je danas sa svitom. Niko ne poštiva zemlju, pa je teško je obradit. Al da se nađe onako u blizini, mogli bi kupit još i 20-30 lanaca.

Mlađa: A momak dobar. Nije

pijanac, ni kartač, još ni ne puši. Ta ko komad kruva. Živiće tri svita . . .

Starija: Ta puni su svega, ne mož mi sve past ni na pamet šta imadu. (Otvori kutiju pa izvadi niz velikih dukata, rojtošku vezenu maramu na vrat i jednu sa zlatom vezenu na glavu. Jednu lipu rumenu jabuku i u njoj zadrženo kovanog novca od svake vrste po 1 komad). Evo vi'te sad šta smo vam doneli, p' onda ćete nam poručit.

Mater: Pa najpre moramo divanit i s čičom, a triba i divojku pitat. Sutra će čiča doć sa salaša, p' onda ćemo vam poručit.

Rakijare (ustanu): Pa s Bogom, prijó, mi smo naše sad rekli pa idemo. A vi onda poručite, nemojte nas zadržavat.

Mater: Bože sačuvaj. S Bogom pošli. Pozdravite kod kuće.

Rakijare: Hvala. (Odu. Rakijare naprid, mater za njima).

— Zastor. —

„SVATOVI”

I. KOD DIVOJAČKE KUĆE.

Pozornica: *Bunjevačka soba, kao kod rakijara, ali brez ikakog pokućstva. Svud okolo astali, pokrivenih bilim čaršapima, i klupe. Od zida side stariji ljudi, prid njima boce s vinom i čaše Piju i razgovaraju se. Na pridnjim klupama side starije žene, leđa im okrenuta astalu, pa gledaje kako na srid sobe igra kolo. Tamburaši sviraju.*

L I C A:

Divojka pod vincem
Njezini roditelji

Svatovi sa ženske
strane (30—40 osoba)

Jedna ženska (utrče pa vikne): Iđu! (Kolo odmah stane. Svirka umukne. Svatovi se uskome-

šaju. Divojka počme plakati. Zagri se s materom. Čuje se grmljavina kolija. Ulaze unutra dva

mustulundžije, nakićeni sa velikim perlicama. Na pragu stanu. Za njima dvi ženske (ili 1 mušk. i 1 žen.) i tamburaši. Tamburaši sviraju žalosno)

Ženske (zapivaju):

S Bogom stanje, s Bogom stanje!
I obitovanje.

Alaj, alaj rano!

Dragog tate, dragog tate

I mile mi nane.

Alaj, alaj rano!

Slatka nane, slatka nane

Ne oplakuj lane,

Alaj, alaj rano!

Nego nane, nego nane,

Moli Boga za me:

Alaj, alaj rano!

Da mi bude, da mi bude

Srićno putovanje;

Alaj, alaj rano

I kod nane, i kod nane

Dragog pribivanje;

Alaj, alaj rano!

I sa dragim, i sa dragim

Dobro uživanje.

Alaj, alaj rano!

(Dok pivaju i sviraju divojka se sa svojim oprašta. Sve redom ljubi, starije u ruku, oni nju u lice, a mlađe u lice. Pivačice stanu. Tamburaši i dalje sviraju isti napiv.)

Mustulundžije (uđu u sobu. Divojkina rodbina nazdravlja na njih vinom iz boca. Oni malo piju, p' onda priđu divojki. Ona još većma zaplače. Mustulundžije uzmu je ispod ruke, jedan s jedne, drugi s druge strane i tako plaćuću povedu napolje. Mater i ženska rodbina plače.)

Jedna baba (škropi ih svetom vodom. Odu.)

— Zastor. —

II. KOD MOMAČKE KUĆE.

Pozornica: Avlija (dvorište) bunjevačke kuće, vidi se i kuća. Prid kućom u svu duž klupe. Tu side s jedne strane vrata stariji ljudi. Prid njima jedan astal i nekoliko boca vina. S druge strane opet starije žene. Razgovaraju.

L I C A:

Mladoženja i divojka
Svekar i svekrova
Kum i stari svat
Dva staćale s peškirim oko vrata

Dva mustulundžije
Dvi male enge
Ostala rodbina i svatovi s
muške strane (50—60 osoba)

Svekar i svekrova (izađu iz kuće).

Svekrova: Dugo ih već nema.

Svekar: Ta nije to tu. Dije vrh Bajnata, na Gabrić ćupriju.

Svekrova: Ta ne će čak tamo. To je već izašlo iz mode.

Svekar: To bis i nosi. Ta vaša moda. Zato i mož čuti: sad ostavila ova, sad ona. Dok su išli na

Gabrić ćupriju, ne bi ti očla ni jedna, da je vijaš. Mogo si je malo i provozat. (Smiju se.)

Jedan deran (utrče sa sokaka i kaže): Iđu. Sad su baš skrenili u sokak.

Svekrova (uzme jedan stoc prida se, pa gleda na kapiju).

Svekar (i on gleda na kapiju i suče brkove. Čuje se grmljavi-

na kolija. U avliju uđu kum i đuvegija, pa odu u sobu. Kola sa divojkom uđu u avliju. Za njima ulaze ostali svatovi, koji su na sokaku sašli s kola: staćale, mustulundžije, engice, mladež itd.)

Svekar i svekrova (priđu kolima, svekrova metne stoc uz kola pa kažu obadvoje): Hajte doli. (Divojka stidljivo oborila oči).

Stari svat: E, čekaj svekre, ne znaš ti da mi izdaleka putujemo? Naš trud triba platit.

Svekar: Pa šta to košta?

Stari svat: Dvi iljade.

Svekar: Aa! Ja još ni pod posteljom nemam toliko. (Češe se po glavi.) Daću ja vama dvi stotine.

Stari svat: Rad tog se ni bilo vridnost uprašit. (Na kočijaša): Dekaj, kad ne dadu.

Svekar: Ta čekaj, nije valjda za bižaniju. Daću još dvi stotine, kad je tako.

Stari svat: Šta se tu toliko cinkaš, kad ne daš mi idemo. Naće se već trgovac za ovaku robu. (Popleska divojku po ramenu. Na kočijaša): Dekaj! (Odu iz avlije).

Svekar i svekrova (i još neki mlađi svati viču za njima i mašu im): Hajte natrag. (Kola sa divojkom dođu natrag pa stanu prid svekra i svekrovu).

Svekar: Hajte doli! Daću još jednu, nek je pet stotina.

Stari svat: Idi s Bogom! Šteta nas je bilo i vraćati. Zato ne mož kupit ni dobru junicu, a kamoli divojku. (Smiju se.)

Svekar: Ha, kad je čudo nek se i pripovida, Evo vam iljadar-ka, kad ste već naumili da me opulite. (Maša se u džep.)

Stari svat: Samo s parom. Brez dvi ne idemo doli. Nemoj badava divanit.

Svekrova (gurne svekra): Šta si se toliko stvrdnio, kanda nemaš, već podaj.

Svekar (češe se po glavi): Hajde, nek je tako! Kad ste baš navalili na me, ko zima na golog čovika. (Vadi novce iz velikog buđelara iz prsluka.) Samo hajte doli. (Zadije dvi hiljadarke divojki za vinac. Ona ga poljubi u ruku on nju u čelo i skine je doli s kola. Sađe i stari svat. Kola odu.)

Svekrova (primi divojku od svekra. Ona je poljubi u ruku, a ona divojku u usta. Uzme je ispod ruke i vodi prid kuću. Prikaziva joj stariju rodbinu. Ona ih ljubi u ruku, a oni je darivaju novcem. Ženske je još i poljube u lice. Uvede je unutra. Za kratko vrime izađu napolje.)

Svekrova (viče): Hajd tamburaši di ste? Ded jedno kolo. Cupka i podvikiva): Iju-ju, ja svekrova, ja!

Tamburaši (zasviraju bunjevačko kolo.)

Svi (se hvaćaje u kolo. Svekar i svekrova do divojke, pa mustulundžije, staćala, pivačice, zauve, diverovi, jetrove itd.)

Svekar (podvikiva):

Ja svekar, ja!

Svekrova:

Svekrova sam, vesela sam.

Šta se ne bih veselila,

Kad sam sina oženila! Iju-ju!

Diver: Ja diver ja!

Evo vako, to je lako,

Da je lako, to bi svako.

A ja mogu, hvala Bogu,

Baš i saću i sutra ću! Iju-ju!

Zauva:

Naša kuća, naša soba

Naša Ana dok je Boga! Iju-ju!

Ja zauva ja!

Ana mi je snal!

Stari svat:

Hop, hip nisam lip,
Al' sam niki zgodan! lju-ju!
Ja stari svat, ja!

Staćala:

Ja staćala, ja! (Kvrca i zapliće)
Derite se čizme moje,
Još kod kuće imam troje,
Al' ni jedne nisu moje,
Već komšije krivošije! lju-ju!

Kuma:

Igrala bih al' ne mogu,
Pribio mi švaler nogu,
Ja ću nogu opraviti,
Švaleru ću prkositi! lju-ju!
Ja kuma, ja!

Jetrova:

lju-ju! Ja jetrova ja!

Tetka:

lju-ju! Ja sam teta brez par-
keta! lju-ju!

Jedna svatica (vrlo dobro igra):

Ja sam mala kopačica,
Velika sam igračica! lju-ju!

Jedan svat (vrlo lipo kvrcica
i zapliće):

Ao moje male noge,
Kako oni kolo vode,
A ja gledam Tezine,
Kako idu njezine! lju-ju!
(Kolo igra vrlo živo i veselo.)

— Zastor. —

„MATERICE”

Pozornica: Soba ista kao i kod rakijara. Samo što oko peći ima drvena klupa-banak, a misto šifunera krevetac. Dok misto ogle-
dala visi veliki sat sa šetalicom.

L I C A:

Čiča i nana
Sin i snah
Starija kćer i zet
Mlađa kćer i zet

4 unučadi
3 materčara
Gajdaš i muzikaš

Čiča, sin i stariji zet (side kod astala pa pomalo pijuckaju i razgovaraju. Čiča puši na lulu, a sin na cigaretu, zet lupa ora' pa jide. Na astalu je prostrt bili čaršap, u pročelju astala puna zdila ora' i jabuka, na sridi crven bokalić a prid svakim čaša).

Nana, kćeri i snah (side na krevetu pa se potihom razgovaraju).

Unučad (se sigraju u zapečku).

Troje materčara (dva derana i jedna cura uđu u sobu pa svi u jedan glas): Hvaljen Isus! Čestite vam „Materice“. (Svi redom poljube u ruku nanu i čiču, pa oće i ostale, ali se ovi ne dadu. Kad dođe na red)

Najmanji materčar (stane prid nanu i okrene deklamovati):

Hvaljen Isus gazdarice!
Čestite vam „Materice“
Ja sam došo priko mora,
Da mi da'te malo ora';
Snašla me je strašna muka,
Da mi da'te i jabuka;
Vidio sam i ovaca,
Da mi da'te i novaca;
Napolju je zdravo zima
Molim jednu čašu vina.

Svi: Živi i zdravi bili!

Čiča: Živio mali! Živ i zdrav bio pa velik narasto.

Nana, kćeri i snah (ustanu. Nanapogladideklamatorapoglavi,

odu kod astala, privuku stolice):
Si'te, dico, možda ste i sustali.

Nana: (snaji): Daj, Kate donesi malo tista, možda su dica već i ogladnila.

Čiča: Ako nisu gladni, oni su cigurno žedni. Jeste l' žedni dico?

Materčari: Ajak! Nismo.

Snaja (ode. Donese dvi zdile tista i malih tanjirića. Metne prid svako dite tanjir a tisto na 'stal, pa ih nudi): Uzmite, dico šta volite. Nemojte se stidit.

Materčari (pogledaju jedno u drugo i stidljivo uzmu po komadić tista).

Snaja (izvadi im još od svakog po komadić.): Jite, dico! Šta vam rade nana? Jesu l' već došli seka?

Najveći materčar: Pozdravili su vas i kazali su da i vaši dođu kod nas. Seka je došla još sinoć.

Mlađa kćer: A snašica, jesu l' oni očli?

Najveći materčar: Oni i braca očli su jutros.

Čiča: A šta vam radi dida?

Najveći materčar: Oni su malo legli. Boli ih glava. Majka kažu da ih urekla medljana rakija.

Svi (smiju se)

Čiča (snaji i kćerima): Dete vi malo nalite i vina, ta vidite, da su dica žedna.

Najmanji materčar: Mi ne pijemo vina Kiselo je.

Čiča: Al u nas ima slatkog. (Snaji) Daj samo, Kate, donesi tu načetu bocu. (Materčarima) Saćete vidit.

Snaja (Ode. Donese bocu slatkog vina i 4 čaše. Nali je svakom materčaru više od polak čaše): Ded koštajte samo, kako je slatko.

Materčari (nećkaju se): Ta nećemo . . .

Najveći materčar: Mi ne pijemo vina. Gospodin su kazali u škuli, da je vino za dicu otrov.

Čiča: Na „Materice“ nije! Ona je slobodno.

Cura materčarka: Kad je kiselo.

Snaja: Ovo nije.

Čiča: Čekajte samo. pa ću ga ja još malo osladit. (Izvadi iz prsluka kesicu od mijura sa sitni novci i metne u svaku čašu po komad). Ajd sad koštajte.

Najmanji materčar (odmah uzme čašu i pije).

Cura materčarka: Stipane! Ne znaš šta su kazali nana?!

Najmanji materčar (odmah odagne čašu): Ovo nije kiselo. Pravo je slatko, ko pekmez. Koštaj samo.

Svi (smiju se).

Čiča: No, kad kažem da je slatko. O' tog neće falit ništa.

Unučad (iz zapećka dođu kod astala, pa stanu i gledaju).

Nana: Oćetel' i vimalo slatkog?

Unučad (slegnu ramenima).

Nana (mlađoj kćeri): Ded, Ane, nali' i njima po jednu čašu.

Mlađa kćer (uzme četvrtu čašu i liva redom svima. Dica piju, pa odu natrag u zapećak).

Čiča (materčarima): Eto vidite da je slatko.

Najmanji materčar (klima glavom): Jeste!

Nana: Ta uzmite pa popi'te. Šta se toliko nećkate. Niste nam valjda sad prviput došli da se stidite.

Materčari (uzmu pa koštaju i popiju sve. Najmanji odmah vadi novac ostali se stide, al i oni pogledaju u čašu).

Čiča: Izvadite samo, to je sad vaše.

Materčari (izvade novac i ostavljaju u džep).

Nana (Ode napolje i donese punu kotaricu jabuka i ora'. Materčarima): A imate l' vi u čega kupite materice?

Najmanji materčar: Imamo! (Izvadi iz džepa veliku crvenu tilorsku maramu).

Nana (istrese u maramu dobrim ora' i koju jabuku pa sveže): Evo ovo je svih vas, a evo ovo (daje svakom po lipu jabuku u koju ima nazadivano novaca) svakom svoje.

Materčari (ustanu): Hvala. (Poljube nanu u ruku. Sidnu).

Nana (najvećem materčaru daje još jednu lipu crvenu jabuku sa novcem): A evo ovo ponesi malom Ivici, to je njegovo, kad on još ne mož da dođe.

Najveći materčar: Hvala! (Ustane i opet poljubi nanu u ruku).

Materčari (ustanu i spravlja ju se).

Nana kćeri i snah (Zaustavljaju ih): Ta ne morate vi zato oma' ići. Si'te još malo.

Cura materčarka: E, kad imamo još di moramo otići čestitati.

Čiča: Kad je tako, onda nemojte ih zaustavljati, jel saće bit mrak.

Materčari (ljube ruku čiči i nani): Zbogom. (Odu, na pragu stanu).

Nana kćeri i snah: Pozdravite ujnu, seku, snašicu, golubicu i sve ostale.

Čiča: Pozdravite i didu i baću. Kažite didi nek se ne šali već nek ozdravi, jel lako mož bit da će doveče biti pratioca.

Materčari (već iza vrata viču): Hvala očemo!

Kćeri i snah (isprate materčare).

Nana (sidne na krevetac. Smračiva se).

Kćeri i snah (uđu unutra. Zgroze se): Joj, kako je zima. (Stanu kod peći).

Čiča: Čudim se da vam je zima, kad ste tako dobro obučene!

Starija kćer: Na meni ima dva leveša, još i mider.

Snah: A na meni je pajs kileveš.

Čiča: Kad smo ja i nana bili mladi ko sad vi, nisu ženske brez kožuva i čizama ni povirile na polje. Al' i nije bilo toliko slabog svita. A sad? Papuče na vrh prstivi, čorape od komaraca (prozirne), leveš ko od usnovaka i joj kako je zima!

Svi (smiju se).

Stariji zet: To je baš tako, kako čiča kažu.

Starija kćer: Šta ćete, kad je današnji svit vrući.

Čiča: Vrući je bisa! Di je kadgod bilo, da mlado čeljade oboli od kostobolje, kako to i kažu od ruma šta li je?

Svi (smiju se).

Nana (ispravlja): Od reume, čiča, od reume.

Čiča: A, nek ga bis zna, el je rum el reum. Ne znam ni iskazat.

Nana: Ded ti Kate donesi lampoš, bar na „Materice“ nećemo valjda sidit u mraku.

Čiča: Ta još se vidi. Skup je taj petrolin.

Nana: Ta mani čiča, ma da je i skup, bar na „Materice“ da ne sidimo u mraku.

Čiča: Ajde de, nek se zna da su „Materice“! (Nalije vina u čaše, pa nazdravi na sina i zeta.) Dobro zdravlje! (Prema nani) Živile „Materice“!

Sin i zet: Na zdravlje! Živile!

Snah (unese lampaš smetne na stal i kaže): Hvaljen Isus!

Svi: Uvik hvaljen bio. (Spolja čuje se svirka, koja ide sve bliže, dok napokon ne čuje se sasna jasno gajdaš i muzikaš).

Svi: Evo ide nam nov zet, ide nam nov zet.*) (Ženske se uzvrte).

Čiča: Ded, baba, uzvrte se malo, kad ti ide nov zet. Samo pazi da ne prožuljaš suknu . . . (Svirka se čuje već u avliji).

Svi (osim čiče i starijeg zeta izađu napolje da dočekaju novog gosta).

Novi zet (pojavi se na pragu sav rumen od stida).

Svirci (zapivaju):

Domaćine od ovoga dvora,
Živila ti domaćinca tvoja.

Novi zet (priđe astalu pa poljubi čiču u ruku, zatim uđu i ostali u sobu, on pristupi nani pa poljubi i nju u ruku i glasno kaže): Hvaljen Isus! Čestite vam „Materice“. (S ostalima se rukuje osim sa svojom mladom (mlađa kćer). Nju samo krišom pogleda, isto i ona njega.)

Nana (otvori dolaf izvadi novu uzimaću košulju pa da je novom zetu. On je metne oko vrata ko peškir): Živ i zdrav bio!

— Zastor. —

*) U staro vreme, da je vinčanje bilo i o Pokladama, novi zet ne bi išao didi i babi (tastu i punici) do „Materica“.

ANTE JAKŠIĆ:

Zov proljeća i mladosti

I.

Zov proljeća

Krišom je došlo proljeće,
I zalilo mladošću svježom
Samotne naše pute,
Probudilo ptice na grani,
Okitalo prozore suncem,
I dirnulo srca je čežnjom
Što bolom skrušena šute.

I mene je uzdiglo opet
Na nada visoke gore,
Gdje vječno cvjetaju ruže
O sreći ljudskoj što zbore;
Uvijek mlade i nove,
I kuda sunce i mladost
Svakog nas proljeća zove.

I ja sam digao ruke
Iz mraka života svoga
Velikom proljeću,
Koje
U strepnji krišom sam čeko,
Svu mladost dadoh mu vjerno
U tople mirisne ruke,
Da bi me povelu nekud,
Nekuda vrlo daleko!

II.

Mladost bez mladosti

Ej,
 Kako je teška mladost bez mladosti,
 Kad dani nose noći,
 Noći dane,
 Kad kao zelen plod i tebe strese
 Prerano vjetar
 Sa života grane.

Kad s vjerom silnom i ti tražiš sreću,
 Da pred njom smjerno prostreš život cio,
 Al' od sveg samo ostao si bolan,
 I o njoj samo snivati si smio.

Ej,
 Što je teška mladost bez mladosti,
 I nikad, nikad ne pređeni puti,
 Na kraju kojih, veliko se sunce,
 Traženih čežnja
 Otkriva i sluti.

I kako tugom zanjišu nas nade,
 Kad dani nose noći,
 Noći dane,
 Kad kao zelen plod i tebe strese
 Prerano vjetar sa života grane!

III.

Kad putevi vonjaju jagodama

Vonjaju putevi jagodama i čežnju u meni bude,
 I pucaju bičevi, neko
 Nekog
 Pjesmom doziva,
 Pod selom sustao vjetar i kao uzdah zadnji
 Donio s večernjom tamom
 I miris rascvalih šljiva . . .

O, da li gane te nemir sa voda tamnih što dođe,
 I tapka dvorištem čilo ko dječak naivan, plavi,
 I da li ikada miris u vrtu rascvalih šljiva,
 Bezmjernu ljubav moju
 U duši tvojoj
 Pojavi?

Il' možda oči su tvoje: to tamno vodeno cvijeće,
 U tajni zaborav pale, ko dragi minuli dani,
 I tvoju misao smjernu
 Neko je ponio, kao
 Što ljubav k domaji pticu
 Odnese svinutoj grani!

IV.

U tišini proljetnog jutra

Bijeli sam stolnjak prostro na svome skromnome stolu,
 Tišinu proljetna jutra u zreloom donio voću,
 I sad sam uzdigo misli dobroti tvojega srca,
 Da dođeš jednoga dana u ovu moju samoću.

Jer višnje vrtom su opet jedrine pune i zrele,
 Pred kućom jagnje je svoju obuklo bjelinu novu,
 I sad te svakoga jutra najave ptice na grani,
 A ruke tako te željno, tako te željno zovu.

U noći slutim te, kako u vjetru dišu ti vlasi,
 U dolu šapuću tugom, kad mineš, biserna vrela,
 U žitu makovi rujni, što vječno čekaju na te,
 Sve više uzdižu svoja od čežnje rumena čela?

V.

Nikad joj ne ću reći, da je volim

Ne, nikad joj ne ću reći, da je volim,
 Nostalgijom da mi o usnama njenim
 Svake noći šume mjesečeve ruke,
 I da su joj kose poželjne ko svila;
 Ne, nikad joj ne ću reći, da je volim,
 Jer je ljubav moja ponižena uvijek,
 Ponižena bila!

Ona nikad ne će, u danima sunca,
 Kad lista drveće, i potoci tuže,
 Ona nikad ne će,
 Nikad ne će znati,
 Kako moje ruke za njom se ispruže,
 I dok osmijeh tinja na licu, da duša
 Kida se i pati!

Ne, ne ću joj nikad reći, da je volim,
 Da postoji vjerna predanost bez riječi,
 I da su mi misli nemirne, ko ptičja
 U razmahu krila,
 Ne, ne ću joj nikad reći, da je ljubim,
 Jer je ljubav moja ponižena uvijek,
 Ponižena bila!

KRITIČAR:

ČETIRI NOVE BUNJEVAČKE KNJIGE

Moramo s veseljem istaknuti, da je ova godina jedna od najbogatijih što smo ih u kulturnom pogledu u posljednje

R A D O S T

Foto C. Šarčević.

vrijeme imali. I naši su čitateji već sigurno, listajući ovu Danicu opazili, da se u njoj nalazi veliki broj fotografija naših mladih intelektualaca, naše nove, hrvatske i katoličke inteligencije. Opazili su sigurno i to, da ih, hvala Bogu, imade od sviju zvanja. Ima ih i svećenika, i liječnika, i odvjetnika i profesora. Ima ih lijepi broj i sa bogatom spremom zvanja. Ali oni će ga istom sada početi dijeliti drugima. Oni istom sada počinju stupati u život.

Međutim ova je godina i s druge strane bogata. Ove su godine četiri bunjevačka sina napisali četiri nove knjige. Svojim vje-

štim perima proslavili su bunjevačko ime i pokazali kojim putem treba da ide kulturni rad mlađe generacije. I u tom polju su potpuno uspjeli.

Prvi i najstariji od njih *Petar Pekić* napisao je veoma opsežnu i važnu knjigu povjesnog sadržaja „Propast Austro-ugarske monarhije i postanak nasljednih država“. Svi naši hrvatski učenjaci, koji se bave poviješću, veoma su se laskavo izrazili kako o samom djelu, tako isto i o njezinom piscu ističući stručnu obradu tog tako zamažitog pitanja i nove znanstvene poglede koje je *Pekić* unio u noviju hrvatsku povijest.

ŽALOST

Foto C. Šarčević

Drugi i izgleda najjači pretstavnik mlađe književne generacije Hrvata u Bačkoj, *Ante Jakšić*, izdao je u Zagrebu svoje treće književno djelo, lirsku novelu „Marija“. Već sama činjenica da je knjiga u roku od skoro mjesec dana razgrabljena na sve strane mogla bi nam posvjedočiti, da je knjiga doista rijetke ljepote i velike umjetničke vrijednosti. Ali mi ćemo radije istaknuti što vele književni kritičari. Oni su se složili kao jedan u pitanju književne vrijednosti *Jakšićeve*. Svi vele da je to njegovo najbolje djelo i uopće jedno od najboljih u Hrvatskoj književnosti.

Ako sada još u ovaj red postavimo *Aleksu Kokića* sa svojom zbirkom pjesama „Klasovi pjevaju“, koja je osobito među hrvatskom katoličkom publikom imala veoma velik uspjeh, onda će mo morati priznati da Bunjevci-Hrvati imaju vrlo dobre pretstavnike u cjelokupnoj hrvatskoj književnosti. To osobito moramo reći o Kokiću jer mu se pjesme radi lakoće i ljepote mogu naći u svim hrvatskim časopisima.

Ne smijemo zaboraviti ni najmlađeg od njih *Marka Čovića*. On nije počeo davno pisati, ali što je napisao to su sve stvari, iz kojih se na prvi pogled može reći, da ih je napisao čovjek koji zna i koji imade dara. Prvim svojim romanom „Doktor filozofije“ Čović je našao svoju publiku, koja ga razumije i koja u njegovim djelima nalazi ono za čim teže svi književnici, publika je našla — sebe. I to je najbolja svjedodžba za Čovićev talenat koji obećaje i koji će sigurno dati još mnogo i lijepih stvari.

Na koncu moramo s veseljem istaknuti, da su sva ova četvorica književnika, o kojima smo napisali ove retke i suradnici naše „Danice“. „Danica“ se njima ponosi, a čini se po njihovoj bogatoj suradnji da se ni oni nje — ne stide.

To je najbolja svjedodžba za „Danicu“!

Aleksandar Kokić:

VRATILI SE LIPI DANI

*S prolićom su nam se lipi vratili dani na ravni,
obrasle ko da su njive pokrivene zelenom svilom,
blagi nam mriši vitar, koji je došo iz šume
i miluje urbine grane, dudove stare i zabat
na našem salašu bilom.*

*Jutros sam motikom u ruki kopala po našoj bašči,
posadila lipog sam cviča zdravo više nek lane,
(da ti još draža bude bašča ta naša mala)
u najlipčem cvatu će biti na lito kad opet budeš
kraj sestre svoje i nane.*

*Kraj avlije procvale voćke se smiju mladom suncu,
od pivanja lasta pod strijom sve življe, veselije biva
i sve je sad tako lipo, da se ja pitam, brate,
ima li štogod lipčeg od našeg bilog salaša
srid mora zeleni njiva?*

*Ove će godine biti mlogo žita i svega,
voda je očla u do, nestala s njive bara.
Svudan se sada radi. Večerom skupimo svi se,
mali te spominje braco i drugi, a otac često
za tvoje zdravlje se stara.*

*Svakim je danom ode glasnije, vedrije, lipče,
ravnicu ovu dragu nipošto ostavila ne bi
i kada jutrom ranim gledam na rosne njive,
(koje toliko voliš) u sebi pitam se, brate,
u Zagrebu šta mi sad radiš,
kako li sada je tebi?*

(iz zbirke „Klasovi pjevaju“)

B. I V Š I Ć:

MEĐUNARODNA IZLOŽBA U PARIZU

Prošle godine [krajem lipnja otvorena je u Parizu velika međunarodna izložba savremene umjetnosti i tehnike. Ovaku kulturnu manifestaciju Evropa još nije priredila. U nizu svjetskih izložbi ovaj je najznačajnija i po sadržaju i po opsegu.

Mi ljudi privikli na manje lokalne ili nacionalne izložbe, većinom trgovačke naravi, ni smo ovako što mogli ni slutiti što je francuski genij zamislio, stvorio i skupio, da čovječanstvu prikaže sliku današnje civilizacije i kulture, da pojedinačno i zorno pokaže sve ono što je ljudski duh proizveo da sebi olakša i uljepša život.

Posmatrana u svojim pojedinostima ova izložba je opširna analiza ljudske aktivnosti na području misli i nauke, umjetnosti, tehnike i trgovine. Na ove njezine dijelove posvećeno je najviše pažnje. Njezin drugotni i prigodni je cilj bio dati približnu sliku života, ambicije, sposobnosti i napretka pojedinih naroda.

Ona nije samo izložba mrtvih predmeta i slika; ona je bezbroj učionica u kojima svi ti predmeti, slike, slova i brojke razumljivo govore ono što ste u klupama od svojih učitelja slušali, u svojim školskim knjigama čitali i još više.

Tu vam je na zoran način predstavljena geografija, prirodopis, higijena, sport, matematika, fizika, hemija, etnografija, razni tipovi kuća, kućnog uređaja, čitavih sela sa njihovim originalnostima, vrto- vima, oruđe, odijelo, prevozila itd.

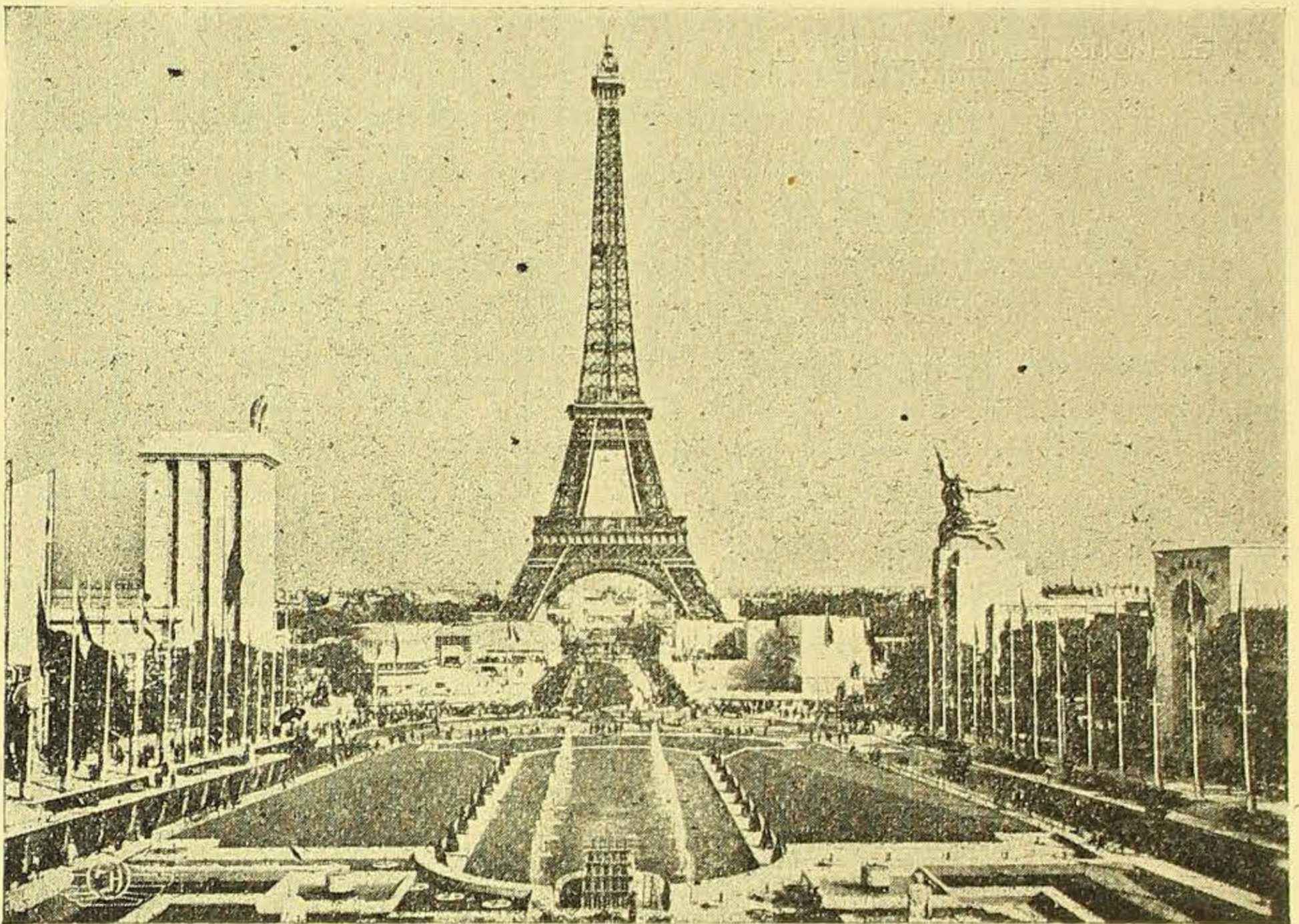
Ona je za sve ljude: inteligenta, radnika, trgovca, zanatliju, seljaka pa i đaka. Svaki nalazi u njoj ono što ga najviše zanima. Sve se to daje na jedan zgodan i lak način, tako da kad izađete sa izložbe, možete slobodno reći da ste mnogo toga lijepog vidjeli, ali i korisnog naučili.

Želili pak čovječanstvo ovo što je svojim umom i radom stvorilo uživati, potreban je u prvom redu mir: unutrašnji i spoljašnji mir. Zato je ova izložba posvećena propogandi mira. Na njezinom pročelju, pred Trokaderom, podignut je paviljon Mira sa jednim visokim stupom od ispletenih zelenih grančica — simbol mira — i krupnim natpisom „Pax“. On narode treba da potsjeti, da je mir iznad svega, da je prvi i najglavniji uslov blagostanja i napretka.

Izložba je smještena na prostoru od nekih 66 hektara s dvije strane Sene, od trga Concorde do mosta Grenelle. Sena je njezina srednja glavna osovina. Mala osovina ide od Trokadera preko mesta d'Iena, te ispod Eifelovog tornja do Marsovog polja. Ona se

dakle nalazi u najljepšem dijelu Pariza. Cijela je izložba podijeljena u sekcije, sekcije u grupe, a grupe u klase.

Prva je Francuska sekcija koju tvore 14 grupa. U njima je prikazana ljudska aktivnost u svim svojim oblicima, sa naučnog i praktičnog gledišta. Tu spada način izražavanja misli, socijalna pitanja, tehničko i umjetničko obrazovanje, umjetnička i tehnička difuzija, plastična i grafička umjetnost, umjetnost i građevinarska umjetnost, zanati, štampa, ukrasi, odijelo, turizam, transport, svečanosti, atrakcije, puplicitet, naučna otkrića i njihova umjetnička primjena. Prava je senzacija palata naučnih otkrića. U njoj je smještena zbirka laboratorijskih aparata kojima se pred očima prisutnih pokusi dosa-

Pogled na svjetsku izložbu u Parizu.

dašnjih naučnih otkrića na području fizike, hemije, medicine i astronomije. Sve su grupe bogate, naučnjački uređene, tako da se čovjek mora diviti genijalnosti i visokoj civilizaciji Francuza, koji su na ovaj zgodan način uz velike materijalne žrtve svu nauku popularizirali. Za uređenje svoje sekcije Francuska je potrošila oko četiri milijarde franaka.

Strane sekcije sačinjavaju 51 država izlagačica; svaka država čini zasebnu sekciju. Od Trokadera — bivše kazalište, a sada muzej moderne umjetnosti — u dva reda nižu se paviljoni pojedinih država. Svaka je država izložila ono što misli da je najviše označuje, i ono što želi da u njoj strani svijet upozna. Jugoslavenski paviljon je prvi s lijeve strane glavnog ulaza. Jednostavna četverokutna građevina, na ulazu četiri polustupa, a u jednom kutu

mozaik slika jedne Srbijanke kako na obranci nosi vodu, izloženo je nekoliko kipova beogradskog umjetnika Rosandića, nekoliko narodnih nošnja, slike iz naših turistički krajeva i državne statistike. Uz to imamo još i jedan vrlo zgodan šumski paviljon u obliku lijepe šumarske kućice. U njemu su izložena naša drva i drvarska industrija. Najimpozantniji i po svojoj konstrukciji i po uređaju jesu paviljoni Njemačke i Rusije. To su dvije ogromne i izrazite građevine, preko puta jedna od druge, koje privlače najviše radoznalih posjetnika. I katolička Crkva ima također vrlo lijep i impozantan paviljon čiji unutrašnji uređaj simboliše brigu Crkve Kristove oko duhovnog, kulturnog i socijalnog života čovjeka.

Cijela je izložba raskošno i po čuvenom francuskom ukusu ukrašena cvijećem, vrtovima, vodoskocima i svjetlom, a divna muzika preko velikih radio zvučnika još više očarava i onako nezaboravljivi dojam izložbe.

I ako izložba nije se razvijala onako kako su to njezini priređivači računali i obećavali, ipak se mora reći da je ona uspjela i postigla zamišljenu svrhu, a cijeli svijet koji je u stotinama hiljada danomice dolazio, odao je zaslužen priznanje i poštovanje francuskom narodu i njezinim priređivačima.

PJESMA SNIJEGA.

Snijeg je sinoć okitio grane,
Bijelim cvijećem ograde i pute,
Dolazeći sa daleke strane
Već od zore rane!

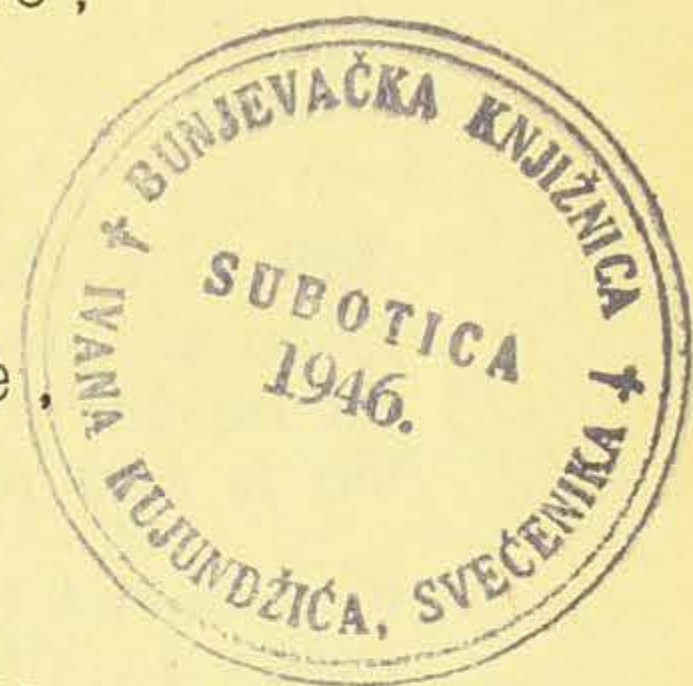
Tužne jele
Ko djevice bijele
Zamišljeno pred prozorom šute,
I što gušća biva svuda tama,
Oči im se nekom sjetom mute!

Kuće male, sirotice puste,
Stisnule se sve jedne uz drugu,
I ni riječ neće da izuste,
Razumiju u svome se krugu...

I dok gledam kako svakog časa
Vjetar svija vrtom breskve mlade,
Grudima se nešto zatalasa.
— Što li, Bože, sada moji rade?

A snijeg dalje mekom rukom veze,
Dalje, dalje vite grane kiti,
Ko da želi svojom igrom i sad
Moju slutnju i od mene skriti!

Ante Jakšić

zknj.org.rs

CINCOKRT

I.

Salaši su zaspali,
drima žito, put
procvato je cincokrt
visok, pun i žut.

Misečina zasjala,
mriši trava, cvat,
vitar ljulja krilima
rumen mak i vlat.

II.

S kupili se oblaci
nad ravnicom svom,
padala je kišica
i pucao grom.

Salaši se zgurili,
pocrnio put,
srušio se cincokrt
visok, pun i žut.

III.

Odletili oblaci
u daleki kraj,
na mokroj se travici
blista sunčev sjaj.

Ravnicom se razliva
tibi bolni plač:
cincokrt oplakiva
jablan mlad i drač.

MUŠKATLIJE RUMENE

I.

Zatvoriću mlade oči
jesen eto dolazi,
da ne vidim kako šorom
što je lipo prolazi.

Iđe jesen i ruža će
friško da mi uvene,
na pendžeru samo cvatu
muškatlije rumene.

II.

Kroz pendžere gleda seko,
gleda vlažnim očima.
Plače l' ona za ružama,
il što jesen počima . . .

Oj ne tuguj, seko draga,
zaboravi na mene,
budi srićna dok ti cvatu
muškatlije rumene.

III.

Vratiće se braco kući,
kada tice doliću
i ti ćeš se radovati
božuru i proliću.

Kraj tebe ću sidit, seko,
ti ćeš gledat u mene,
pa će cvatat jargovan i
muškatlije rumene.

Smiljan

ILIJA DŽINIĆ:

U kolarnici

III.

Nekad je to sve drukčije bilo — prekida trenutnu tišinu stari dida Fila. Ni ne čekajući potvrđivanje ostale trojice: čiča Bolte, baća Mice i dida Jose Bulenca, ne računajući tu mog oca koji je poslom zauzet baš rendu udešavao, (dok sam ja na kraj tezge harmoniku dadijao) — nastaviće on:

— Nekada, za mog ditinjeg doba proja se jila i kukuruzni kruh, a sada bila pogača pa smo ipak nezadovoljni. Ta danasti je svila i kumaš još i kod siromašnjeg, a kad sam se ja ženio u cilom „Kaćmaru“ nije bilo svečanih čakšira, nego sam ji čak iz „Pačnjaka“ moro uzajmiti i u njima ići na vinčanje.

— Imaš pravo Fila — prihvati dida Joso — i sâm sam se u čakširama baća Marka grgoša vinčao. Ali ko što kažeš, danas iako se možda i ima ništo više ono se potroši na svilu i port, pa ista pisma: svaki se tuži, niko nije zadovoljan. — Čak eno ni siromaš-nija cura ne da se bogatijoj, pa ma na dug. — Štaš kad je danas taka moda. Danas se mora na svilu pa ma stomak bio prazan. Pa još kad se i siromašnije žene uspale, kad se neće da dadu bogatijim mamama: „konta na kontu“ i dug kod Varge zna da naraste tako da opet po koje bunjevačko jutro ode u „hale“ Švabi.

Nastao je kratak tajac, samo se čulo šuštanje rende, koja je pod rukom majstora klizila po drvetu. Svi su za trenutak zamišljeni pratili očima iskakanje iverja, iz rende, koja su se kao nestašni dječaci vijala po tezgi i kada se već nagomilalo, otac ga smeo doli da ne bi smetalo. Po koji bi iver podigao jedan ili drugi divandžija ne valjda iz nekog saželjenja, nego da bi ga onako uvijenog odmotavao zabavljajući se njime.

— Gazdarica je kućno slime ako je čuvarna i vridna — pre-kine kratku šutnju čiča Bolta misleći valjda baš na svoju dobru Mandu — dok kuća mora da propadne ako je žena nemarna, ma koliko muž bio i štediša. „U taj par“ uđe baš i moja mati i čuje da se o ženama vodi razgovor.

— Sta vi o ženama? — upita ona.

— Ta dižemo ih i spuštamo prema tome kako već zavrđuju — odgovori baća Mico.

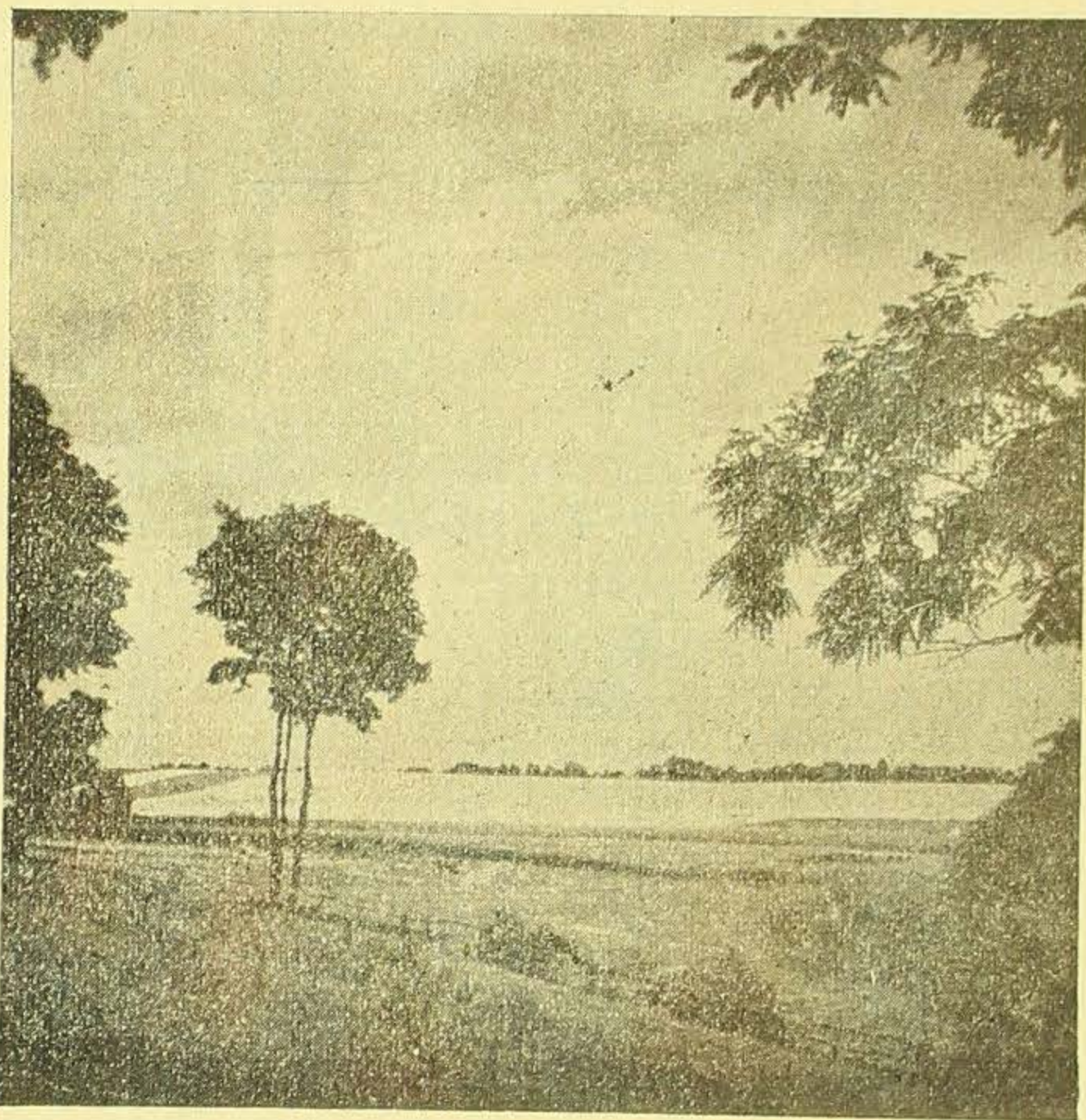
— Poštujte samo žene, one vas dvore, brez njih bi bili neoprani i poderani, dica bi vam bila brez Boga i brez roda, jer vi ljudi ko ljudi . . .

— Imaš pravo Mare, vas zaminit niko ne može — dida Joso će — i dok je vas dotle će i naša dica biti pobožna, Boga bojeća i ko što ono pisma kaže: „Dok je naše bunjevačke nane, nestat nikad neće naše granel!“

— Samo se na žalost i pored brižnih naših nana nađe po koji nesritnik, neki izrod, koji se, čim je posto kaputaš, stidi svoga roda, svoje majke i majčinog jezika — opet će dida Fila.

— Hvala Bogu, da ih je malo taki, ali — znate — i ti: „trbuhom za kruhom“ — veli baća Mico.

Tako su se izmjenjivali razgovori, kad najednom zaškripe kolarnička vrata. Svi su pogledi uprti k širom otvorenim vratima. Na njima se pojavi prilično napit jedan, suvonjasti lik, koštunjav, suh, višjeg rasta, tako pedesetih godina. Bio je to opće poznati

Proljeće na Đurđinu

Foto Ing. B. Dulić

Palčika „trumbitaš“. Onako napit prosto se ubacio, kroz širom otvorena vrata. Za njim je utrčalo i nekoliko nestašnih bijelih pahuljica, neznajući sirotice, da će u toploj kolarnici naći svoju brzu smrt.

Naš baća Palčika onako žmirkajući svojim omanjim očima širom pogleda po kolarnici i promrmlja klimajući glavom: Faljen Isus! — ljudi.

— U vike hvaljen! — odgovore oni.

— Odakle ti Palča?

— Ta bio sam . . . znate . . . znate ga već, malo kod onoga . . . kod . . . ize . . . no Nacike — jedva izmuca naš baća Palča klimajući se tamo, amo.

Ljudi ga ponudili da sjedne no njemu se nije sjedilo, nego je izvadio svoju crvenu zemljanu lulu i onako i praznu je čačkao da

bi je što bolje napuniti mogao posuđenim duvanom. A zato se on zapravo i navratio u kolarnicu. Znao je naime da će se tu naći ma i jedna duvankesa, koja nije potpuno prazna.

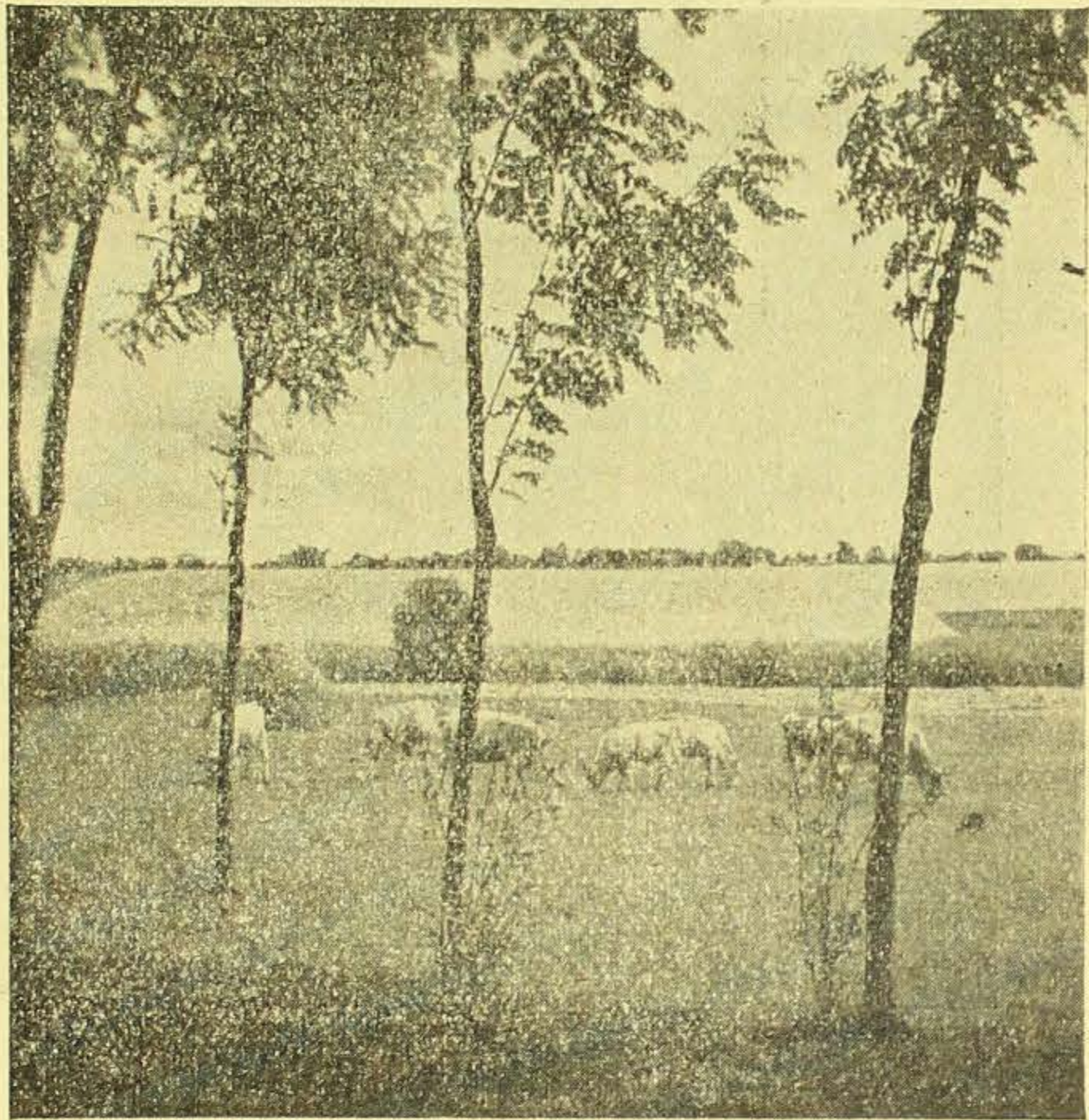
— Imaš li ga duvana Joso?

— Ja baš nemam, nego ima jeno u majstora — odgovori di-da Joso.

Otac mu pruži duvankesu a naš baća Palčika uzeo u lijevu ruku duvankesu a u istoj šaci držao svoju lulu, staru valjda čak iz četrdesetosme, bez zaklopca i sa malim kamišem, pa je desnim kažiprstom puni, puni pa puni. Pa punio je i nabijao u nju „poća“ duvan ama dugo i dugo stalno se klimatajući sad naprijed sad natrag, te na lijevo, pa na desno i žmirkao svojim malim očima, dok

Ljeto na Đurđinu

Foto Ing. B. Dulić

mu oči nisu pale na harmoniku, koju sam ja još od vježbe prije nego što su divandžije došli, pored sebe na tezgi držao. Kao „muzikalan“ čovjek, po profesiji „trumbitaš“, zbog čega su ga trumbitašom i nazvali — opazi on harmoniku i navali da mu sviram. Ja kao početnik na mnogo navaljivanje odsviram onu „Kupi mi babo volove“ i druge neke. Moj baća Palčika sve je veselije i veselije žmirkao, od uživanja veliko gutao. Vidno raspoložen zaintačio je da mu odsviram i jednog mađarca.

Iako je repertoar moga koncerta bio dosta slab i mršav, u glavi moga baća Palčike uskrsla je misao da ga otpratim kući.

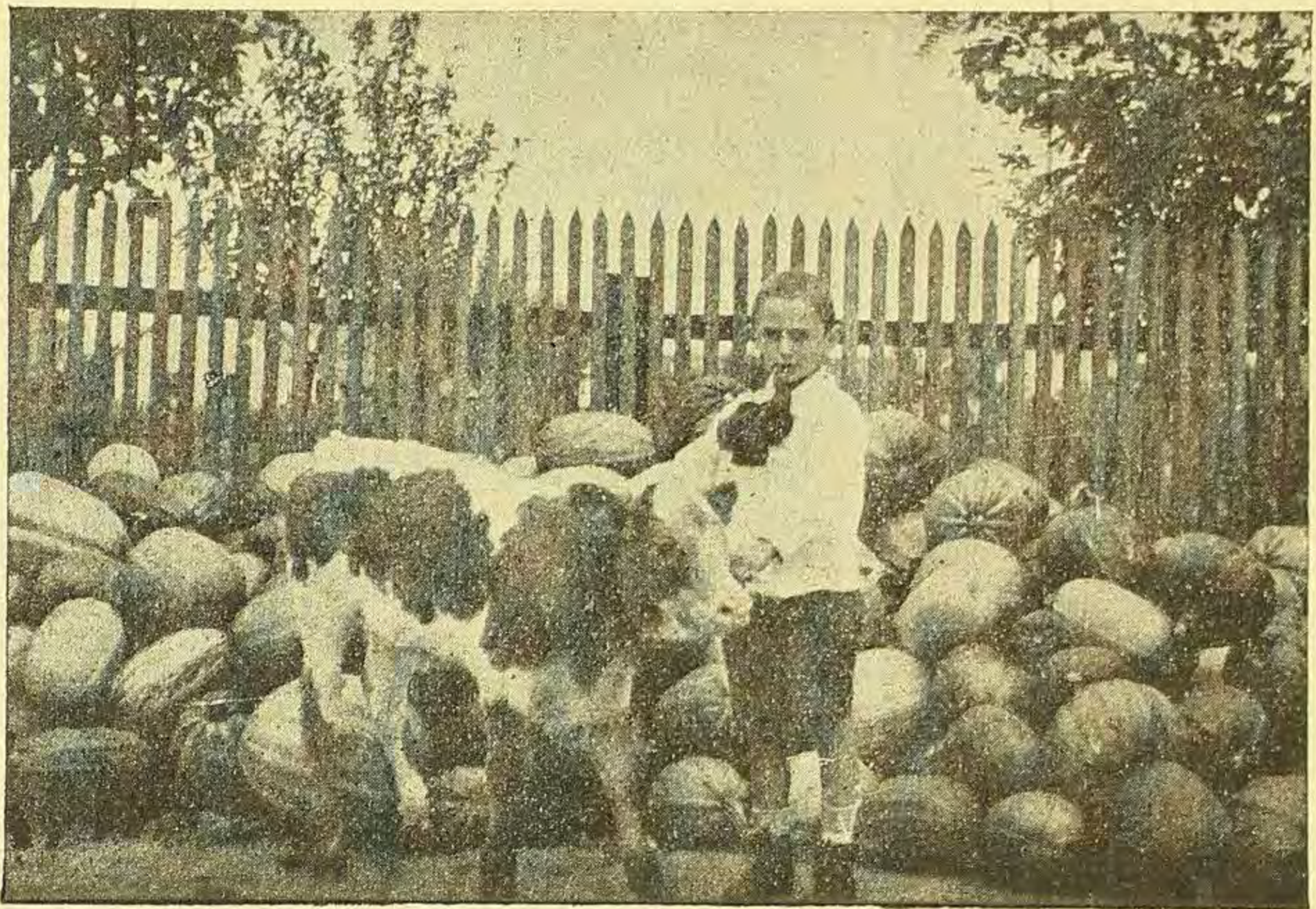
Bio sam tek prešao 10 godina. Na polju je siječanjski vjetar širom prosipao sniježne pahuljice. Moglo je biti već oko 8 sati, jer mi se zijevalo. Zato ponudu baća Palčikinu da ga otpratim kući,

nikako nisam htio, da prihvatim. Nisam htio ni onda kada mi je ponudio „petak“ za tu uslugu.

Ali moj baća Palčika nikako da popusti. Toliko je dosadivao svojim tentanjem, da sam naprosto od svih prisutnih primoran bio da ga otpratim.

— Eh, šta ću — pomislim. Kad moram, moram. A i „petak“ nije šala. Možem da imam nov plajbas, a četiri krajcare će mi ostati još i za drugo. Obukao zato ja kaput, uzeo harmoniku pa hajd za mojim baća Palčom. Vidim svima je odlanulo kada smo napustili kolarnicu.

Počeo ja da rastežem moju harmoniku. „A moj ti se baća Palčika uskosirio, ukočio pa ide ko fin. Očeše se doduše ne jedanput

Bit će mlika i meni i tebi . . .

Foto „Sub. Danica“

sad o zid, sad o dud pored nogostupa, bude nekad i tri koraka naprijed a dva natrag, ili obratno, ali smo napredovali, ma do dosade lagano.

Lavež pasa se smiješao sa zvucima moje harmonike sa melodijom ne baš umjetnički izvedene pjesme. A neki znatiželjnici izvirivale su na poluotvorena vratašca na sokak da vide, ko se to prati u kasno doba večeri. Dabome naš baća Palča se još bolje isprasio kad je opazio, da ga posmatraju. A mene putem počele zepsti prsti pa bome svirač zastao, završio „notu“. Počeo sam da dušem u prste. Dakako da prsti nisu pikule, pa nisu dali nikakov ni zvuk i to se baća Palčiki dabome nije ni sviđalo. On bi da mu se svira.

Napokon kad su mi se malo prsti zagrijali latio sam se ja

harmonike i počeo drugu „notu“ Srećom nismo bili daleko od baća Palčikine kuće jer i ona je u istoj ulici kao i naša. Kad smo već bili blizu nje, okrene mi se baća Palčika i upita me:

— Znaš li jedan mađar nota?

— Mislim se ja, no nisam mogao mnogo izbirati jer sam znao samo onaj čardaš: „Zimberi, zombori . . . ladiladilom . . .“ ali — pomislim — to je za igru, za ples ali ona druga što znam: „Saz žido eđ šorba“ to je valjda za pratnju. I pridem ja na „Saz žido“. Bać' Palčiki se spočetka kao da baš nije svidio taj komad, ali poslije mu je već tako prirastao k srcu, da smo baš pred kućom mu u dvoje pjevali: „Elöl mén a tâti, utána a mâmi“ naprijed ide tati, za njim ide mami, sto čifuta u jednom redu, idu u svoju žinagogu.

Stigli smo već i do kuće baća Palčikine. Na avlijskih vrata srećom nije nas čekala teta Jula ni melom, niti oklagijom čega sam se ozbiljno bojao. Ona je bila kod svoje ukućanke, baba Janje, u stražnjoj sobi gdje je bilo baš žensko prelo, pa nas niti ona, niti ostale žene nisu ni čule.

Tek kad smo već ušli u „kujnu“ otvoriše se vrata stražnje sobe i izviriše par znatijeljih starih i mlađih ženskih glava: da vide kakva je svirka.

Kad ti moj baća Palča opazi veće žensko društvo tek se sada raspoloži, dvaput — triput zasuče brkove, uskosiri se i pravac u stražnju sobu med žene. Žene se sirote uzbunile, jer su znale, da je baća Palča nesnosan kad je pijan i da im neće dati mira.

— Je!— Je!— kurtalo ga bilo!— graknule su one i privukle k sebi svoje prelje. Al' ti baća Palča natetura sad na jednu, sad na drugu prelju, dok sam se ja odmarao i dok su mi se nazeble ruke malo zagrijavale. A kada sam na njegovu zapovijest zasvirao ono, onako „na formu“ kolo, đipi on ko granatir, gurne sve prelje u stranu a žene su morale svi s njime u kolo. Kad koja nije htela da igra, da stupi u kolo, upalio je šibicu i ozbiljno htio da zapali kudelju na prelji. Zalud se sirota teta Jaga pozivala da kaje svoje umrle kćeri nije ništa pomoglo.

— Ako ga neš ga doći igrati, oma će ga goriti tvoja prelja — dreknuo je na nju trzajući je u kolo.

I šta je znala sirota, nego da stupi u kolo, samo da se riješi napasti. Za kolom je došao na red i mađžarac, pa opet muka za žene. Sve su se sirote ušmurale. Već nisu znale kako da ga se stresu. Neke mlađe žene su čak i trzale tamo-amo baća Palču, samo da se što više umori i da ih se već okani. Ali naš baća Palča nikako da se umori. No ja sam potpuno iznemogao. Klonula mi je ruka.

— Ajde ga još jedan, samo ga još kolo — drekne na mene mađžarskim naglaskom baća Palča.

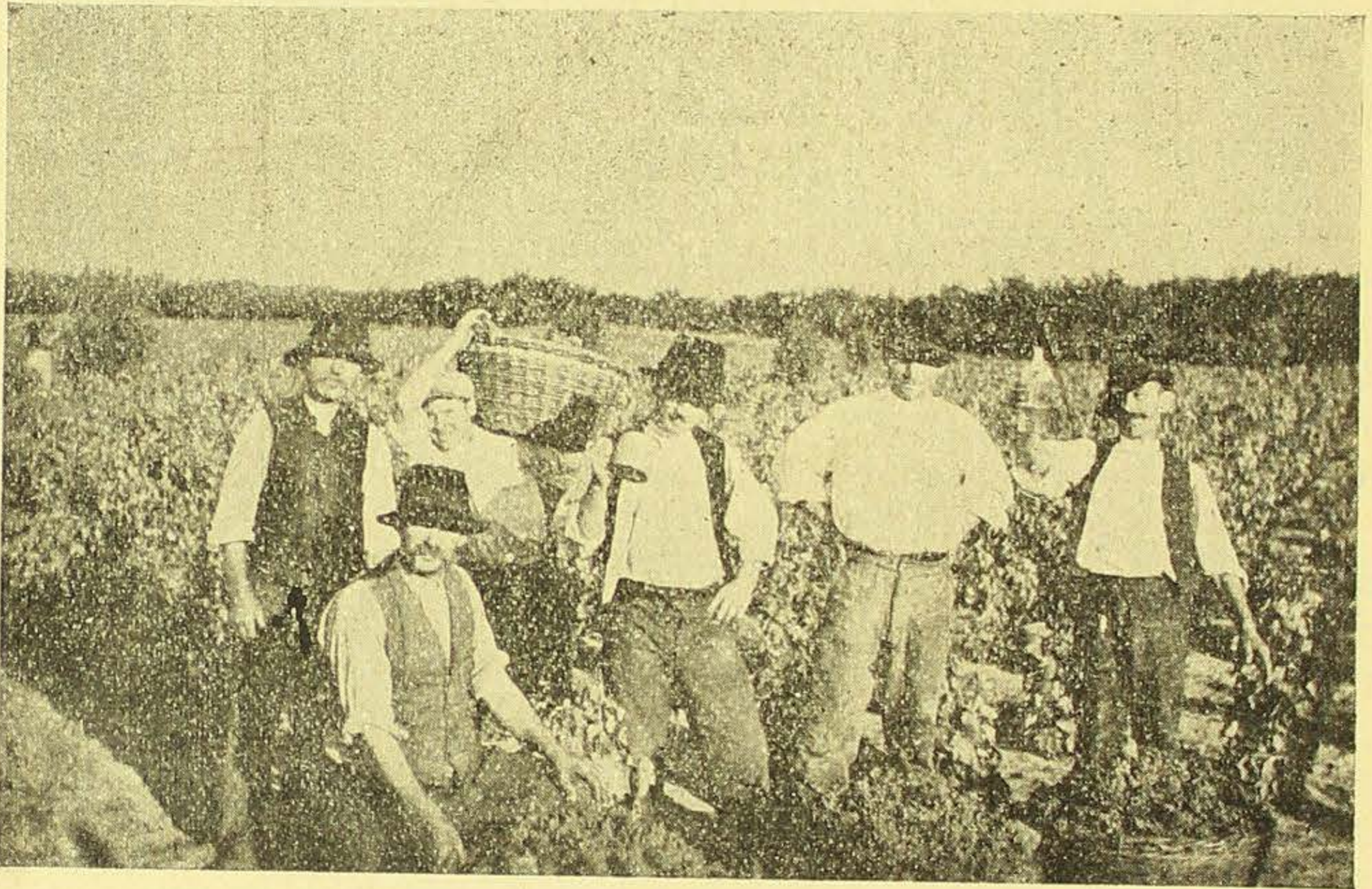
Već sam malaksao pa sam razmišljao, kako da — kao što neki kažu — strugnem, kako da pobjegnem, pa neka „dabo“ nosi

i petak što mi je baća Palča obećao. Da mi mama nije bila isto na prelu, pobjegao bi bome ja, makar sam se bojao mraka.

A i sirote žene razvezale marame na glavi, naprjnile usne i duvale topli zrak ispred lica. Za dva kraja uhvativši lepršali su marame na glavi da bi dobili više zraka i da bi rashlađivali zapurene i uznojene glave svoje.

Naš baća Palčika nikako da prestaje sa navaljivanjem. On bi još igrao pa igrao. Ne pristaje na predlog da ide leći. On bi uvijek: samo još jednu.

Već je postalo zagušljivo u malenoj sobi, toploj i punoj žena i prelja. Od utrošenog oksigena i lampa je počela da tinja, da se gasi. Opazivši to, skoči naglo jedna žena i širom otvori sobna vrata. Ulaskom svježeg zraka ponovo oživi i lampa. Ali se na otvorenim vratima stvori jedna čudna pojava. Jedan ženski lik „larvom“

Berba je, veselo je...

Foto „Sub. Danica“

na glavi, bijelim plaštem ogrnut, jahajući na metli, lagano prilazi iz kuhinje, dok u drugoj ruci drži također metlu. Svi su zanijemili, svi su iznenađeni preblijedili, svi su osjećali jači kucaj srca u svojim grudima.

Pojava se lagano približavala, od koje sam se ja prestrašen u zapećak sklonio. Baća Palčika je isklištio oči i prilično se istrijez-
nio. Kad je pojava ušla u sobu odmah je stala pred zabezeknutim baća Palčikom i nekim čudnim glasom kričala:

— Ja sam baba Bara vištica. Idem po selu i tražim vištca, koji će da mordavi žene, kao što ja mordavim ljude. Gledala sam kroz svaku pendžer i niko mi se nije dopadao tako, kao baš ti Pal-

ča. Vidila sam da si ti prava napast za žene. Ti ćeš ji znati najbolje da mordaviš. A vištac mora svaku noć da obiđe selo. Mora u ponoć da pomuže krave koje mu ja odredim. Ja i tako imam dosta posla. Toliko je već pijanaca da već ni ne prispijem do svakoga, da ga mordavim. Evo metle, uzjaši, pa ajde, zamnom.

Dok je to vještica rekla meni se ježila kosa, baća Palčika je kao ukopan stajao usred sobe, samo je drhtao, kao da ga zima trese. I glas mu je drhtao kad je počeo moliti, da ga se mahne.

— Aako Bbboga znaš, bbaba Bbbaro pusti ga ti mmene na miru, ja ga ne znam ni jašiti, jja nisam ga bio huhusar, samo ga jedan prosta bbaka kaplar. A šta će ga i moja sssirote Jujula, tužna ga i žalosna ga, ko će ga čuvati, ako ga ja moram cilu noć ići po selu.

— Pa zar ne ideš i ovako često noću iz birtije u birtiju, nije ti dosta kad trumbetat moraš? Meni baš taki čovik i triba. Ajde, ajde, uzjaši na ovu metlu pa ajdemo jer imamo još tušta posla. Vi se žene ništa ne bojte vas neću, meni samo Palča triba. On voli da pije, da noću uca, ženama neda mira, epa takog vištca ja tribam.

Naš baća Palčika je još više „isklištio“ oči i zamislio se kako bi se mogao da riješi nove uloge, koju on pored one koje je kao član jednog seoskog duvačkog orkestra kao „trumbitaš“ imao nika-ko nije želio. Počeo je lijepo da moli:

— A mmolim te bbaba Bbaro ostavi ga ti mene ne miru. Ta jja sam ga već stariji čovik.

— Pa takog ja i tribam, a vidila sam te kroz pendžer kako znaš da mordaviš žene, a poznajem te dobro. Znam da voliš i piti, kada si i kuražniji, pa ćeš baš dobar vištac biti.

— Ama nnisam ga ni ččuo, da ga ima i vištac.

— Ajde ne brbljaj nego uzjaši na ovu metlu, paš vidit kako ćemo priletiti redom kuće, našu crkvu čak i toranj.

Kad je to čuo baća Palča znoj mu je oblio čelo, klekao na koljena i sklopljenim rukama počeo da moli, dok su neke žene proživljujući prvi strah jedva se uzdržale od smijeha, jer su po glasu prepoznale, ko je zapravo vještica.

— Ppusti ga ti mmene bbaba Bbaro, da ga ja llegendem, mene ga boli glava. Jja više neneću ga ni piti. A znaš da nije ga taj Gregin deran tako ga llipo sviro, ne bi ga ja žžene ni mučio.

Bio sam u stalnom strahu, a kada je baća Palčika mene spomenuo, malo što nisam pao u nesvijest. Mislio sam: Možda vještica triba i malog „vištića“, pa ću sada i ja doći na red. Šćućurio sam se u zapečku a da je bila ma najmanja rupa, uvukao bi se i u peć. No ipak nisam došao ja na red, jer baba Bara vještica na moljakanje i obećanje baća Palčikino da će u buduće biti bolji i uredniji, da se neće opijati, postala je ipak popustljiva.

— Ajde dobro doću drugiput po tebe i to upamti onda kada se budeš opio i ženama dosađivao. A sada mi poljubi ruku i odmah idi pa lezi.

— liđem ga iđem. Cupne naš baća Palča radosno babu u ruke i kao osuđen otidne u svoju pridnju sobu spavati.

Kada su žene ostale same skine sa sebe vještica „larvu“ i čaršaf, metlu baci u ćošu i sad mi postade jasno zašto su se žene po nekad smješkale, jer naša vještica nije bila niko drugi nego naša baba Janja inače velika šaljivdžinca, koja je na ovaj način, iako možda ne sasvim, izliječila našeg baća Palču od pijanstva, a žene pa i mene oslobodila muka, koje bi sigurno trajale još i dalje da se ona nije pojavila.

Vitrenjača na bačkoj ravnici

Foto „Sub. Danica“

— Mislile smo isprva da ste prava vištica — žene će baba Janji.

— Ne budite glupave, prave vištice niti nema, niti je ikada bilo — odvrati baba Janja.

— Pa ko nam onda pomuže krave noću. ako ne vištice? — upita baba Stana.

— To ako baš i uradi neko, uradi samo neki lopov iz komšiluka ali nikaka vištica — odgovori baba Janja.

Žene su se zatim na račun baća Palčike još dugo slatko smijale a zatim svaka svoju prelju u jednu ruku a sa drugom su pred prsima stisle veliku maramu pa su se razišle svojim kućama.

Na ulici se izdaleka čula pjesma seoskih momaka:

„Ti već spavaš zlato moje, tebe grli slatki san,
Spavaj, spavaj lahku noć, Bog ti bio u pomoć!“

ANTE JAKŠIĆ:

Kako se dida Toma kurtaliso i toga belaja.

I.

Otkako je nastala jesen, dani zahladnjeli, nebo se prevuklo tamnim i sivim oblacima i češće stala padati kiša donoseći ranije tamne večeri iz pašarina i iz kolutskog rita preko vode i trske što je tu na nekim mjestima rasla, od toga doba dida Tomu je sve češće obuzimao nemir.

On, koji je svakog dana odlazio u selo da se malo porazgovori sa znancima i starim prijateljima, sada se mnogo ranije vraćao kući no obično. Čim bi se počeo hvatati na prozorima mračak, on se odmah dizao, metao na glavu svoju šubaru, lulu u džep i odlazio kući. Kako mu je kuća bila pod Mačkarom, na domaku sela, a pred njenim se vratima pružao pogled na ritove, put je bio blatan i mnogo gori no u samom selu.

Čim bi ušao u dvorište, zapro bi dobro vrata sa ulice, pa i sobu bi zaključao, po nekoliko puta dobro pregledao da li je zaista dobro zatvorio i onda bi obično legao na posteljku. Ali miran nije bio. Dok je sve više i više navirao mrak na malen prozor u njegovu sobu, on je dizao glavu, gledao sumnjivo u dvorište i dok je pas ljuto lajao on je osjećao kako mu drhću ruke i kako ulazi u njega strah. Ta nije se on nikada nikoga bojao, ali sada, pod stare dane, uplaši se a da ni sam ne zna zašto. No osobito otkako mu se učinilo već od prošle noći da neko ide okolo njegove kuće i dvorištem čim se uhvati gust i težak mrak, od onda ne može ni da usne kao nekada. Eto, prošle noći je sasvim dobro čuo kako je u gluho doba, dok je duhao jak vjetar i padala kiša, neko išao po dvorištu, a i na kućnim vratima mu je „špecao“. I zato, za svaku sigurnost, dida Toma je već pred samu večer skidao pušku sa klina, metnuo je pred sebe na stol i slušao u noći kako neko ide okolo kuće. I tek u zoru, kada se počelo razdanjivati i kada se čulo kako se ljudi razgovaraju po susjednim dvorištima, žene prolaze s kantama na vodu, tek onda bi malo usnuo da se odmori.

A u jutro, kada bi se već razdanilo i kada bi se uputio u selo, dočekao bi ga Fila Marcin na samom savijutku puta na velik sokak, pogledao bi ga ispod oka, skupio se još više od jutarnje hladovine u kaput i rekao:

— 'Oćete na rakiju?

Dida Toma bi ga odmjerio od glave do pete i to vrlo sumnjivo, kao da razmišlja da li bi mu odgovorio ili samo prošao. Ali otkako je čuo da i Marcin „šuruje“ s onima što mu o glavi rade,

odonda ga se stao i nehotice pobojavati i gledao je da mu se ničim ne zamjeri.

— Da 'di si dosad bijo?,— upita ga dida Toma i zastane.

— U selu na rakije.

— Kod koga?

— Kod „Dike“!

— Pa nisam ti vidijo ka' si ošo od kući.

— Ošo sam još juče i sa' se vraćam.

— A, tako.

— Nego šta je. Je su li opet bili noćas u dvoru i išli okolo kuće?

— Noćas kokanda nisu. Samo dvaput je zalajo ker.

— Šta jim ne pokidate krkače kad dođu.

— Krkače?!!

— Pa da. Pušku pa . . .

— E, stakim se stvarima ne može čovjek upušćat. Jer ko zna, ko je sve tu svoje prste metnijo.

— Pa ja znam.

Odmaknuo se dida Toma još za četiri koraka od Marcina, zadržtala mu donja usnica, zasvijetlile mu oči i pomislio čovjek u sebi: imali su pravo ka' su mi divanili da Fila zna za te što dolazu i što mi o glave radu.

— I kazaću vam ko su! veli Marcin i pljune u stranu.

— Ne virujem ja tebe! kaže hladno i vrlo sumnjivo dida Toma.

— Šta ne virujete?

— Da ćeš je izdat.

— A za čega ne virujete?

— Jo zato, što sam čo, da si i ti njev ortak. Otskočio Marcin na te riječi, zabacio „micu“ na zatiljak, i razdrljio bekeš:

— Ko vam je reko!?

— Čo sam!

— Lažu!!!

— Ne znam, ali možem mislit što mi drago.

— Dobro, baš ka' je tako, reću vam. Bijo sam jim ortak, ali odkako su naumili da vam stanu glave odonda sam se š njima raskrstijo i reko: A jak, dida Toma je moj komšija, a protiv mojga komšije ja neću dušu grišit.

Zanijemio dida Toma i gleda razrogačenim očima u Filu Marcina i sve mu se ne vjeruje što mu govori. Eto, misli on, baš sam bijo nepravedan spram njega. Ja ga držim za takog, da mi čak i o glave radi, a vidi ti samo, on mi još brani ko svojga komšiju. Ko bi to samo još i mislijo od njega.

— A je l' ovaj, Filo dète, na svoje uše si čo da mi o glave radu!

— Pa da na čije, ako ni na svoje!

— Ej, tužan, pa šta sam jim skrivijo?

— Ništa.

— Pa šta mi ondak ne ostavu na miru.

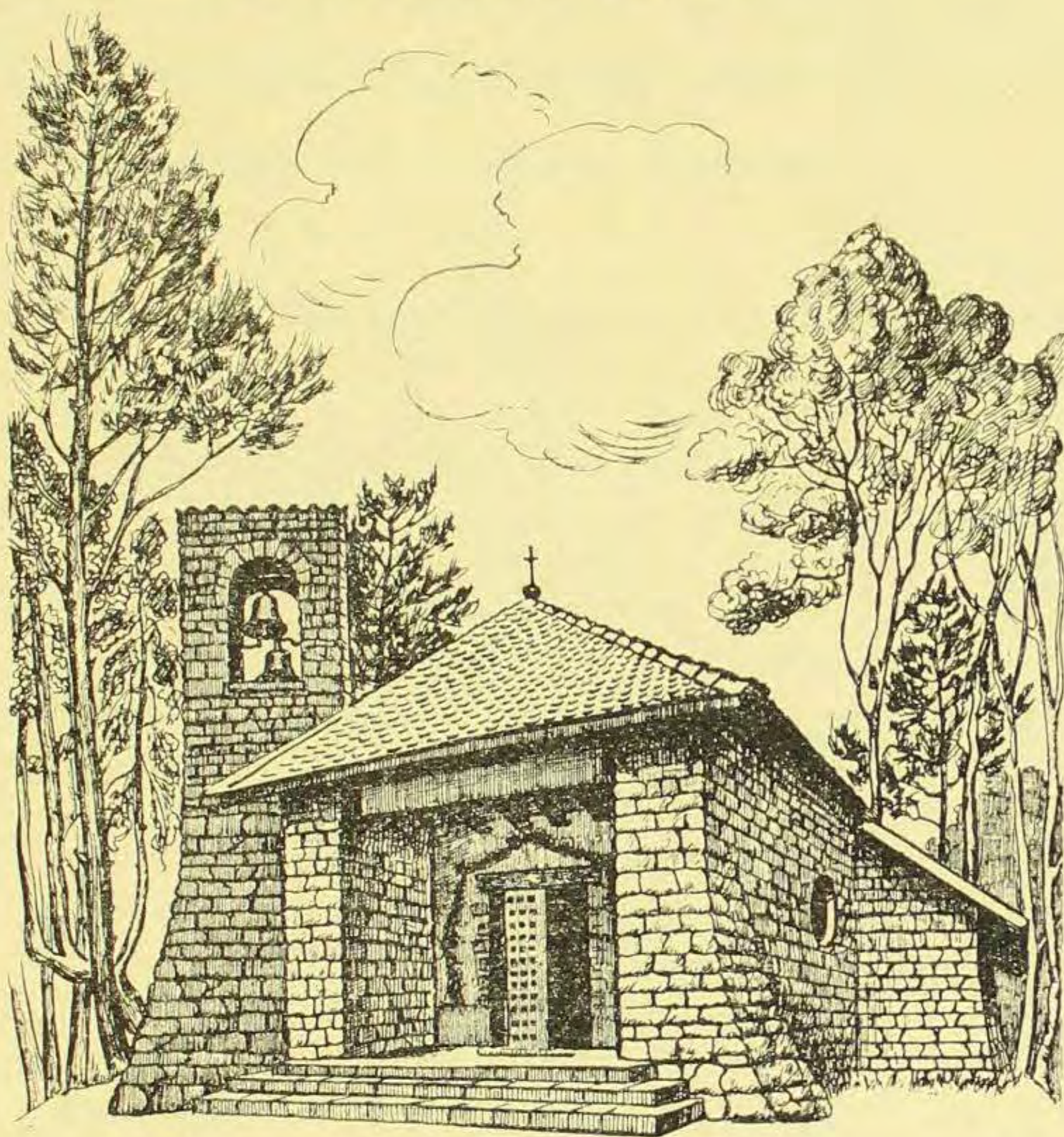
— E, čuli su da imate novaca, pa znate, srbu jim dlanovi.

— A otkal mene novaca?

— Kažu da pravite onake na kojima onaj ore i da ji liferujete za Madžarsku.

— To je izmišljotina!

— I ja sam reko. A oni o'ma' na mene pa kažu da ste mi vi potplatili. Zabadavađ sam jim dokazivo da nemu pravo, jer ne pravite nikake novce! Viču, da ste mi dobro potplatili, da sam tako i vi! I kažu: Mi ćemo već doć do ti' novaca pa makar nam i glave stajali, ali i tom matorom nećemo ostati dužni, neka ne misli! Nek se dobro pazi, jer kad u naše šake dođe" . . . I eto, zbog vas sam se š njima posvađo i ostavijo sam je.

Kapelica Kraljice Hrvata na Sljemenu.

— Pa znam, kako da kažem, a koji su to i otkal su? — pita uplašeno dida Toma.

— Ko bi drugi i bijo ako ni Edika i Balazuka.

— Edika i Balazuka?!

— Oni, da ko drugi!

— Pa šta sad znam radit? Tužit seoske kući ne smijem, jer bi mi mogli još ucmekat prija reda.

— Ne divanite nikom ništa o tom što ste sad čuli. Drugo je sve moja briga. Noćas pripazite ako bi se štogod dogodilo, a i ja ću pripazit. A sada, jezik u 'lađovinu i mir! Čim stvar uredim, eto mene oma k vama!

II.

Okrenuo se Fila Marcin i otišao, a dida Toma ostao neko vrijeme kao ukopan. Onda se uputio polako u selo i otišao u Heflerov „bircuz“ na polić rakije. Sjedi on tako u „bircuzu“, a crne ga misli okupile i salijetaju ga kao vrane lješinu. I nikako da mu izađe iz glave ono što mu je Marcin rekao. Još mu u ušima zvone njegove riječi. Kako li će samo ovu noć provesti. Nije to šala. Mogu svaki čas, kad se spusti teška i tamna noć, doći, navalit na kuću i Bog zna što sve može biti. A da puca?! Jest, ali ako ne pogodi, ako promaši, onda je Bogin!

Sjedi on tako udubljen u misli i ne vidi da je ušao Šanjika u bircuz i stao pred njega.

— Šta ste se tako, dida Tomo zamislili, kokanda vam je kuća izgorila.

Dida Toma samo nadigne debele i već sijede obrve, smrkne čelo i dobaci kroz zube:

— Šta ti se tiče!

— Ne tiče mi se, ali znam da ste nagrabusili! Pa to ti je, ko poštenom svitu ne da mira, taj i mora nadrljat!

— Komu ja ne dam mira?! Šta bališ makar šta!

— Komu ne date? A ko je pucao kroz odžak na Jozu Ilića, koluckog podnataroša! A?

— Ne znam! Ja nisam!

— Oslabo ste! Zato sa po selu ni ne divani.

— O čemu se divani?

— Pa o tomu, da ste pucali na Jozu Ilića, koluckog podnataroša, i da ste ga tili ucmekat, samo da ni do petama vitra.

— Lažu!!!

— Ha, moždak baš najposli i lažu, mene je svejedno, samo o čemu se divani tu uvik ničeg i bude. Jer neće svit zapravboga divanit, nemojte mislit. Razglasilo se po cliom selu, i sve vri. Ilić tužijo džandarima i sa' ćete, ko Bog, provest zimu u buvare.!

Uozbiljio se još više dida Toma, otvorio široko oči i ni da trepne. Kao da se u njemu sve okamenilo. A onda se nešto zadrimalo, uzavrelo i on udario šakom u stol:

— A ko je to razglasijo, tu laž?!

— Ko bi drugi ako ni Pera svirač. On je, kažu, i vidijo ka' ste pucali i kako je podnataroš bižo. I zakleće se na to!

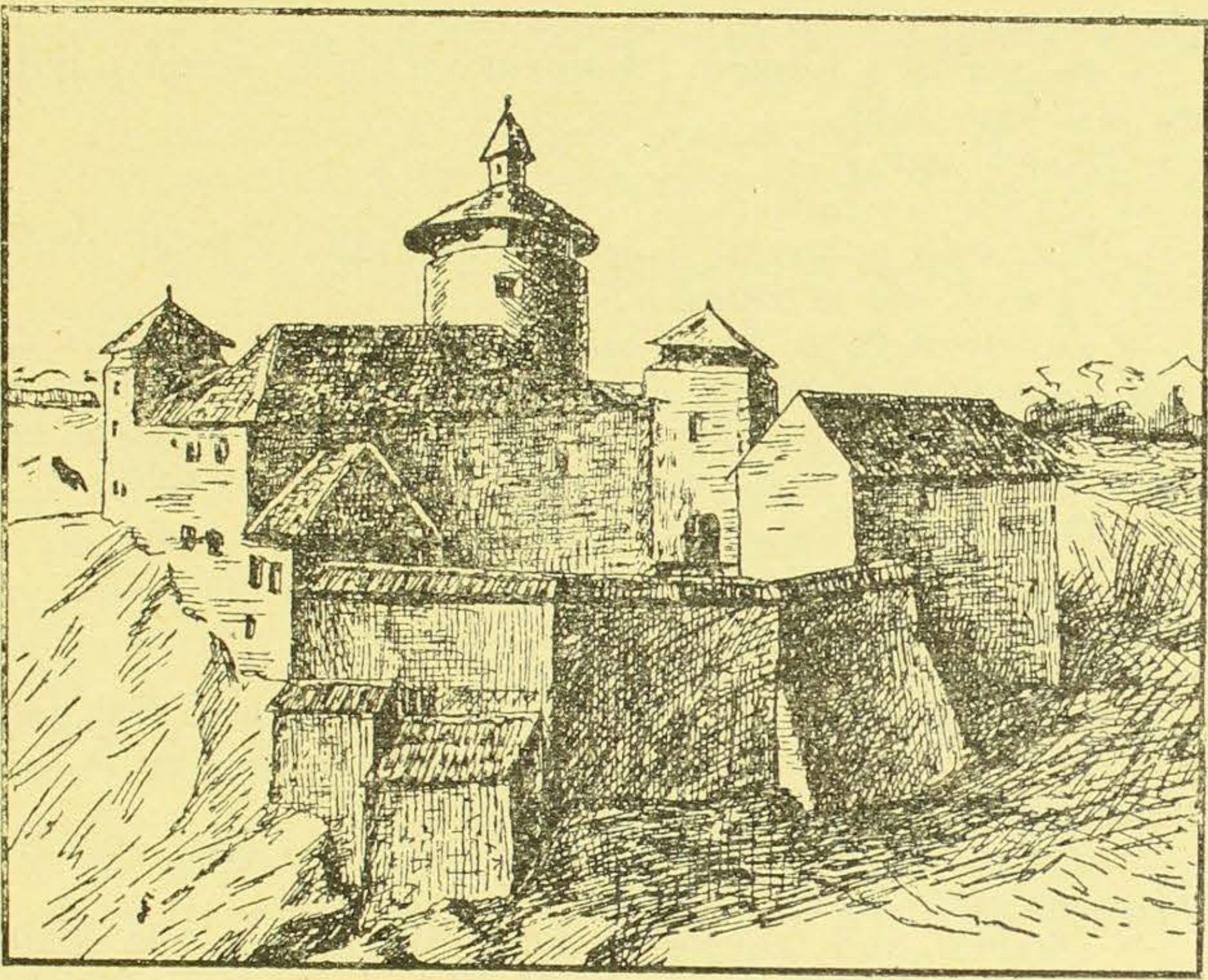
— Laže, huncut jedan! Gad ni čovèk! Da mu je samo sve ralje polupat!

— Pazite dida Tomo, šta divanite!

— Šta da pazim! Valdak se ne bojim još i njega, nemaš ga šta vidit. Svakom ću kazat da je Ancikrist! A ako ga samo zateknem pod Mačkarom, isprid moje kuće, nek zna, da ću ga ko zeca utovrcat!

Ustao dida Toma i ushodao se po „bircuzu“, a u njemu sve vrije i kipi i sve misli: no još mi je sad samo to tribalo pod matoru glavu, nemam već i onako druge kubure i belaja!

A kada se izvikao i napsovao, otišao je, ni ne popivši rakiju, ravno kući u teškim brigama i sve vičući ulicom, da je Pera svirač najgori čovjek što ga je ikada u svom životu sreo i da laže kao pas materin! Cijelo poslije podne presjedio je pred kućom na stolčicu držeći pušku u rukama s čvrstom odlukom: neka već jednom bude što će biti. No, kada se počeo hvatati mrak, u ritu zagraktale vrane i odletjele preko vinograda prema šumi, dida Tomi se učinilo, kao da ga je ledena zmija stala omatati. I što je više padao mrak i natapao ritove, Mačkaru i dida Tomino dvorište, to mu je sve bilo nekako neugodnije pri duši, a nije već ni sam znao, da li je to na njemu opet strah, šta li je! Samo je osjećao kako mu drhću ruke i puška u njima i kako mu je već svega dosta. Dobro je za-

Drežnik grad kod Slunja.

ključao „vraca“ i sobu, zakrio prozor i sjeo na banak i tako dočekao i jutro!

III.

Nije se valjda još dobro ni razdanilo, a eto ti k dida Tomi File Marcina. Navukao na bosu nogu nekakve opanke, nabio „micu“ na glavu, zavrnuo „galir“, turio ruke u džepove i ravno k dida Tomi u sobu. Nije mu nazvao ni Boga, niti ga je pitao kako je spavo, nego odmah pred njega:

- Daklem, u našim su rukama! Budite brez svake brige.
- Ne razumim til miče se dida Toma.

— De, sidnite samo, kazaću vam. I njevom je silništvu već jedanput odzvonilo. Odsad možete mirne duše živiti, a da vam ni kika zglave neće pofaliti!

Digao se dida Doma sa stolice, htio da nekuda pođe, ali se onda zamislio, zagledao u Marcina i samo što trepće očima. Od svega toga on sasvim ništa ne razumije i vidi se, da s velikim zanimanjem očekuje, da mu Marcin objasni u čemu je stvar. A Fila Marcin podigao šakom „šilt“ svoje mice, sjeo na banak i ispružio desnu ruku:

— Sa' su oni u našmu džepu.

— O komu ti to, Filo, divaniš? pita nekud rasejano dida Toma.

— Pa o komu bi' drugom, ako ni od tog Edike i Balazuke. Valda neću od snaš' Kate Rapine! Ej, ljudi, i vi ste mi ope' neki čovjek. Da vam je oma sve na nos obisit.

— Pa šta je s Edikom i Balazukom?, pita sumjivo dida Toma i vadi iz džepa lulu.

— Kašu 'ladu!

— Šta a a . . . radi!?

— Eno sidu u buvare i neće ondale čitave kosti izvuć.

— A zašto su je zarezili?

— Eto doznalo se kaki su i šta su radili. Dočeku čovjeka na drumu, levorver u njega pa ili novce ili život. Eno prošle nedilje, u po bila dana, uvatili kod križa koluckog Švabu, oderali ga ko mače, napravili od njegove kože gajde pa se pratu kroz selo!

— O ljudi, šta svit ne radi! čudi se dida Toma.

— I sa' su u zatvoru!

— Izbiljom ti to divaniš, Filo?

— Izbiljom, šta bi' vam imo lagat.

Dida Tomi čisto odlanulo u duši. Sve mu se čini da se Fila smije i da je i soba sva nekako puna svijetla kao da je odjednom prosjalo sunce.

— Zno sam ja da će oni tako proć, jer tako štogod se nije radilo ni ka' sam ja bijo mlad!

— Daklem, sad možete bit brez brige! kaže Fila Marcin i digavši se pljune u stranu i ode. A dida Toma ne zna od radosti kuda bi i što bi. Kao da se na nov život porodio. Čisto čovjeku odlanulo u duši. Pošao k vratima, ali se povratio, sjeo na banak, ali se odmah digao. Nema čovjek prosto nigdje mira. Leti mu misao po glavi i sve sam sebe pita: ta je li to moguće da su povatali one nečišnjake, kako mi je tojič reko Fila, i sa' sam brez brige!

Oblijeće mu radost srce, opija ga, i sve se čini dida Tomi da se za dvadeset godina pomladio. Izašao je pred kuću, pošao dvorištem, sišao onda i pod Mačkaru i pošao stazom što vodi u kolutski rit. I tek kad je dobar komad odmakao, zaustavio se i sjetio gdje je i kuda to ide. Onda se povratio istim putem i ušao u selo čisto preporođen. Ide kao kakav mladić. Podigao čovjek visoko glavu i sve mu se „smijucka“ brk, a bakane, koje već dva mjeseca nije čistio od blata, lupkaju po stazi i bune kerove ispod kapija.

Ali se on ni ne osvrće na njihovo lajanje, ne ljuti se kao ono nekada, kada je odavde prolazio, nego mu nekako i samo to lajanje milo dolazi i razveseljuje ga. Kod Svetog Roka se zaustavio, pogledao niz ulicu, tamo prema groblju, kad eto ti za njegovim leđima Mike ča Gabrina gdje nosi preko ruke veliku sjekiru, a na leđima zabačen džak.

— Čo sam da sad kašu 'ladu u buvare! veli Mika i zastaje.

— Tako jim i triba! Nisu bolje ni zavridili!

— Znate, ka' sam čo, o'ma' mi je na srcu odlanilo. Kokad mi se kamen sa srca odvaljio! Ta nije čovek bijo ni za svoju glavu ciguran!

— A mene su ubit 'tili! Spavat nisam smijo. Dvi nedilje već kod svoje rođene kuće nisam ni noćivat smijo!

— Dugo bi oni još tako haraćili, da se ni našo čovek pa jim sto na rep.

— Ta za to nasilje je moro svaj svit čuti; veli dida Toma i briše brkove,— cili svit je to mora doznat. Al' su je sad džandari zabrekenjali pa eno jim sad!

— Ta kaki džandari,— odmahnuo rukom Mika ča Gabrin.— Šta su njima mogli džandari!

— Pa da ko?!

— Ko? Još pitate ko? Zar vi još niste čuli za nažga harambašu!

— Nisam! Viruj mi, nisam! čudi se dida Toma.

— Ali taj, bogme, i ima vlast. Jer što on zapovidi to se mora izvišit pa makar vragu oče ispale. On može ubit čoveka ko pile i nikom ništa. Bilo pa nije. Ali zato i ima svoje momce, koji su uvik spremni i on samo da okem makne! I eto, čo on šta oni radu i reko nek se bašu ćorava posla, a oni još njemu poručili nek jim skuva paprikaš kad mu dođu u goste. A on naredijo momcima da ji povatu i sa' su eno kod njega u reštu.

— A ko mu je samo tak'u vlast do?— pita začuđeno dida Toma.

— Ne znam. Znam samo da ju ima! I teško onom ko njega uvridi ili protiv njega divani, taj bolje nek o'ma' otide u šumu pa nek izbirne deblo na kojem će mu bit bolje visit.

— Tako i tribal, veli dida Toma,— tako i triba. Znaš, i sam ću otić da mu se ko čoveku zafaljim, jer mi je kurtaliso tog belaja, jer mi je glavu spasijo. Samo, ovaj, kako da kažem, Miko dète, a ko je zapravo taj harambaša?

— Pa to vam zna svako malo dite.

— Viruj mi, ja ne znam. Ali nek ga dragi Bog poživi pa bijo ko bijol!

— To vam je Pera Svirač! Kako, za miloga Boga, ne znate

— Pera svirač?!!! zanjihao se dida Toma i sav pobijelio kao zid. Okrenuo se pred njim i Mika ča Gabrin i Sveti Rok i kuće i sve. Uhvatio se rukama za čelo i nikako da se snađe.

— Pera svirač!!! Je si li ti tako kazo?

— Tako.

— Uha, sa' sam istom nadrljo ko žutil! Još mi je samo to tribalo. Jedne sam se brige eto nikako kurtaliso, a sa' sam ope' u drugu udarijo noseš!

Onda se odjednom dida Toma trgao i plaho pogledao u Mikuča Gabrinog:

— Je l' ti to izbiljom divaniš za Peru svirača!?

— Pa kad vam kažem, ko ovo sunce što sja. Okrenuo se dida Toma, smrkao se, uvukao u sebe i kao prebijen pošao kući. Htio bi da o svemu razmisli, ali ne može. Strah ga spopao, sav drhće i brada mu poskakuje kao da je nazebao. Idu ljudi ulicom, prolaze žene, ali on nikoga ne vidi i ništa ne čuje! A u sebi govori: Cigurno je dozna da sam ga po sokaku na pasje ime izpcovo, dočo je Pera i sa' sam Bogin! A Šanjika kaže, da će se još i zakleti da je vidijo ka' sam puco na Jozu Ilića, koluckog podnataroša. I to on, glavom on će se zakleti!!

Ide dida Toma i ne zna, da li je na nebu ili na zemlji!

IV.

Stao se već spuštati i pod Mačkaru pa da ode kući, da se snađe, ali iskrslo odnekud pred njim neko dijete, poskočilo i povikalo dida Tomi pod bradu:

— Eno vas tražu?

— Ko mi traži?

— Ne znam. Nikaki ljudi. Tamo su kod vaš kući.

Ide dida Toma, noge mu klecaju kao da nisu njegove, a sve misli: kaki ga sad ope' još i ljudi tražu. Dosta mu je i samom, svega je već sit. Ali čim je ušao u dvorište i podigao glavu, a na kućnim vratima stoje dva žandara „bajonet auf“. Stao dida Toma kao ukopan i ni da se makne. A žandar odmah ravno k njemu i pita:

— Je si li ti, stari, Tomašev Toma?!

Gleda ga plaho dida Toma ispod šubare, drhću mu koljena, ali ga nešto i bocka u nutrini i srdžba ga spopada. Onda odjednom udario bakanom o zemlju i odlučno viknuo:

— Ja sam, pa šta!!

— Daklem, ti li si taj, što je puco na Jozu Ilića, koluckog podnataroša!

— Nisam puco!

— Kako da nisi, kad jesi!

— Nisam pa Bog!

— E, ne ide to samo tako. Naučićemo mi tebe već pameti pa ćeš ti priznat, priznaćeš golube moj gačasti, jer znamo mi s kim imamo posla! Bolje je da priznadeš, nego da ti otiramo u „aps“.

— Nisam puco, a nisam ni tog Jozu Ilića, koluckog podnataroša, već od Marije Terezije vidijo. Nemam ja stim čovekem nika-ka posla!

— Nemaš!? Dobro! Ruke 'vamo, da ti svežemo pa s nama!

— Kud? — zaprepastio se dida Toma.

— K Pere sviraču!

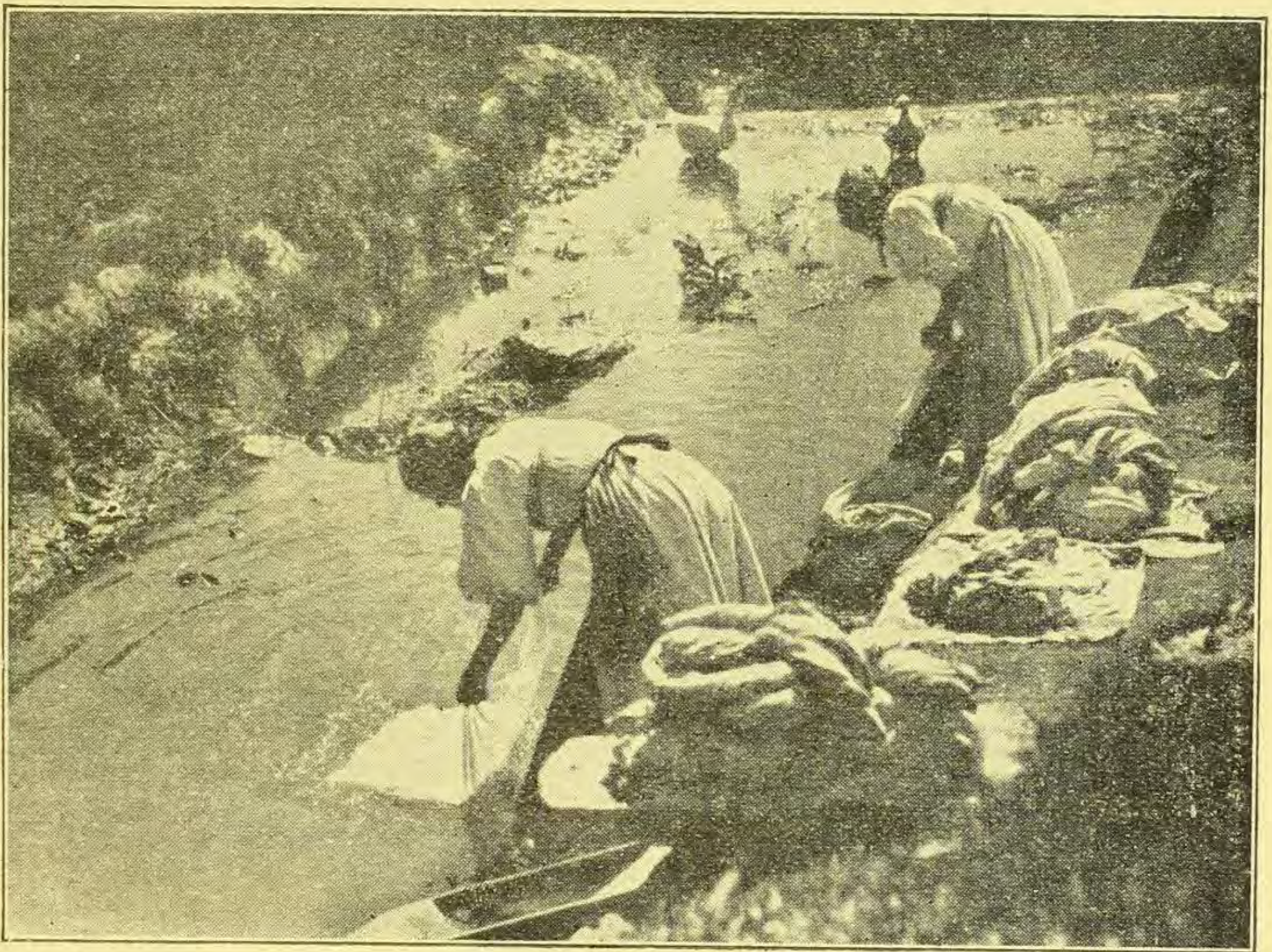
— K Pere!!!

— K njemu, kad ne ćeš pošteno da priznadeš. Ili priznaj o'ma' ili idemo k njemu pa ćeš i sam čuti šta će kazat!

Uzdahnuo dida Toma sve ga srce zaboljelo, sjetio se onoga što mu je malo prije Mika ča Gabrin pričao o Peri sviraču, sjetio se svega toga i čisto čovjeku stala pamet. A žandar stoji pred njim i strogo pita:

— Je si li puco ili nisi!?

— Pa sad,— sleže dida Toma ramenima,— kad svi kažete da

Pralje na Savi.

sam puco, moždak sam baš i puco. Omatorijo sam pa već ne znam ni šta radim.

— No, eto, tako si o'ma' tribo reć pa bi i mi imali manje brige, a i ti bi imo. A sa' ćeš snama, jer imamo tako naređenjel!

— Kud?

— K Joze Iliču, da ga moljiš za oprostjenje. Ako ti on oprost, onda ti je oprostito. Najbolje je eto, da ga lipo, ko čovèka, zamoljiš, jer drugače bi imo još kojikake komedije.

Počesao se dida Toma šakom po zatiljku, provukao ruku ispod nosa i zamislio se. U to došao i Fila Marcin i stao mu za leđa pa veli:

- Evo vam pa se o'ma' sprimajte!
- Šta râdi?
- Pročitajte eto šta tu piše pa se po tom vladajte.
- A šta tu piše?
- Da smista dođete Pere sviraču!
- Pa šta ću mu?
- Na sud da dođete!
- Kaki sud?
- Pa na taj što će danas bit. Sudiće danas Pera Edike i Balazuke, a kako ste i vi tu umišani, to i vi morate doć da svidočite.
- A nebi to kakogod moglo bit i brez mene?
- Kad bi moglo bit i brez vas ondak vas nebi ni zvali. Ja idem, a vi dođite. Sud je sud!

Otišao Mika ča Gabrin, a dida Toma potražio naočari, natakao ih na nos kao snaš Eva Fićina i prevrće u rukama papir, ali slova mu nekud poskakuju pred očima i nikako da ih pohvata. Davno je to i bilo kada je on čitao. Sada je već pomalo i zaboravio, a i ne vidi kao ono nekada.

Spremio se na brzu ruku, a u sebi sve misli: sve ću mu, sve ću mu kazat kako je i šta je bilo pa nek pamtu koga su dirali.

I sve dida Tomi nekako milo pri duši što će im se moći barem sada osvetiti, što će im u lice moći reći što o njima misli i kakvi su ljudi. No, ipak mu je i nekako strah da ide pred Peru, jer mani vruga, ni samom mu baš nije savjest čista. Može taj Pera i njega za gršu i kazat: — A sad da videmo i ono što si za mene, matori, lajo! I osjeća eto dida Toma kako se strah miješa s radošću i obratno i kako bi i išao k Peri na sud a i nebi. I dok je išao ulicom neprestano se u njemu borio taj osjećaj i nije ga napuštao. A kada je ušao u sobu, a Pera svirač sjedi na banku na prostrtoj „ponjavki“ isto onako kao Turčin skrštenih nogu i puši da je već i svu sobu zadimio. Kosa mu nepočesljana pala preko čela, smrkao se kao zlo vrijeme, a ispod čela mu samo sijevaju oči, misliš da će te presjeći. Pokraj njega stoje mirno dva momka, a za pojavima im veliki mesarski noževi. Gleda ih dida Toma pa se sve obazire gdje su vrata i pogled mu prelazi s jednoga na drugog,

Pera podigao glavu, pustio gust oblak dima i obratio se dida Tomi:

— Je si li ti Tomašev Toma?!

Dida Toma se okreće i čudi:

— Pa ne poznaješ mi? Ja sam, da ko bi drugi bijo!

— Dobro! Ja tebe službeno pitam, a kada službeno pitam ondak ti ne poznajem!! Zvo sam ti da budeš svidok!

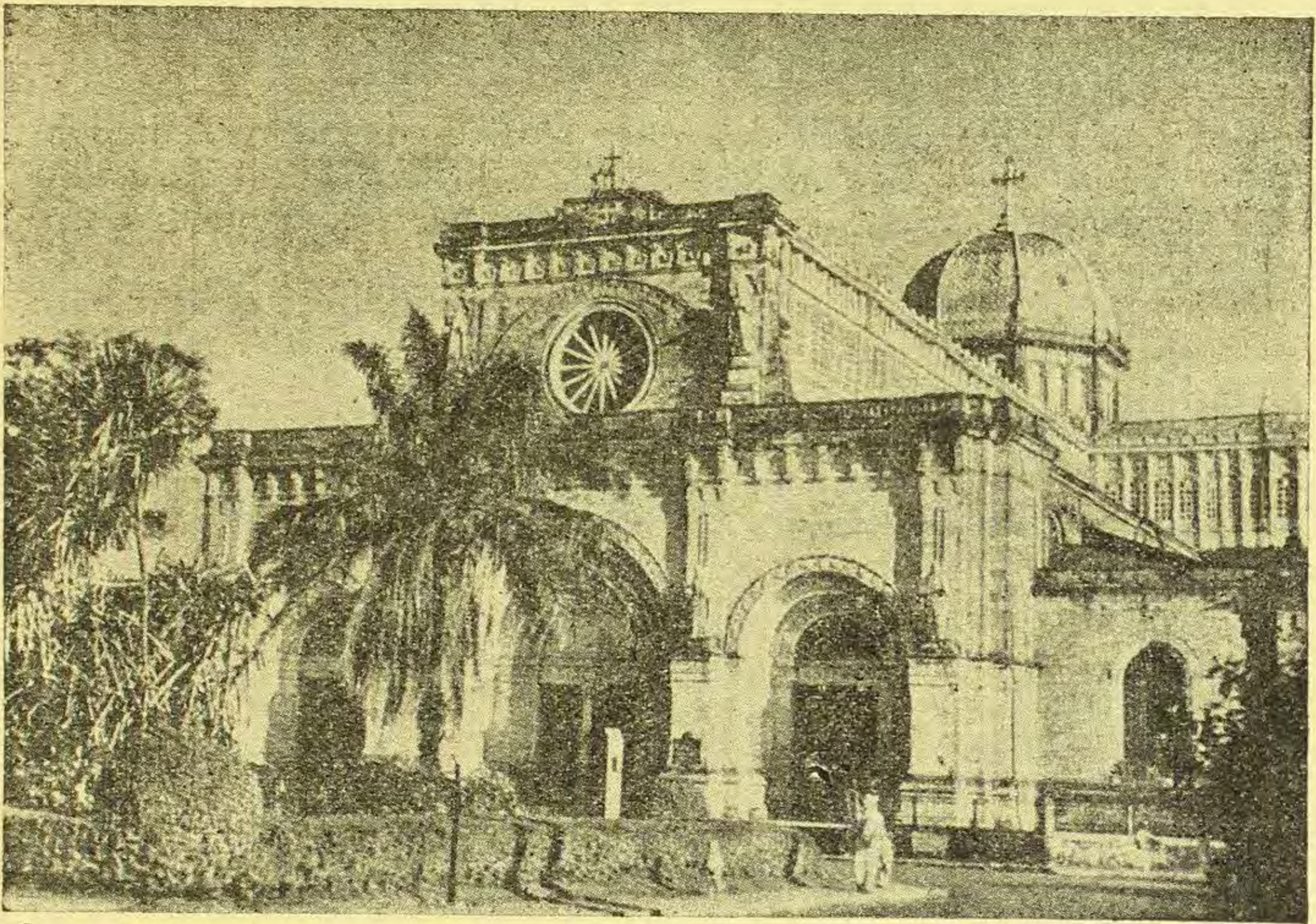
— Oću, svidočiću kako su mi 'tili ubit, a ni krivog ni dužnog, onako eto za prav Boga.

— Čutil! Kad ti počnem pitat, ondak ćeš divanit! Onda se Pera okrenuo momcima:

— Dovedite tu dvojicu ovamo!

Otišli momci, a dida Toma se sav skupio i ni da pisne. Potužio bi se čovjek, izjadao bi se, ali ne smije ni usta da otvori kada ga Pera ne pita. Bolje je, najposlije, misli dida Toma, i da šuti jer bi ga još mogo drukče i rasrdit pa bi bilo belaja. Neugodno mu je da tu stoji i osjeća se kao da sjedi na iglama. Otišao bi makar kud, ali eto ne smije ni da se makne. Čim pogleda Peru i vidi kako se ovaj smrkao i uozbiljio, odmah ga prođe svaka volja da što poduzme i sasvim mu je svega dosta.

Uto se otvore vrata, a momci uvedu Ediku i Balazuku. Ruke im svezane lancem, košulja razdrljita, kosa strši kao u ježa. Sag-

Katedrala u Manili,
gdje je prošle godine bio svjetski euharistijski kongres.

nuli glave i gledaju samo u zemlju. Kada ih je dida Toma ugledao ovako neobrijane, smrknute, a njega zabolio stomak i u čakširama mu nastala ventilacija. A Pera se ljutito nakašljao i sijevnuo očima:

— Je li vama dvojice taj čovek štogod skrivijo?

Edika se snuždio i preko volje odgovara:

— Nije mi ništa skrivijo.

— A tebe, šta je tebe skrivijo? — pita Balazuku.

— Nije ni mene ništa skrivijo!

— Kad vam nije ništa skrivijo, zašto ste ga ondak tili ubiti?!

— Mislili smo: šta i onako da još živi, naživijo se cigurno dosta. A više baš ni sam vrug nema od njega nikake koristi!

— O ljudi, kako bi oni mene za prav Boga! čudi se dida Toma i krsti po prvi put nakon pedeset i devet godina.

— Daklem, produžuje Pera, vas dvojica ste i odlazili noćom i njegov dvor i vrebali ste ga.

— Jesmo!

— I da ga tamo ubijete!

— A jak, kaki da ga tamo ubijemo. To ni ništa takog matorog magarca ubit. A i kad bi ga oderali ni za kožu mu nebi dobili ni prebijenu paru. 'Tili smo ga u'vatit, odvest tamo u vinograde 'di smo na jednom drvetu napravili cibanku!

— A ondak?

— Ondak bi ga posadili na nju, podigli bi ju tako visoko da bi mogo šnjoj samo tako doć dole, ako skoči i vrat slomi.

— A ondak?!

— Ondak bi ga cimballi dok nam se nebi dosadilo. A kad bi ogladnijo, 'rânili bi ga kiselim krastavcima i to samo prid zoru, kad je lipa 'ladovina. I 'ladne vode bi mu dali da pije, da nebi kazo, da je bijo žedan.

— Pa ja bi' tamo moro krepat! kaže sav blijed dida Toma. I onako mi već krste bolu, a i na'ladijo bi' se pa bi' mogo i tifus dobit!

Edika ga na to podrugljivo pogledao:

— A ondak bi naložili pod tobom veliku vatru pa bi ti kroz nju cimballi da ti ne bude zima, da se ugriješ, da nebi kakogod još i heptig dobijo!

— O ljudi!, zabezeknuo se dida Toma.

— A naposlitku, šta bi naposlitku š njim radili? — pita Pera.

— Naposlitku bi ga skinili sa cibanke, svukli bi ga, ruvo i opance bi prodali, za taj novac bi kupili kod Kate Pafove udice i išli bi pecat na Đurin fok.

— A š njim, kud bi š njim?!

— Njega bi zgrabili za krkače i bacili tamo u onaj bunar da se okuplje, jer sam ciguran da se već pedeset i sedam godina nije kupo. A tamo bi mogo i pivat ko turcki popa, jer cigurno bi mu i to dobro došlo, mogli bi ga na drugom svitu još i za kantora izabrat!

— O Pero, dète, ta čuješ li ti šta taj Edika divani. Šta ti misliš, šta bi oni sa mnom poradili.

— Čutil! — proderao se Pera. Sad je na mene red, da ja kažem svoju. Daklem, ti stari željiš da je osudim!

— Ako ima na svitu pravde, ondak je osudi. 'Di si ti još čo za take aramije i 'di si ti još to vidijo! Ako je ne osudiš, pomisli samo, šta bi ti još mogli sve poradit. Ta ti ne znu za Boga.

Skupio Pera obrve, sagnuo glavu i stao da razmišlja kako da ih osudi.

U sobi tišina kao u grobu.

Ni sat neće da kuca.

Dida Toma upro pogled u Peru i ni da trepne.

Pera se obratio Edike i Balazuke;

— Da li se kajete?!

— Za čega? pitaju obojica.

— Zato što ste ga 'tili . . .

— Idi, čoveče, zar se treba još i kajati ako naumiš da pošalješ Bogu na tužbu takog bumbara!

— Dobro! Kad se ne kajete, ondak ja znam šta ću raditi! Momci, tamo u dvoru je dugačka motka Svežite tu dvojicu za jedan kraj te motke!

— 'Oćemo! — odgovore spremno oba momka, izvedu Ediku i Balazuku u dvor, svežu ih, a za njima dođe i Pera puškom na ramenu i uz njega dida Toma.

— A sad, ti stari, uzmi za taj kraj motke i vodi je na Piskulju!

Uzeo dida Toma za kraj motke bez riječi, plah, dok u sebi sve misli: šta je samo sad Pera naumijo? Šta će s njima na Piskulje. Ali kada su došli na Piskulju, Pera je naredio da stanu. Jednog momka je poslao da donese od „baktera“ s „egencije“ lopatu i ašov.

Nebo je bilo oblačno.

I vjetar je duhao.

Ali dida Tomi nije bilo hladno.

Kada je ubrzo momak donio ašov i lopatu, Pera je odmjerio dida Tomu:

— Podaj motku tom momku da drži, a ti uzmi ašov i iskopaj jamu i to: metar i po dugačku i metar i po široku!

— Pa znam, ovaj, Pero, šta ti misliš stime? zadrhtao je dida Toma.

— Je si li čô šta sam ti zapovidijo?

— Je sam.

— Ondak radi! Ja dvaput ne zapovidam.

Kopa dida Toma, ne smije da ne kopa, a u sebi sve misli: sa' će je Pera, ko Bog, poubijati i zatrpati u tu jamu. Zato je cigurno i pušku pono! O, ljudi, šta tu sve još neće biti!

Kopa dida Toma, sve mu znoj curi sa čela, sva mu leđa već mokra, odmorio bi se, ali Pera se smrkao i ni da riječ rekne. A kad je dida Toma već iskopao dosta veliku jamu i naslonio se na ašov, Pera je skinuo s ramena pušku i pružio je dida Tomi:

— Kad su oni tebe 'tili ubiti, a nisi jim ništa skrivijo, evo pa jim sad ti vrati milo za drago. A vi, — okrenio se Ediki i Balazuki, — stanite tu nad jamu, da vas još ne mora i vući u nju, kad udarite nosom u pisak! Šute Edika i Balazuka kao ukopani. Priđu polako k jami i pogledaju ispod oka dida Tomu.

— Pet koraka ispred nji', pušku gore, pa na posov! zapovijedi Pera.

A dida Toma drži pušku u rukama, problijedio kao krpa, ruke mu drhću, znoj ga oblio i zaprepašteno gleda u Peru:

— Radi eto s njima štogod ti je drago, samo mene pušći na miru. Nemoj da ja imam s tim posla.

Ne možem ja ubit čoveka, 'di bi' ja čoveka ubijo! Pod staru glavu, da ljude ubijam!

— A kako su oni tebe 'tili! A!?

— Pa oni su 'tili, ali ja ne možem, nemam tako srce, ne možem ja to na svoju dušu uzet! Eto ti pa radi štogod 'oćeš, samo nemoj, da je ja moram ubit. Nemoj, da ja moram pod matoru glavu na svoju dušu još i nje naprtit!

Pera se smrkao i udario nogom o zemlju:

— Pucaj, šta žališ te hulje: Nije ji' grijota poubijat.

— O, Pero dète ako Boga znaš, nemoj da ja pucam, bolje je ondak oslobodi!

— Šta râdi!?

— Ja jim oprašćam! Ako si zbog mene tijo da je ubijem, ja jim oprašćam!

Pogladio Pera dlanom bradu i pogledao ispod oka dida Tomu:

— Ti jim oprašćaš!?

— Oprašćam jim. 'Di bi' ja na žive ljude puco pod svoje stare dane! Ne možem ja to, Pero dète, nemam ja tako srce!

Zamislio se Pera, a onda nakon kratke stanke rekao:

— Dobro! Nek bude po tvojim! Momci, odvežite jim ruke!

Odvezali im momci ruke i bacili lanac i motku na zemlju. Edika pogledao Balazuku, obrisao rukom nos, i prišao k dida Tomi i pružio mu ruku:

— Kad si ti bijo taki spram nas, evo ti dajem poštenu rič, da ti ne ću ni ja ostat dužan. Ti si nama spasijo život, a mi ćemo od danas tebe čuvat, i ako ti samo kika pofali zglave, reci nam, i mi već znamo šta je naše!

— A evo i moja ruka,— kaže Balazuka,— a kad ti mi zadamo poštenu rič, to je ko svetol! Nećemo zaboravit ovo, što si nam oprostijo! Nismo znali, da imamo s takim poštenim čovekem posla. A sa' smo eto vidli, i prid svima evo priznajemo, da nam je žô, i da se kajemo!

Stisnuo dida Toma pruženu mu ruku, oči mu se zasjale od ganuća, radost ga obuzela i odjednom je osjetio, da mu je ogroman teret pao s leđa!

Od toga dana dida Toma je mirno spavao, i nikoga se nije bojao, jer je bio uvjeren, da ga Edika i Balazuka svake noći čuvaju!

Jarčić i vuk.

Kako su jarčići obično nemirni i obijesni, tako se jednom zgodom popne jedan jarčić na kuću. Opazivši vuka gdje pokraj kuće prolazi, stade ga svakojako ružiti i grditi. Na to će mu vuk: „Kukavice jedna! ja zaista čujem što ti govoriš, ali ipak ne grdiš me ti, već ta visoka zgrada na kojoj stojiš!“

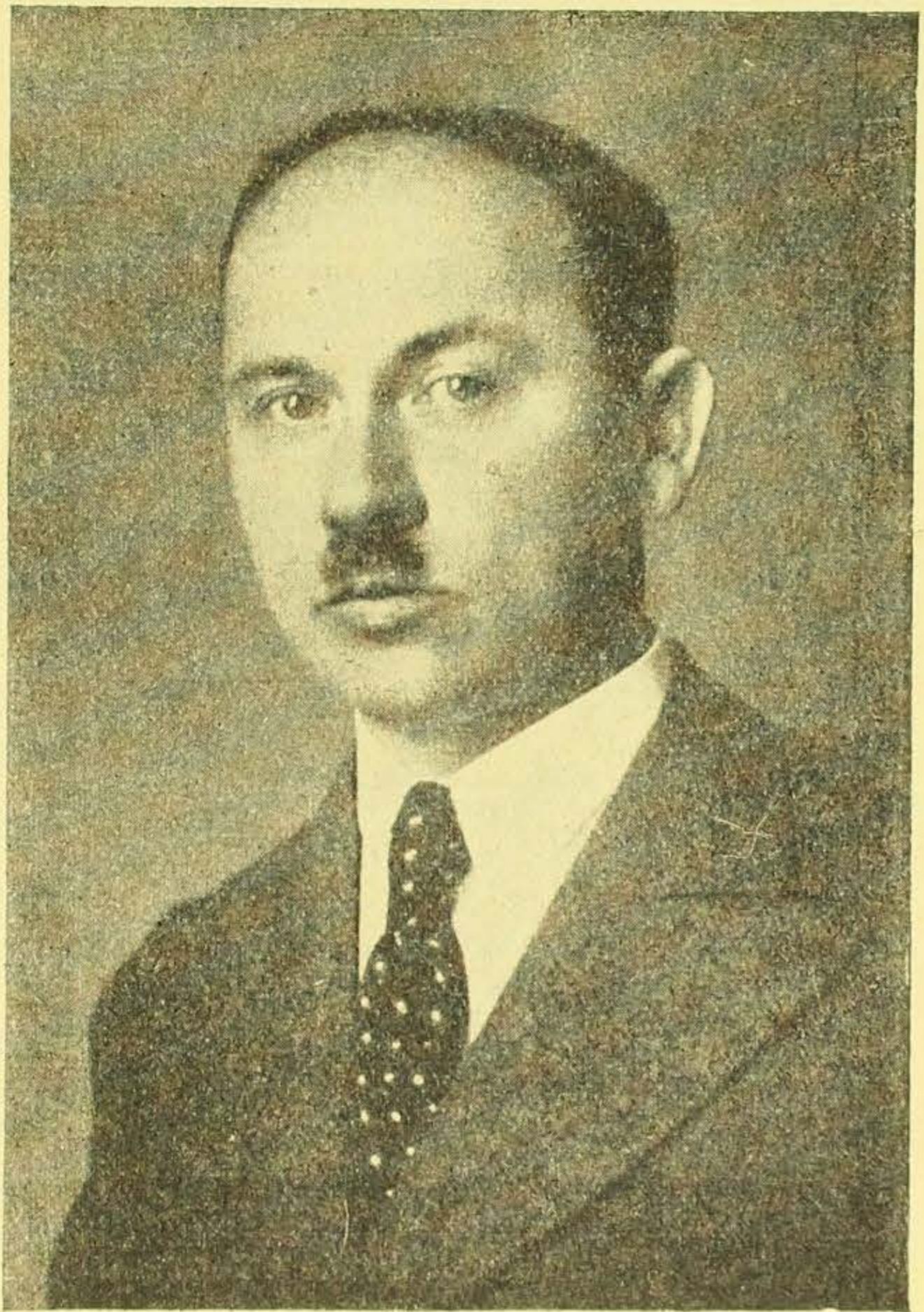
Dobro mjesto, dobra zgoda i kukavcu srca poda.

Zvonimir Alkić:

Urednik najraširenijeg književnog društva u domovini

Ime dra Josipa Andrića našim je čitateljima poznato još iz lanjske „Danice“, kada je s radošću zabilježen prvi važniji korak „Subotičke Matice“, a to je složan rad sa Hrvatskim književ-

Dr. Josip Andrić
glavni urednik Društva sv.
Jeronima

nim društvom sv. Jeronima. Poticaj za ovaj složan rad dao je sam dr. Andrić, koji već otprije kao naš zemljak — Hrvat Šokac iz Bukina — budno prati vjerski, prosvjetni i ekonomski život Hrvata Bunjevacu.

U nizu ovogodišnjih obljetnica nama je jubilej dr. Andrića — 25 godišnjica njegova književna rada — posebno drag, jer je on poslije toliko godina života daleko od Bačke ostao potpuno naš, što na svakom koraku pokazuje i djelom. Zato ćemo se ukratko

osvrnuti na njegov prosvjetni rad, da ga što bolje upoznaju oni između kojih je on potekao i koje je on tako lijepo opisao u svojim pripovijestima.

Dr. Josip Andrić je rodom iz Bukina (Bačka) odakle su mu roditelji oselili u Morović (Srijem). Već se u srednjim školama isticao sa svojim sposobnostima i agilnošću. Kao sveučilištarac se priključio prvim suradnicima vođe hrvatskog katoličkog pokreta dra Antuna Mahnića, pa je već za vrijeme rata 1916. god. bio izabran za predsjednika hrvatskog akademskog društva „Domagoj“. Filozo-

Narodne nošnje sa I. Hrv. Prela u Subotici: Starija bunjevačka iz Subotice.

fiju je studirao u Pragu, gdje se osobito upoznao sa češkom, njemačkom i ruskom glazbom. Mnogo se bavio komponiranjem i recenziranjem glazbenih djela, pa je prošle godine proslavio 25 godišnjicu svog plodonosnog rada na glazbenom polju. God. 1912. izišla je njegova prva tamburaška skladba „Pjesnikov cvijetak“. Oduševljen je propagator tamburaške glazbe, a sada se bavi osnivanjem hrvatske tamburaške filharmonije u Zagrebu. Zanimao se i za naše bunjevačke tambure. Dr. Andrić ima velik broj skladba i iz drugih grana glazbene umjetnosti. Posebnu skupinu čine crkvene glazbe za

solo, zborove i orgulje, zatim vokalne — svjetovne skladbe. Osobito su mu važne njegove glazbene kritike.

Više nego na glazbenom poznat je dr. Andrić na književnom polju. Objavio je velik broj pripovijesti iz života srijemskih Hrvata Šokaca, koje će naskoro izići u posebnoj knjizi. Već je u mladosti bio agilan na peru, pa se posvetio novinarskom zvanju. Kao izgrađen katolički novinar dolazi na istaknuto mjesto: postaje glavni urednik Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima. Za to ga je mjesto preporučio sam dr. Ferdo Rožić, sadašnji predsjednik istoga društva. Kao glavni urednik ove najvažnije hrvatske prosvjetne ustanove dr. Andrić je razvio svestrani rad oko izdavanja i širenja dobre pučke knjige. Potpuno je reorganizirao i modernizirao godišnja izdanja društva sv. Jeronima. Pokrenuo je prvi hrvatski katolički ilustrirani tjednik „Obitelj“, koji se vrlo rado čita u hrvatskim domovima.

Oko jeronimskih izdanja uspio je dr. Andrić okupiti sve naše starije i mlađe hrvatske katoličke književnike. Osobito je puno brige posvetio nama bačkim Hrvatima Bunjevcima. U stalnoj je vezi s našim starijim i mlađim književnicima (s Blaškom Rajićem, Ivom Prčićem, Antom Jakšićem, Aleksandrom Kokićem, Markom Čovićem i dr.). U zadnje vrijeme češće dolazi u Suboticu, da izbliže upozna današnji život ljudi ovih krajeva, pa je o tom objavio više iscrpnih članaka (u „Hrvatskoj Straži“, „Obitelji“ itd.)

Mnogo je dobra dr. Andrić učinio osnivanjem „Knjižnice dobrih romana“, koja sve više prodire među katoličku čitalačku publiku dižući smisao za ono što je lijepo i plemenito. Vrlo su zanimljivi njegovi putopisi, kao na pr. o sv. Zemlji i Irskoj, o kojoj je izdao vrlo uspješnu knjigu „Na zelenom otoku“.

Dr. Andrić je poznat kao dobar organizator. Više puta je priredio vrlo uspjele izložbe (o dobroj štampi, svetoj zemlji), a njegovo je djelo i prošlogodišnje hodočašće u Kristovu domovinu. Oduševljen je štovalac hrvatskog jeruzalemskog mučenika bl. Nikole Tavelića i on stoji na čelu velike akcije oko širenja što većeg štovanja toga našeg bogougodnika.

Dao dragi Bog našem zemljaku dru Andriću, da još kroz dugo godina može raditi na širenju prosvjete u hrvatskom narodu, a u tom će ga radu neprestano pratiti molitve njegovih zemljaka bačkih Hrvata Bunjevaca i Šokaca.

Tri bika i lav.

Tri bika se dogovore, da će se na paši složno braniti od svakog neprijatelja. Tako složni prikosili su i samomu lavu; ni on se nije usudio da na njih navali.

No bivši jednoga dana vrlo gladan uteče se lukavosti i zavadi ih. Oni se rastave, ode svaki sebi, a lav napadnuvši jednog po jednog lako ih savlada svu trojicu i razdere.

Sloga jači, a nesloga tlači.

Dr. Josip Andrić:

Hrvati u Svetoj Zemlji

Ljetos je u svetom gradu Jerusalemu, gdje je Isus za nas umro na križu, bila lijepa hrvatska katolička slava: svečana posveta hrvatskog oltara bl. Nikole Tavelića, koji je ondje podignut troškom sviju Hrvata katolika.

Bl. Nikola Tavelić je hrvatski svetac. Rodio se u gradu Šibeniku u Dalmaciji prije nekih 600 godina. Mnogo je godina kao franjevac u Bosni i Hercegovini propovijedao vjeru Isusovu, pa i našim starim bunjevačkim predima. A onda ga je srce stalo da vuče u Svetu Zemlju na Isusov grob. I otputovao je u Jerusalem. Tamo je također muhamedancima stao da govori o Isusovoj vjeri. Ali oni su ga radi toga uhvatili i kao mučenika ubili. To je bilo 14. studenoga godine 1391. Dakle ravno prije 548 godina. Zato, što je živio svetim životom i što je umro za Isusovu vjeru, proglasio ga je Papa Leo XIII. godine 1889. blaženim. Tako eto ima hrvatski narod mučenika jerusalemskog, kojega katolička Crkva časti kao svoga blaženika. Malo ima još naroda, koji se takvim jerusalemskim svecem ili blaženikom mogu podičiti.

Dosad se o bl. Nikoli Taveliću kod nas nije ni znalo. Ali u Jerusalemu je prije šest godina osnovan Hrvatski Odbor za Svetu Zemlju, koji ima sjedište u Zagrebu. Taj odbor vodi hodočašća u Svetu Zemlju, izdaje časopis „Sveta Zemlja“ i uzeo je na sebe sve, što treba da Hrvati kao katolici rade za Svetu Zemlju. Kad su Hrvati g. 1931. došli u Svetu Zemlju, vidjeli su, da Mađari imaju tamo svoj narodni oltar u Jerusalemu, Česi svoje narodne oltare u Betlehemu i Nazaretu, a tako i drugi narodi svaki nešto ima na onim svetim mjestima Isusovim. Samo Hrvati ništa. I eto Odbor za Svetu Zemlju odlučio, da u Jerusalemu sagradi i hrvatski oltar. Pa komu će ga drugom posvetiti nego hrvatskom svecu bl. Nikoli Taveliću, koji je baš u Jerusalemu i umro za Isusa!

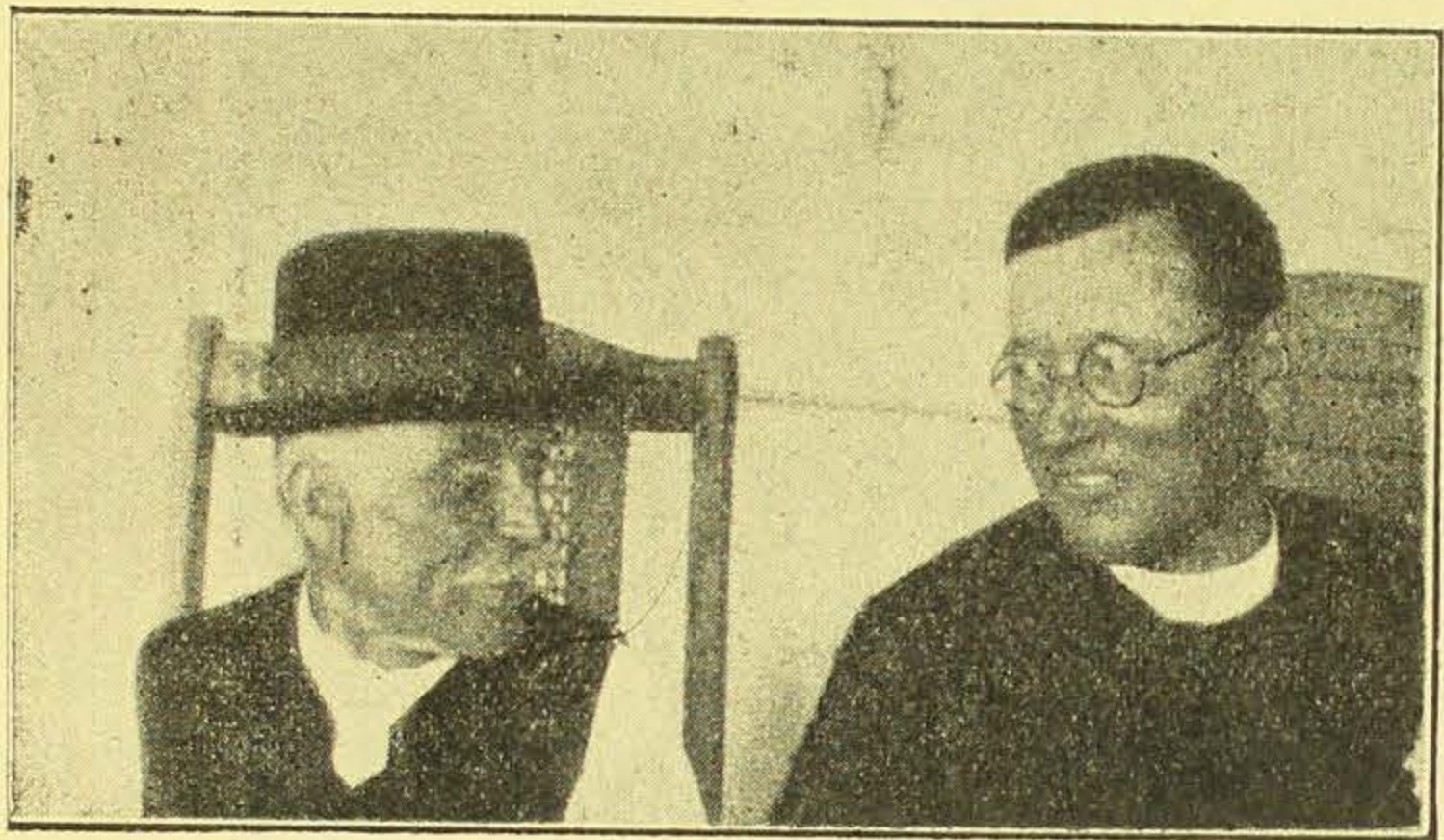
Hvala Bogu, za šest godina skupilo se oko 160.000 dinara i za taj je novac podignut prekrasan hrvatski oltar bl. Nikole Tavelića u Jerusalemu. Tako je lijep, da mu se svi u Jerusalemu čude i dolaze, da ga vide. Načinio ga je hrvatski kipar Ivo Kerdić, koji je i sam s hrvatskim hodočašćem ljetos bio u Svetoj Zemlji.

Oltar bl. Nikole Tavelića postavljen je u Jerusalemu još u jesen g. 1936. Trebalo je samo još, da bude posvećen. Svi naši biskupi su se u siječnju g. 1937. dogovorili u Zagrebu, da će u Jerusalemu jedan hrvatski biskup, da posveti taj prvi hrvatski oltar u

Svetoj Zemlji. I prošao je u mjesecu srpnju g. 1937. u Svetu Zemlju zagrebački mladi nadbiskup dr. Alojzije Stepinac, da on to obavi. A s njim je otišlo još preko pedeset hodočasnika iz sviju naših krajeva, pa i iz Slovenije i Čehoslovačke ih je bilo, koji su se pridružili tom hrvatskom hodočašću.

Hrvatski Odbor za Svetu Zemlju povjerio je vodstvo tog hodočašća meni, koji sam rodom šokački Hrvat iz Bačke. Da to hodočašće bude što svečanije, dali smo izraditi i krasnu hodočasničku zastavu. Pod njom smo svečano ušli u Nazaret, u Betlehem, u Jerusalem i ona je uvijek išla pred nama, kada smo u Svetoj Zemlji kuda svečano zajedno išli. A za barjaktara smo izabrali našeg Bunjevca bać Josu Martinovića iz Žednika, koji je sad već četvrti put bio u Svetoj Zemlji, dakle najviše od sviju nas, pa je i pravo,

Barjaktar hrvatskog narodnog hodočašća u Svetu Zemlju bać **Joso Martinović** iz Žednika.

da on pred svima nama nosi barjak. Eto tako smo mi Hrvati iz Bačke — jedan Šokac, drugi Bunjevac — kod te hrvatske slave u Jerusalemu bili na prvim mjestima, pa se po tom vidi, kako nas Bunjevce i Šokce svi Hrvati iz drugih krajeva poštuju i cijene. A to nam može biti samo na diku, da i mi još više volimo sve, što je hrvatsko, jer što je hrvatsko, to je sviju nas, bili mi Hrvati iz ovog ili onoga kraja.

U Svetu Zemlju smo krenuli iz Zagreba 9. srpnja. Drugi dan smo se ukrkali na parobrod u Splitu. Lađom smo putovali četiri i po dana. Putem smo se zaustavili samo na 4 sata u grčkom glavnom gradu *Ateni*. Dana 14. srpnja stigli smo u Svetu Zemlju. Iskrkali smo se sa parobroda u gradu *Haifi*. Odmah smo se odvezli na brdo sv. Ilije, koje se zove *Karmel*. Tamo je crkva Majke Božje Karmelske. Tu je nadbiskup dr. Stepinac posvetio našu hodočasničku zastavu, kojoj je za zaštitnicu dao Gospu Karmelsku. Tu je bać Josa prvi put obavio službu našeg barjaktara.

Sa Karmela smo se odvezli na dva dana u Libanon i Siriju. Prošli smo kraj grada *Tira* i kroz grad *Sidon*, kuda je i Isus prolazio. Bili smo u *Beirutu*, glavnom gradu libanonske republike, u *Baalbeku* visoko na libanonskim brdima, a najduže smo sa zadržali

u *Damasku*, glavnom gradu Sirije, jer je tu sv. Pavao apostol ravno prije 1900. godina pristao uz vjeru Isusovu.

Iza dva dana eto nas natrag u Palestinu, i to najprije na *Genzaretsko jezero*, oko kojega je Isus najviše naučavao i činio najviše čudesa. Bili smo u *Tabhgi*, gdje je Isus nahranio 5000 ljudi sa 5 kruhova i 2 ribe. Bili smo u *Kafarnaumu*, gdje je Isus obećao Presveti Oltarski Sakramenat. Prošli smo kraj *Betsaide*, odakle su bili apostoli sv. Petar, sv. Andrija i sv. Ivan. Provezli smo se kraj *Magdale*, odakle je bila sv. Marija Magdalena. Bili smo i u *Tiberi-*

Narodne nošnje sa I. Hrv. Prela u Subotici: Iz okolice Zagreba

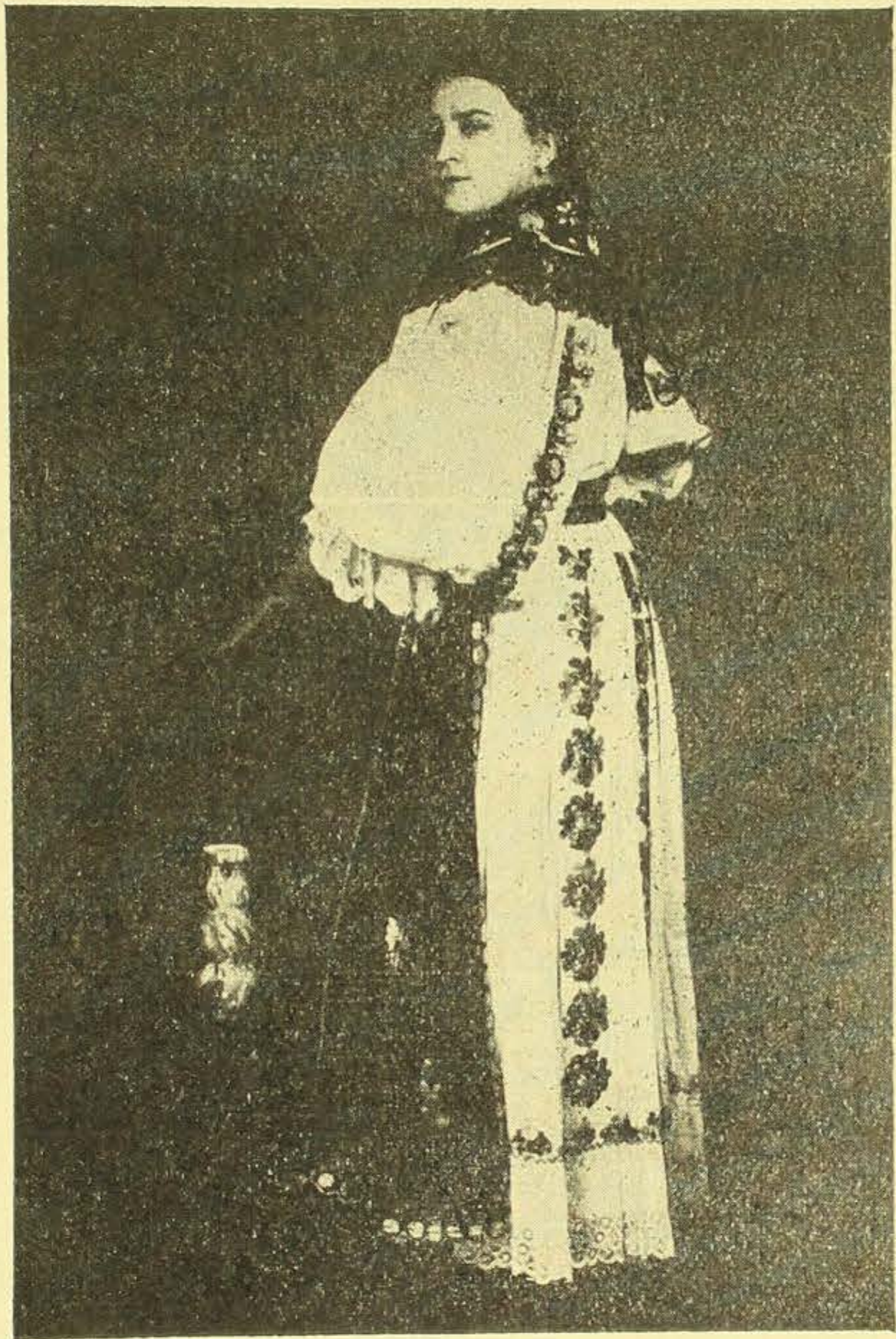
jadi, gradu, gdje je stolovao onaj kralj Herod, koji je dao odsjeći glavu sv. Ivanu Krstitelju. Zaustavili smo se i u *Kani Galilejskoj*, gdje je Isus pretvorio vodu u vino, pa smo i mi tu pili dobrog vina. U *Nazaretu* su svečano zvonila sva zvona, kad smo u procesiji išli za našim barjaktarom bać Josom u crkvu, gdje je Anđeo Gabrijel navijestio Mariji, da će roditi Isusa. Odvezli smo se i na brdo *Tabor*, na kojem se Isus preobrazio pred svojim apostolima.

Kad smo sve to prošli, odvezli smo se u *Jerusalem*. Čim smo stigli onamo, poredali smo se odmah opet u procesiji, pa hajd za našim bać Josom barjaktarom u crkvu Božjega Groba. U Jerusa-

lemu smo bili 9 dana. Prošli smo u njemu sva sveta mjesta, osobito ona, koja nas sjećaju na muku Isusovu. Obavili smo i križni put istim onim putem, kojim je Isus nosio križ, pa smo tako i mi nosili svi redom velik drveni križ, visok 2 i pol metra, koji smo položili i na Isusov grob, a onda, kad smo se vratili iz Svete Zemlje, donijeli smo ga u Zagreb i tamo ostavili.

U Jerusalemu je najvažnija bila svečana proslava posvete hrvatskog oltara bl. Nikole Tavelića u nedjelju 25. srpnja. Taj je oltar u novoj slavenskoj katoličkoj crkvi na Maslinskoj gori. Posvetu

Narodne nošnje sa I. Hrv.
Prela u Subotici:
Iz Đakovštine.

je nadbiskup dr. Alojzije Stepinac obavio vrlo svečano i iza toga nam rekao krasnu propovijed. Poslije posvete imali smo i lijepu hodočasničku svečanost, na kojoj je bilo nekoliko govora. Sve nas je ta svečanost vrlo oduševila i razveselila. Nikada je ne ćemo zaboraviti.

Iz Jerusalema smo se odvezli u *Betlehem*, pa smo tamo u špilji, u kojoj se rodio Isus, imali ponoćku kao na Božić, a služio nam ju je nadbiskup dr. Stepinac. Iz *Betlehema* smo se odvezli do *Hebrona*, gdje je prokopan patrijarka Abraham. Drugi put smo se opet odvezli u rodno mjesto sv. Ivana Krstitelja *Ain Karem* i u

Emaus. Treći put u Betaniju, Jerihon, na Jordan i na Mrtvo more. Na koncu smo još otišli i u Arimateju i u Jafu, pa smo onda u Lidi sjeli u željeznicu i odvezli se iz Svete Zemlje u Egipat. To je bilo 27. srpnja.

Putovali smo do Egipta cijeli dan. Prešli smo preko *Sueskoga kanala*, koji rastavlja Aziju od Afrike. Kasno u noć stigli smo u egipatski glavni grad *Kairo*. Velik je to grad, koji je baš tih dana slavio nastupanje na prijestolje novog svoga kralja *Faruka*. I tu smo svečanost vidjeli. Iz *Kaira* smo se odvezli u *Memfis* i u *Gizeh*, gdje su golemi grobovi egipatskih faraona i poganskih svetih bikova. Vidjeli smo ogromne piramide i sfinge. Još smo bili i u gradiću *Matariehu*, gdje je, kako se kaže, boravila Majka Božja s Isusom i sv. Josipom, kad su morali pobjeći pred Herodom iz Betlehema u Egipat. Tu još i danas stoji staro Marijino drvo.

Dva dana smo bili u *Kairu*, a onda smo se treći dan odvezli željeznicom u *Aleksandriju*. Tu nas je već čekao naš parobrod, na kojem smo se vratili kući u domovinu. Opet smo se vozili 4 dana, pa smo 3. kolovoza stigli u *Split*, a 4. kolovoza, kad smo o podne stigli u *Zagreb*, bili smo od nekoliko hiljada *Zagrepčana* svečano dočekani i u procesiji otpraćeni zajedno s nadbiskupom *drom Stepincem* u katedralu. U procesiji je bač *Joso* pred nadbiskupom nosio naš hodočasnički barjak, a mi drugi hodočasnici nosili smo *jerusalemski veliki križ*, koji smo ostavili u katedrali, pa je narod dolazio, da ga poljubi i da se pred njim moli, jer je donesen sa groba *Isusova*.

Tako je eto prošlo to veliko i svečano hrvatsko hodočašće u *Svetu Zemlju*. Godine 1939. bit će novo hodočašće, pa daj, *Bože*, da u njem bude što više i *Bunjevaca* i *Šokaca*. A dotle se svuda molimo hrvatskom *jerusalemskom mučeniku bl. Nikoli Taveliću*, da nas čuva i pomaže svojim zagovorom kod dragog našeg *Spasitelja*, u čijem je svetom gradu umro za svetu našu vjeru.

Čoban i vila

— Narodna —

*U Ivana zelena livada,
Po njoj pase šarena goveda;
Sva goveda govedara nema.
Govedar je divojčica Ana.
Kad je Ani žeđa dodijala,
Ana traži bunar-vode ladne,
Kad je našla bunar-vode ladne
Ona sila slatko se napila.*

*Al podvikne čoban od ovaca:
„Ne pi' Ane o'te vode ladne!
Tu su vodu vile uzmutile
I u njoj su čedo okupale.“
Al podvikne vila zagorkinja:
„Mol se Boga čoban od ovaca,
Što mi čedo na krilu zaspalo,
Ja bih tebi šalu otšalila!“*

(Iz zbirke: I. P. Jablanović)

Dr. L. VLAŠIĆ:

NACIONALNI PREPOROD BUNJEVACA

Neosporna je činjenica, da se dandanas čitav hrvatski narod nalazi u nacionalnom preporodu, bolje rekuć u nekom nacionalnom zanosu. Možda nema ravnog momenta u povijesti hrv. naroda, gdje je tako eruptivno snaga hrvatske svijesti izbila na javu kao danas. Prema sadanjem blijedi zagrebački ilirski i dalmatinski slovinski preporod.

Mnogo je uzroka i razloga dovelo do današnjeg stanja. Bivši nasilni režimi sa potiskivanjem hrvatskog elementa na svakom koraku, dozvaljamo i u glavnom preturena sveopća kriza, ali najviše velebna nauka braće Antuna i Stjepana Radića. Nauka ne samo hrvatskih već zapravo svjetskih genija. Da ih je rodila kakva veća evropska nacija, učili bi se već danas u svim svjetskim udžbenicima. A ovako — mali hrvatski narod, pogotovo iza svjetskog rata bačen u balkanski milieu, nije ih pred ostalim svijetom mogao dostojno uzdići. Nauka, da je seljak, jer prestavlja 80% naroda, nosioc sveg narodnog gibanja, života i narodne snage. On da je stvarno srž nacije, domovine i države. Svi ostali da respektuju tu seljačku snagu. Gradski stalež i ako je brojan neka se razvija uporedo sa seljaštvom ali nikad na njegovoj grbači. Pa i inteligencija treba da služi prvenstveno seljaštvu, a to znači većini nacije. Stoga se kod Hrvata i identifikovao hrvatski narodni sa hrv. seljačkim pokretom.

Zahvaljujući uglavnom idejama braće Radića nastalo je i kod uspavanog ali plemenitog ogranka hrv. debla, naših Bunjevaca, nacionalno buđenje. Slično onome 30-tih godina prošlog stoljeća kod ostalih naroda u Evropi. Ali najbličniji onome našeg hrv. naroda u Dalmaciji 60-tih godina prošlog stoljeća. Ta mi je sličnost došla sama od sebe pred oči, kada sam pobožno, gologlav stajao kraj groba vođe Hrvata u hrv. narodnom preporodu u Dalmaciji (60-tih — 70-tih godina 19-og stoljeća) dr. Gaje Bulata na Sustjepanu (staro groblje) u Splitu. Trebalo je divovske borbe, nebrojeno skršenih eksistencija, mnogo požrtvovanja, samoprijedora i rada vođa dalmatinskih Hrvata, pa da je Dalmacija kao zrela kruška pala u hrvatsko krilo. Ali i to istom preko 7 god. diktature.

Poznata je stvar da još većina starije dalmatinske inteligencije, koje ima veoma mnogo po čitavoj našoj državi, nije po hrv. organizam ništa ili malo, odnosno baš negativno značila.

Trebalo je punih 70 god. pa da se sav dalmatinski narod, onaj što je u stvari hrvatski (ne mislim na Srbe) deklarira, osjećajem i pripadnošću, hrvatskim. Ono dalmatinske inteligencije i što ne bi, mora sada pod pritiskom puka, seljaka da popusti. Takav dug period trebali su Dalmatinci za svoj preporod opet u glavnom radi toga, jer seljak nije to odmah spočetka primio. Par zagrijanih hrvatskih intelektualaca bilo je preslabo da to odjedanput sprovede. Istom je morao doći Radićev seljački pokret pa da se bjelodano pokaže hrvatstvo Dalmacije.

Narodne nošnje sa I Hrv. Prela
u Subotici: Iz Turopolja.

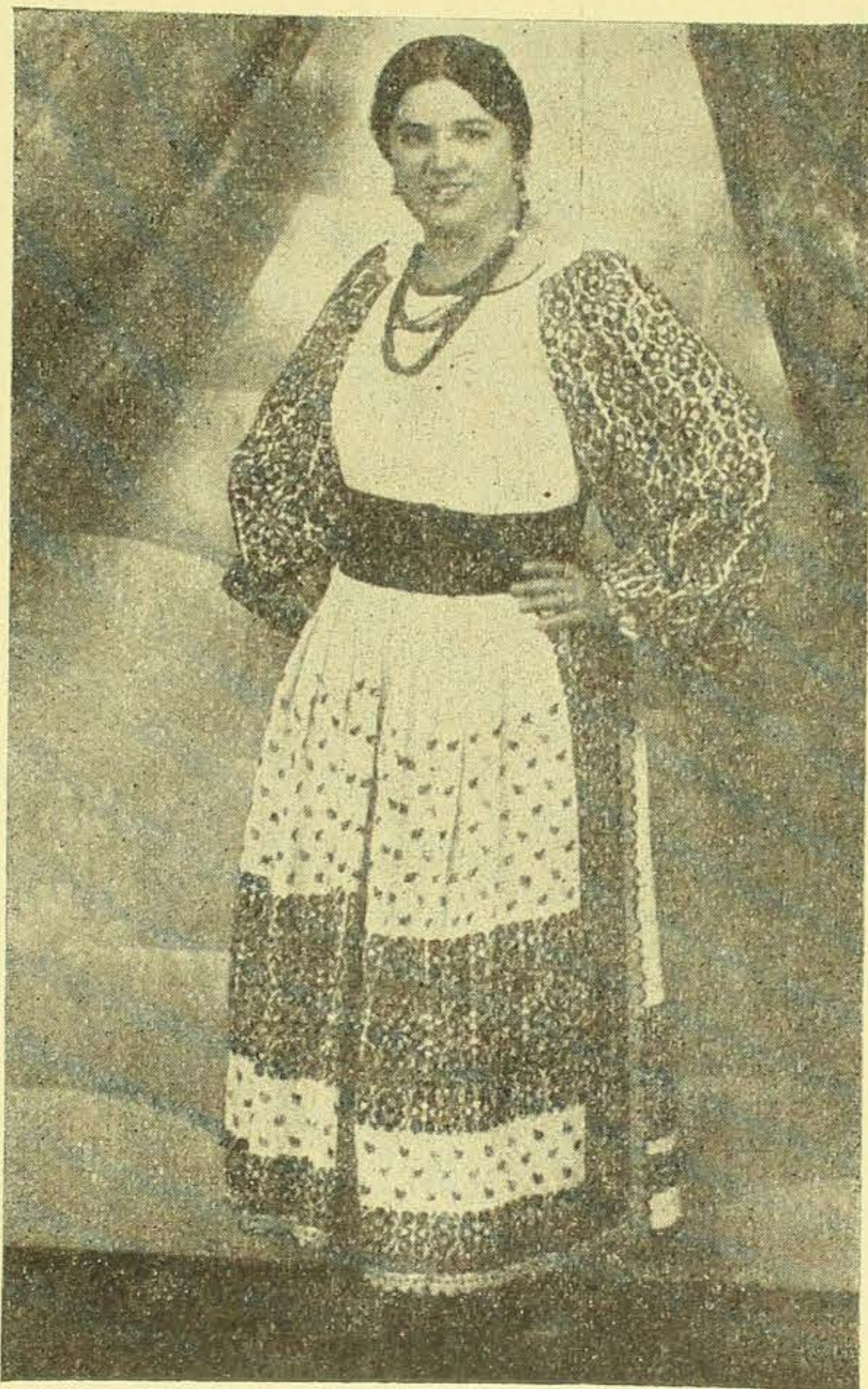
Kod Bunjevaca a pogotovo Šokaca išlo je nacionalno, hrvatsko buđenje nešto brže, nego kod Dalmatinaca. Samo tu vidimo malu raznolikost. U Dalmaciji propagira nacionalno opredjeljenje spočetka nekoliko intelektualaca a narod ostaje po strani, dok kod Bunjevaca narodno buđenje uzima prvo seljak u ruke pa onda prosto sili svoju gospodu da se i ona hrvatski opredjeli. Gospoda su se morala povesti za narodom inače bi izgubila kontakt sa njime.

Stoga jer je kod Bunjevaca pokret došao prvo sa sela i salaša, dakle baš od naroda, išlo je narodno buđenje dosta brže od onog u Dal-

maciji i zahvatilo je odmah masu. Bunjevačka inteligencija (a tu mislim na onu stariju i uopće u koliko je još bunjevačka a ne mađaronska) nije išla u korak sa svojim narodom. Stoga ju je narod počeo mimoilaziti i smatrati sebi tuđom, nenarodnom.

Griješili bi ako nebi naveli činjenicu: da u ovom hrvatskom bunjevačkom preporodu, do kojeg je iza svjetskog rata i stjecanjem prilika njegovog ishoda moralo doći i eto došlo, jer krv nije voda, vidnu ulogu pored nekoliko doseljenih hrvatskih inteligenata, nebačvana igra naše mlado i poletno domaće bunj. hrv. svećenstvo,

Narodne nošnje sa I. Hrv.
Prela u Subotici: Iz Siska.

odgojeno u hrv. gimnazijama i hrv. bogoslovijama. Svaki od njih znači prosto dragulj u kruni bunjevačko-šokačkog hrvatstva. Moramo odati čast i onim domaćim bunjevačkim svjetovnim inteligentima, koji su pošli stopama svog naroda.

I ako je hrvatski preporod Bunjevaca zauzeo ogromne razmjere (kod Šokaca je već skoro potpuno perfekuiran — svršen) ipak ruku na srce, pa moramo priznati da imade još neznatni, mali dio, koji se uporno neće — iz već kakvih bilo razloga — da osjeti i prizna hrvatskim. Koprca se i ako je bjelodano za svakoga dobronamjernog, da drugo ne može niti biti. Dobro je za njih re-

kao jedan bunjevački svećenik: da i djeca, dok još ne dođu razumu, neznaju da su ljudi pa ipak su to (ljudi), i to primjenio na tu manjinu.

Duboko sam uvjeren da će i ovi tijekom skorog vremena prići onom narodu, od koga su potekli i da će nabrzo hrv. nacionalni talas zahvatiti sve bez izuzetka. Povijest je učiteljica života. Ono što se u našoj Dalmaciji događalo počan od 1860. pa u našoj Bosni počevši od 1878. (okupacija Bosne) to se isto ponavlja i na našem bunjevačkom življu sada iza svjetskog rata. Hrv. preporod, on je tu i uzima sve više maha. Uspjeće pa htio tko ili ne htio. Isto kao u Dalmaciji, isto kao u Bosni. I već je u glavnom uspio.

Povijest se samo ponavlja.

ŠA DNA ŽIVOTA

I.

Lip deran. Jedinak. Mama mu nije htela više dice. Da bi mogla svu ljubav da posveti tom jednome. Nije znala ili nije htela da zna, da mater, ona prava, svu ljubav daje svakom svome djetetu i onda, kada ih ima i desetero. Nije znala da je srce materino tako široko, da u njega staje more ljubavi, jer je ona mater, drug Boga Stvoritelja, čija je ljubav beskrajna. Nije znala da je dostojanstvo materinsko najviše na svitu, jer ona nosi u svome krilu cilo buduće čovičanstvo. Ona je htela jedno, da to jedno „usrići“. Svim žarom srca materinoga. I usrićivala ga. I opekla ga je. I njega i sebe. Sitnim žarom ljubavi. Njezin Miško nije nikad imao neispunjene želje. Što je sigračke, što je šećera, što je odila, što je tilesne ugodnosti to je Miško sve imao na pritek. Još mu nisu izbile ni nausnice, on je već bio „momak“. Išao je u društvo. I to u kakovo društvo . . . Pokvareni mončekanje, matori sekeši koji su se od stoke samo time razlikovali, što su hodali na dvi noge i što su u svojoj opakosti izmišljali zločine i izvršivali ih kakove stoka nezna samo Sotona zna zasnovati i učiniti. Kad su dobili u svoje pandže Miška oni su ga odmah „uredili“. On se odmah ugrizao u čašu i u živo meso, u bludnost. I brzo je bilo s njime svršeno. On je, sin salašarski nosio fine rukavice a u grudima trulo srce i hude ruševine mladosti svoje. Bludni njegov život i pijančenje što je po volji provodio uz uzdašnu pomoć materinu, uništili ga.

Otac je rano umro, od ratnih patnja a još više od postupanja ženina i sinovljeva. Miško je progazdovao sve lipo imanje očevo, neradom, držanjem konja za utakmicu i putenom raskalašnošću.

Danas Miško čami u ludnici o općem trošku a mater, mater jedinčeva, potuca se od nemila do nedraga, gotovo i sama zrila za bolnicu živih mrtvaca.

I.

Bogat. U najlipšoj dobi. Nije bio ni u ratu. Dobio je oprost u ime privredne potrebe. Žena mu virna druga. Vridna, radena, čuvarna, dobra mater, narodila mu 12-ero dice. Sve lipše od lipšeg. Kad je obilje već počelo da se priliva, on se latio „uživanja“. Ositio je „da mu mož bit“, pa je stao da rasiplje svoje imanje. Na žene. I na pijanstvo. A dica se kupe. Svake godine po jedno. I dica donose sa sobom na ovaj svit tragove očevljevih griha. Gotovo sva. „pod manom“. Kćerku mu jednu i jednog sina za-

Narodne nošnje sa I.
Hrv. Prela u Subotici:
Iz Posavine.

hvati poremećenje uma. Ostali kržljavi, boležljivi, u školi slabi učenici, na radu neotporni. A mater, prava mučenica, umire od žalosti, kad gleda propast muža, oca i svoje lipe dice . . . I dolazi i propast imovna. Kud će sa ovim bogaljevima?

Priziranje zakona Božjega, samoobožavanje, trka za uživanjem, gubljenje osićaja svog ljudskog dostojanstva: sve to donosi brzo propadanje i imovno i moralno i kod najboljih, i donosi strašnu odgovornost za propast nevinih i za njihove nezaslužene muke.

Marin Radičev:

Gorak med

iz „Uspomena iz djetinstva“

Sjećam se dobro da nam je u školi naš dragi profesor otac Mato uvijek pričao o životu na selu. On je sve događaje znao tako lijepo pripovijedati, da nam se činilo tako kao da se sve to pred nama događa. Nije nikada prošao njegov sat, a da nam

Bunjevačko kolo na salašu.

Foto „Sub. Danica“

nije ispričao po koji događaj iz života seljaka, koje je on tako žarko volio. Jednom nam je pripovijedao kako su seljaci na Novu godinu upitali svoga ujaka, župnika: kakova će biti Nova godina? Župnik im smiješeći se odgovori:

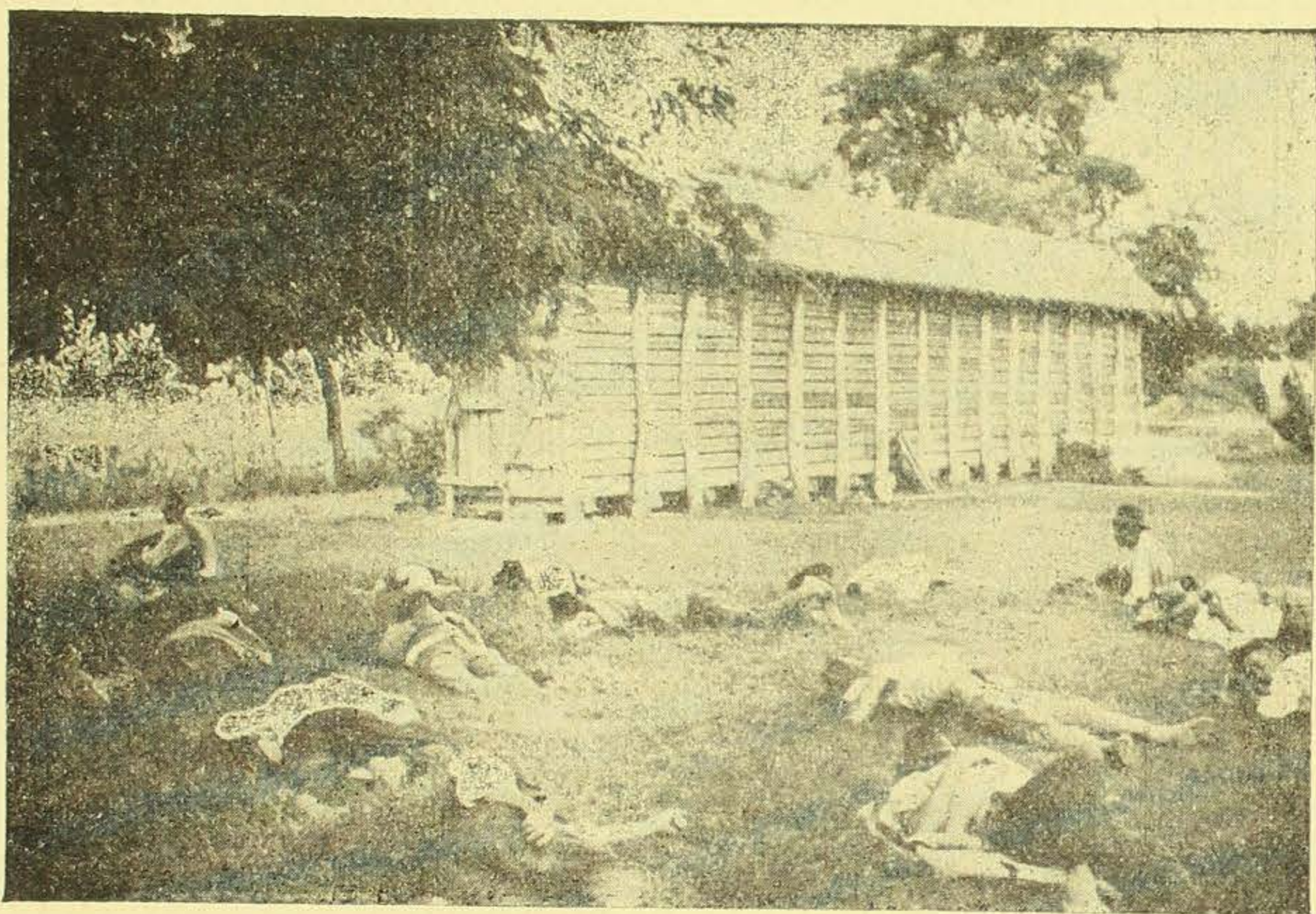
„Što bude snijega okopnit će. Što bude meda bit će sladak. A jedna krava davat će više mlijeka, nego devedeset i devet volova!“

Ovo je „proročanstvo“ zaista bilo istinito!

Slušajući ovu priču, sjetio sam se jednoga svoga doživljaja, a radilo se o medu, samo što je taj med meni bio vrlo gorak.

Kao dječak čuvao sam ovce. Bila mi je to najveća radost,

Bilo nas je više drugova, i svaki je čuvao svoje stado. Vrijeme je bilo lijepo, poslije žetve i vršidbe. Tjerali smo stada na gumna i strnjak po kojemu je izraslo mlado žito, koje se za kosidbe okrunilo, i razne druge trave, koje ovce rado pasu. Dotjerali bismo stada na jedno gumno, tada bi jedan čuvao, a ostali bi se igrali ili tražili gdje bi što dobro našli za jelo. U blizini je bilo vriježe. Bile su lijepe lubenice. Nikako nismo mogli do njih, jer je čuvar bio preko cijelog dana i noći u kolibi, a imao je i ljutog psa. Razmišljali smo kuda ćemo i što ćemo. Željni smo avantura. Nedaleko je bio šljivik u njemu pčele nekog Švabe iz obližnjeg sela. Med je sladak. Odlučili smo, da idemo krasti med. Trebalo je pričekati dok ode Švabo. Čim je Švabo otišao, mi u pčelinjak. Košnice nismo smjeli dirati, jer smo se bojali, da nas ne izujedaju pčele. U kućici su bile nekake kante i lonci i mi kroz prozor uđemo unutra. Sve

Podne na salašu.

Foto I. Prčić

je bilo prazno, a mi smo htjeli meda. Na gredi je bilo nekakih posuda. Možda tamo ima meda? Popnem se gore. Tek što sam počeo pregledavati, poviče jedan iz vana: „Bježmo ide Švabo! Već je blizu“.

Ja više nisam imao vremena, da gledam kako bih lakše sišao nego skočim. Da, ali na svoju nesreću. Bio sam, kao i svi drugi, u širokim bijelim gaćama iz jakog domaćeg tkanja. Mama mi je sama otkala i sasila. Na kraju je par puta zavrнула i porubila. Tako da je rub bio prilično debeo i vrlo jak.

Skačući zapeo sam za jedan debeli željezni klin, koji mi je rasporio gaće od niza, do dole sve do ruba. Na rubu se zaustavilo,

jer je toliko bio jak, da ga ni moja težina nije razdrla. Sada da je bar svitnjak (ugaćnjak) bio slabiji i da je pukao i ja bih bio spašen. Ali je i on bio ispleten od jakog domaćeg konca, i to iz više struka. Tako sam ja ostao visiti na klinu. Zvao sam drugove u pomoć, ali oni su se razbježali. Sad sam bio siguran, da će me Švabo premlatiti, jer on ne žali nikoga. Pomoći si nisam mogao. Ponovo sam dozivao u pomoć, ali uzalud. Sjetio sam se u mucu i majke, koja mi je sašila tako jake gaće. Najednom začujem iza kućice smijeh. Mislio sam, da se Švabo smije kako će me opametiti, da više ničije ne diram. Drhtao sam. Bojao sam se batina. No taj smijeh je postao sve jači i osjetio sam, da je od više lica. Drugovi dođu na prozor, cere se i pucaju od smijehe, gledajući me gdje visim, jer su vidjeli da su me grozno nasamarili. Rekoše mi:

„A, junače, hoćeš meda! Jeli je sladak? Tako ti treba! Hoćeš tuđe dirati! Lopužo jedna!“

Sad sam se ja dosjetio, da su nas prevavili. Jer da ide Švabo već bi sto puta došao i ja bih već bio okusio trvdoću njegova štapa. Vidjeli su, da meni nije do smijehu uđu i oprostite me „vješala“. Hvala Bogu kad sam se oprostio straha. Ne bih mi bilo ni žao, da sam se najeo meda, ali ga ni vidio nisam. Pošli smo ovcima. Ja sam mjesto dvije imao tri nogavice, jer mi je desna bila po pola razdrta. Smijali su mi se i pravili viceve od mojih gaća.

Sve je još kako tako, ali sad treba ići kući. Mama će odmah sve opaziti. Otišao sam. Kako sam prošao, možete i sami zamisliti. Ali to nije bilo radi gaća, nego radi krađe. To ne želim nikome pa ni sebi više nikada. Sve, sve, ali da sam bar malo liznuo meda.

SAN SIROMAHÂ

Legla je noć . . . i sada srca šute
Uvijena velom željenoga sna,
Oči što na danu od stra se mute,
Dotiču se želja i snova do dna.

Ostavivši brigu ovoga života
Skratili su ruke ko za vječni san,
Grudi im se njišu, miruju im uda,
Kosa im je glatka, meka kao lan.

Ove noći oni u sanjama vide
Preorana polja, obradene njive,
Po dvorištu trči obilato blago,
U vrtu se plave već dozrele šljive.

Vide život pravde i bogate dvore
Koji im se nikad ostvariti neće,
Goste se i piju, raduju se sreći,
Koja vrlo rijetko k njima dolijeće.

I u snu se smiješe kao dobra djeca,
Dok im ležaj teškim zadasima vonja,
Ispucanom rukom miluju uzglavlje
Misleć da sad draže kupljenoga konja.

Al' kad jutro sjedne na teške im vjede
I dodirne lice izmučenih ljudi,
Dizat će se naglo i trljati oči,
Jer će stvarnost gruba da ih iz sna budi!

Dr. L. VLAŠIĆ:

Higijena probave i zubi

Da probava ispane dobra a stolica bude uredna treba imati zdrave zube, jer su oni preduvjet za dobru probavu a time i za naše zdravlje. Zdrav može biti samo onaj, koji ima zdrave zube. Manjkavim, pokvarenim ili bolesnim zubima ne možemo hranu dovoljno da sažvačemo nego se zalogaji napola ili nikako nesažvakani, onako cijeli progutaju te ih želudac ne može dobro da svari. Na mjestu su ove izreke „usta bez zuba, što i mlin bez kamena“ te „mnogi je sam sebi iskopao grob ne rukama, već svojim zubima“. A prof. Evald veli „da liječenje želuca počinje od zuba“.

Svaki zalogaj dobro sažvači, jer je onda već upola probavljen, budući će se onda hrana lakše i brže svariti. Tvrd zalogaj potrebno je 10—15 puta žvakati. Da pljuvaka svuda u zalogaj dopre, neka zalogaj ne bude velik a još manje prevelik. Drži usta i zube čisto i u redu. Ispiraj usta i zube poslije svakog jela, jer ćeš na taj način odstraniti zaostatke hrane iz usta a osobito između zuba.

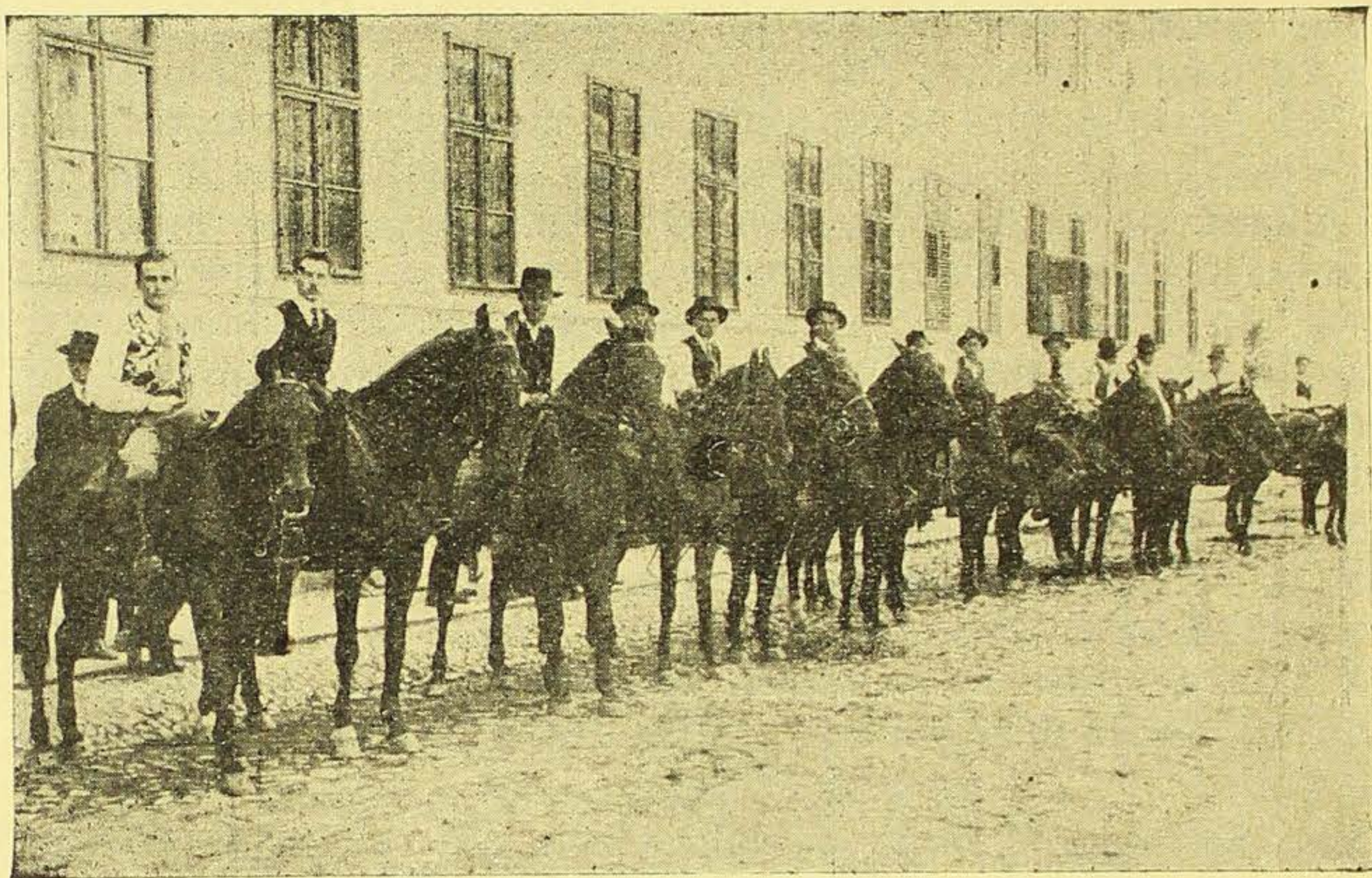
Već normalno imamo u ustima svu silu raznih sitnoživa, bilo bakterija ili gljivica, koje rastvaraju zaostalu hranu u ustima i na taj se način hrane. Kud i kamo ima ih i više pri ostatcima hrane jer se onda silno množe. Tako nastaje u ustima truljenje hrane čiji su proizvodi razne organske kiseline, koje nagrize zubni gleđ. Kako ovaj i ako jako tvrd i otporan ali i dosta tanak jer kao tanki sloj pokriva zubnu krunu izvana, ipak popušta uslijed dugotrajnog djelovanja organskih kiselina to se kvarenje i trulež zuba lako prenese na manje otporniju zubnu kost, koja leži odmah ispod gleđi. To ide tim brže, jer je i sama zubna kost ili dentin pored velike sadržine vapna ipak organska materija, s kojom se onda sitnoživi hrane. Tako se raspada zub sve dalje i dalje, dok ne dospije do zubne šupljine ili pulpe sa zubnim živcem, kada nastaju nesnosni bolovi i nemogućnost žvakanja.

Truljenje i raspadanje ili t. zv. karijes zuba izaziva osim zubobolje rđav zadah u ustima, zapaljenje zubne pokosnice a često i gnojenje desni i vilica kao i otok obraza. Stoga već izmalena navikni se držati čisto usta i zube. Barem svaku večer prije spavanja operi zube četkicom i vodom i to tako, da mičeš četkicu od kori-

jena prema kruni i vrhu zuba. Zube peri i iznutra i izvana i po plohi kruna. Četkicu čuvaj čisto, najbolje u kakvoj pokrtoj kutiji.

Četkica da nije pretvrda, jer ćeš s njome izranjaviti desni a opet niti premekana, jer onda ne odstranjuje sve zaostatke hrane. Ne lomi tvrde predmete zubima, jer tako popuca gleđ. Izbjegavaj uzimanje previše vrelih jela i pića odmah nakon hladnih i obratno, jer i time lako puca gleđ zuba.

Tko nema četke, neka čisti zube opranim kažiprstom desne ruke i pepelom od tvrdog drveta. Za pranje zuba četkicom izumljeno je mnogih prašaka, pasta, tekućina i kremova pa se preporuča i njih upotrijebiti. Kako ovi preparati imaju i baktericidno

Sa „Dožejance“ Bunjevaca-Hrvata u Somboru 1937. — Konjanici.

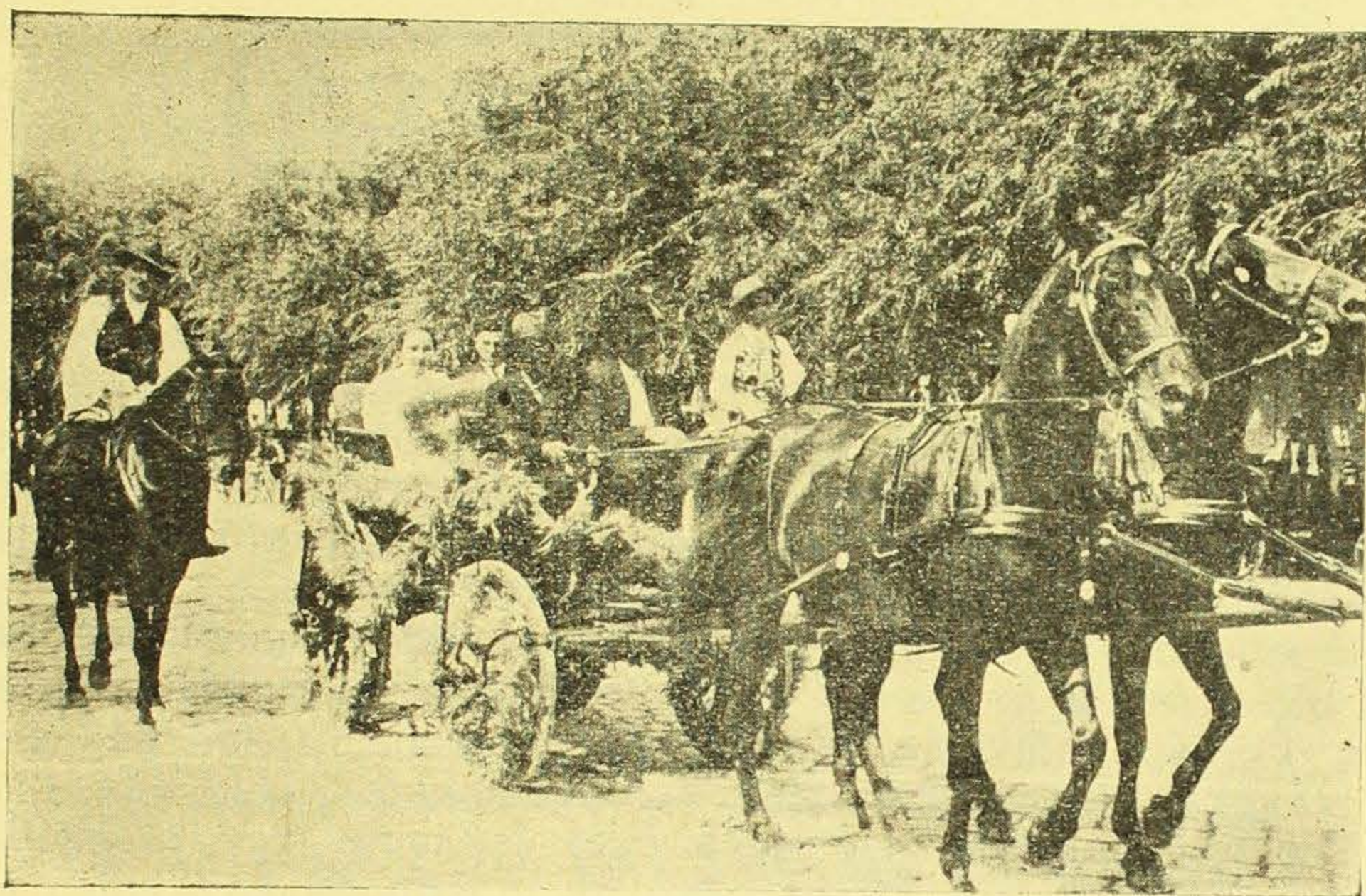
djelovanje t. j. ubijaju ili bar sprječavaju množenje klica, ili bakterija, to neki odontolozi (zubni liječnici) preporučuju od vremena na vrijeme preći na upotrebu drugog preparata, jer se bakterije dugom upotrebom jednog te istog sredstva naviknu na njega i on im postaje neškodljiv a bakterije resistantne. Naravno je pri tome prelazu, da bi to drugo zubno sredstvo trebalo biti onda sasvim drugog kemičkog sastava, jer bi inače u pogledu bakterija opet bilo bezvrijedno. Mnogi preporučuju za čišćenje zuba četkicom kredu, što je zbilja jeftino, i sigurno neškodljivo.

Stalne zube daj pregledati makar 1-put godišnje kod zubara. Čim opaziš ma najmanji kvar na zubu, potraži zubara, da zub očisti i ispuni. Nemoj čekati, da se zub toliko pokvari te se mora izvaditi, jer upamti da time gubiš stalan zub, koji nikad više neće izrasti. Ako su ti zubi sedrasti i žuti od zubnog kamena, daj to pri-

godice kod zubara skinuti i zube pročistiti. Kod djece pokvarene mliječnjake valja odmah dati povaditi.

Ne čačkaj zube jako šiljatim i tvrdim predmetom kao iglom, i bricom, jer ćeš time lako pokvariti desni te se one raskrvare i uslijed unijetih klica razgnoje. Ne čačkaj niti slamkom od slame a još gore od metle, jer su uvijek puni nečisti a mogu biti i zaraženi zaraznim klicama. Osim toga lako se prelome između tijesni zuba i ne daju se onda lako odstraniti.

Dozvoljava se upotreba higijenske, drvene čačkalice, kojom oprezno baratati i nakon upotrebe odmah baciti. Čačkalice držati u zatvorenoj kutijici a ne otvoreno u solnjaku, da ne pa-

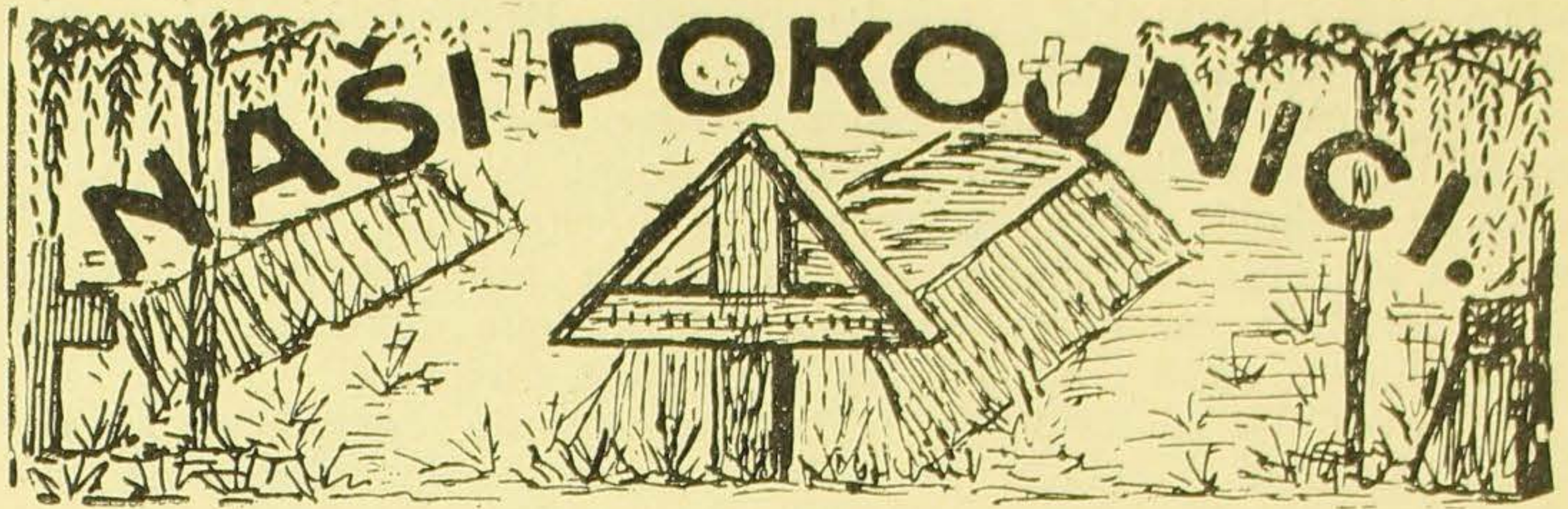

Sa „Dožejance“ Bunjevaca-Hrvata u Somboru 1937.
Bandaš i bandašica.

da po njima prašina. Kod nas imaju mnogi kvarne zube a tome je kriv osim nedovoljne njege usta i zuba često i način ishrane.

Čvrsta hrana čisti i jača zube, dočim više kašasta hrana stvara raspadom u ustima organske kiseline, koje nagrízaju zubni gleđ. Čistoćom usta i zuba sprječavamo kužnim klicama iz rana da prodru u naše tijelo. A vrlo, vrlo mnogo zaraznih bolesti prodru baš i jedino preko usta bilo hranom, zrakom, zaraženim predmetima ili rukom.

Po sebi se razumije, da prije svakog jela pogotovo prljave ruke treba dobro vodom i sapunom oprati a kod radnika i lice. Stolnjak, tanjuri, zdjele i sav pribor za jelo moraju biti potpuno čisti. Hrana da bude ukusno spremljena i lijepo garnirana, jer to izaziva veći prohtjev za jelom.

✠ IVAN PETREŠ

„Subotičke Novine“ su donele u svom broju od 18. lipnja 1937. godine ovu vijest:

„Malo selo al je neveselo. To je selo u Madžarskoj, Čavolj. Nije samo, da je neveselo, nego se je u crno zavilo. Ono kaje svoga starešinu. I pastira svoga duhovnoga, svog župnika *Ivana Petreša*. Dvadeset i pet vodio je ljeta Kristu Bogu, povjerene duše. A sada ih moro ostaviti i on ode Bogu na istinu.

U srijedu u 8 sati stigao je brzojav iz Baje: „Ivan Petreš umro u pol osam sati u bajskoj bolnici“. Koji je bio uzrok smrti još ne znamo. Po svoj prilici da je neuspjela operacija. Nismo naime čuli da bi čavoljski župnik Ivan Petreš, bio bolovao.

Cijela se Subotica živo sjeća, iako je tome već 26 godina, zdravoga, veseloga, umiljatoga, revnoga vrijednoga svećenika i vrsnoga pridikatora, čovjeka, koji nikada nitkomu nije odbio ni molbe ni želje, nego ju ispunio, ako je samo mogao. 1908. godine došao je iz Vorgoša, gdje je bio upravitelj župe, iza smrti župnika, u Suboticu kod sv. Terezije za kapelana. Ondje je bio 3 godine a ovdje 2 godine i zatim godinu dana iza smrti Vece Mamužića isto upravitelj župe sv. Terezije. Godine 1911. imenovan je za župnika u Gornji Sentivan a poslije 2 godine u Čavolj. Dvije općine sa mnogo Bunjevaca.

Prečasni g. Ivan Petreš je bio čovjek, kakovih je malo. Zdrav ko kremen, lip ko golub, bistar, ko oko sokolovo, veseo i hrabar, nadaren, da je u svim školama visoko nadmašavao sve drugove i bio mnogima pomagač i učitelj. I taj svoj lijepi, veseli život Ivan Petreš je posvetio Bogu svome. Rođen u Kačmaru od siromašnih no čestitih roditelja 21. listopada 1876. godine, iza osnovne škole kao bistro dijete, odnesen je u Baju u gimnaziju i tu 4 razreda nije prevalio, nego, za 3 godine preletio. A na više razrede primljen je kao svećenički pripravnik u kalačku gimnaziju. Tu se je tako odlikovao da su ga starešine poslale na bogoslovske nauke

u Budimpeštu na sveučilište. Kao vješt u sva tri jezika poslat je iza svršenih nauka g. 1900. u svoje rodno mjesto za kapelana. 1903. godine u Bački Aljmaš, gdje je po smrti župnika privremeno i upravljao tom župom. G. 1904. kapelan je u čisto slovačkom selu, Miški. G. 1905. upravitelj župe u Vorgošu. Gdje je god bio upravo je začarao i narod i gospodu, svojom ljubežljivošću, svojom pravednošću i lijepim ponašanjem. Sve je ljude volio i sve vjernike jednako podvorio ali ga je ljubav srca njegovoga uvijek vukla svome sirotom, zanemarenom Bunjevačkom narodu. On ga je kao svećenik poučavao, vodio Božjemu zakonu a to je najveće dobro, što učen sin može narodu svom učiniti. On je pjevao pjesme, on je pripovijedao u Danici, u novinama, on je pisao pozorišne igre. Sve zato, da narod svoj dovede u naprijed, da Bunjevci ne budu tako zaostali iza drugih nacija. Bunjevcima u Bajskom Trokutu, bio je za ovih 20-ak godina i otac i majka, brana i obrana. Bio je dugi niz godina i dekan u svom srezu b.-aljmaškom. sve do smrti.

Smrću Ivana Petreša ovaj je svijet postao siromašniji sa jednim čovjekom koji je ljudski život vrlo mudro shvaćao, da je to služenje Bogu; sa jednim svećenikom koji je imao široko srce za ljudske nevolje a i za smisao ljudskoga života; sa jednim Bunjevce koji je ljubio rod svoj, pomagao ga i osvjetlao lice svim Bunjevcima. — Bog mu dao pokoj vječni! A narod neka ne zaboravi svoga velikoga sina, koji se je za svoj narod i svome narodu žrtvovao.“ — Ovome dodajemo još: Ivan Petreš je umro od šećerne bolesti 14. lipnja 1937. u Baji u bolnici. Sahranjen je u Čavolju uz ogromno učešće svećenika i naroda.

✠ IVAN VIDA KOVIĆ

Idila se božićne večeri uvlači u srce ljudi, koji zaboravljajući na svoje svakidašnje brige, radosna pogleda i užarena lica žure svojim kućama, da u krugu svojih najdražih provedu blagoslovljeno badnje veče . . . U niskim se kućam pali svijetlo, ori se pjesma i bezazleni pogledi sitne djece počivaju na smirenom licu Malenoga Isusa.

Nekima je gle i ovaj dan crn . . . Crna se povorka polagano vuče dugim putem i zaplašeni se prolaznici u čudu gledaju i pitaju: je li moguće . . . da li je to stvarnost, da se na čelu tužne povorke nosi križ s natpisom: Ivan Vidaković.

Rijetki su ljudi tako čvrsta karaktera i tako jasnih i nepopustljivih principa kao što je bio pok. Ivan Vidaković. Već ga od prve mladosti nalazimo u svim našim nacionalnim pokretima i kao oduševljenog člana pop Pajinog „Kola Mladeži“, koje je imalo čvrste veze sa glavnim hrvatskim centrom Zagrebom. Pokojnik je veoma volio pjesmu i rado je svirao na tambure, i sa učiteljem Šimom

Jaramazovićem osnuje tamburaško društvo za bunjevačku omladinu. S pjesmom i priredbama širio je on sa svojim drugovima pučku prosvjetu, dizao je hrvatsku svijest, radio za svoju zapuštenu braću. Kakav je bio u mladosti takav je ostao kroz cijeli život: čvrst, stalan, dosljedan, vjeran svom hrvatskom bunjevačkom narodu, odan vjeri svojih otaca. I njegov rad, koji je bio tih, ostat će u najljepšoj uspomeni svima nama dajući mladima lijep primjer. Zato i jest za njim velika žalost sviju onih, koji su ga poznavali i poštivali, jer su u njemu vidjeli potpunog čovjeka i iskrenog borca za pravdu, mir i slogu.

Ivan Vidaković se rodio 11. XI. 1882. u Subotici. Otac, nacionalni radnik Hrvata-Bunjevaca, čiča Barna ga dade školovati prvo u rodnom mjestu, zatim u Sarvašu, a pravni fakultet je studirao na peštanskom sveučilištu. Činovničku je karijeru započeo u Sudaravićevoj banci, nastavio kao poreski oficijal na sub. Gradskoj kući. God 1918. je postao vladin komesar za drž. porez, 1923. je imenovan za šefa poreskog ureda, a 1927. je postao pretsjednik Siročadskog stola. Tu je čast obnašao do smrti.

Bio je član sviju naših nacionalnih i prosvjetnih društava. Osobito je rado zalazio u „Pučku Kasinu“ i bio jedan od njezinih najrevnijih članova. Bio je član odbora Saveza Rimokatoličkih Crkvenih općina u Subotici i član Hrvatskog Pjevačkog Društva „Neven“. K tomu je budnim okom pratio rad našeg nacionalnog športa i kao takav bio dugogodišnji član kluba „Bačke“. Uživao je u prirodi i rado je polazio izvan grada na šetnju. Dao dobru Bog mjesto vječnoga mira našem pokojniku, a naši čitatelji ga sačuvali u najljepšoj uspomeni!

I. N.

PORUKE UREDNIŠTVA

Sve suradnike naše „Danice“ molimo: da nam u buduće svoju suradnju pošalju, najkasnije do konca svibnja, jer ćemo je samo onda moći uvrstiti. „Danica“ će odsele, radi boljeg razošiljanja Matičinih knjiga, izlaziti ranije.

G. L. Vaš drugi članak doći će na godinu. Bar će biti na vrijeme tu. Nadamo se još kojem. Bog živi!

Dr. L. Vlašić Sombor. „Higijena probave“ je predugačko za naš kalendar. Rukopis Vam stoji na raspolaganje. Hvala na surad-

nji. Preporučujemo se i za buduće. Bog živi!

B. Ivić. Imali smo još jedan članak, skoro iste teme, od našeg stalnog suradnika, pa smo tako Vaš „Avet“ morali ostaviti za godinu. Bog živi!

Š. d. c. A šta je to Vaše pero tako zarđalo, isto kao i Vašeg komšije K., te ste obadvojica zaboravili za „Danicu“? Sjetite je se barem ubuduće. Bog živi!

Strašljivcu. Izdržati do zadnjeg daha. Na mucu se poznaju junaci. Doće sunce i na naša vrata!

IV. RAZGOVORU

Što ga priredio Humano-prosvjetni odbor katoličkih crkvenih općina u Subotici 10. siječnja god 1937.

Prisutni su bili:

Blaško Rajić gener. vikar, Ing. Ivan Ivandekić predsjednik Općine, Dr. Matija Evetović senator, Pere Evetović papinski komornik, Antun Skenderović papinski komornik, Dr. Babijan Malagurski posjednik, O. Klement Veren franjevački gvardijan, Dr. Bela Ostrogonac liječnik, Dr. Pajo Ivandekić ravn. bolnice, Antun Vojnić Tunić konsultor, Dr. Ladislav Vlašić liječnik i gospođa iz Sombora, Dr. Joso Čović liječnik, Marin Juras javni bilježnik i gospođa, Dr. Pajo Vujević odv. iz Sombora, Dr. Grga Vuković odvjetnik iz Sombora, Ivan Vidaković pretsj. sir. stol. i gospođa, Dr. Mihovil Katanec odvjetnik i gospođa, Franjo Piuković župnik iz B. Monoštora, Ive Prčić posjednik, Matej Jankač odvjetnik i gospođa, Dr. Ivo Andrijević liječnik, Bolto Agatić župnik iz Lemeša, Marko Horvacki profesor, Ivan Malagurski profesor i gospođa, Gavro Čović zamj. gl. računovođe, Ing. Mate Stipić trgovac, Miško Skenderović profesor i gospođa, Dr. Vjekoslav Matanić profesor i gospođa, Dr. Marko Kuntić i gospođa, Pajo Bešlić šef. bisk. rač. ureda, Dr. Đeno Pančić liječnik, Josip Desečar šk. upr., Aleksandar Mikić šk. nadzornik, Dr. Grga Tumbas liječnik, Andrija Moullion bisk. tajnik, Ing. Bolto Dulić i gospođa, Pere Horvacki šk. upr. i gospođa, Ing. Andrija Stipić, Ivan Tolj i gospođa, Ing. Stjepan Đurić i gospođa, Vinko Evetović šk. upr. u m., Geza Sekelj šef por. i gospođa, Grga Čović veterinar, Dragutin Mrljak dir. I. Hrv. Št. i gospođa, Mate Tolj odvjetnik i gospođa, Gustav Taubert odvjetnik, Lazar Prčić adv. pripravnik, Lazar Vuković sudski bilježnik, Mičo Skenderović adv. pr. i gospođa, Josip Stantić adv. pripravnik, Andrija Šokčić adv. pr. i gospođa, Andrija Šarčević adv. pripravnik, Matija Poljaković adv. pripravnik, Dr. Ante Prčić liječnik, Lajčo Dulić student, Ivan Kujundžić vjeroučitelj, Veco Romić šk. upr. Marin Šemudvarac kapelan, Ivan Beneš vikar, Lazar Križanović kapelan iz Sente, Marko Kopunović kapelan iz Čantavira, Dr. Grga Tumbas liječnik, Đuro Vukov adv. pripravnik, Franjo Vujković kapelan iz Novog Sada, Ivan Lebović vikar iz Šebešića, Ivan Vukmanov učitelj, Lazar Horvacki student, Lajčo Vujković L. student, Nikola Dulić kustos Matice, Mate Brčić Kostić student, Alojzije Milodanović student, Dr. Emil Palić odvjetnik iz Beograda, Marko Horvacki student, Franjo Kujundžić posjednik, Andrija Kujundžić zapovj. vatr. čete i gospođa, Ljudevit Molnar student, Veco Čović učitelj, Pajo Rudinski čin. želj. dir. Mihajlo Dulić student, Marko Skenderović student, Lajčo Kusulja student, Ivan Lendvai polic. komasar u m. Milivoj Jankač student, Šime Francišković student, Marko Bačlija student, Ivan Kujundžić učitelj u m. Marko Peić T. gr. čin. u m. Antun Piuković sir. otac u m., Gušto Ostrogonac gr. čin. Ivan Skenderović bank. čin., Petar Pekić književnik i novinar, Andrija Čakić čin., Pere Vidaković gr. čin., Remija Miljački gr. računovođa i gospođa, Mihajlo Temunović šef vojn. odjel., Andrija Balazević zamj. upr. I. Hrv. Šted., Ivica Sudarević gr. bilj., Koloman Jaramazović gr. gl. blagajnik, Josip Mukić gr. čin., Miroslav Mažgon bank. čin., Nikola Matković posjed., Martin Horvacki gr. gl. arh., Josip Vuković Đido nar. posl., Ivan Križanović čin., Remija Marcikić st. gr. čin., Antun Crnković gr. bilj., Šime Francišković por. of. i gospođa, Ignacije Pešut bank. čin. u m., Martin Čudina zamj. upr. I. Hrv.

Šted., Antun Radak gr. čin., Vladislav Marković pr. čin., Stjepan Ivić staratelj uboš. doma, Aleksandar Oros z. fin. sen., Joso Horvacki Krkljuš gr. čin., Matija Bujger čin., Julije Buljovčić gr. čin., Nikola Bibić gr. čin., Bela Bačlija gr. čin., Geza Perčić čin., Grgo Skenderović posjednik, Josip Stilinović gr. čin., Pere Tumbas gr. čin., Julije Tumbas gr. čin., Marko Vukov gr. čin., Nikola Ilanković gr. čin., Geza Dulić čin., Antun Bačić čin. Dir. drž. želj. Tome Malagurski čin., Antun Dulić bank. čin., Fridolin Varga čin., Petar Gencil gr. čin., Blaža Perčić gr. čin., Joko Katančić gr. čin. u m., Bela Radnić bank. čin., Bela Gabrić drogerista, Nandor Jaborek čin., Maća Mamužić čin., Grgo Šefčić čin., Ivan Perčić posj., Bodo Poljaković posjednik, Ivan Crnković posjednik, Lujo Kujundžić čin., Antun Vuković pretsj. Udr. vinogradara, Grgo Kujundžić posjednik, Stepan Pavlina šk. upr., Lajčo Vidaković trgovac, Albe Rajčić posjednik, Števo Jaramazović trgovac, Bela Ostrogonac posjednik, Felo Vidaković trgovac, Albe Kujundžić posjednik, Jašo Mačković posjednik i gospođa, Maćika Perčić posjednik, Alojzije Skenderović, Vinko Gabrić gr. čin., Bela Dulić štampar, Mete Dulić trgovac, Doko Evetović penzioner, Gavro Vujković gr. čin., Stjepan Vujković, Stjepan Buljovčić, Blaško Tikvicki građ. poduzetnik, Stjepan Ilanković gr. dnevničar, Veco Šarčević ml. posjednik, Tome Cvijin posjednik, Matija Šarčević trg. pomoćnik, Mićo Šarčević posjednik, Alojzije Šimić, Drago Tonković, Veco Vidaković trgovac, Lazo Pećerić trgovac, Kalman Prčić pretsj. Obrt. Udr., Bela Vojnić Z. gr. por. of. i gospođa, Ivan Vojnić H., Dr. Ivo Crnković liječnik, Marko Ostrogonac, Joso Kusulja, Stjepan Ognjanov kapelan iz Tavankuta, Maćo Lučić posjednik, Julije Malagurski trafikant, Antun Milodanović i gospođa Veco Belunović, Vojislav Cindrić, Veco Dulić posjednik, Nikola Čović posjednik, Bodo Gabrić posjednik, Sive Rajčić posjednik, Pere Bajić tajnik Obrtnog Udr., Petar Vojnić Z. vinogradar, Solo Vojnić posjednik, Marko Ivandekić posjednik, Marko Tumbas posjednik, Lazo Rajčić posjednik, Antun Orčić posjednik, Franjo Andrašić krojač, Jašo Kokić stenograf, Kalman Gubić, Bela Ilovac, Pere Cifra, Antun Matković, Stjepan Orčić, Stjepan Vidaković, Lazar Tikvicki, Marko Vukov, Blaža Šokčić, Pajo Gabrić, Beno Cvijan gr. čin., Tošo Išpanović, Joso Jaramazović posjednik, Grga Kujundžić posjednik, Antun Tumbas posjednik, Miško Kujundžić posjednik, Franjo Spajić stud., Tome Kujundžić trgovac, Stjepan Lipušinović, Antun Milanković, Bela Orčić čin. Dir. drž. želj., Franjo Perčić student šumarije, Grgo Prčić, Đeno Rajčić gr. čin., Šandor Hegeduš učitelj, Šime Stipić čin., Lajčo Stipić posj., Albe Tumbas, Luka Vaci, Andrija Vaci, Loko Milković, Ivan Sarić, Pere Govorković posjednik, Martin Merković iz Šebešića, Grgo Merković iz Šebešića, Pere Lebović iz Šebešića, Antun Matković, Vlatko Slivačić, Jelena Mukić profesora, Jelica Šarčević profesorica, Zorka Baraković, Anka Skenderović, Janja Skenderović, Verica Jankač Jelena Sedlak, Klara Peić, Giza Vidaković, Marija Stipić, Terezija Jaramazović, ud. Đulka Dulić, Ružica Dulić, Julka Dulić, Jelena Vujić, Maca Paar, Justina Cvijanov, Paulina Stantić, Petronela Stantić, Milka Piuković, Terezija Piuković, Giza Vujkov, Jelena Čović uč., Klara Prčić, Matija Skenderović, Vita Križanović uč., Krista Križanović uč., Otilija Ančić, Kata Rajčić, Tilka Vojnić, Tonka Kujundžić, Anka Pavluković, Roza Dulić i drugi.

1. Gosp. *Matej Jankač* odvj. otpjevao je: *Molitva Bunjevaca* od dr. M. Evetovića, uglazbio o. Pacifik Grđan.

2. Presvijetli gosp. *Blaško Rajić* predsjednik Humano-prosvjetnog odbora izrekao je ovaj *Pozdravni govor*.

Poštovani Članovi! Dragi Gosti!

Matica Subotička uzvala Vas je danas na ovaj IV. Razgovor. Vaše zauzimanje za Razgovor i numerando i ponderando odaje da Vam Razgovor ovaj nije mrzak. A to i jeste cilj. Maticin. Hoće da Razgovor bude „razgovor ugodni“. Da ovo par časova provedemo i ugodno i korisno. Pravo ugodno može da bude samo ono, što je i korisno. A što je korisno, i kad momentano nebi bilo baš voljno, jest ugodno radi korisnosti. Ako ću da sudim po prijašnjima, neće valjda ni ovaj biti nekoristan. Osvrnimo se samo, na

onaj zadnji, na 3 Razgovor, kako je obilnim rodом urodio! Iz toga se Razgovora rodila proslava 250-godišnjice, iz njega je niklo književno poduzeće Subotičke Matice. Iz njega je krenula Hrvatska Kulturna Zajednica! Sve tri su ove zamisli već i ostvarene. I nijedna nije na sramotu ni Matici ni Razgovoru.

Sa proslavom 250 godišnjice uspjeli smo, da smo sjedinili narod u tako složne redove, kako još nigda nije bio složan i složen. Na glas veličanstvene ove proslave odazvali su se ne samo svi vodeći krugovi hrvatski, nego je odjeknuła ova proslava u srcima ono 80.000 Hrvata na hrvatskom Primorju, i u Lici, koji nose još svoje uže plemensko ime Bunjevci. Oni se ponosno udaraju u prsa i govore: I ja sam Bunjevac!

Osnivanje književnog društva jest početak organizovanja naših pisaca plemenskih pa i organizovanje čitalačke publike. Hrvatska Kulturna Zajednica, koja je za sada na početničkom stupnju svojega razvitka, najviše nam obećaje. Već to, što se ovako polagano razvija, znak je, da je zamašna ustanova, da joj odgovara dug i djelotvoran život.

Ovi rezultati lanjskog našeg Razgovora odaju da Razgovori nisu prazna čavrljanja. Što više nekima su možda i preozbiljni. Ili valjda neozbiljni. Možda nekoji misle: tu je toliko nagovoreno, da ni polovica neće se ostvariti.

Moje je mišljenje, da su ovi malodušni, ili da su — plašljivci. Sve ovo, što je do sada učinjeno, prijeka je i životna potreba našeg naroda. Više: u pitanje je stavljena egzistencija njegova. Mi se možemo baciti u rijeku života, da nas ona poput lješine valja. Mi moramo kao i drugi koji hoće živiti, da se otimljemo uz vodu, bliže izvoru, bliže životu, bliže istini. Voda-rijeka života nosi sve, što se poda što je poput lješine, u more-smrti zaboravi.

Držim, da zadatak naš u ovoj, novoj godini ima da bude: nastavljenje sistematizovanog rada na organizovanju naroda našeg naročito u Subotici i u krajevima koji tendiraju i gravitiraju Subotici, kao svome prirodnome središtu.

Za izvršenje ovoga zadatka molim saradnju svih članova, svakoga po svojoj mogućnosti.

Pozdravljam ponovo, sve članove i goste i ovime otvaram današnji Razgovor.

3. Vlač. gosp. *Nikola Dulić* kustos Matice pročitao je slijedeći brzojav:

Po dužnosti odsutan, iz bijelog Zagreba, pozdravljam gospodu i braću svoju, koja su se skupila na IV. Razgovoru Matice Subotičke. Mir i ljubav ostala s nama. — Biskup *Lajčo Budanović*.

4. Zatim je muški zbor *H. P. D. „Neven“* izveo *Pozdrav domovini* od *Vilka Novaka*.

5. Gosp. *Miroslav Stemmer* iznosi referat: *Hrvatska kulturna javnost o našim mlađim književnicima*.

6. Gosp. *Ljudevit Vujković* recituje pjesmu *Obasjane brazde* od mladog bunjevačkog pjesnika *Aleksandra Kokića*.

7. Zatim je presvj gosp. *Blaško Rajić* održao vrlo uspješno predavanje: *Podunavski Bunjevci i Šokci izvan granica naše države*, koje predavanje donosimo u cijelosti na 37. st. naše „Danice“.

8. Gosp. Dr. *Emil Palić* održao je kratko tumačenje: *O današnjim gospodarskim prilikama u svijetu*.

9. Na koncu je muški zbor *H. P. D. „Neven“* otpjevao: *Živo biju srca naša . . .* od *Josipa Canića*. Zborom je ravnao dr. *Mihovil Katanec*.

*

Predsjednik presvj. gosp. *Blaško Rajić* završuje četvrti Ragovor, zahvaljuje se svim prisutnima, i poziva sve da i u buduće ostanu vjerni našim Razgovorima i da nas što u većem broju posjete.

Kronika.

Sva su naša društva i ove godine održala svoja uobičajena „Prela“, Najveće je bilo prvo „Prelo“ „Hrvatske Kulturne Zajednice“. Zastupana su bila skoro sva naša sela i varoši. Šteta je samo što u Subotici nema odgovarajuće dvorane, u koju bi mogao stati toliki narod. Složimo se i sagradimo sebi jedan reprezentativni zajednički dom, pa nek se znade da Bunjevac živi!

Devet mladih svećenika Bunjevaca-Šokaca prikazalo je ove godine svoju Mladu Misu Svevišnjemu. Devet novih apostola molilo je svog Učitelja za svoj potlačeni Rod. Devet mladih žetovaca zakosilo je na njivi Gospodnjoj. Bog im uslišao molitvu i blagoslovio rad.

Hrvatska Kulturna Zajednica otpočela je sa radom i po sekcijama. Osnovana je književno-umjetnička sekcija. Za pročelnika je izabran naš urednik g. *Ive Prčić*. Sada se još osniva sekcija za narodnu zaštitu i privredna sekcija.

Nova crkva u Subotici na Kelebiji sagrađena je i posvećena 3. listopada 1937. Posvetu je obavio sam preuzv. gosp. *Lajčo Budanović* biskup. Ovo je između sedam novosagrađenih crkava u Subotici najljepša.

Prvi Bunjevac u Zavodu sv. Jeronima u Rimu. Velč. gosp. *Albe Vidaković* mladomisnik, otišao je u Rim, da tamo nastavi svoje nauke. Primljen je u Zavod sv. Jeronima te je tako on prvi Bunjevac pitomac zavoda sv. Jeronima.

U Španjolskoj još uvijek bjesni takozvani građanski rat, dok je zapravo to rat za i protiv Boga. General Franco se bori za Španjolsku i njezinu pradjedovsku vjeru, osnovanu od Isusa Krista Sina Božjega i Njegovih apostola. A madridska se vlada zapravo bori protiv Španjolske, a za marksizam i komunizam osnovan od Židova Karla Marx a a financiran od njegovih žido-komunističkih nasljednika u Rusiji. Bog se smilovao jadnim Španjolcima.

Uglazbljene bunjevačke i šokačke narodne pisme.

1. Bunjevačke iz Subotice.

Ej Ker i Sentu.

Ej, Ker i Sentu daju pod arendu,
Ja ću Sentu sama arendirat,
Kudan će se dika peradirat.
Može naći lipšu od meneka,
Al' miliju nikad ni do vika!

Skuhala je Čavka.

* Skuhala je Čavka,
Čabar valjušaka.
Pa metnila Čavka,
U kuću za vrata,
Pa pokrila sitnom slamom
Da se ne natruni.

Mi selu idemo.

Mi selu idemo, ljeljo,
Selo od nas biži.
Mi mu ne idemo, da ga porobimo,
Već mu mi idemo, da ga veselimo.
Ustaj carice, ljeljo, otvaraj sanduke
Pa darivaj kraljice,
Kralja i kraljicu, bana i banicu.

Loptala se Ana

Loptala se Ana, ljeljo, zlaćanom jabukom,
Kečili joj momci gore nad oblaci
Oj oblaci đaci, vratite mi moju
zlaćanu jabuku.

Došli su mi gosti od radosti,
Ti Ivini momci, ljeljo
Piju vino s lonci,
A sam Ive glavom, ljeljo
Pije vino s tavom.

2. Iz Lemeša.

Evo vako, to je lako.

Evo vako, to je lako,
Da je lako, to bi svako.
A ja mogu, hvala Bogu,
Beš i sad ću i sutra ću,
Derite se čizme moje,
Još kod kuće imam troje,
Al' ni jedne nisu moje,

Već komšije krivošije,
Ja sam mala kogod patka,
Al' sam mome diki slatka.
Ja sam mala kopačica,
Velika sam igračica.
Dika stoji baš ko ždral,
Hoću za njeg' da s' udam.

3. Šokačke iz Bača.

Tambur bio tamburdžija Ivo.

Tambur bio tamburožija Ivo,
Tambur mu se na daleko čuje,
To dočule Turkinje, divojke.
„Da znaš Ivo, s čeg ćeš poginuti
zlatu, joj?!“
S tamburanja i ašikovanja!“

Gosti moji, gosti.

Gosti moji, gosti, dobro ste mi došli,
Vi ste jeli, pili i veseli bili
Šukajte se, otkale ste došli.

4. Iz Berega.

Alaj volim u kolu igrati.

Alaj volim u kolu igrati,
Kad me dika za igralo lati!
Oči moje na vrh glave stojte,
Oca nemam, majke se ne bojte.
Srce moje nožem ću te bosti,
Još ti nedam život u žalosti.
Alaj volim curo oči tvoje,
Ma da nisu šarene ko moje.
Imam diku, ime mu je Ive,
Gini diko, imaš i za kime,
Ti se nisi volio ma skime.

Ide golub.

Ide golub vodi golubicu,
Golubicu, majki izminicu,
Koja će ju mlada izminiti,
Od metlice i od hladne vodice.

Niska strija,
Visok đuvegija,
Sagni glavu.
Polomit ćeš perje.

Mnoga naša društva i ustanove, obraćali su se više puta, uredništvu naše „Danice“: da li imamo koju našu narodnu pjesmu uglazbljenu. Evo sada im izlazimo ususret. Sve su ove gore navedene pjesme harmonizirane po g. Dr. Vinku Žganec iz Sombora, a izvedene na koncertima Hrvatskog pjevačkog društva „Neven“ iz Subotice. Ko želi поближе znati, neka se obrati na isto društvo.

ZA REDUŠE I STANARICE

Mrlje od rđe odstranit ćeš iz rublja, i ako su već zastarjele, posve sigurno ovako: Taj komad rublja položi na mokro sukno, nakapaj na mrlju dosta limunova soka pa preko toga komada rublja prostri vrlo mokro sukno i prijeđi po tom vrlo vrelom peglom.

Liker od kave. Metni u bocu 7 deci finog alkohola (špirita) i 1 komad prorezane vanilije. To neka stoji 8 dana, samo svaki dan protresi. Samelji 25 dkg. svježe pržene kave i skučaj u $\frac{3}{4}$ litre vrelе vode. Kad je prokuhano, metni da se ohladi. Kuhaj 1 kg. šećera u litri vode, zatim kuhani šećer ohladi, pomiješaj sa ocijeđenom kavom i alkoholom te ulij u boce i dobro zatvori.

Kad kuhaš meso za čorbu, metni ga odmah u vrelu vodu, nipošto u hladnu ili mlaku. To zato, što meso, ako ga stavimo u hladnu ili mlaku vodu, dobiva koru, pa sok iz njega ne prelazi u juhu. nego ostane u mesu.

Mrlje od tinte na rukama čiste se limunovim sokom.

Izvršno sredstvo protiv kašlja i promuklosti. Uzmi limun, metni ga u vrelu pečenjaru (lernu) i drži ga u njoj dotle, dok izvana posve ne posmeđi. Sad ga izvadi.

U čašu metni dvije kašike žutog šećera, pa na nj iscijedi sav sok iz limuna. Šećer će se istopiti u slijed vrućeg soka. Sad miješaj to, dok ne dobiješ gustu smjesu. Od toga sirupa uzmi dnevno po nekoliko puta jednu kavenu kašičicu, pa će brzo nestati kašlja ili promuklosti.

Kako ćemo se riješiti bradavica? Najbrže na ovaj način: Bradavicu treba namazati kolodijumom. Na nj ćemo staviti malo vate i to povezati krpom. Povez ćemo skinuti poslije 10—14 dana. Glavno je da do bradavice ne dođe zrak, vlaga, te da ju za to vrijeme ne povrijedimo. Prigodom skidanja poveza obično ostane bradavica na kolodijumu, koji je posve stvrdnuo.

Plijesan na koži čisti se lako vasetinom, a onda se to mjesto još dobro obriše i istare mekanom krpom, dok se koža na tome mjestu ne sjaji kao prije, dok nije bilo plijesni.

Nož, kojim si rezala luk ili ribu, izgubit će miris na luk odnosno na ribu, ako ga brzo provučeš kroz plamen svijeće ili plina.

Ako hoćeš oprati svilu, osobito bojadisanu, metni u vodu šaku soli, pa se svila ne će skupiti i ne će izgubiti boju.

Gorka pisma

Mi smo momci na velikom glasu
Nemoram baš hvaliti nam rasu,
Zato oću da istinu kažem
Jer se i ja sa ženama slažem.

Prvo, mislim, momce ured stavit
Prvo ću se sa njima zabavit,
Ako mogo njih malo zastidit
Ako tili mog savita primit.

Ne znadu se momci držat reda
Kažite mi kako to izgleda:
Da naš momak kao kako lane
Iz mijane ujtru kući bane?

O ženidbi neće ni da čuje
Ko spomene tog ruži i psuje.
Ne moramo take momce hvalit,
Što će usta na svakog razvalit.

O ženidbi nemož bit divana,
Di ti možeš natirat klipana,
Svakoji je mudriji od oca
Od olosti nemož da koraca.

Žena, dica, to je njemu starost,
Taki život za njeg nije radost.
Taki život to je momku briga,
Pitajte ga kad u večer liga?

Samo da mu u mijani sidit,
Piti, kartat i u ludost pilit.
To je život, u bircu osvanit,
To će brigu iz glave odstranit.

Roditelji nek dadu dinara.
Pa nek njevom sinu nema para,
Nek je viđen kad ode u društvo,
Ništa što njim odrekne poslušstvo.

Sve to oni drže ko za šalu,
Valjda neće uvriditi lalu.
Veli nana: nek deran uživa,
Neće biti dotleg snaji kriva.

I pomalo naše nane momak,
Opuštio trbušak i stomak,
Pa izgleda kao nenin Marko
Šteta što ga grije sunce žarko.

Došla starost na njeg cure frolju
Velu: vidi matoroga drolju,
Šta on oće valjda traži mladu?
Iđi momče di te ne poznadu.

Našeg momka momčenje već mori.
Njemu bačo ponovo govori:
Hajde sinko dokleg ćeš već bančit
Valjda nećeš navike pijančit.

Bačo sina zbog ženidbe kori.
A nana mu govori i moli:
Nađi curu sinko, pa se ženi
Razumi mi i olakšaj meni.

Nemojte mi nane moje panjkat,
To mi neće i pod starost manjkat,
Da mi žandar više glave stoji
Da me ruži i za svašta broji.

Eto to su mladi gavaliri
Koji letu ko ptica na krili,
Ovde čipnu onde malo bocnu
Ima di jih i po nosu štrocnu.

Prođe mladost, doće stari dani,
Dosadit će dvorit sina nani.
Tribalo bi i nju staru dvorit,
Nesmi sinu o tom progovorit.

Može dati nana svakom savit:
Nemojte se sinu dobre praviti,
Nek se ženi on u svoje vrime.
Jer posli će svit se smijat š njime.

Poštuj deset Božji zapovidi
I Božije naredbe ti slidi,
Taki život svakime se mili
A ti Bože blagosov udili.

Bunjevac.

ISTINA

A: „Da li ti znaš, u kojim godinama žene najviše govore?“

B: „To ne znam.“

A: „U prestupnim!“

ŽIDOVSKI

Trgovac (svome sinu): „Sinko, ti si prava ništarija, već si četiri puta bankrotirao, pa još ništa nemaš!“

PRVOŠKOLCI

TOMICA: „Naš učitelj mora da je vrlo pametan čovjek. On zna uopće sve na svijetu.“

PERICA: „Lako njemu, kad već trideset godina ide u školu.“

ŠEGRTSKI IZGOVOR

Majstor: Jesi li očistio čizme?

Šegrt: Odmah gazda, sad čistim drugu.

Majstor: Daj ovamo da vidim, kako si očistio prvu.

Šegrt: Ne mogu, prvu ću čistiti, kad bude druga gotova.

ZGODAN ODGOVOR

ŽENA: Opet si se napio!

MUŽ: Da! To uvijek odmah primijetiš... Ali nikad još nisi primjetila, kad sam bio — žedan.

NADMETANJE

Tri dječaka razgovaraju o duljini ljudskoga života.

— Mojemu djedu bile su osamdeset i dvije godine, kad je umro, — pohvali se Tonča.

— A moj je djed doživio čak osamdeset i devet godina, — na to će Jožica.

— O, to sve nije ništa s tim vašim djedovima! — prihvati Matko, — Ja naime imam djeda, koji još ni umro nije.

PO ZUBIMA

— Kako se pozna starost kokoši?

— Po zubima.

— Pa kokoš nema zube?!

— Ali ima onaj, koji ju jede.

BRZ ODGOVOR

ĐAK: „Ocijelo, što ste mi ga načinili pred tri tjedna, postalo je već crvenkasto.“

KROJAČ: „Sigurno se stidi, što još nije plaćeno.“

NA PIJACI

Gospodja: „Kako to, da je mlijeko ipak nešto pojeftinilo, dok su jaja još uvijek dosta skupa?“

Piljarica: „E znate, milostiva! Ja od jedne litre mlijeka lako napravim i dvije, ali od jednog jajeta nikako ne mogu napraviti dva.“

BEZ DOZVOLE

MUŽ: Zabranjujem ti najodlučnije, da odrežeš kosu.

ŽENA: Tako? A jesi li ti mene pitao za dozvolu kad si pustio da očelaviš?

DJEČJA MUDROST

Učitelj: „Recimo, da vas ima petoro djece, a vaša mama ima samo 4 krumpira. Što će ona naćiniti?“

Ućenik: „Nagusto krumpir“.

ZUBOBOLJA

Milan se vratio od zubara. „Boli te još zub?“ upita ga majka.

„Ne znam, ostao je kod zubara.“

U TRGOVINI CIPELA

Trgovac: „Źao mi je gospođo, ali vas posluŹiti ne moŹemo“.

Gospođa: „Zašto ne?“

Trgovac: „Jer takve cipele, koje bi iznutra bile velike, a spolja male, mi nemamo“.

I TO JE NEŠTO

— MoŹeš li mi posuditi sto dinara na jedan dan?

— To ne, ali ti mogu dati jedan dinar na sto dana.

INFORMACIJA

Gospođa: „Ano za večeras spremite večeru! Imamo goste“.

Kuharica: „A kakva gospođo, Źelite da bude večera? Treba li gosti da još koji put dođu kod vas ili ne?“

SREĆA

A: — Što — Zar vi ne poznate moju Źenu? . . .

B: — Ne!

A: — Onda još vele, da nema i sretnih ljudi na tom svijetu!

U BIFEU

PosluŹnik: „Što zapovijedate?“

Gost: „Htio bih uzeti nešto lagano“.

PosluŹnik: Molim, gospodine, mislite li za Źeludac ili za džep?“

Dr. Sigeti Aleksandar veterinar Subotica, Sokolska ul. 18.

(Ćošak Sudarevićeve i Gombarske ulice) — TELEFON 83.

MUDRO

Naručili su dva Švabe u ime općine kod jednog kipara sv. Florijana u naravnoj veličini. Kipar ih zapita: „Hoćete li živog ili mrtvog?“

Poslije dugog razmišljanja odgovori jedan: „Pravite ga samo živog, ako se ostalima ne usviđa, oni će ga lako ubiti“.

NADGROBNI NATPIS

Na jednom velegradskom groblju nalazio se i ovaj natpis: „Ovdje otpočiva jedan stari liječnik živio devedeset godina. Da on nije tako dugo živio, ne bi mnogi umrli tako rano!“

VREMENA SE MIJENJAJU

PRIJATELJ prijatelju: „Znaš kad sam ja uzeo moju ženu, hlio sam je pojesti od silne ljubavi, a sa mi je žao što to nisam učinio“.

VELIKI STRAH

Poslije duge i velike suše udari blagotvorna kiša.

A: Hvala Bogu, kad nam je dao taku lijepu kišicu. Sad će sve iz zemlje oživiti.

B: Ne daj Bože! Ta ja sam već tri žene sahranio.

VRLO SKUPO

Jedan je naš salašar potrošio gotovo cijelo svoje imanje na izučavanje sina. Kad je vidio, da je sve bilo uzalud, on uzdahne: „Ah! Koliko sam krava dao za ovog jednog vola“.

Ivan Vuković

jedini Bunjevac fotograf

Subotica, Trg sv. Cirila i Metoda 6.
(prikoputa od biskupije)

Stručna i najmodernija izrada svih vrsta

foto-snimaka

i povećanja, po najsolidnijoj cijeni. - Izrada foto-amaterskih snimaka stručno i jeftino.

Bunjevci! potpomažimo svoje ljude!

Sajmovi-vašari u Jugoslaviji

(Na području novosadske Trg.-Indust. i Zanatske Komore)
Po najnovijem propisu.

- A**da 19 mart 10 aug. i 25 okt.
Apatin 1 maj 1 okt.
B. Palanka 30 mart. i 1 i 2 maj.
 30 jul 1 i 2 okt.
A. Topola 18 apr. 13 jula 20
 aug. i 4 okt.
B. Brestovac 1 nedjelje mjeseca
 maja svake godine.
B. Petrovac 11 mart. 13 maj.
 26 aug. 11 nov.
B. Gradište 22 maj 20 aug.
B. Petrovoselo 8 maj. 30 aug.
 i 1 nov.
Bač 21 maj. 8 sept
Bajmok 24 maj. 17 aug. i 11 nov.
Bezdan 15 mart. 16 jun. 29 sept.
 i 19 nov.
Budisava 15 juli.
Crvenka ponedj. poslije 26 aug.
 svake godine.
Čantavir 2 febr. 1 maj. 24 sept.
Čerević 20 jula:
Čurug 4 mart. 1 jun. 6 okt.
Desp. sv. Ivan 23 mart. 5 jul. 18 okt.
Erdevik 7 apr. 7 jula 27 sept. 27 okt.
Feketić 15 maj. 15 aug. 31 okt.
Gložan 25 maja 15 okt.
Golubinci 20 maj. 6 sept
Gornji Kovilj 7 apr. 7 jun. 21 sept.
Gospođinci 25 aug.
Horgoš 12 mart. 23 jun. 11 okt.
Ilok 24 apr. 13 jun. 2 aug. 23
 okt. 25 nov.
Irig 2 dana pred Teodorovu su-
 botu 2 dana pred pravoslavne
 Duhove na dan 26 aug.
Kucura 2 okt.
Kula u sub. pred 29 apr. u sub.
 pred 24 jun. u sub. pred 6 aug.
 u sub. pred 15 okt.
Mali Idoš 23 maj. 5 sept.
Martonoš 8 jun. 12 sept.
Mol 30 maj. 30 sept.
- Novi Sad** 22 i 23 mart 10 i 11
 maj. 9 i 10 aug. 11 i 12 okt.
N. Sivac 3 apr. 10 jun. 23 sept.
N. Vrbas 28 mart. 12 sept.
Odžaci 6 apr. 11 jun. 28 sept.
Pačir 6 maj. 18 sept.
Pašičevo 19 jul. 27 okt.
Pivnice nedj. posle 20 apr. i u
 nedj. posle 22 okt.
Ruski Krstur u ponedj. posle 14
 juna svake god.
Sekić 17 jun. 27 sept.
Senta 26 mart. 22 jun. 17 aug.
 19 nov
Sombor 25 mart. 30 maj. 28 aug.
 25 nov.
Subotica 24 febr. 16 maj. 8 sept.
 28 okt ako datum ne pada u
 nedjelju, onda pred datum u
 nedj. biva sajam i 29 jun. na
 datum.
Srbobran 12 mart. 28 jul. 20 sept.
 10 nov.
Srem. Karlovci 2, 3 i 4 dec sva-
 ke godine.
Stanišić 12 apr. 4 okt.
Stara Kanjiža 1 mart. 24 maj.
 30 aug. 8 nov.
St. Moravica 19 mart. 29 jun.
 2 nov.
St. Pazova 31 jul. 30 okt.
St. Bečej 8 apr. 5 jul. 17 okt.
St. Futog 29 mart. 16 aug. 1 nov.
St. Vrbas 18 jun 6 aug. 22 okt.
Sv. Miletić 7 maj 20 okt.
Šaj sv. Ivan 10 mart. 10 jun.
Temerin 5 maj. 4 sept.
Titel 6 apr. 22 aug. 20 okt.
Torža u nedj. poslije 2 okt.
Tovariševo 1 apr. 13 okt
Turija 22 apr. 13 aug. 25 okt.
Žabalj 15 apr. 20 jun. 29 sept.
 15 nov.

**(U ostalim mjestima bivše
Vojvodine.)**

- A**libunar (Banat) 15 mart. 15 maj.
15 aug. 15 okt.
- B**anatsko Arandjelovo 4 okt.
- B**anatski Gaj 1 maj. i 7 nov.
- B**anatsko Novoselo pred pravosl.
Đurđevo i prav. Preobraženje
u subotu.
- B**ašaid (Banat) 27—28 febr. 9—10
maj. 11 i 12 sept.
- B**avanište 28 febr. 20 nov.
- B**egej sv. Đurađ 15. apr. 15 jun.
20 sept. pred dat. u nedj.
- B**ela Crkva 5—6 mart. 21 jun.
18—19 aug. i 18—19 okt.
- B**eli Manastir 10 jan. 25 febr. 10
apr. 30 jun. 20 aug. 15 okt.
pred dat. u ponedj.
- B**eodra 6 maja. 6 sept. 1 nov.
- B**oka (Banat) 25—26 mart. 9—10
sept. 1—2 nov.
- B**ranjina 2 mart. 17 apr. 14 sept.
i 14 dec.
- B**ranjin-Vrh 2 febr. 8 jun. 5 avg.
15 nov.
- Č**repaja 4 apr. i 8 sept.
- C**rna Bara 15 febr. 15 apr. i
15 okt.
- Č**enej 24 maj. 20 aug. 22 okt.
- Č**oka 12 jan. 3 apr. 22 maj. 29
septembra.
- D**arda 27 mart. 18 maj. 24 aug.
2 nov.
- D**ebeljača iza 18 mart. i pred 15
nov. u petak i sub.
- D**eliblato 4—6 aprila i 8—10
septembra.
- D**obrica 6 maj. 1—2 sept.
- D**raž 25 jan. 25 apr. 26 aug. i
2 nov.
- G**udurica (Banat) maj i okt. u
prvi utorak.
- H**ajdučica u nedj. između 20 i
31 aug.
- H**landža mart. jun. sept. i nov. u
zadnju subotu.
- I**tebej (Stari i novi) 24 apr. i
16 okt.
- J**arkovac 4 apr. 21 jun. 19 aug.
i 25 okt.
- J**aša Tomić 25 mart. 29 jun. 30
aug. 26 okt.
- K**aranac 25 mart i 10 okt.
- K**neževi Vinogradi 24 jan. 4 maj.
15 aug. 25 nov.
- K**onak 20 mart. 21 jun. 20 sept.
- K**ovačica 1—2 apr. 1—2 okt.
- K**ovin 17 mart. 4 maj. 6 sept.
- K**umane 17 apr. 30 jul i 28 sept.
- L**ug nedj. 24 apr u ponedj. i prvog
ponedj. okt.
- M**argitica treći dan Duhova i 8 nov.
- M**ariolana 15 mart. 15 jun. 15
sept. 15 nov.
- M**elenci 6 juna, 27 augusta, 7
novembra.
- M**okrin 13 febr. 20 maj. 26 aug.
pred dat. u četvrt. sub. i nedj.
- M**ramorak 29 -31 mart. 28 -29 aug.
- N**inčičevo 16 maj. 16 sept.
- N**ova Kanjiža 29 apr. 1 aug i 1 nov.
- N**ovi Bečej 25 mart. 17 aug. 3 okt.
- N**ovoselo 16 maj. 20 aug.
- O**moljica 18 aug.
- P**adina prvog četvrtka apr. i okt.
- P**ančevo u četvrtak pred 22 apr.
9 jul. 18 sept.
- P**erlez pred 15 mart. 27 jun. i 2
nov. u sub. i nedj.
- P**otiski sv. Nikola 1 apr. i 1 okt.
- S**amos 15 maj. 13 okt.
- S**arča 15 mart. 15 sept.

Cijenjene čitaoce našeg kalendara napose upozoravamo na oglase opće poznatih i obljubljenih ljekovitih proizvoda „THIERRY-Balzame“ i „Thierry-ove Centifolijske masti (za rane), iz ljekarne Angielu Čuvaru, ADOLF-a pl. THIERRY-a nasljed. PREGRADA br. 41. (via Zagreb) Savska Banovina.

Potanje u kliširanim oglasima (oglasi sa zakonom zaštićenim znakovima) u našem kalendaru.

NOVI LIJEK PROTIV REUMATIZMA.

Kroz 3 godine trpio sam od reumatičnih bolova, koji su mi se stalno vraćali u zglobov desnog koljena u vezi sa oticanjem, te od reumatičnih bolova u desnom ramenu i gornjem dijelu ruke.

Bolest je zbog toga tako silno napredovala, što joj u početnom stadiju nisam obraćao nikakovu pažnju. Bólovi u početku bolesti trajali su obično par dana, pa zatim prestali, tako da sam mislio da je svaka opasnost minula. Ali to je bila samo obmana. Bolest se je poslije izvjesnog vremena ponovila, a zatim se sve češće pojavljivala, trajala uvijek duže, dok nije postala stalna te se raširila na sve dijelove tijela.

Dugo sam patio od te bolesti, kušao sva moguća sredstva, nu bez uspjeha, dok nisam saznao za novi lijek pod imenom „Nibol“-tablete, koje proizvadjaju apoteka Mr. Bahovec u Ljubljani, koja i zbog svojih ostalih proizvoda uživa najbolji glas u tu i inozemstvu.

Kupio sam u apoteci malu flašicu sa 20 „Nibol“-tabl. za Din. 20 — i uzimao 3 puta dnevno po 2 „Nibol“-tablete, pa su bolovi odmah prestali. Sa masiranjem sa „Nibol“ mašću i umotavanjem oboljelih koljena nestala je poslije daljnjih 6 dana i otekline. Danas se osjećam potpuno izliječen ali čim osjetim kakvu nahladu ili irganje, što obično biva u proljeće i na jesen, odmah uzmem 2 „Nibol“-tablete da tako predusretne ponovno obolenje. Sada imam „Nibol“-tablete uvijek kod kuće i to veliku flašicu sa 40 tableta za Din. 34 — Sa uspjehom ih upotrebljavam isto kod gripe, glavo — ili zubobolje te ih svakome, zbog njihovog ljekovitog djelovanja naj oplije preporučam.

Franc Kralj.

Sečanj 22 apr. 12 jun. i 18 oktobra.

Skorenovac 1 juna i 28 sept.

Srpska Crnja 30 mart. 20 jul. 8 okt. i 1 dec.

Suza 21 febr. 23 maj. 12 sept. i 12 dec

Šupljaja 5 apr. i 6 sept.

Uljma 1 mart. 15 maj. 15 aug. i 15 dec.

Vel. Bečkerek 1 mart. 10 apr. 25 maj. 17 aug. 12 okt. 23 nov.

Vel. Kikinda 25 febr. 24 apr. 24 jun. 20 sept. i 1 dec.

Vel. i Mal. Torak 25 mart. 5 jul. 10 sept.

Vranjevo 13 maj. 13 jul. 30 okt.

Vršac po srpsk. kalen. pred sv. Savu, Cvjetnicu, sv. Iliju i sv. Luku u četvrtak.

Zmajevac 14 febr. 4 apr. 6 jul. 26 okt.

(U Hrvatskoj i Slavoniji.)

Andrijevići 5 maj. 28 aug.

Babina greda 21 apr. i 7 aug.

Bapska-Novak 20 apr. prvi i treći dan po Tijelovu, 6, 7 i 8 sept.

Bakar 13 do 15 jul. i 30 nov.

Bizovac 10 jan. 19 mart. 1 jun. i 20 sept.

Bjelovar 17 apr. 19 maj. 17 sept. 20 okt.

Prednost imadu, zadržuju i zavidjanja vrijedni su ljudi, koji mogu igrati na jednom instrumentu. Oni su svagdje obljubljeni i dobro došli. Njihov je život i kroz to ljepši, što mogu glazbom povoljno utjecati na svako loše raspoloženje, a kod potrebe im glazba pruža i zaradu. I Vi možete naučiti igrati na svakom glazbalu bez učitelja. Svjetsko poznata firma glazbenih instrumenata Meinel & Herold, daje svojim mušterijama besplatna poučna pisma, pomoću kojih može i dijete lako naučiti svirati. Nu mora se imati dobra glazbala čistog i punog zvuka. Samo dobar instrument daje dobru glazbu. Takovi se dobivaju vrlo jeftino direktno iz tvornice odn. tvorničkog skladišta Meinel & Herold, Maribor br. 251. Zahtjevajte besplatan ilustrirani cjenik. Glazbala su najmiliji dar za odrasle kao i djecu.

- Bosiljevo* 19 mart. utorak po Uskrsu, utorak po Spasovu, ponedjeljak po Vidovu, 26 jul. 24 aug. 14 sept. i 15 okt.
- Brod-Moravice* 25 mart. 10 maj. 16 aug. 15 nov. marveni.
- Brod na Kupi* 19 mart. i 23 apr.
- Brod na Savi* tri dana pred pravosl. Blagovijest, tri dana pred Sv. Trojstvo, tri dana pred Porciunkulu, 22 nov. marveni.
- Brod na Sulti* 24 febr. 22 mart. 19 apr. 17 maj. 25 jun. 13 jul. 24 aug. 14 sept. i 30 nov.
- Bršadin* 10 apr. 18 jula i 21 nov.
- Cernik* godišnji na dan sv. Linarte, prva nedjelja po rim. kat. Spasovu, 29 jun. i 6 nov.
- Crikvenica* 15 jan. 15 aug. i prvu nedj. po Uskrsu.
- Čazma* 8 mart. 20 apr. 23 jul. 3 aug. prvoga ponedjeljka poslije sv. Triju Kralja, prvog utorka po Duhovima, prvog ponedjeljka po sv. Kati, 23 okt.
- Čepin* 8 apr. na drugi dan Duhova 9 sept. i 11 novembra marveni.
- Dalj* 14 febr. 5 maj. 30 okt.
- Daruvar* u subotu pred pravosl. Bijelu nedjelj. 1 apr. u subotu po pravosl. Spasovu, 27 juna 26 jul. 11 aug. u ponedj. po rimo kat. Maloj Gospi, 31 okt.
- Donja Stubica* u sub. pred Pokladama, u sub. pred prvom kvatrenom nedj. u sub. pred
- Cvjetnicom*, u sub. pred drugom kvatrenom nedjeljom, na dan poslije Petrova. na dan sv. Lovrinca, u sub. pred anđeoskom nedjeljom, u sub. pred trećom kvatrenom nedjeljom, u sub. pred sv. Terezijom, u sub. pred adventskom nedj. u sub. pred četvrtom kvatrenom nedj.
- Donji Miholjac* tri dana prije sv. Valenta, tri dana prije Cvjetne nedjelje. Četvrtak onoga tjedna, u kojoj pada dan sv. Kilijana, tri dana prije sv. Mihajla. t. j. 26 sept. marveni sajmovi,
- Đakovo* 20, 21 i 22 jan. 24 jul. 26, 27 i 28 okt.
- Erdevik* 7, 8 i 9 april. 7 i 8 jun. 27, 28 i 29 sept. 27 i 28 okt.
- Feričanci* 18 i 19 mart. 5 dana prije Duhova, na duhovsku nedjelju, 19 aug. prva nedj. iza sv. Stjepana kralja, 27 okt. 1 nov.
- Garešnica* 3 jul. na trojački rim. kat. utorak, u ponedjeljak po anđeoskoj nedjelji, 28 okt.
- Golubinci* 20 maj. 6 sept. i 23 okt.
- Grubišnopolje* 20 mart. 4 okt. osmi dan po rim. kat. Spasovu, 10 apr. i na dan poslije Imena Marijina u sept. 16 dec. marveni.
- Ilok* 20 apr. 13 jun. 2 aug. 23 okt.
- Indjija* 16 febr. 22, 23 i 24 apr. 1, 2 i 3 jun. 19 aug. 26 27 i 28 sept. 17, 18 i 19 dec.
- Irig* dva dana prije pravosl. Teo-

Vrijeme je najbolji iskusitelj! Mnoge novotarije, koje se iznenada pojavljuju i postaju poznate po mnogim reklamama, brzo opet nestaju jer imaju praktičnih nedostataka i ne održe ono što su obećale. Ali što je zaista dobro i vrijedno, što ispunjava postavljene zahtjeve, to preživi mnoga desetljeća i postaje sve obljubljenije! Ovo strogo iskušenje vremena je izdržao glasoviti domaći lijek THIERRY-BALZAM. Broj prijatelja Thierry-Balzama raste od godine do godine i mi nalazimo poznate boce Thierry-Balzama sa zakonom zaštićenom markom „zelena opatica“ u svim zemljama svijeta. Svugdje ima Thierry-Balzam počasno mjesto u kućnoj ljekarni, jer on pruža u mnogobrojnim slučajevima vrijednu i pouzdanu pomoć. Kod bolesti želuca i teške probave ublažuje Thierry-ov Balzam bolove, stvara apetit i pospješuje probavu, a kod kašlja on pospješuje izbacivanje. Istotako dragocjeno je to omiljeno sredstvo za mazanje izvana, jer ublažuje boli. I u posve zastarjelim slučajevima je djelovanje Thierry-Balzama odlično. Trebalo bi ga uvijek imati u kući, on se nikada ne kvari, pa je sve bolji što je stariji. Na stotine hiljada zahvala dokazuju dobro djelovanje Thierry-Balzama, a što svi hvale, to mora da i Vama pomaže. — I karton sa 6 bočica stoji sa omotom i poštarinom Dinara 60.—

Naručite istoga izravno od: Ljekarne Angjelu Čuvaru, Adolf-a pl. THIERRY-a nasljed. PREGRADA broj 41. (via Zagreb) Savska Banovina.

Bolesti jetara i žuči:

Jetrima nazivamo veliku žlijezdu, koja je smještena na desnoj strani u čovječjoj utrobi. U jetrima se stvara žuč, zeleno-žuta gorka tekućina, koja se sakuplja u žučnom mjehuru, te se odavde izlijeva u tanko crijevo, pa je za probavu od najveće važnosti. Stoga dolazi uslijed obolenja jetara, zastoja rada u jetrima, uslijed ugojenosti jetara, žučnih bolesti, žučnih kamenaca (koji prouzrokuju jake bolove), uvijek do teških smetnja u probavi, začepjenosti, opće tjelesne slabosti, tromosti crijeva, malaksalosti, a katkada i do žutice, žutog obojavanja kože, povraćanja i bolesnik je bez ikakvog apetita.

Liječenje: Uzme se 1 puta dnevno „Planinka“ čaj, koji sa svojom sadržinom natrija pospješuje stvaranje zdravih žučnih sokova, održava krv lako tekućom i hrani crvena krvna tjelešca. Treba jesti u prvom redu povrće i voće, piti treba obrano mlijeko, te izbjegavati sva teška jela kao meso, jaja, mast, ljute začine i alkohol.

Iz mnogobrojnih saopćenja o uspjehu: Gosp. M. V., 35 godina, bolovao je mjesecima na teškoj koliki žučnih kamenaca, bio je veoma slab i mršav. Uslijed kure sa „Planinka“ čajem kroz 4 tjedna, sa mlačenicom i biljnom hranom nestali su bolovi, dobio zdravu probavu i mnogo je ojačao.

Tegobe u god. mijene.

Kod žena između 45 i 50 godine radi prestanka spolnih funkcija, pojavljuju se mnoge tjelesne tegobe. U tim godinama mijene menstruacija postaje neredovita, skopčana je često sa grčevima i bolima u križima. Trenutačno nastupa navala krvi u lice i vrat, ponekad skopčana s migrenom, zujanjem u ušima, mučninom, groznicom, napadajima omaglice i besanicom. Mnoge žene počinju u godinama mijene da se ugoje i da trpe na probavnim smetnjama.

Liječenje: Odlično je sredstvo, da bi se izbjeglo nervoznim funkcionalnim smetnjama, grčevima, navalama krvi, migreni i besanici „Planinka“ čaj, uzme li se po 1—2 šalice dnevno. Time se ujedno podražuje rad crijeva i žena na taj način može da se očuva od prekomjernih naslaga sala.

Iz mnogobrojnih saopćenja o uspjehu: Gospodja M. H. 49 godina, imala je svaka dva do tri mjeseca jedanput menstruaciju sa jakim grčevima i bolima u križima, između menstruacije pojavila se navala krvi i migrena, te je počela da se goji. Nakon upotrebe „Planinka“ čaja kroz 8 tjedana prestali su bolovi i ugojenost je počela da popušta.

Besplatnu poučnu knjižicu šalje Vam na zahtjev:

Ljekarna Mr. BAHOVEC, Ljubljana.

Reg. S. br. 529—36.

Zakrećenje žila (arterioskleroza)

naziva se pojava, da istrošene krvne žile počinju da otvrdnu i da postaju krte i neelastične, tako da se srce sve više mora da napreže, da bi krv tjeralo kroz krvne sudove. Na taj se način i krvni tlak povisuje. Krte krvne žile mogu u napredovanim slučajevima i da puknu, koja se pojava naziva napadaj kaplje. Uzroci zakrećenja žile su različiti, tako loš sastav krvi, probavne smetnje, začepjenost, prekomjerno uživanje alkohola, otrovanje krvi uslijed mokraćne kiseline. Prorodne su pojave omaglice, srčana slabost, umor, umrtvljenje ruku i nogu, glavobolje i smetnje u hodu.

Liječenje: Treba se pobrinuti za laku stolicu, što se postiže dnevno sa 1—3 šalice „Planinka“ čaja, koji regulira stolicu. Lagana hrana, ne smije se uživati niti alkohol, ni duhan, mnogo se treba gibati na svježem zraku, kupke.

Pretilost (ugojenost).

Pretilost ne čini čovjeka samo nelijepim, nespretnim, nepokretnim i starijeg izgleda, nego je često uzrok i povod mnogih bolesti kao smetnje u probavi, ženske bolesti, izostanak menstruacije, povišen tlak krvi, i naginjanje prema napadajima kaplje. Ne smije se upotrebljavati radikalna sredstva za mršavljenje, jer ova oslabljuju čitavo tijelo, a također i srce.

Liječenje: Da bi se čovjek riješio prekomjernog sala, treba pospješiti izmjenu tvari i urediti stolicu na taj način, da se popije dnevno 1—2 šalice „Planinka“ čaja. Treba se mnogo gibati i izbjegavati sočnu hranu, naročito ne previše mesa, kolača, šećera ili piva. Povrće i voće preporučuje se.

Kod kojih se bolesti pokazao Planinka čaj Mr. Bahovec ljekovitim?

Kod oboljenja želuca, bolesti jetara i žuči, oboljenja i tromosti crijeva, hemoroida, pretilosti (ugojenosti), bubrežnih bolesti, reumatizma, gihta išijasa, kod glavobolje i migrene, kod ženskih bolesti te tegoba u godinama mijene, kod zakrećenja žila (arterioskleroze), te kod kožnih bolesti.

Tražite u apotekama izričito „Planinka“ čaj Bahovec. Veliki paket Din. 20,—, polovični Din. 12,—

- dora, u petak prije pravosl. Duhova, 26, 27 i 28 aug.
- Ivanić-Grad* 7 jan. 15 febr 12 mart. 24 apr. 15 maj. 30 jun. 12 jul. 29 aug. 22 sept. 4 okt. 6 nov. i 21 dec. Ako sajam pada u nedjelju ili na državni blagdan, onda se drži slijedeći dan.
- Ivankovo* 14 febr. 10 jun. 14 sept. i 11 nov.
- Jasenovački Jablanac* 2 augusta, robom.
- Jastrebarsko* 7 jan. utorak poslije Duhova, ponedjeljak po Škapularu, 9 sept. i 7 dec.
- Karlovac* na Miholjice, na Vido-vo, 15 jun. na Jakovo 25 jul. na Miholje, 29 sept. na Tomi-nje 21 dec.
- Klenak* drugi i treći dan pravosl. Uskrsa, drugi i treći dan pra-vo-sl. Duhova, na pravoslavni Petrov dan 12 jun.
- Koprivnica* 3 febr. 27 mart. 4 maj. 2 jul. 28 okt. 7 dec.
- Kostajnica* 19 mart. 26 jul. 21 sept. i 21 nov.
- Krapina* 3 febr. 19 mart. 15 i 16 maj. 27 jun. ponedj. po Ška-putaru, ponedj. po Preobraže-nju, ponedj. po Imenu Marije, na Miholje, na Martinje, na Nikolinje.
- Križevci* 20 jan. 14 febr. u po-nedj. po Cvjetnici, 3 maj. tro-jački utorak, 27 jun. 18 jul. 2 aug. 28 aug. 14 sept. 18 okt. 11 nov. i ponedj. prije Božića.
- Kukujevci* dva dana prije svetog Trojstva i na sv. Trojstvo, 20 jul. 16 okt.
- Kutina* 4 maj. prvu srijedu po sv. Petru i Pavlu, i prvu sri-jedu po sv. Klari.
- Laćarak* 24 i 25 jul.
- Lepoglava* 26 mart. 14 okt.
- Ličko Petrovo selo* 13 jul.
- Lipik-Buč* 2 febr. 6 maj. 4 ok-tobra.
- Lipovljani* 19 mart. 25 aprila 8 jun. 30 aug. 15 okt. i 8 de-cembra.
- Marija Bistrica* u ponedj. po Đur-đevu, u četvrt. po bijeloj nedj. na duhovski ponedj. u ponedj. po Tijelovu, na dan lica Božje-ga, na dan iza Male Gospe, na dan poslije Sviju Svetih, u ponedj. po sv. Katarini.
- Mitrovica* 20, 21 i 22 mart. 4, 5, 6 maj. 26, 27 jun. 31 jul. 1 i 2 aug. 19, 20 i 21 sept. 29, 30 i 31 okt.
- Morović* 5 i 6 jul. 13, 14 i 15 aug.
- Našice* 5 i 10 mart. 8 i 13 jun. 10 i 15 aug. 25 i 30 nov.
- Nova Gradiška* 25 mart. 21 aug. 1 nov. na pravosl. Duhove.
- Novi Slankamen* 17, 18 i 19 mart. 16, 17 i 18 okt.
- Novska* 20 jan. 25 mart. 15 jun. 28 okt.
- Nuštar* 29 jan. 11 mart. 19 apr. u četvrt. prije rim. kat. Duhova, 23 jul. 24 aug. i 4 nov.
- Osijek* 16 i 17 jan. 22, 23 apr. 31 maj. i 1 jun. 18 i 19 jul. 1 i 17 okt. 23 i 24 nov.
- Pakrac* 2 jan. drugi dan pravosl. Duhova, 2 aug. i 21 sept.
- Petrinja* na veliki Petak, na pe-tak poslije Tijelova, 10 aug. i 21 dec.
- Podravska Moslavina* 10 jan. 1 mart. tri dana prije Male Gospe, i 18 okt. marveni.
- Požega* u jan. 8 dana pred An-tunovo u koliko je taj dan. nedj. onda u ponedj., u ponedj. pred Cvjetnicu, u ponedj. pred Duhove, 8 dana pred sv. Lov-rinca u augustu, u koliko je taj dan nedj. onda u ponedj. 8 dana pred Tereziju u koliko

KAKO MOŽETE BITI LIJEPI I KAKO MOŽETE SAČUVATI VAŠU LJEPOTU?

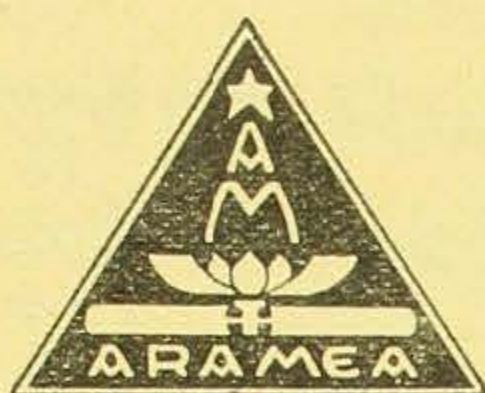
Naći ćete savjet i tačno upute o tome u kozmetičkom savjetodavcu i uputstvima, koji je pripakovan

ARAMEA Bijeli Jorgovan Krema

ARAMEA Bijeli Jorgovan Sapunu

ARAMEA Bijeli Jorgovan Pudru

Odlično djelovanje garantuje isključivo ovaj zaštitni znak

sa kojim znakom označena je svaka originalna kutija.

Glavno stovarište:

Apoteka kod ZMIJE, SOMBOR

POLJAKOVIĆ I ZOMBORČEVIĆ

Vlasnik: ZOMBORČEVIĆ STIPAN

MANUFAKTURNA TRGOVINA

SUBOTICA pored male kapele Svetog Roke.

Stalno imamo na skladištu:

**najfinija sukna za muška i ženska odijela,
svile, pliša i svakovrsne rukotvorne robe.**

Bolje predusresti, nego zakasniti. Najveća opreznost je potrebna kod liječenja sviju, makar i malih neznatnih rana i čirova, pošto nečistoća i neopreznost lako prouzrokuju teška i neizlječiva oboljenja.

Vanredni uspjesi polučili su se kod rana, također, svakojakih zastarjelih, sa Thierry-ovom Centifolijskom mašćom za rane, koja hladi, ublažuje boli te pročišćuje ranu temeljito.

Ova mast ne bi smjela ni u jednoj kući manjkati, ista se nikada ne kvari, čim je starija, tim je bolja i u svom djelovanju sigurnija.

Cijenjene naručbe molim nasloviti na: Ljekarna Anđelu Čuvaru, ADOLF-a pl. THIERRY-a nasljed. PREGRADA broj 41. (via Zagreb) Savska Banovina.

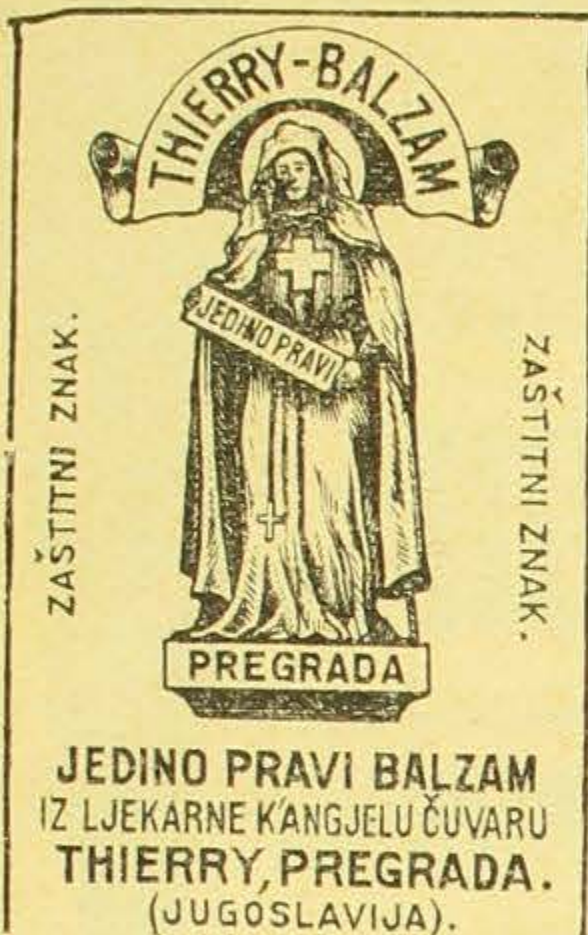
- je taj dan nedj. onda u ponedj. sve marveni.
- Ruma* 12 febr. 23 aprila, 11 jun. na pravosl. Petrov dan, 10 jul. 10 okt. 19 nov.
- Samobor* 14 febr. 19 mart. na Veliki Petak, 22 maj. 28 jul. 10 aug. 21 dec.
- Sesvete* 11 mart. 25 maj. 22 jul. i 2 nov.
- Sisak* 3 maj. na Spasovo, 14 sept. 19 nov.
- Slatina* 18 i 19 mart. 9 jul. 31 aug. 16 dec. marvom.
- Stara Gradiška* 16 augusta 29 septembra.
- Stara Pazova* 31 jula, 30 okt.
- Stari Mikanovci* 1 apr. 9 febr. 20 maj. 21 sept. marveni.
- Stari Slankamen* 27, 28 i 29 jun.
- Staro Topolje* 30 jun. marveni.
- Sv. Ivan Zelina* 26 mart. na Vel. Četvrt. dan po Spasovu, dan po Tijelovu, 25 juna, 27 jula, 14 augusta, 7 septembra i 20 novembra
- Sveti Ivan Žabno* 11 jan. 8 febr. 1 mart. 15 apr. 16 maj. 24 jun. 6 jul. 25 aug. 23 sept. 11 okt. 22 nov. 30 dec. Ako je koji od tih dana nedj. sajam se drži u ponedj.
- Šid* 10, 11 i 12 febr. 17, 18 i 19 mart. 30 i 31 okt. 1 nov. 10 11, 12 i 13 dec.
- Širokopolje* 12 marta, 28 septembra.
- Tovarnik* 25 mart. 15 jun. 22 i 23 aug. i 20 sept.
- Valpovo* 21 febr. 5 maj. 21 jun. 21 augusta i 5 decembra marveni.
- Varaždin* 21 jan. 18 febr. dan iza gluhe nedj. i 24 apr. 20 maj. 24 jun. 25 jul. 25 aug. 18 sept. 10 okt. 6 novembra 21 decembra.
- Vinkovci* 30 i 31 jan. 13, 14 15 i 16 maj. 3, 4, 5 i 6 augusta, 29 oktobra.
- Virje* 20 jan. 4 apr. 1 maj. 21 jun. 25 jul. 18 aug. 21 septembra 11 nov.
- Virovitica* 2 jan. 24 i 29 mart. 27 apr.
- Vrpolje* 6 jan. 11 febr. 24 jun. i 5 nov.
- Vukovar* 1 mart. 29 i 30 apr. 1 maj. 22, 23 i 24 jun. 13, 14 sept. 13, 14 i 15 nov.
- Zabok* 23 febr. 21 maj. 6 aug. 25 nov.
- Zagreb* Cvjetni u četvrt. prije Cvjetnice, Markovski 26 apr. 18 maj. 27 jun. Margaretski 13 jul. Kraljevski 21 aug. Šimunski 28 okt. Nikolinjski 9 dec.
- Zemun* 11, 12 i 13 maj. 13, 14 i 15 aug. 25, 26 i 27 sept.
- Županja* 1 febr. i 26 aug. marveni.

Reumatizam, giht, i išijas. Reumatizam se pojavljuje kao bolno stezanje mišica na nekim djelima tijela te nastaje najčešće uslijed prehlada. Giht nastaje obično zbog preobilnog uživanja bjelančevina, osobito mesa kao i zbog prekomjernog uživanja alkohola. Giht se pojavljuje u obliku kvrga na zglobovima ruku i nogu, na koljenu ušima i na prstima. Išijas je pak bolna upala živca na kuku.

Reumatizam je silno raširena bolest u narodu te se tim više ispoljuje, što bolesnici ne posvećuju dovoljne brige prvim pojavama bolesti, koje opet često nakon nekoliko tjedana iščeznu. Medjutim bolest se uvijek ponovo vraća, postaje sve gora, napada srce.

Liječenje: Ujutro ili naveče treba uzeti šalicu „Planinka“ čaja. Jela koja ne podražuju, malo i samo lako probavljivo meso, što manje alkohola, mnogo povrća i voća, bolne dijelove tijela treba držati uvijek toplo.

THIERRY-ov BALZAM

upotrebljava se kod **slabe probave, podri-
gavanja, žgaravice, napinjanja, pomanj-
kanja teka, grčeva u želudcu, boli i
crijevima i proljeva.**

Nadalje kod **mučnine, iznemoglosti,
nesvjestice, protiv zubobolje, za grgaču,**
kod bolesti usta i grla, napokon za **ubla-
živanje boli i trganje.**

Oglas po uver. nar. zdr. i soc. politike S. br. 12947. od 7. IV. 1934

THIERRY-eva Centifolijska Mast

(mast za rane)

Ovo je zaštitni znak
jedino pravog
Thierry-Balzama!
Čuvajte se patvorina!

ublažuje bol, izvlači iz rane **nečist,** po-
maže **liječenju rane,** ublažava lokalna obo-
ljenja, te se preporuča kod **raznovrsnih
rana,** jer je raskužujuće sredstvo,

već preko pola stoljeća poznato i objavljeno u tu i inozemstvu.

Thierry-evi lijekovi proizvodi

dobivaju se u ljekarnama, a gdje ih ne dobijete sa gore nave-
denim zakonom zaštićenim znakovima, naručite izravno od:

Ljekarne „Anđjelu Čuvaru“

ADOLF-a pl. THIERRY-a nasljednik
PREGRADA br. 41. (vla Zagreb) Sav. ban.

Cijene Thierry-balzama zajedno sa omotom i poštarinom:
6 bočica 60 Din. 1 velika specijalna boca 55 Din.

Cijene Thierry-eve Centifolijske masti zajedno sa omo-
tom i poštarinom: 2 lončića Din. 28, 4 lončića Din. 48,
6 lončića Din. 66.

Kod većih narudžba znatan popust!

Šalje se pouzećem ili ako se novac unapred šalje!

Veliki cijenik, poučnu knjigu i kalendar god. 1938. šaljem na zahtjev besplatno!

Ovo je zaštitni znak
jedino prave Thierry-eve
Centifolijske masti.
Čuvajte se patvorina!

Oglas po uver. Min. nar. Zdravlja i soc. pol. S. br. 12948 od 7. VI. 1934

KNJIŽARA KREČI

Subotica, Jelačićeva ul. 10.

Ima na skladištu:
**molitvenika, krunica, meda-
ljica, raspela, sv. sličica itd.**

Uvezuje knjige, niže i popravlja očenaše.

Glavna prodaja kalendara
„SUBOTIČKE DANICE“.

SUDAREVIĆ MIRKO

dipl. mode krojač

Pod grad. muz. školom.

**Primam na izradbu svako-
vrsnih muških odijela po
najmodernijim žurnalima.
Primam narudžbe od svojih štofova.**

Želiš biti lijepa, mlada
A ti rabi kremu „Nada“;
Da ti lice bude čisto,
„Nada“ sapun uzmi isto.

NADA KREM I SAPUN

ZA LICE

kao i sve ostale drogerijske i foto potrebštine
dobivaju se kod

Drogerija „NADA“ V. GABRIĆ SUBOTICA.

Gumene kecelje u svim bojama samo Din. 13.—

Preko puta od Gradske kuće. Telefon broj 637.

KOPIRANJE FOTO-AMATERSKIH SLIKA NEČUVENO JEFTINO!

KRALJ. JUGOSLAVIJA POVLASČENA KNJIŽARA

„JEDINSTVO“

Vlasnik: SVET. PETROVIĆ.

Knjižara
svih školskih učbenika
kao i knjiga zabavnih, pravnih i
poučnih, — domaće i strane literature.
Veliko stovarište svakovrsnog papira, kancelarijskog
i školskog pribora. Prodaja sviju vrsta pi-
saćih mašina i aparata za u-
množavanje kao i pri-
bora za iste.

TELEFON BROJ: 7-44. **SUBOTICA** KARADORĐEV TRG 3.

ŠANDOR POLJAKOVIĆ

Jedini Bunjevac poslastičar

u Subotici, Wilsonova ulica 44.

Prima narudžbe: za svakovrsne
torte i druga peciva, kao i **svatovske torte.**

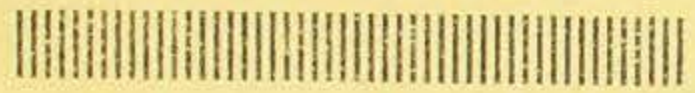
Lijepa izrada, jeftine cijene!

Dnevno može se dobiti svježe pecivo i „DUNDI“ keks.

OGLAŠIVANJA U KALENDARIMA

Obavlja uz najpovoljnije
uslove stari specijalni stručni

Blocknerov

kalendarski odio

u koncernu

INTERREKLAM D. D.

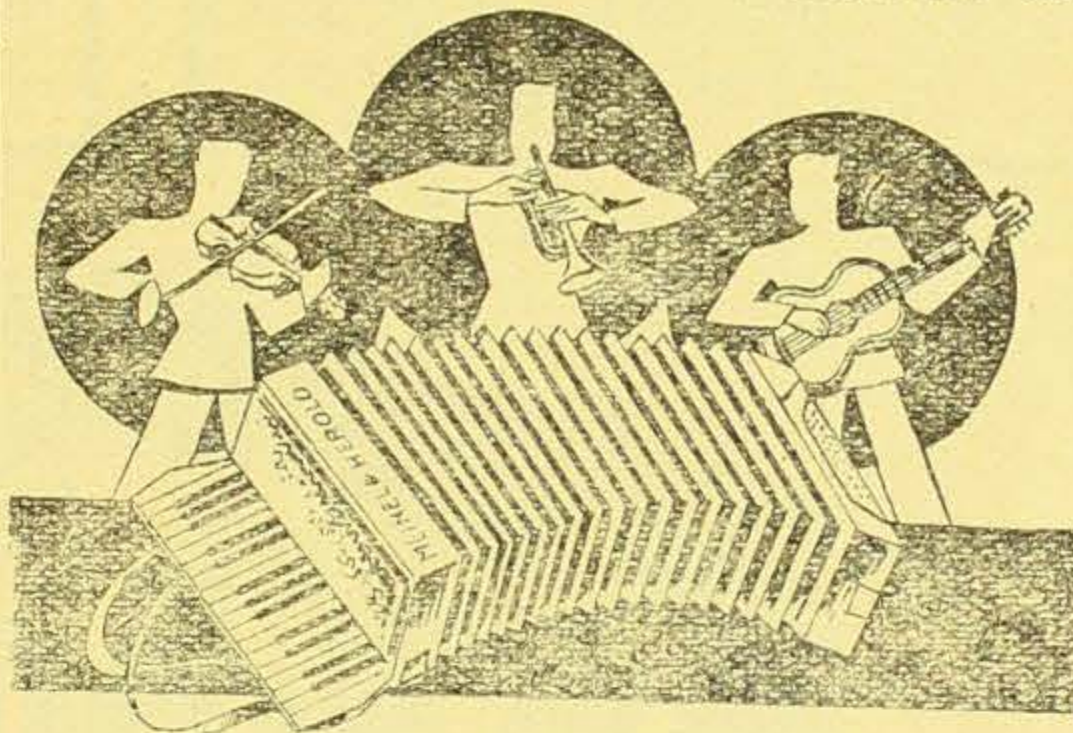
ZAGREB

Telef n: 21-65. Pošt. pret. 1-85.

Predlozi i troškovnici besplatno.

**Zašto su sretniji oni,
koji sviraju?**

Zato, što glazba daje vedrinu i duševno zadovoljstvo, povećaje dakle vrijednost čovjeka. Pomoću jednostavnih poučnih pisama možete naučiti svirati bez učitelja. Knjižica „Kako postajem dobar svirač“ besplatno! Prodaja izravno iz tvornice, odn. tvorn. skladišta, zato vanredno jeftino kao: violine od Din 65—, gitare od Din 128—, tambure od

Din 60—, harmonike od Din 59—, mandoline od Din 90— itd.

Potpuno jamstvo za svako glazbalo, koje dobijete 8 dana na pokus.

Besplatno dobijete lijepi, ilustrovani cjenik; dostaje jedna kartica na:

MEINEL & HEROLD d. s. o. j. zal.
tvornice glazbala i harm., MARIBOR br. 251.

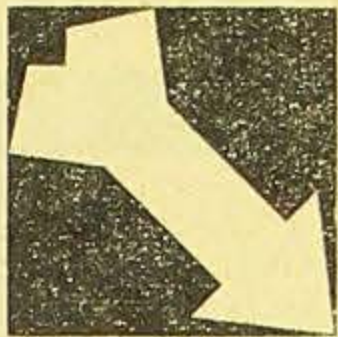
Zdravo blago - Seljačko blagostanje! Uzgajaci zaštićuju se od gubitaka! Nadaleko poznati i prokušani lijekovi za životinje od 100-godišnje Apoteke Gebauer iz Bača pružaju Vam u borbi protiv bolesti i pošasti nenaplativne usluge! Čitajte stoga u vlastitom interesu cijelostranični oglas ove stare i znamenite apoteke u našem kalendaru i zatražite bezuvjetno prospekte sa uputama i savjetima za uzgajanje životinja, koji se šalju besplatno.

Nova knjižara

vlasnik

Marko Tikvicki

Subotica, Krupeževićeva ul.
(prekoputa od trgovine Šugar)

Na skladištu ima
molitvenike, s v e
školske knjige, za-
bavne i znanstvene
knjige, pisači i
risači pribor.

Štamparija

Josip Horváth

Subotica, Jelačićeva ulica 5.
(Kod male kapele)

Izrađuje: Pozivnice,
dopisnice, pisaće papire
kuverte, posmrtnice,
plakate, cirkulare, vizit-
karte, svakovrsne knjige
i sve ostale tiskanice uz
najjeftinije cijene!
Najtačnija izradba!

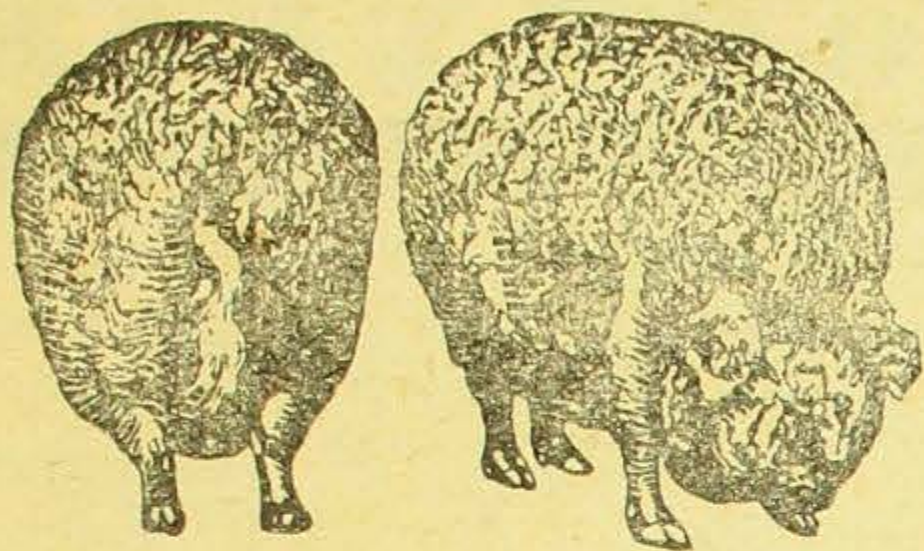
je vodeća firma u

1. **POSUDU**

2. „**ROSTFREP**“, „**BERNDORF**“

jedaćem priboru

3. **PEĆIMA, ŠTEDNJACIMA**
i svim ostalim stvarima za kuhinju.

„Krepke, zdrave, krasne,
Spreda, straga masne“,

postati će i vaše svinje, ako upotreb-
ljavate

„Pravi Bački prašak za svinje“

jer taj

POGODUJE povoljnijem prigoju te br-
žem i boljem razvoju kostiju kod pod-
mlatka, razvija obilnu volju za hranu
kod tovne stoke te uopće povisuje prijem
hrane i tovne sposobnosti, čime se po-
stizava povišena konačna tova težina,
a po tome i skraćuje vremena za tova
kao i ranozrelost.

PREDUSREĆE I LIJEČI toliko opas-
ne bolesti kostiju (omekšavanje kostiju,
ukočenost nogu, hramljenja, uzetost, gr-
čeva), zatim zakržljanje svinja (zaosta-
janje u rastu i ishrani), razne upale
kože (krastava kora, osip, prljova boja
kože), kašalj, gliste, pohlepu za mine-
ralnim solima te manjkav sastav krvi
(lokanje gnojnice, lizanje i glodanje zi-
dova, žderanje prašćića kod krmača i t. d.

ODSTRANJUJE sigurno: trajno po-
manjkanje teka te gubitke na težini kod
tovljenih svinja kao i razne vrsti smet-
nja u želucu i crijevima (spori rad že-
luca i crijeva, začepljenost, neprirodna
vrijenja, proljev itd.) manjkavo iskoriš-
ćivanje krme, osjetljivost za zarazne
bolesti te uslijed osebujnih kemotera-
peutičkih sastavnih dijelova opasnost
pošasti za vrijeme tople godišnje
dobi.

Cijena jedne originalne kutije
(oko 1/2 kg) Din. 10.

pomoću naših sredstva za gajenje.

„**Bački prašak za parenje**“ pos-
pješuje i pojačava u najkraće vrijeme
nagon parenja kod konja, krava i svinja
obih spolova. Neophodno potrebno za
ženske životinje koje pate na preslabim
pojavama parenja i spolnoj nevoljkosti,
pa uslijed toga neće da se pare. Nada-
lje za muške životinje, koje su pretrome
za parenje i koje pokazuju prerano spol-
nu slabost ili su opet odviše izrabljene
pa teško oplodjuju.

Čisti organski proizvod, zato nema ni-
kakvih otrovnih nadražujućih sredstva!
Cijena Din. 20.

„**Bački prašak za bredjost**“
zvan takodjer i prašak protiv jalovosti,
neka se upotrebi kod onih kobila, krava
i svinja za rasplod, koje unatoč parenja
opetovano ne ostaju steone i prečesto se
tjeraju Prenoseći učinak životinjskih spol-
nih žlijezda ovo sredstvo osigurava že-
lenu steonost.

Cijena Din. 25.

Ne toвите gliste! „Bački prašak
protiv glista kod svinja“ nadalje „Bački
prašak protiv glista kod konja“, odstra-
njuje gliste brzo, sigurno i bez smetnja.

Cijena 1 kutije koja dostaje za više
životinja Din. 20.

Nema više mrtvih pilića, ako se
upotrebi „Bački prašak za piliće.

Cijena Din. 10.

„VITAGALLIN“

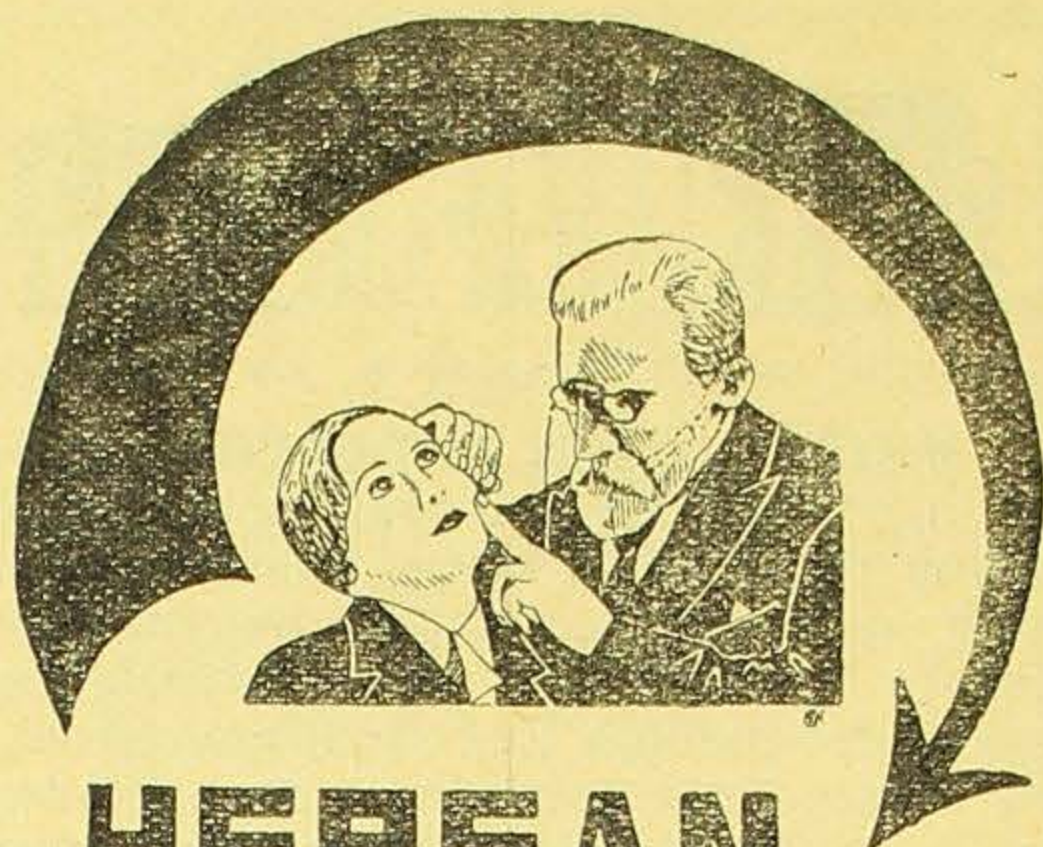
djeluje brzo, sigurno a uvi-
jek štiti te liječi svakovrs-
ne pošasti kod peradi.
„VITAGALLIN“ je poput
krvi crveni prašak, koji se
rastopi u 1 litri vode i do-
daje na žlice pitkoj vodi.

Cijena 1 paketića Din 10.-, a dostaje
za nekoliko mjeseci.

Sve narudžbe adresiraju se ovako:

APOTEKA GEBAUER, BAČ (Dunavska Banovina)

Poštanski trošak (Din. 6.—) ide na teret naručioca. Kod narudžba počam od Din. 100.—, snasamo sami
trošak poštarine. (Preštampavanje zabranjeno)

HERSAN ČAJ

bolesti, bolova kod menstruacije (mijena mjesečnog pranja), migrene, reumatizma, bolesti bubrega, bolesti jetara, smetnje u želucu, otrovanja, zatvorenosti, gihta, crevnih oboljenja, haemorrhoida, općenitom i pre naglom debljanju, te proti žgaravici. — „Hersan čaj“ dobiva se u svim apotekama. Poučnu knjižicu i uzorak šalje vam badava:

„**RADIOSAN**“ Zagreb, Dukljaninova ul. 1.

Reg. S. br 14 001 1935

Z D R A V L J E

pomoću ljekovitih svojstava bilja upotrebom „Hersan čaja“ mješavine naročitih ljekovitih biljki po propisu Doktora R. W. Pearsona, šefa liječnika u Bengaliji (Engleska Indija).

Dugogodišnjim iskustvom ustanovljena je vrijednost Hersan čaja i to sa nedvojbenim uspjehom kod oboljenja: ovapnjenja arterija, bolesti kolana krvi, ženskih

Kod zlatnog krsta. **Manufakturna trgovina** Kod zlatnog krsta.

Jović i Milosavljević

Jelačićeva ul. broj 4.

Preporučuje svoje bogato stovarište u velikom izboru:

Svile, štola za muška i ženska odijela,
plišanih čaršapa za krevete, mebl štola,
zavjesa, konofasa, zefira, satina i sve vrste
manufakturne robe, u velikom izboru!

Tepiha za sobe u svim širinama i cijenama!

Tačna i solidna posluđa, cijene umjerene!

Pomodna manufakturna trgovina

Ml. Kujundžić i Tumbas

SUBOTICA, JELAČIĆEVA UL. 13.

Preporučuje svoje veliko skladište
svile, ženskih i muških štofova,
 svakovrsne **manufakturne robe** u najpovoljnije cijene.

Nijedna bunjevačka kuća

ne smi biti brez knjige

Subotica i Bunjevci

jer tu se vidi ko smo i šta smo. Cina
 samo 6 din. Ko kupi 5 komada dobije
 1 kom. na dar.

Može se dobiti u „Subotičkoj Matici“ ili kod pisca.

Palatinus Ivan

kamenorezačka radnja na mašinski pogon

SUBOTICA.

Preporučuje vlastite izradbe: Umjetničke nadgrobne
 spomenike, križeve, mramorne ploče i građevinske
 poslove; rezanje slova i pozlaćivanje: SVE UZ NAJSOLIDNIJE CIJENE.

Trgovina: Jelačićeva ul. 9. Radionica: Gabrićeva ul. 22.

Stamparija Josipa Horváth Subotica, Jelačićeva ul. 5. (Pored Male Kapele).

zkvh.org.rs

Subotičke Novine

Uredništvo i uprava:
Paje Kujundžića ulica broj 9.
Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik i izdavač:
Blaško Rajić, Beogradski put 52.

Izlaze svaki petak.
Pretpлата:
Godišnje 25 D. Polugodišnje 13 D.

Ne troši suviše!

Ako se danas nađeš ma u kakvom društvu, gospodskom ili paorskom, jedno ćeš te isto čuti: Skupoća je, teško je živiti. Ovima bih ja rad bio ispričati ovaj zanimljiv člančić, kojeg sam prije par godina čitao u jednoj knjižici. Bilo je od prilike ovo:

Neki ribar dođe k jednome bankiru i zamoli ga, neka mu uzajmi novaca, da malo poveća svoj ribarski posao. Bankir hoteći ribaru dobro upita ga: „Je li vi šta pušite?“ — „Pomalo, da loveći ribu ne zaspim“, odvrati ribar. — „Znate šta?“ — odvrati bankir. — „Idite kući i ostavite pušenje za godinu dana, pa ću vam dati, što ištete“. Tako bankir, a ribar otide. — Za godinu dana dođe ribar opet, a bankir će mu: „A da li vi pijete rakiju?“ — „Svako jutro za jedan fićok. Na to sam navikao već ko zna otkada“. — „Znate šta?“ reče opet bankir. „Ostavite rakiju za godinu dana, i danas godinu dana opet dođite, pa ću vam dati“. — Prođe godina dana, a ribara evo opet k bankiru. — „Pijete li vi

vina?“ upita bankir. — „To je radniku čovjeku okrepa. Bez čašice vina nije moguće raditi“. — „Znate vi šta?“ prozbori bankir i trećom ribaru. — „Idite kući, istrajte godinu dana bez vina! Poslije godine dana, dođite opet, i dobit ćete“. — Mine i ta godina. Bankir čeka. Ali ribara nema. Onda bankir pošlje sam po njega i upita ga, kako to, te ne dolazi po novce. Ali ribar odvrati: Hvala, ne treba mi više. Otkako sam se manio suvišnih potreba, unaprijedio sam lijepo svoj posao; mjesto malih lađica na vesla, plove mi morem velike lađe na paru. Poslije je taj ribar dotjerao dotle, da se brojio među prve bogataše svoje domovine.

Zar u nas nema suvišnih izdataka? Vino, rakija, pivo, duhan, kavana, slastičarna, kino, karte, bilijar, futbol, ruž, ondulacija, svila itd., zar su to sve bezuvjetne potrebe?

Kad bi češće pomislili na ovo i okanili se suvišnih izdataka, mnoga bi nam kuća drukčije stala. Dobro računajte i mislite se o tom.